BISERICA

MITROPOL. UNGR.-VL.

MITROPOL. MOLD. SUC.

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REV. PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Prim. IOSIF loc. I. Ploeştenu

Ep. R.-N.-S. GENADIE loc. Dr Craiov.

Ep. Buz. INOK. loc. Val. Rom.

Ep. Arg. GENAD. loc. G. Piteştenu

IOSIF loc. D. Botoşen.

Ep. R. MELCHIS. loc. I. Bacaon

Ep. H. SILVESTRU loc. C. Bârlădenu

Ep. D. Jos PART. loc. Ir. Galaţenu

ANUL al XI-lea

No. 9.

DECHEMVRIE.

BUCUREŞTÎ
TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICESCÎ
34. Str. Principatele-Unite, 34.
1887.

Meditată după Zamfir Ionescu — de M. I. Călinescu.

MEMORIŬ ASUPRA FACULTĂȚEĬ DE TEOLOGIE

Urmare vedĭ No. 8. pag. 677.

II.

Din cele precedente s'a putut observa că instrucțiunea religiósă superióră, specială și temeĭnică nu se póte câștiga fără numaĭ la Facultățĭ de Teologie. Noul proĭect de lege al Instrucțiuneĭ publice recunósce și consacra ast-fel de instrucțiune religiósa superióră [1]. Totușĭ despre modul în care s'ar putea da la noĭ o desvoltare maĭ mare învĕțămêntuluĭ religios există diferite păreri.—Dupre uniĭ s'ar satisface acéstă necesitate recunoscută, creându-se la Facultatea de Litere și Filosofie câte-va catedre teologice, cum : Exegesa Vechiuluĭ și a Nouluĭ Testament, Istoria și Arheologia bisericésca, Omiletica ș. a. Dupre alțiĭ s'ar putea chiar inființa Facultățĭ de Teologie, dar isolate de Universitate [2].

Aceste și alte păreri de aseminea natura dispóie Teologia pe de-o parte de caracterul eĭ de sciință proprie, pe de alta de legătura ei necesara cu cele-l-alte sciinți. Deci față cu ele vom indica maĭ ântăiŭ posițiunea esternă a Facultațeĭ prin aceĭa, că Teolo-

[1] Proiectul de lege, p. 261.

[2] Desbaterile Adunareĭ Deputaților în Sesiunea anuluĭ 1886-87. No. 76 p. 1163.

gia este o sciință și ca atare îndreptățită a constitui o Facultate de sine stătătóre, și că Teologia stă în strânsă legătură cu cele-alte sciințĭ, ceia ce reclamă ca și Facultatea de Teologie să fie la un loc cu cele-l-alte Facultățĭ, decĭ încorporată cu Universitatea.

Nu trebue a se confunda Teologia cu Religiunea : tot omul este religios, însă nu tot omul póte fi și teolog epitetul acesta suposază niște condițiunĭ deosebite de cele în care este cel ce nu-l posede, suposază o activitate anumită ca și epitetul geolog, astronom etc, cu deosebirea că activitatea acestor din urmă cade în lumea materială, pe când a celuĭ dintĕiŭ în lumea ideală, și anume pe terenul eĭ religios și sciințific [1]) ; religiunea, ca fapt constant în istoria omenireĭ, dă impuls omuluĭ a cugeta asupră-ĭ ca și asupra altor fapte ce cad în sfera observăreĭ, și religiunea produce ast-fel Teologia. Tot în sfera ideală se mișcă și Filosofia, fară ca prin acésta sá înceteze dea fi sciința ; dar pe când ea are de obĭect adevərurĭ, care în cele din urmă sĕ deduc din principiĭ demonstrabile cu rațiunea și sigure prin acéstă demonstrațiune, Teologia are de obĭect adeverurĭ, dintre care unele se pot demonstra cu rațiunea, altele însă întrec puterea cunoscĕtóre a rațiuneĭ, sunt supranaturale ; totușĭ ele sunt sigure pe baza veracitățeĭ luĭ Dumneḑeŭ, care le-a descoperit. Acésta este cauza, de ce Teologia se numește *Sciința de credință,* și are caracterul eĭ propriŭ, care departe de a stavila activitatea cu-

[1]). Prof. Vas. Mitrofanovici, Discurs ținut la instalarea sa ca Rector al Universitațeı din Cernauțī; Octombre 1877. Candela An. III. N. 1. p. 3.

noscetóre a rațiuneĭ, îĭ dă cel maĭ puternic motiv a năzui la cunóscerea și recunóscerea adevĕrurilor religióse, căcĭ sciința nu încetéză când începe credința[1]). Libertatea rațiuneĭ nu e sacrificată, dacă cine-va supunându-se credințeĭ propagată de Biserică acceptéza anticipativ soluțiunĭ fórte dățarmurite, fórte netede despre cele maĭ grele probleme metafisice și morale; cacĭ rațiunea exercita libertatea sa tocmaı în acéstă supunere [2]). Filosoful creștin, ajungênd la resultate sciințifice, contrare dogmelor credințeĭ, este avisat prin acésta de erórea sa, de direcțiunea greșită a activităței sale; decĭ el, tindênd a cauta armonia dintre rațiune și credința, ce nu pot fi opuse nicı odata între sine, trebue să încépă din noŭ lucrările sale, ca fisicul și chimistul când ar fi convinșı de eróre, că teoriile lor sunt contrare faptelor constante ale scințeĭ. Teologia decĭ se póte mișca liber și este o sciința ce progresaza ca și cele-l-alte, cacĭ religiunea și în deosebĭ religiunea Evagelieĭ este duh și viața (Ión 6, 63), pentru acésta și sciința eĭ nu maĭ puțin este o

---

[1]). Dr. I. Chr. K. v. Hnofmann, Rede ueber die Zukunft der theologischen Facultäten. Erlangen 1875. S. 9. — „Die Religion ist etwas *Uebernatueliches*, die Theologie, als *Wissenschaft* dieses Uebernatuerliches, ist als solche gleich jeder andern Wissenchaft etwas Natuerliches; in ihr und mitelst ihrer sucht der Geist des Menscheu mit seiner natuerlichen Kraft die uebernatuerliche Wahzheit zu erfassen, sie als Warheit in ihrer Uebereinstimmung mit den Gesetzen seines natuerlichen Denkens und Wolens, wie mit den Beduerfnissen seines Gemuethes und Herzens zu erkenneu u. s. w. „Theolog. Studien S, 4.

[2]). „Den wenn auch das Zeugniss der lehrenden Kirche fuer das Geoffenbartsein einer Glaubens=oder Sittenlehre unverwerflich ist, so faellt doch die Erforschung und Pruefung der Gruende, auf denen dies Zeugnis beruht, der natuerlichen Thaetigkeit des menschlichen Geistes anheim u. s. w. „Theolog. Studien S. 132.

sciinţă vie şi capabilă de progres continuŭ [1]). Totuşĭ de la Teologie nu trebue a se aştepta descoperirĭ nóuĕ saŭ invenţiunĭ minunate, căcĭ religiunea creştină este perfectă în fiinţa sa; progresul în religiune samană cu al arteĭ, ce tinde la esecutarea şi represintarea cât maĭ exactă a unuĭ prototip măestru; progresul în Teologie va consta decĭ în pătrunderea tot maĭ adîncă a învețăturilor luĭ Christos, în sistematisarea lor sciinţifică, în întemeerea lor reciprocă, în representarea lor tot maĭ clara şi maĭ determinată, în desvoltarea lor *formala*, de óre-ce *materia*, *fiinţa* lor e cu totul perfectă şi indefectibilă; spre acest scop Teologia se foloseşte maĭ ales de filosofie, care-o învioşază, îĭ dă forma sciinţifică, siguranţă şi metod; în deosebĭ pentru lămurirea cestiunelor supraraţionale, Teologia s'a pus în legătură tot-déuna cu Filosofia, numită *teistă* [2]). Şi în adevĕr, când era maĭ în flóre

[1]). Clasic espune modul acestuı progres în Teologie s. Vincentiu Lirinéuul († 450):

„Sed forsitan dixit aliquis: Nullusne ergo in Ecclesia Christi profectus habeatur religionis? *Habeatur plane et maximus*. Nam quis ille est tam invidus hominibus, tam exosus Deo, qui istud prohibere conetur? *Sed ita tamen ut vere profectus sit ille fidei non permutatio*. Siquidem ad profectum pertinet ut in semetipsum unaquæquae res amplificetur, ad permutationum vero ut aliquid ex alio in aliud transvertatur. Crescat igitur oportet et multum vehementerque proficiat tam singulorum quam omnium, tam unius hominis, guam totius Ecclesiae, aetatum ac saeculorum gradibus, intelegentia, scientia, sapientia, *sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eodemque sententia*. Imitetur animarum religio rationem corporum: quae licet annorum processu membros suos evolvant et explicent, eadem tamen quae erant permanent. . . . . . etc“, Commonitorium Cap. XXIII. Migne.

[2]) Teologia la desvoltarea învețaturilor religióse cu ajutorul filosofieı manţine principiul: „Credo ut inteligam. .“ Nur *die* Philosophie kann mit der Theologie einen Bund eingehen, die einen *lebendigen* (persoenlichen) Gott kennt. . . . . Seele und Leib des

Teologia creştină ? Când representanţiĭ sĕĭ, pentru a o desvolta, se serveaŭ de Filosofia păgâna; de aceĭa şi astădĭ Teologia trebue să stea în curent cu progresele sciinţeĭ, maĭ ales cu ale Filosofieĭ : „Sa lucre tot-déuna, să cerce cu diligenţă, să esamineze necontenit şi să nu se deĭe în laturĭ acolo, unde ar da de resultate neplăcute şi necompatibile cu prejudeţe şi cu opiniunĭ de predilecţiune [1]". Prin activitatea acésta progresistă a Teologieĭ se înlătură apatia şi amorţirea în viéţa religiósă, sĕ purifică religiunea de învălişurĭ dăunăcióse, de ideĭ subiective, ce-ar fi lipite de credinţă ca superstiţiunĭ, şi s'ar face cu putinţă împărtăşirea adevĕrurilor religióse în tótă curăţia şi tăria lor dumneḑeéscă, atât creştinilor simpli, cât şi celor culţĭ, dar streinĭ de ele.

Chiar scopul important al Teologieĭ, pentru viaţa practică religiósă, îĭ asigurá puternic indigenatul în sciinţă ; căcĭ precum studiul celor-l-alte sciinţĭ tinde a produce literaţĭ, medicĭ, jurisconsulţĭ şi magistraţĭ, tot aşa Teologia cultivă preoţĭ, cariĭ trebue să fie părinţiĭ adevĕraţĭ aĭ poporuluĭ, propovedui-torĭ aĭ credinţeĭ şi ĭerarhĭ aĭ Bisericeĭ. Aicĭ se ridică însă obiecţiunea, că învĕţămêntul superior al religiuneĭ la Facultăţĭ de Teologie ar aduce numaĭ puţin folos Bisericeĭ, de óre-ce aceĭ cariĭ ar studia Teologia la Universitate ar părăsi relativ maĭ mulţĭ de cât ceĭ din seminare propusul de a se face preoţĭ şi

Menschen in organischer Wechselbeziehung auffast. . und eine persoenliche Freiheit sowohl, als eine freie, fuer ewige Zwecke geschaffene persoenlichkeit zugiebt". Hagenbach. A. d. O. S. 75. confer. Mitrofanovici l. c. p. 5.

[1]) Mitrofanovicĭ l. c. p. 9.

ar trece la alte cariere.—Dar acéstă obiecţiune este un argument maĭ mult pentru, decât în contra cultureĭ superióre teologice. Despre un prea mic numĕr al preoţilor şi candidaţilor de preoţie nu s'a plâns în Ţéra nóstra nimene păn'acum ; există însă plângerĭ despre numĕrul esorbitant al acestora şi nesuficienţa cultureĭ şi apatia lor, aşa că a se reduce chiar numerul actual al preoţilor ar fi mĕsura cea maĭ nimerita pentru maĭ buna lor plasare. Biserica în tot casul nu perde, dacă ceĭ ce s'ar aplica la studiul teologic superior ar îmbrăţişa după absolvirea luĭ alte cariere, cacĭ cunoscinţele religióse caştigate nu le-ar fi spre daună nicĭ lor şi nici societăţeĭ [1]). Negreşit însa este maĭ mare daună pentru Biserica, dacă un singur cleric, îndată dupa hírotonie, s'ar adeveri ca vitreg acesteĭ cariere, de cât daca o sută recunosc înşiĭ acésta maĭ înainte de hirotonie şi nu se fac preoţĭ. Drept este că la acésta contribue fórte mult şi desconsiderarea unită cu întreţinerea nesuficientă de păn'acum a preotuluĭ ; dar dacă el se va impune prin o cultură maĭ înalta corespundĕtóre timpuluĭ şi câştigată la şcóle teologice superióre ale statului, desfaşurând o activitate

---

[1]) „ Die Gesellschaft hat nichts zu fuerchten, wenn junge Leute, ausgetreten aus den theologischen Schulen in die buergerlichen Lautbahnen tretten. . . Sie kann dabei nur gewinnen. Sollten die junge Leute, . . erzogen in einer andern, religiœsern, ernstern. . . Disciplin, nicht in der Welt, in gewissen Angelegenheiten zwischen der kirchlichen ued der buergerlichen Ordnung. . . gleichsam ein mittel der Annacherung sein? Haben wir nicht bisweilen in den Geschæften Mangel an hinreichend in kirchensachen unterrichtteen Mænnern, und hat mannicht oft diese Art von Stndien als nuetzlich fuer die Uebung gewisser Functionen errachtet?" Portalis. Apud Buss, l. c. p. 418.

tot maĭ fecundă, nu-ĭ va fi greŭ, de a deştepta atât stima pentru cariera clericală, cât şi încredinţarea că ea merită să se bucure în stat de o posiţiune materială maĭ buna ca până acum.

In aceĭaşĭ categorie cade şi parerea, ca învĕţamêntul teologic superior ar fi impropriŭ pentru un preot, ales la ţară; căcĭ tocmaĭ preotul de ţara are maĭ multă necesitate de cultură teologică superióra, fiind acolo singurul de la care poporul, în ḑile de odihnă, ca şi în ḑile de grea munca, în ḑile bune ca şi în ḑile rele, aştépta învĕţatură, încurajare, înveselire şi mângâere sufletésca; poporul afara de Biserică n'are alt loc, unde să se adune pentru a fi luminat, maĭ ales în privirea datoriilor sale către patrie şi stat. Altmintrelea sta lucrul la oraşe, ales în cele marĭ; societatea are şi alte locurĭ de întrunire: Conferinţe publice, cursurĭ universitare, adunarı familiare, teatre, sunt atâtea prilejurĭ de luminare şi petrecere, despre care poporul de ţara maĭ nicĭ idee n'are. Cu acésta nu voim a ḑice, că preotul de oraş ar fi dispensat de înveţamêntul teologic superior; el însuşı trebue să aĭbă tot-déuna nobila ambiţiune de a deştepta pentru amvon acelaşı intereso ce-l deştéptă în ascultătorĭ tribuna ateneuluĭ saŭ catedra universitara, cum şi de a sevârşi cu aşa demnitate şi religiositate augustele serviciĭ şi ceremoniĭ bisericeştĭ, ca ele să frapeze ochiĭ şi sa mişte inimile celor de faţă.

Tot aşa de prejudicios este a ḑice în genere: Ce trebue preoţĭ înveţăţı? sciinţa sumeţeşte. Cine se pronunţa aşa despre sciinţă dovedeşte, ca sıngur

n'o posede. „Scientia non habet osorem nisi ignorantem“. Împrejurările presente reclamă preoţĭ învěţaţĭ, cariĭ de sigur nu se cultivă în seminare [1]), nicĭ chĭar în Facultăţĭ de Teologie, căcĭ acestea trebue să dea clericĭ *cultivaţĭ sciinţific*, şi ast-fel de clericĭ cunosc bine cât ar trebui să maĭ înveţe încă spre a trece de preoţĭ înveţaţĭ, ceĭa ce de sigur îĭ fereşte de sumeţia sciinţeĭ închipuite saŭ falşe; ast-fel de clericĭ vor fi pioşĭ din convingere şi ascultătorĭ catre superioriĭ lor legitimĭ, de óre ce cultura sciinţifică nu primejdueşte, ci din contra nutreşte pietatea şi ascultarea sinceră de superiorĭ. Prin urmare, resultate salutare şi durabile pe terenul vieţeĭ religióse se vor ajunge numaĭ dacă fie-care cleric va poseda cultura sciinţifică necesară, din care se desvoltă adevĕrata pietate şi simţul de respect şi supunere către autorităţĭ, ca fructul din flóre; dar cultura sciinţifică necesară pentru acest scop se póte câştiga numaĭ prin studiul temeĭnic al Teologieĭ în întregul eĭ, nu trunchiată, în çâte-va catedre pe lângă Facultatea de Litere şi Filosofie, căcĭ obĭectele ce constituesc Teologia nu staŭ numaĭ în relaţiune externă cu obĭecte ale acelor facultăţĭ, ci şi în strânsa legatură internă între sine [2]), cum se va

[1]) „Das system der Seminarerziehung, je consequenter es durch gefuehrt vuerde, um so weniger unter der Verbæltnissen unseree zeit. . . den wohlverstandenen Interessen der Kirche und des gei-r tlichen Standes. . . ebenso wenig dem Interesse des Staates und der buergerlichen Gesellschaft entschpricht“. Theologische Facultætns oder seminare?“ Rede von Dr. F. H. Reusch. Bonn 1873 S. 18.-

[2]) „Denn damit wird mau doch nicht der theologischen Wissennschaft gerecht, dass die Auslegung der biblischen Buechei als Zweig der orientalischen und griechischen Philologie, Kirchengeschichte und kirchliche Alterthumskunde als Theil der Vœl-

arăta maĭ jos. Expunênd acum că Teologia este o sciinţă şi o sciinţă capace de progres continuŭ, ca şi cele-l-alte şciinţĭ, decĭ îndreptăţită a constitui o Facultate proprie, ca singurul mijloc de a i se da desvoltarea cea maĭ neapărat sciinţifică, se va aprecia şi părerea, că Facultatea de Teologie n'ar trebui să fie încorporată cu Universitatea.

Separarea şi isolarea Facultaţeĭ Teologice de Universitate ar fi funesta intereselor sciinţifice ale Teologieĭ, ale profesorilor şi ale studenţilor eĭ.

1. Teologia la cercetarea sciinţifică şi sistematică a religiuneĭ în documentele eĭ stă direct în raport cu Filologia — obĭect al Facultăţeĭ de Litere de pe lângă Universitate ; de aseminea, ca sciinţă a creştinismuluĭ, care a avut şi are cel maĭ mareţ rol în omenire, stă direct în raport cu Istoria universala, ĭar indirect cu Paleologia, Epĭgrafica, Numismatica, Sfragistica, etc. şi cu istoria cultureĭ şi literatureĭ diverselor popóre — tóte obiecte ale Facultaţeĭ de Litere; maĭ departe, cercetând sciinţific şi sistematic fiinţa religiuneĭ creştine, adică doctrina despre Dumneḑeŭ şi despre sufletul ominesc, despre raportul fiinţelor spirituale cu cele corporale şi vice-versa, Teologia sta în raport direct cu Metafisica, ĭar indirect cu Sciĭnţele naturale şi matematice, căcĭ totul în

ker und Culturgeschichte, Dogmatic und Ethik als Zweig der Philosophie und Religionsgeschichte behandelt werden. . . . . Die Theologie als Ganzes ist einer wissenschaftlichen Pflege ebensowohl fæhig wie beduerftig, und hat darum als solche einen begruendeten Ansprach darauf, als eine der akademischen Disciplinenu, eine besondere Facultæt zur Vertreterin und Pflegerin zu haben“. Reusch. a. d. O. S. 6.

lume arata și descopere pe Dumnedeŭ [1]) ; în urmă la cercetarea mijlócelor așeḑate de Domnul nostru Iisus Christos pentru păstrarea și înaintarea religiuneĭ sale în omenire, Teologia stă în raport direct cu sciințele de Drept și de Stat, cu Pedagogia, Retorica, Psichologia și Antropologia practică, de asemenea cu Medicina legală, populara și cu Igiena, precum și cu Estetica și Artele frumóse.

De unde se va putea deci alimenta Teologia cu resultatele acesteĭ sume de sciințĭ, dacă Facultatea de Teologie n'ar fi încorporată cu Universitatea, focarul întregeĭ sciințĭ? N'ar ajunge ea curat o înșirare mecanică de articule ale credințeĭ, ca un codice de legĭ, fara aprofundare filosofică, fără comparațiune cu resultatele nouă ale sciințelor, făra criticarea și admiterea saŭ respingerea lor pe cale sciințifică? N'ar înfațișa ea în casul acesta un studiu sec și unilateral? Acésta unilateralitate se recunósce despre Academiile duhovniceștĭ din Rusia, care sunt acolo cele maĭ superióre șcóle teologice. „Socotința

[1]) Biserica Ort. Româna. An. X. N. 11, p. 884. Daca aceste sciințı ocupându-se numaı cu efecte ar confunda causa ultimá a acestor efecte, cu a careı cunóscere se ocupa Teologia, cu dreptul s'ar aplica la ele cuvintele luı Grau, in Tratatul seu „Ueber den Glauben als die hœchste Vernunft: „Das niedrigere Sein ist leichter zu erkennen als das hœchere Sein, und bei Jenem-der Irrthum leichter zu vermeiden als bei diesem. Man denke nur an die Wissenschaft der Mathematik. Diese Wissenscha ftsteht nur darum so hoch, weil ihre Resultate, ihre Sætze so gewis sind; nicht abeı weil ihr Gegenstand so hoch stænde, oder ihre Sætze so tiefen Aufschluss ueber das Wesen der Dinge gæben. Ich gebe daher Schopenhauer ganz recht wenn er sagt: „Sie hœren nicht auf, die Zuverlæssigkeıt und gewisheit der Mathematik zu ruehmen. Aber was hilft es mir, noch so gewis und zuverlæssig zu wissen daran mir gar nichts gelenen ist", und „in der Mathematik sclægt der Kopf sich mit seinem eigenen Erkenntrussformen, Zeit und Raum herum. . . . u. s. w. Apud Luthard A. a. O. S. 218.

comună, chĭar şi a teologilor din Rusia, este ca şcólele teologice înalte de acolo ar putea face cu mult maĭ mult, daca s'ar afla în legatura universitara, şi ca crescerea cea isolata a clerului este în dauna bisericeĭ, depărtându-se şi înstreinându-se clerul de societatea cea culta şi neputênd apoĭ înrîuri în mod destul de eficace“ [1]).

Facultatea de Teologie va fi incorporată cu Universitatea, pentru ca acésta să fie în adevĕr Areopagul întregeĭ sciinţĭ, sa fie în tótă puterea cuvêntuluĭ o universitas litterarum [2]). Este cunoscut ca Universitaţile la început aveaŭ ca sciinţa capitala Teologia, ce predomină Filosofia şi Jurisprudenţa maĭ ales la Universitaţile din Germania până în timpul modern, când ele s'aŭ desvoltat, aşa ca venira pe acelaş nivel cu Teologia şi se constituira ca Facultaţĭ de sine, faţă cu care acésta trebui sa renunţe la predominarea de până atuncı, ıar Facultatea de Teologie să fie satisfăcuta cu rangul de onóre a uneĭ prima inter pares — între cele-lalte Facultaţĭ surorĭ. Deci dacă Universitatea nu este repertoriul activităţeĭ spirituluĭ omenesc pe tóte terenurile de cunoscinţă, cum ea se póte numi Universitate? Apoĭ şi scopul Universitaţeĭ nu e pe deplin atins, isolându-se de ea Facultatea de Teologie. Scopul Universităţilor în general este, ca ele să fie un focar al sciinţeĭ generale şi un institut de cultură pentru ceĭ care voesc a ocupa un serviciu public. Acest scop este comun în special orĭ-careĭ

1) Prof. Eusev. Popovici l. c. An. III No. 10 p. 609.
2) Reuseh. A. d. O. S. 3. Hofmann. A. d. O. S 7.

Facultăţĭ de lângă Universitate, fără îndoélă că şi Facultăţeĭ de Teologie. Acésta încă trebue să fie focarul instrucţiuneĭ religióse şi pepiniera viitorilor servitorĭ aĭ altaruluĭ. Venind în atingere felurită cu cele-l-alte, cum am indicat, ea are cea maĭ mare afinitate cu Facultatea de Drept; ambele aŭ un teren istoric; aşa Dreptul suposază statul, Teologia, Biserica; însuşĭ mersul şi aparatele de studiu sunt omogene în exterior, aşa Teologul are Biblia şi legile sinodale, Juristul are Corpus juris şi Codicele de legĭ ale statuluĭ; de aseminea activitatea practică a ambelor se mişcă atât pe terenul cuvêntareĭ publice, cât şi pe cel al administraţiuneĭ şi regimuluĭ; ambiĭ se întîlnesc apoĭ în Dreptul bisericesc spre a-l pătrunde [1]). Precum aşa dar Universitatea n'ar fi complecta şi n'ar corespunde scopuluĭ seŭ general, isolându-se de ea Facultatea de Drept, saŭ fiind lipsită de acésta, tot aşa n'ar fi ea complectă nicĭ n'ar corespunde scopuluĭ sěŭ deplin isolându-se de ea Facultatea de Teologie, ceĭa ce trebue sa dea Teologieĭ ca sciinţă, cu atât maĭ mare impuls a se ţinea în emulaţiune nobila cu cele-l-alte sciinţĭ, a cultiva şi fructifica relaţiunele sale ca Facultate cu cele-l-alte Facultăţĭ, maı ales că ea intra în viaţă cu mult în urma surorilor eĭ, şi a manţinea în corpul Universitaţeĭ legatura cea frumósa a unitaţeĭ şi a armonieĭ [2]), ce este atât de necesară pentru dênsa şi atât de valorósa pentru Universitate.

2. Cultura universitara faţa de cultura, ce se póte

[1]) Hagenbach. Encyklopaedie u. s. w. S. 51. Tot acolo se vede şi relaţiunea de afinitate a Teologieı cu Medicina.
[2]) Prof. V. Mitrofanovicı. l. c. p. 16.

câştiga în şcóle speciale isolate, are acel avantaj, că Universitatea este un centru de bărbaţĭ, cariĭ de şi aŭ câte un ram special, însă şĭ-aŭ luat în comun ca problemă a vieţeĭ cultivarea şi profesarea sciinţeĭ în un întreg organic, cu tótă varietatea şi deosebirea luĭ. Pe lângă bibliotecă şi cele-l-alte înlesnirĭ, pe care o Universitate le oferă cu maĭ mare abundenţă de cât un Seminar, saŭ Facultate teologică isolată, contactul personal cu apostolii diverselor sciinţĭ, deşteptarea ce resultă din acésta, ba chĭar consciinţa de a face parte din o corporaţiune erudită ca Universitatea şi impulsul ivit de aicĭ de a se ţinea la acelaşĭ nivel sciinţific cu colegiĭ: tóte aceste sunt cu mult maĭ propriĭ de a facilita unui profesor universitar de Teologie cercetarĭ şi metóde sciinţifice, de cât împrejurările ce naturalminte domnesc în alte institute, chĭar daca aceste pe lânga reul inevitabil al isolăreĭ, a insuficienţeĭ mijlócelor de cultivare sciinţifica, a lipseĭ de emulaţiune şi impuls n'ar maĭ avea şi alte scaderĭ pe care le-am atins în privirea Seminarelor.

3. De aseminea pentru studenţi, Universitatea le dă ocasiune cu mult maĭ favorabila de a face studiĭ temeĭnice de cât o Facultate teologică isolată sau un Seminar. Eĭ pe lângă obĭectele teologice pe care le pot ascúlta în maĭ mare întindere şi maĭ sistematic, aŭ la îndemână biblioteca şi alte mijlóce de studiĭ în mĕsură mai mare de cât ofera institutele isolate. Dar avantajul cel maĭ mare este că auditorii de teologie la Universitate aŭ ocasiunea bine-cuvêntată de a se întroduce maĭ temeĭnic în sciinţele

cu care Teologia stă în relaţiune; eĭ pot asculta cursurĭ din Filologia clasică şi medievală, din Istoria universala, cum şi din Istoria Patrieĭ, a limbeı şi literatureĭ naţionale, din Filosofie, Sciinţĭ naturale, Drept ect. Cunoscinţele ce Seminarele mijlocesc despre aceste obĭecte sunt naturalminte insuficiente şi defectuóse; decĭ în o Facultate isolată auditorul de Teologie n'ar avea ocasiune de a-şĭ înavuţi cunoscinţele aceste. Numaĭ Universitatea póte oferi în general ocasiune la o cultura preste marginele ramuluĭ de studiŭ special, în varietatea reclamată de diversele disposiţiunĭ şi aplicărĭ ale studenţilor. Acest întins orizont al studiuluĭ naturalminte preocupa serios pe student cu sciinţa şi daca el are dragoste adeverată pentru cariera ce şĭ-a ales, nimic nu-l va putea seduce dea neglija studiul, saŭ a se abate din acéstă cale.

Drept este, că viaţa de student universıtar este maĭ periclitata moralminte de cât cea din eremitajul unuĭ Seminar, saŭ a uneĭ Facultaţĭ de Teologie isolate; dar, osebit că o moralitate, impusa prin escluderea mecanică de lume, nu întruneşte condiţiunile uneĭ moralitaţĭ adevĕrate, manifestată din libera convingere, clericul, care este chĭemat a purta grijă de necesităţile religióse ale societăţeĭ şi decĭ a trăi în societate, trebue sa se şi cultive în societate, petrecênd aniĭ, ce preced intrarea sa în carieră, la un institut destinat şi pentru alţĭ tinerĭ, care voesc a servi societăţeĭ, ca mijloc al trecereĭ din şcóla în viaţa practică de sub privigherea pedagogilor la statornicia barbătéscă şi fermitatea de caracter. Unde

are clericul ocasiunea cea maĭ favorabila de a-șĭ câștiga cunoscința de lume și de ómenĭ ce-ĭ este atât de necesară în viața practică, dacă nu în timpul învĕțămêntuluĭ superior universitar? Atuncĭ vine el în atingerĭ dese cu bărbațĭ culțĭ, cu studențĭ inteligențĭ aĭ celor-l-alte facultațĭ și așa îșĭ póte impropria și cultura socială corespundĕtóre misiuneĭ sale, al căruĭ cerc de activitate e maĭ mare de cât al tuturor celor-l-alte specialitațĭ. Periculele morale suposate, remân mult îndărat față cu aceste avantaje nespuse; atarĭ pericule sunt tocmaĭ mijlocul a se putea cunósce studenții cu adevĕrata chĭemare pentru preoție, căcĭ un têner, care a petrecut aniĭ universitarĭ cu tinerĭ de-o vîrstă de la cele-l-alte Facultațĭ, fara a renunța la cariera clericala, și care, dupa terminarea studiuluĭ întrunește, Condițiunile prescrise pentru hirotonie, póte fi întâmpinat cu maĭ multa confiența, de cât unul care cultivat în isolarea și disciplina unuĭ Seminar saŭ Facultate Teologică, se vede de-o data trimis în lume, ca de aci înainte sa devină nu numaĭ stĕpân pre sine, ci înca învĕțătorul, sfătuitorul și conducetorul altora. De pericule și ispite morale póte scăpa cine-va numaĭ dacă ar eși din acéstă lume, și apoĭ pentru studențiĭ universitarĭ a Facultățeĭ de Teologie sunt mĕsurĭ preservative respectiv de moralitate, dintre care unele s'aŭ și pus în lucrare, ĭar altele se vor expune maĭ la vale. In fine nu se póte dice ca studențiĭ celor-l-alte Facultațĭ, frequentând Universitatea, ar fi dispensațĭ de moralitate, cacĭ far acésta nicĭ eĭ n'ar putea sĕvêrși ceva de folos în cariera ce șĭ-au ales.

Aşa dar numaĭ la Universitate candidaţiĭ de preoţie 'şĭ vor putea câştiga maĭ deplin acea cultură sciinţifică ce le este de trebuinţă; şi profesoriĭ vor putea desvolta sciinţa teologică în contact direct cu cele-l-alte sciinţĭ, folosind maĭ lesne tóte ajutórele sciinţifice [1]). Facultatea de Teologie trebue decĭ a fi incorporată cu Universitatea, cum şi prevede noul proĭect de lege în deplină cunoscinţă de lucru.

Venim acum a expune *modul organisaţiuneĭ interne* a Facultăţeĭ de Teologie. Acésta are cu deosebire [2]) scopul a lumina în destul pe aceĭ cariĭ se aplică la studiul Teologieĭ, ca eĭ nu numaĭ să se pótă orienta bine pe terenul cel vast al principalelor ramurĭ teologice ci şi să-şĭ improprieze cunoscinţa deplină şi temeĭnică a principiilor şi adevĕrurilor eĭ, să fie bunĭ teologĭ, atât teoretic cât şi practic. — Obĭectul Teologieĭ este expunerea şi cercetarea sciinţifică şi sistematică a Religiuneĭ dupre învĕţătura Domnuluĭ nostru Iisus Christos, încre-

---

[1]) Prof. Euseviŭ Popovicĭ l. c. p. 538. Confer. Die theologischen Studien S. 141: „In Deutschland ist es Keine Frage, ob die Universitæten odder Seminarien die geeigneteren Stætten und Institutionen fuer Zeitgemæsse, gruendliche Bildung der Geistlichen seien. Nur in der freien Luft der Hochschulen gedeihet, wie wissenschaftliche Bildung ueberhaupt, so insonderheit jene des Theologen u. s. w".

[2]) Iata ce atribuţiunĭ au în genere Facultaţile de Teologie în Austria: „Diese ehrwuerdigen Institute sind. . . die geborenen Pflegerinen aller theologischen Wissenschaft und die gelehrten Autoritæten und Instanzen, berufen zur Lœsung und Beantwortung theologischer Zweifel und Fragen, zur Schlichtung und Entscheidung theologischer Streitigkeiten und zur Fällung wissenschaftlicher Gutachten und Urtheile in theologischen Dingen und ueber den Werth und Unwerth theologisch literarischen Leistungen" Die theolog. Studien u. s. w. S 125. Vergl. Buss. S. 453.

[2]) Introducerea în Teol. Ortodoxa de Macarie. Tradusă de Arhim. Ger. Timuş Bucureşci. 1885 p. 560.

dințată Bisericeĭ sale spre conservarea și propagarea eĭ în omenire pentru tóte timpurile. Problema Teologieĭ ortodoxe va fi deci a dovedi pre cale sciințifică că Religiunea ortodoxă, adică învěțăturile de credință și morală ale Bisericeĭ Ortodoxe sunt adevěrurĭ dumneḑeeștĭ, și pentru acésta sunt sânțitóre și mântuitóre. Spre a resolvi acéstă problemă, ea plécă de la un adevěr saŭ *principiŭ fundamental* [2]), anume de la credința basată pe doveḑĭ raționale și istorice, că Religiunea creștină este descoperită de Dumneḑeŭ supranatural, maĭ întěiŭ treptat, ĭar în urmă deplin prin Mântuitorul Iisus Christos, că ea este depusă după dumneḑeéscă rânduélă în sânta Scriptură și sânta Tradițiune, unde sub conducerea Duhuluĭ Sânt se păstrézănestirbată și curată pentru tot-déuna de Biserica învěțătóre, adică de sinodul tuturor urmașilor legiuițĭ aĭ Apostolilor. Apoĭ desface problema sa în părțĭ, pe care le ordinéza în un întreg sciințific numit *sistemul eĭ,* care este istoric — doctrinal, așa că Teologia constă din o secțiune istorică și una doctrinală.

Secțiunea istorică are de obĭect cercetarea, cunóscerea și expunerea Religiuneĭ creștine în istoria *origineĭ* precum și în a *conservăreĭ* și *respândireĭ* sale în omenire ; cea *doctrinală*, are de obĭect cercetarea, cunóscerea și expunerea Religiuneĭ creștine în însășĭ *ființa* și *conținutul* eĭ, precum și în *mijlócele externe* pentru conservarea și rĕspândirea sa în omenire. Aceste două secțiunĭ ale Teologieĭ se despart în câte două maĭ micĭ, și anume cea istorică : 1. In o parte, ce se ocupă cu istoria origineĭ Reli-

giuneĭ creştine şi are de basă documentele biblice, pe care le scrutéză spre a scóte sensul adevĕrat al lor; ea se numeşte Teologia exegetică; 2. In o parte, ce se ocupă cu istoria conservăreĭ şi a rĕspândireĭ religiuneĭ; ea se numeşte, potrivit obĭectuluĭ sĕŭ, Teologia istorică. Secţiunea doctrinală se desparte: 3. In o parte, ce se ocupă cu fiinţa şi cuprinsul religiuneĭ creştine şi se numeşte Teologia sistematică, de óre-ce în ea are cel maĭ mare rol sistematisarea; în urmă, 4. In o parte, ce se ocupa cu mijlócele externe pentru păstrarea şi propagarea Religiuneĭ creştine; ea se numeşte Teologia practică. Deci *Construcţiunea sistematică* a sciinţeĭ teologice constă din patru părţĭ capitale: Teologia *exigetică, istorică, sistematică* şi *practică.* [1]) Fie-care din aceste părţĭ se studiaza dupre o procedură determinată, ce se chĭama *Metod.* Acesta, cu respectarea principiuluĭ fundamental, are a fi la Teologia istorică comun tuturor obĭectelor istorice, deci critic, pragmatic, observând nexul causal; aseminea la Teologia prac-

---

1) Dintre Ortodoxi: Prof. V. Mitrofanovici l. c. p. 10. Dintre romano-catolici: Buss. l. c. p. 325: „Die Theologie hat und kann nur 4 Hauptheilen haben· den fundamentalen (Exegetischen), den historischen, den dogmatischen und den practischen“. Dintre Protestanţi Hagenbach: l. c. p. 119: „Seiner Natur nach zerfällt das Studium der positiven Theologie in das der vier Huptgebiete: der exegetischen, histor., system. und practischen. El aduce şi temeiul acestei împărţiri, dicênd: „Indem die positive Theologie auf der gegebenen Thatsache der christlichen Religionsstiftung (Offenbarung) ruht, geht sie auf den geschichtlichen Ursprung, auf die *Stiftungs*=oder *Offenbarungsur kunden* selbst zurueck, verfolgt dann von der Quele ausgehend, den Strom *der geschichtlichen Entwickelung* weiter hinab bis auf unsere Zeiten, sammelt sonach das durch die Geschichte Gegebene und Fortgebildete in das geistige Bild der Gegenwart, und leitet endlich aus dem klar gewordenen Zusammenhange des Ganzen die Grundsætze fuer die Wirksamkeit, aus der Teorie die Praxis ab“.

tică are a fi comun tuturor sciinţelor practice, cu preponderanţă sintetic [1]; ĭar în Teologia sistematică, metodul e propriŭ *positiv*, adică teologul va scóte din sânta Scriptură şi st. Tradiţiune fiinţa religiuneĭ, va ordina şi aprofunda logic acest resultat, expunêndu-l în o formă corespundetóre sentimentuluĭ religios, în tocmaĭ ca albina care adunând mĭerea şi céra de pe florĭ, o aşadă cu sirguinţă în uleĭ, formând acele celule de o regularitate minunata.

Şirul în care Teologia, dupre principiul fundamental, sistemul şi metodul indicat, are să lucreze este aşijderea indicat: ea va pune temeile cu Teologia exegetică, apoĭ cu cea istorica va conduce la Teologia sistematică, şi din acésta va scóte principiĭ şi regule pentru cea practică cu care încheĭe, dar aşa că cele anteriόre se îndréptă continuŭ la cele posteriόre, şi acestea se provócă la acelea [2].

Constatându-se cele patru parţĭ primordiale în care Teologia ortodoxă pe basa principiuluĭ fundament, în sistemul şi dupre metodul arătat îşĭ distri-

[1] „Bei der wissenschaftlichen Behandlung der eigentlichen Theologie kann man einen zweifachen Weg einhalten, den der Analyse oder Synthese; auf jenem Wege ging die scholastische Theologie einher, deren Methode noch heute von der thomistischen und jesuitischen Schule befolgt wird, wæhrend die neuere, vorzueglich in Deutschland vertretene Schule der synthetischen Methode huldigt, in dem sie die lebendige geoffenbarte Wahrheit nicht wie einen cadaver mit dem analitischen Messer secirt und in seine einzelnen Bestandtheile und Gliedmasen zerlegt, sondern auf historisch. genetischen Wege in ihrer leben digen organischen Gliederung und Gestaltung zur Anschaung bringt". Die Theologischen Studieu. S. 132.

[2] „Es legt sich als die natuerliche, wahre u. richtige Reihenfolge der theologischen Studienordnung dar, dass mit den grundlegenden unde inleitenden Disciplinen begonnen, darauf zu den theoretischen Gegenstænden fortgeschritten u. mit den Fæchern der praktischen Theologie geschlossen werden müsse" Die theol. Studien S. 132.

bue problema sa, vom expune acum în deosebĭ sciinţele care scrutéză şi înfăţişază resultatele ce ea trebue să obţie la fie-care din aceste patru părţĭ.

A. *Teologia exigetică* [1]), studiând origina saŭ descoperirea dumnedeéscă a Religiuneĭ creştine, se împarte în Teologia exigetică a Vechiuluĭ şi în cea a Nouluĭ Testament; întêĭa scrutéza sensul adevĕrat al vechiuluĭ Testament, a doua pe cel al Nouluĭ Testament [2]). Avem aşa dar aĭcĭ *două obĭecte de studiŭ principale:* Exigesa Vechiuluĭ şi exigesa Nouluĭ Testament. Insă aflarea adevĕratuluĭ înţeles a documentelor biblice suposază alte cunoscinţĭ şi anume: cunoscinţa solidă a limbeĭ acestor documente aşa a *limbeĭ evraice* şi ca auxiliare—a limbeĭ haldaice, siriace şi arabice. de aseminea a *idiomuluĭ grec alexandrin;* apoĭ cunoscinţa solidă a geografieĭ, etnografieĭ şi a evenimentelor externe ce provin în documentele biblice şi se expun în *Arheologia biblică* ; maĭ departe cunoscinţa solidă a istorieĭ literare a acestor documente, ceĭa ce forméză obĭectul *Isagogiceĭ ;* de aseminea cunoscinţa autenticitaţeĭ şi integrităţeĭ lor textuale, cu care se ocupă *Critica biblică*, tot o dată şi cunoscinţa legilor logice pentru aflarea sensuluĭ lor adevĕrat, obĭect al *Ermineuticeĭ;* concentrând în sine tóte aceste cunoscinţĭ, Exigesa trebue să faciliteze construcţiunea istorieĭ adevĕrate a origineĭ saŭ descoperireĭ dumnedeeştĭ supranaturale a Religiuneĭ creştine şi acésta se expune astă-dĭ

1) Hagenbach. Encyklopædie u. s. w. S. 125—201. Buss. l. c. p. 326 şi 365—374.

2) Osebit de mulţı alţĭ învĕţătorĭ bisericeştĭ, st. Augustin întemeéză fórte intuitiv acéstă împărţire, dicênd: „In veteri testamento novum latet, in novo testamento vetus patet“.

maĭ sciinţific în două obĭecte : unul expune istoria din afară a origineĭ Religiuneĭ creştine şi se numeşte: *Istoria sacră a Vechiuluĭ şi Nouluĭ Testament* ; al doilea tratéză sistematic însuşĭ cuprinsul descoperireĭ dumnedeeştĭ şi se numeşte propriŭ : *Teologia V. şi a N. Testament;* aceste obĭecte încoronéză edificiul Teologieĭ exigetice, care prin ele îşĭ ajunge scopul. Am avea decı la Teologia exigetică urmatórele obĭecte de studiŭ : Limba evraică, cu dialectile semitice : chaldaic, siriac şi arabic ; apoĭ dialectul grec alexandrin ; Arheologia biblică, Isagogica, Critica biblicá, Ermineutica, Istoria sacră şi Teologia V. şi N. Testament [1]). Insă fiind imposibil în decursul studiuluĭ teologic a se face exigesă la întréga biblie, *citirea eĭ cursivă dupre traducerea română* cu explicărĭ scurte e neapărată, cacĭ preotul trebue să fie tot aşa de familiarisat cu biblia ca şi juristul cu codicile de legĭ. Tot aşa istoria literară a st. cărţĭ a Nouluĭ Testament, pentru marea importanţă a acestor carţĭ în creştinism, pe lângă studiul eĭ în Isagogia N. T. se maĭ tratéză şi în un studiŭ separat, anume: *Istoria Canonuluĭ N. T.*, care cercetéză şi expune cum aŭ fost considerate aceste cărţĭ în Biserica creştină în diferite timpurĭ şi când şi câte din ele s'aŭ recunoscut ca cărţĭ în adevĕr canonice, ca Canon — regulă pentru credinţa şi morala creştină. De órece istoria Sacră a V. şi N. Testament e cu neputinţă să nu cuprindă

[1]] Pentru sciinţele auxiliare ale Teologieĭ exigetece se întrebuinţéză în deobşte numirea de : *Studiul biblic.* Aşa se dice studiul biblic a. V. T. partea arheologică; studiul biblic al N. T. partea isagogică, ş. d. a.

și învĕțătura religiósă descoperită și strîns unită cu faptele externe ale descoperireĭ dumnedeeștĭ supranaturale, pe care ea le expune; de altă parte fiind-ca în Teologia sistematică așijderea se tratéză cuprinsul învĕțătureĭ religióse a V. și N. Testament, e de prisos a se maĭ trata acéstă materie separat, așa ca Teologia V. și N. Testament se póte contópi cu *Istoria biblică a. V. și N. T.*, rĕmânênd acésta ca obĭectul final al Teologieĭ exigetice, maĭ ales că ea nu se maĭ tratéză în alt ram al Teologieı. — Tóte aceste obĭecte propedeutice și auxiliare ale Teologieĭ exigetice sunt indispensabile pentru cine voește a se aprofunda și specialisa în acéstă ramură a Teologieĭ, decĭ ele nu pot lipsi din planul de studiŭ al uneĭ Facultățı de Teelogie. Unele din ele staŭ în legatură cu Exigesa V. T., altele cu a N. T. Cu Exigesa V. T. se légă : Gramatiea evraică, Arheologia biblica, Isagogica, Explicarea cursorică a biblieĭ; aceste sunt obĭecte indispensabile pentru studiul Exigeseĭ V. T; ĭar cunoscința limbelor orientale: haldaica, siriaca și arabica se cere pentru specialiștĭ. Cu Exigesa N. T. se légă : Gramatica idiomuluĭ alexandrin, Isagogica, Ermineutica și Critica biblică, Istoria Canonuluĭ. Ca obĭect final a Exigeseĭ ambelor Testamente vine Istoria sacră. Pentru Teologia exigetică sunt așa dar indispensabilĭ *doĭ profesorĭ și un docent:* un profesor va propune *Exigesa V. T. cu* Gramatica evraică, Arheologia biblică, Isagogica și explicarea cursorică a biblieĭ; cela-l-alt profesor va propune: *Exigesa N. T.* cu Isagogica, Ermineutica și Critică biblică, istoria Ca-

nonuluĭ N. T. şi Gramatica idiomuluĭ alexandrin; ĭar docentul va propune: *Limbele orientale* şi Istoria sacră a V. şi N. T.

B. *Teologia istorică*[1]) propriŭ ḑisă se concentréză în Istoria bisericéscă, adică în istoria conservăreĭ şi a continuăreĭ religiuneĭ descoperite de Dumneḑeŭ prin Biserica creştina. Istoria bisericéscă studiază desvoltarea Bisericeĭ creştine ca aşeḑamênt organic întemeĭat anume de Dumneḑeŭ—omul pentru conservarea şi continuarea Religiuneĭ creştine în omenire. Desvoltarea Bisericeĭ, ca organism, este *în afară* (expansiv) prin laţirea sa pe faţa paméntuluĭ şi *înlăuntru* (spiritualminte) prin desvoltarea mijlócelor aşeḑate de Intemeitoruĭ eĭ pentru conservarea şi laţirea sa; aceste mijlóce sunt: învĕţatura religiósă cu numele tehnic de *dogmă, cultul* saŭ închinarea de Dumneḑeŭ, şi *constituţiunea* saŭ forma de guvernare dată Bisericeĭ ca uneĭ societăţĭ propríŭ ḑisă; prin aceste mijlóce trebue sa se realiseze o viaţă religiósa, morala, curata şi sântă. Deci *Istoria bisericéscă* este cercetarea şi expunerea sciinţifica a desvoltăreĭ Bisericeĭ creştine, atât în lăţirea sa la diferitele popóre cum şi la Românĭ, cât şi în inveţatura, cultul, ĭerarhia şi viaţa religiósa morală a membrilor eĭ de la întemeĭarea sa până asta-ḑĭ, dupa diferitele epoce, perióde saŭ fase prin care a trecut; inseperabile de Istoria bisericéscă sunt Geografia şi Chronologia bisericéscă, ca ceĭ doĭ ochĭ aĭ eĭ, după cum Geografia şi Chronologia în genere

[1]) Introducerea în Teol. ort. etc. p. 574 sq. Buss. l. c. p. 330. Hagenbach l. c. p. 252—352.

sunt ochiĭ Istorieĭ Universale. O încheĭere naturală a Istorieĭ bisericeştĭ se cuprinde în *Statistica bisericéscă*, ce tratéză sciinţific starea de faţă a Bisericeĭ creştine atât expansiv cât şi intensiv; aşa că Statistica bisericéscă este un obĭect integral al Istorieĭ bisericeştĭ şi trebue propus imediat după acésta, formând abea la un loc un întreg sciinţific. Insă materiile ce compun obĭectul Istorieĭ bisericeştĭ fiind de mare importanţă pentru studiul Teologieĭ sistematice practice s'aŭ desvoltat în obĭecte propriĭ de studiŭ, aşa: Istoria învĕţătureĭ religionare (dogmeĭ) Bisericeĭ creştine s'a desvoltat în treĭ obĭecte de sine stătatóre: *Istoria dogmelor, Simbolica* şi *Patrologia;* de aseminea: Istoria cultuluĭ Bisericeĭ creştine, a constituţiuneĭ sale sociale şi a vieţeĭ religióse morale a membrilor eĭ s'a desvoltat în un obĭect a parte: Arheologia bisericésca.

Dintre tóte aceste obĭecte desvoltate în deosebĭ de Istoria bisericéscă, cel de maĭ mare importanţă pentru întréga Teologie sistematica (Dogmatica şi Morala) este Patrologia, cacĭ ea tratéză istoria înveţatureĭ religionare a (dogmeĭ) Bisericeĭ creştine, cum aŭ desvoltat-o scriitoriĭ şi dascăliĭ bisericeştĭ, cariĭ se numesc *Sânţiĭ Părinţĭ,* marturiĭ clasicĭ aĭ tradiţiuneĭ apostolice, ce nu s'a putut păstra în cea maĭ mare curăţie, fără numaĭ în timpurile vechĭ (cele opt vécurĭ dintĕiŭ ale creştinismuluĭ), şi prin urmare ea trebue studiată şi cercetată cu de amĕruntul în operile sânţilor Părinţĭ. Tot atât de importantă este Patrologia şi pentru Teologia practică, maĭ ales pentru Omiletică, de óre-ce cuvêntările

sânților Părinți sunt o comóră de elocință bisericéscă și mustre neîntrecute de predice. Teologul are decĭ neapărata necesitate a se familiarisa cu operile sânților Parinți, impropriindu-șĭ spiritul și ținuta lor [1]) ; ĭar studiul Patrologieĭ se complectéză prin *citirea și explicarea acestor opere dupre textul original* [2]). Istoria dogmelor apoĭ și Simbolica, deosebĭ de tratarea lor în Istoria bisericéscă, se maĭ expun în Teologia sistematică, anume în Dogmatică, care, spre a fi sciințifica și temeĭnică, trebue să arăte cum s'a conservat în decursul timpuluĭ fie-care dogmă și cum s'a desvoltat ea de Biserică fără a se fi alterat — așa dar trebue să expună maĭ întĕiŭ istoria fie-căreĭ dogme și apoĭ trebue să arăte cum învață despre fie-care dogmă și cele-l-alte confesiunĭ creștine desbinate de Biserica Ortodoxă, ceĭa ce se raportă la Simbolica ; tot ast-fel și Arheologia bisericésca se maĭ tratéză în Teologia practică și anume, parte în Dreptul bisericesc, parte în Liturgică și Pastorală. Nu este așa și cu Patrologia ; afară de cât fórte pe scurt în Istoria bisericéscă, materia eĭ nu se maĭ tratéză în nicĭ unul din cele-l-alte studiĭ ; Teologia sistematică și practica numaĭ se folosește de materialul Patrologieĭ, fără a maĭ insista câtușĭ de puțin asupra luĭ. Decĭ Patrologia, pentru importanța eĭ, reclamă neapĕrat o tra-

[1]). Iată ce dice în acéstă privire un Teolog *Protestant:* „Ich bin ueberzeugt, dass keiner ein gruendlicher und taktfester Theologe werden kann, der nicht aus den Kirchenvæter ein ernstes studium gemacht, und sich an ihren heiligen Sinne und ihrer aecht religiœsen Anwendung einer soliden Gelehrsamkeit sittlich und geistig aufgerichtet hat“. Apud Hagenbach. l. c. p. 328.

[2]] La alte institute teologice superióre, cursul acesta se prevedu, chiar anume, cu remunerariu deosebit. Prof. Is. Onciul l. c. p. 236.

tare maĭ desvoltată de cum ĭ-o dă Istoria bisericéscă şi trebue să se propună separat în fie-care an.

Alt obĭect al Istorieĭ bisericeştı, ce s'a desvoltat aparte şi până acum se află încă în formaţiune este Istoria bisericéscă a Românilor; acest obĭect, afară de importanţa luĭ pentru Biserica nóstra, suposază un studiŭ aprofundat al însuşĭ isvórelor istorice naţionale şi streine, chĭar din pricina că lucrărĭ sciinţifice, critice şi sistematice asupra acesteĭ materiĭ de tot interesante, din nenorocire nu putem înregistra multe până asta-ḑĭ.

Pentru a se da acestor obĭecte desvoltarea necesara nu e suficienta numaĭ catedra de Istoria bisericéscă, singura avênd un material vast osebit de cele-l-alte obĭecte, care de şi s'aŭ desvoltat a parte, dar aparţin eĭ [1]). Tot aşa n'ar ajunge douĕ catedre, căcĭ una din aceste compensază numaĭ bine Patrologia; sunt aşa dar de trebuinţă şi pentru Teologia istorică doĭ profesorĭ şi un docent: *un profesor* va propune numaĭ Istoria şi Statistica bisericésca universală de la inceputul creştinismuluĭ până astă-ḑĭ; *cela-l-alt* va propune Patrologia dimpreună cu cetirea şi explicurea operilor st. Părinţĭ de pe originale; ĭar *docentul* va propune: Istoria Bisericeĭ Române, Istoria dogmelor şi Arheologia bisericéscă.

C. *Teologia sistematică* [2]) studiază religiunea în

1) „Da hat man eine Menge kirchengeschichtlichen Stoffs in besondern Nebenwissenschaften wie. . . Synodologie, Dogmen=und Ketzergeschichte, christliche Archeologie und theologische Literaergeschichte, ... welcher aller in der Kirchengeschichte zu verarbeiten ist“. Buss. l. c. p 332. Vergl. Hagenbach. a. a. O. S. 312.

2). Introducere în Teologia ortodoxă de Macarie etc. p. 596—608. Buss l. c. p. 332—342. Hagenbach l. c. p. 352—421.

însăşĭ ființa şi conținutul eĭ dupre resultatele câştigate prin Teologia exigetică şi cea istorica, de óre ce ea concentréză în sine şi întemeiază pe tóte cele-l-alte părțĭ ale Teologieĭ, se şi numeşte propriŭ Teologie [1]) şi este tratarea sciințifică a învĕțătureĭ credințeĭ şi moraleĭ creştine, constătătóre din două părțĭ: *una* cercetéză şi expune sciințific în ce constă religiunea saŭ legătura dintre Dumneḑeŭ şi om; învĕțatura Mântuitoriuluĭ Christos în acéstă privire lumінéză pre om, încredințându-l despre adevĕrata luĭ legătură cu Dumneḑeŭ, pentru acésta se şi numeşte: învĕțătura credințeĭ, dogmeĭ creştine, saŭ *Teologia dogmatică*; *a doua* cercetéză şi expune sciințific însaşĭ regula de purtare ce decurge pentru om din adevĕrata sa legătură cu Dumneḑeŭ, ĭar învĕțătura Domnuluĭ nostru Iisus Christos în acéstă privire nu numaĭ trebue a fi îmbrațişată cu credința, ci şi realisată cu fapta în viață, pentru acésta se numeşte învețatura moraleĭ creştine, saŭ *Teologia morală*. Teologia dogmatică şi morală staŭ în cea maĭ strânsă legatură între sine, căcĭ învețatura credințeĭ creştine este temelia moraleĭ creştine; ambele la un loc înfațişază religiunea creştină tocmaĭ în întregul eĭ, cacĭ creştinismul este credință şi viață nedespărțită una de alta (Mat. 7, 21. Iac. 2, 26) [2]) Teologia dogmatica şi morală sunt

[1]). „Teologie im eigentlichen und engsten Sinne umfasst und bezeichnet nichts als Dogmatik und Ethik..." Teolog. Studien S. 6.

[2]). „La morale ne peut etre que la consequence d'une philosophie ou d'un dogme... On ne peut donner à la vie humaine une direction, sans avoir des croyances ou des opinions arrêtées sur la nature, l'origine et la fin de l'homme... Ceux qui admirent et accéptent l'une (la morale) comme la perfection, en décriant et en repoussant

inima întregeĭ Teologiĭ şi tóte cele-l-alte obĭecte teologice sunt saŭ numaĭ pregătirĭ către ele, saŭ numaĭ deducerĭ din ele, [1]) pentru acésta nu póte fi cineva teolog fără cunóscerea lor temeĭnică. Părţile lor constitutive s'aŭ desvoltat aşijderea în obĭecte de studiŭ separate, cum e Apologetica, Polemica, Irenica etc. Cel maĭ ponderos între tóte pentru Dogmatică şi Morala este *Apologetica*, ce se tratéză astă-ḑĭ cu preponderenţă pentru apărarea credinţeĭ şi moraleĭ creştine, faţă cu direcţiunea maĭ de tot negativă a timpuluĭ; cât despre Polemică şi Irenică nu e aşa mare necesitate de a se trata ca obĭecte separate, cacĭ expunerea sciinţifică şi temeĭnică a Dogmaticeĭ şi Moraleĭ naturalminte trebue să producă lumină şi pace [2]). Dogmatica se desface în o parte *generală*, ce se numeşte şi *Teologie fundamentală*, pentru că cercetéza şi expune principiile fundamentale ale Religiuneĭ creştine, şi în o parte *specială*, ce se numeşte propriŭ *Dogmatică* şi tratéză sistematic dogmele creştine; pentru importanţa cea mare şi întinderea materieĭ, la

---

l'autre (le dogme) comme absurde, tombent eux-mêmes dans cette absurdité d'admêttre la consequence sans vouloir le principe qui l'a produit et qui lui donne toute son veritée, toute sa beauté, toute son efficacité." Bautin l. c. p. 15.

[1]). Der Mittelpunkt des ganzen theologischen Studiums liegt in der Dogmatik und Moral... In dies m Mittelpunkte hat sich alles Bestreben der Lehrer zu concentriren, so dass in allen Hilfswissenschaften... dem richtigen und gruendlichen Vortrage der Dogmatic und Moral vorgearbeitet wird" Wappler Geschichte der theol. Facultaet ff. Wien 1884. S. 129 u. 246.

[2]). „Wer ein fester Dogmaliker, Moralist... ist, der ist auch ein sattelfester *Polemiker*... Dogmatik, Moral... sollen geuebt werden im Geist und mit dem Willen d *Friedens.*" Buss. A. d. O. s. 375. 378. Vergl. Dr. Karl. HaseHaudbuch der protestant. Polemik gegen die roemisch-katholisshe Kirche. 4 Aufl. Leipzig 1878. S. XIV.

alte Facultăţĭ ea se propune în douĕ cursurĭ deosebite [1]), ca să i se pótă da desvoltarea cea maĭ îndestulătóre. Morala însă de şi se desface aşijderea în o parte *generală* şi alta *specială*—al căror cuprins încă s'a desvoltat în obĭecte de studiŭ separate—cum e d. e. doctrina despre binele suprem, despre datorinţĭ, despre virtuţĭ, revendicarea superiorităţeĭ moraleĭ creştine faţă cu morala diverselor sisteme filosofice etc. ce se pot expune şi în cursurĭ extraordinare, totuşĭ ea basându-se pe principiĭ, positive, tratate deja în Apologetică şi Dogmatică, se póte expune în mĕsură suficientă ca întreg unic; ĭar importanţa acestuĭ studiŭ pentru viaţa practică nimenĭ nu o va contesta [2]). Decĭ pentru Teologia sistematică sunt ĭarăşĭ necesarĭ doĭ profesorĭ şi un docent: un profesor va propune Dogmatica (generală şi specială); alt profesor va

1. „In Anbetracht, dass die beiden Gegenstaende, Fundamentaltheologie und (specielle) Dogmatik wegen ihrer besonderen Wichtigkeit und ihrer grossen Umfanges nicht ferner (seit 1867) vôn Einem Professor in gehoeriger Ausfuerlichkeit und Grueudlichkeit vorgetragen werden koennen, wurde die Verfuegung getroffen, das von dem Professor der Dogmatik kuenftighin nur mehr die (specielle) Dogmatik vorgetragen, fuer die Fuudamentaltheologie hingegen ein eigener Docent bestelltt werden.“ Wappler. a. d. O. S. 311. Tot din aseminea motiv e ne·esar un Docent pentru Apologetica.

2). „L'enseignement d'une morale religieuse importe plus que l'on ne pense au bien de l'humanité; elle fixe les incertitudes, parce qu'elle consiste en maxime positives; elle regle la sentiment en s'emparant du coeur; elle console la raison, en lui laissant entrevoir toutes les jouissances que l'on ne peut avoir que par le sentiment. En développant la morale évangélique dans son auguste simplicité, en prêchant la fidélité aux lois, l'amour du prochain et toutes les vertus sociales, en écartant la prétendue science des opinions probables, qui n'est que le fruit d'une fausse métaphysique. les ministres de la religion deviendront les vrais bienfaiteurs de l'humanité.“ Portalis. l. c. p. 310. Confer. Sailer. A. a. Werke. I Band. S. 95 ff.

propune Morala; docentul va propune Apologetica şi Simbolica.

D. *Teologia practică* [1]) cercetéză şi expune sciinţific şi sistematic mijlócele *externe* aşeḑate de Domnul nostru Isus Christos, spre conservarea şi propagarea religiuneĭ creştine. Teologia practică are o parte *teoretică*—ce studiază aceste mijlóce în sine, şi o parte *practică*, ce arata cum aŭ ele să se aplice de miniştriĭ religiuneĭ. Mijlocul *general* aşeḑat de Mântuitorul spre conservarea şi propagarea religiuneĭ este însuşĭ guvernămêntul saŭ constituţiunea Bisericeĭ, cu a căruĭ cercetare şi expunere se ocupa *Dreptul* bisericesc saŭ canonic; ĭar mijlócele *speciale* sunt acele, pe care Mântuitorul însuşĭ le-a exercitat, adică misiunea învețatoréscă, preoţésca şi pastorésca, şi pe care le cercetéză şi expune *Teologia practică* propriŭ ḑisa.

Dreptul bisericesc expune raporturele juridice interne şi externe ivite prin înfiinţarea bisericeĭ ca societate cu caracter propriŭ, adica expune organismul conducĕtorilor eĭ, drepturele şi datoriile lor; organismul membrilor eĭ, cu drepturile şi obligaţiunile lor; apoĭ mijlócele cu care conducĕtoriĭ saŭ ierarhiĭ biserіceştĭ mĕnţin pe membri în drepturile şi datoriile lor; în urma raporturile Bisericeĭ către Stat şi catre ceĭ ce nu sunt membriĭ eĭ. Ca sciinţă despre organismul social al Bisericeĭ, care e o societate în stat, Dreptul bisericesc stă în raport direct cu Iurisprudenţa ; dar întru cât organismul social şi

[1]). Introducere în Teol. ort. etc. p. 608—618. Buss. l. c. p. 340—344 şi 347—365. Hagenbach l. c. p. 421—524.

raporturile juridice ale Bisericeĭ sunt întemeiate ca și dênsa de Mântuitorul Christos ca mijloc general pentru conservarea și propagarea religiuneĭ, Dreptul bisericesc este curat de raportul *Teologieĭ ;* de aicĭ urméză că teologul are neapărată necesitate de a studia Dreptul civil, ales în părțile ce vin în atingere cu raporturĭ iuridice bisericeștĭ, pentru ca să scie a le concorda și armonisa ; tot aseminea și jurisconsultul are trebuință să cunóscă cel puțin principiile cele maĭ fundamentale ale Dreptuluĭ bisericesc, spre a putea decide în plină cunóscere de causă despre trebile în care Statul se atinge cu Biserica, cum și despre raportul existent între biserică și stat ; acéstă necesitate se satisface la alte Universitățĭ, propunêndu-se la facultatea iuridică și dreptul bisericesc, din care auditoriĭ de la drept aŭ încă a fi esaminațĭ ; așa la Universitatea din Viena [1]), Cernauțĭ etc. Lipsa cunoscințeĭ Dreptuluĭ bisericesc, în special a Dreptuluĭ Bisericeĭ nóstre ortodoxe Române, dusă la grave eresiĭ de drept canonic nu numaĭ pe uniĭ Teologĭ apusenĭ celebri [2]), ci chĭar pe uniĭ jurisconsulțĭ Românĭ. Ca studiŭ de complectare a Dreptuluĭ bisericesc sunt : *Explicarea canónelor bis.* dupre cele maĭ bune codicĭ—în original,—apoĭ *Stilul curial*

[1]) La Universitatea din Viena, pe lângă Dreptul bisericesc romano-catolic se propune chiar și Dreptul bis. ortodox, a caruĭ propunetor a dat la lumina opere de dreptul bis. ortodox importante, cum e : „Das Eherecht der or. Kirche“ și „Die Synoden u. die Episcopal=Aemter“. Ambele de Dr. Ios. Zhishman. Wien 1864 și 1867.

[2]) Așa Hergenroeter; care dupa ce da câte va notițı istorice despre Biserica nóstra de la 1860 în cóce, vorbind și despre organisarea eı, dice ca Biserica (româna) e încatușata de Biurocrație : „Die Kirche ward bureaukratisch geknechtet“ Vedı : Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte von Cardinal I. Hergenroeter II. Band 2 Aufl. Freiburg im Breisgau 1880. S. 936.

bisericesc—adică stilul aplicabil în instanțele saŭ curiile bisericeștĭ și către diferite autoritățĭ politice.

Teologia practică propriŭ ḑisă, numită în înțeles maĭ întins Teologia păstorală, cercetéză și expune sciințific și sistematic mijlócele speciale, cu care Biserica conservă și propagă religiunea, precum și modul în care trebue să se aplice aceste mijlóce de miniștriĭ Altaruluĭ. Mijlócele aceste sunt eminamente morale, și anume tot acele de care a usat însușĭ Domnul nostru Iisus Christos în opera mântuireĭ, decĭ misiunea învĕțătoréscă, preoțésca și păstorésca; de aci resultă întreita împărțire a Teologieĭ practice: 1. în sciința misiuneĭ învĕțătoreștĭ a Bisericeĭ și a moduluĭ cum ea să se exercite, numită *Didactica bisericéscă*; 2. în sciința lucrăreĭ preoțeștĭ a Bisericeĭ și a moduluĭ cum ea să se sĕvêrșască, numită *Liturgica bisericéscă* și 3. în sciința lucrăreĭ păstoreștĭ a Bisericeĭ și a moduluĭ cum ea trebue aplicată, sciința care se numește *Teologia pastorală propriŭ ḑisă*, de óre ce Teologia pastorală, în sens maĭ întins, se numesc tustrele părțile aceste ale Teologieĭ practice, pentru cuvêntul că ele abea la un loc alcatuesc întréga activitate a pastoruluĭ de suflete, care trebue nu numaĭ să sĕvêrșasca slujba bisericéscă — maĭ singura la care se mărginește până acum activitatea preotuluĭ nostru — ci și să lumineze poporul, învĕțându-l adevĕrurile credințeĭ și ale moraleĭ, să-l conducă pe calea cea dréptă a virtuțeĭ, să-l feréscă de tot aceĭa ce-’ĭ póte fi vătămător corporalminte și moralminte, să influențeze asupra mințeĭ luĭ curat pe cale morală, îndreptând

așa voința și înobilând așa inima luĭ. Pentru acest scop înalt, are a întrebuința servitorul Bisericeĭ tóte cunoscințele câștigate prin studiul temeĭnic al Teologieĭ, tot zelul și tot devotamentul sĕŭ, căcĭ numaĭ așa póte fi el adevĕrat om al luĭ Dumnedeŭ și părintele poporuluĭ; numaĭ așa religiunea va însufleți tótă viața familiilor, fiind toĭag și sprijin celuĭ avut și celuĭ sărac; numaĭ așa religiunea va avea un cuvênt de mângâere și de întărire, când mâna morțeĭ se atinge de aĭ noștri, vĕrsând în inima celuĭ întristat o rază de speranță; numaĭ așa religiunea va întinde mâna ca să scótă pre cel cădut din prăpastia pĭerdăreĭ și să-l aducă la viață [1]), la progres adevĕrat, la perfecțiune, la mântuire.

Didactica bisericéscă însășĭ se desface în două parțĭ capitale: *Catihetica* și *Omiletica*; acéstă din urma se propune de regulă în legătură cu Liturgica și Păstorala, formând împreună un obĭect capital al teologieĭ cu numele de Teologia practică; ĭar Catihetica, deși parte integrală a Teologieĭ practice,— căcĭ este sciința misiuneĭ învĕțătoreștĭ a Bisericeĭ și a moduluĭ cum ea trebue sa se îndeplinéscă față cu ceĭ începĕtorĭ în cunoscința Religiuneĭ creștine, maĭ ales cu copiiĭ, tot se propune ca obĭect aparte din causa întindereĭ și a deosebiteĭ sale importanțe, căcĭ una din lucrările cele maĭ principale și maĭ frumóse ale Preotuluĭ este creșcerea junimeĭ: de aci legătura strînsă ce trebue să fie între Școlă și Biserică, — ceĭa ce s'a edificat în copilărie durézā tóta viața, și cine 'șĭ-a câștigat junimea e sigur de

1) Prof. V. Mitrofanovicĭ l. c. p. 14 Confer. și p. 12.

viitor. A da copiilor educaţiunea curat umană este atribuţiunea Şcóleĭ, ĭar a le da educaţiunea curat religiósă este atribuţiunea Bisericeĭ, care trebue să o împlinéscă prin servitoriĭ sĕĭ. Preotul este deci naturalminte educatorul şi învĕţătorul religios al copiilor din păstoria sa, şi face acésta propunênd copiilor învĕţătura religionară parte în şcólă, parte în Biserică sub formă de Catihesă, ĭar aptitudinea şi cunoscinţele necesare spre acest scop i le oferă Catihetica; deci acésta trebue să se propună temeĭnic în Facultatea de Teologie, nu numaĭ teoretic, ci şi practic, iniţiându-se studenţiĭ la compunerea de catihese şi propunêndu-le sub conducerea docentuluĭ copiilor din şcólele primare, în tocmaĭ ca şi la Omiletică, care încă nu trebue propusă numaĭ teoretic, ci şi practic, iniţiându-se studenţiĭ la compunerea predicilor şi rostirea lor în o capelă sub conducerea profesorilor. Necesitatea Catiheticeĭ, ca obĭect de studiŭ la Facultatea de Teologie, se recunósce şi din împrejurarea, că numaĭ ast-fel s'ar putea întimpina lipsa fórte simţită la noĭ de Catihisme maĭ metodice pentru şcólele primare şi secundare de ambele sexe. Decĭ pentru al patrulea ram capital al Teologieĭ sunt încă necesarĭ doĭ profesorĭ şi un docent, aşa că un profesor va preda Dreptul bisericesc împreună cu explicarea canónelor, şi în concordanţă cu legile statuluĭ şi regulamentele Sântuluĭ Sinod; aşijderea stilul afacerilor bisericeştĭ; cela-l-alt profesor va preda Teologia practică propriŭ disă (Omiletica, Liturgica şi Pastorala), ĭar docentul va propune Catihetica.

Acestea sunt obĭectele care compun întregul sistem al Teologieĭ; şi pentru ca studentul să pótă avea chĭar de la început o ĭdeĭe clară şi precisă despre acest organism, aşijderea o cunoscinţă determinată despre forma şi problema fie-căreĭ părţĭ a luĭ, o orientare sigură pe acest vast teren, pentru ca sa scie destinge în el ceĭa ce este numai auxiliar şi întregitor de ceĭa ce este indispensabil şi capital, precum şi procedura saŭ metodul dupre care trebue să studieze, maĭ este de trebuinţă un obĭect auxiliar anume: *Enciclopedia şi Metodologia sciinţelor teologice,* care tocmaĭ satisface cerinţele menţionate, facilitând o repede privire preste tot terenul teologieĭ, arătând problema eĭ, metodul dupre care o resolvă, relaţiunea eĭ cu cele-l-alte sciinţĭ şi metodul dupre care să se studieze fie-care ram al eĭ.

Dar încă nu e de ajuns ca studentul în Teologie să se pótă orienta bine pe vastul eĭ teren, el trebue sa cunóscă aşijderea chiar de la intrarea în Teologie şi natura religiuneĭ, să-'şĭ pótă da samă cu ajutorul raţiuneĭ sănatóse despre dorul de Dumneḑeŭ ce-ĭ înrădacinat adînc în cugetul, sentimentul şi voĭa omuluĭ, cum şi despre raportul religiuneĭ cu morala şi cu arta; tóte aceste sunt obĭectul *Filosofieĭ religiuneĭ,* care este o condiţiune necesară pentru studiul sciinţific al Teologieĭ [1]) şi care facilitéză candidatuluĭ de Teologie privirea religiuneĭ în maĭestatea şi strelucirea eĭ ceréscă spre a se devota eĭ chĭar de la început cu tot sufletul sĕŭ, stabilind armonia între raţiune şi credinţă şi

[1]) Prof. V. Mitrofanovicĭ. l. c p. 10 Confer. Buss. l, c. p. 327. Hangebach. Enciclopædie u. s. w. S. 75=81.

preparând ast-fel către studiul sistematic al religiuneĭ în Dogmatică și Morală. Deci Filosofia religiuneĭ încă trebue să se cuprindă în planul de studiŭ complect al Facultățeĭ de Teologie.

Un alt docent va preda așa dar Enciclopedia și metodologia sciinţelor teologice dinpreună cu Filosofia religiuneĭ.

Constatându-se din cele expuse, numĕrul obĭectelor ce trebue să cuprindă planul de studiŭ al Facultăţeĭ de Teologie, spre a fi sistematic și complect, cum și numĕrul profesorilor și al docenților ce trebue să aĭbă acésta, spre a fi bine și deplin organisată, vom inșira acum aceste obĭecte, și spre maĭ mare lămurire le vom deosebi în principale și s ecundare. Obĭectele principale, cum și unele dintre cele secundare, d. e. Limbele Orientale, Enciclopedia, Catihetica, trebue să se predea nesmintit în fie-care an școlar, iar cele-l-alte obĭecte secundare, cum și unele din obĭectele întregitóre ale Exigeseĭ N. T., d. e. Ermineutica și Critica biblică, Istoria Canonuluĭ, Gramatica grecităţeĭ N. T. se propun de regulă în rotaţiune, adică așa, ca studentul în cursul întregului studiŭ să le pótă asculta pe fie-care.

Așa dar obiectele principale, ce sunt indispensabile la o Facultate de Teologie, sunt următórele:

I. *Exigesa V. T.* cu părţile eĭ constitutive : Gramatica evraica, Arheologia biblică, Isagogica și Explicarea cursorică.

II. *Exigesa N. T.* cu Isagogica, Ermineutica și Critica biblică, Istoria canonuluĭ și gramatica grecitaţeĭ N. T.

III *Istoria bisericéscă universală şi statistică.*

IV *Patrologia* cu cetirea şi explicarea operilor s. Parinţĭ grecĭ şi latinĭ dupre testul original.

V *Teologia dogmatică.*

VI *Teologia morală.*

VII *Dreptul bisericesc.*

VIII *Teologia practică* (Omilctica, Liturgica şi Pastorala).

Obĭectele secundare şi auxiliare, ce servesc spre aprofundarea şi complectarea studiuluĭ teologic sunt:

1. a). Enciclopedia şi Metodologia sciinţelor teologice.

b). Filosofia Religiuneĭ.

2. a) Limbele Orientale (haldaica, siriaca şi araba).

b) Istoria Sânta a V. şi N. T.

c). Teologia sântelor carţĭ a V. şi N. T.

3. a) Istoria bisericésca a Românilor.

b) Istoria dogmelor.

c) Arheologia bisericésca.

4. a) Apologetica creştină ortodoxa.

b) Simbolica, atât istoric cât şi doctrinal, ca Teologie comparată.

5. Catihetica.

Timpul ce se cere pentru a se putea înveţa şi împropria sciinţa teologica, în mĕsura cea maĭ neaparat necesară, este de patru anĭ. La unele Facultăţĭ de Teologie romano-catolice era prescris odinióră chiar cincĭ anĭ, s'aŭ redus însă tot la patru [1].

[1]. Wapler. A. a. O. S. 225 n. 242. Vergl. Die theol. Studien 8. 40 u. 53. Buss. a. a. W. S. 378.

Facultățile de Teologie protestante aŭ un curs numaĭ de treĭ anĭ, dar se recunósce, că timpul acesta nu este suficient [1]). Admițênd un curs de patru anĭ se vor distribui sciințele teologice care urméză :

Anul I.

Enciclopedia și Metodologia sciințelor teologice, Filosofia religiuneĭ, Gramatica evraica, Arheologia biblica, Isagogica, Limbele orientale, Istoria sacra a V. și N. T., Explicarea unor părțı din N. T.

Anul II.

Istoria bisericéscă universala și statistica [2]) ; Exigesa N. T. Isagogica, Ermineutica și Critica biblică, Istoria Canonuluĭ, Gramatica grecitățeĭ N. T., Exigesa unor părțĭ maĭ grele din V. T., Explicarea cursorică a Biblieĭ. Teologia sântelor cărțĭ a V. și N. T. (ca pregatire pentru Dogmatică și Morala).

Anul III.

Teologia dogmatica, Teologia morală, Istoria bisericeĭ române, Istoria dogmelor, Apologetica, Simbolica, Patrologia, Lectura și comentărĭ patristice, Arheologia bisericéscă (ca pregătire pentru Dreptul bis. și Teologia practică), Exigesa N. T.

[1] Hagenbach Encyklopædie u. s. w. S. 43 : „Doch duerfte ein solches [Triennium) bei den jetziges Stande der Wissenschaft kaum ausreichen“. Vergı. S. 524.

[2] Istoria bisericésca, dupa locul eĭ în organismul obiectelor teologice trebue sa se predea numaı în anul al II. „Mann kann mit ihr nicht *anfangen*, weil sie erst mit der Stiftug der Kirche am Pfingstfert begint: sie hat also die Geschichte der religion und Offenbarung bis zur Himmelfahrt Christi [Istoria sacra] zur Voraussetzung..“ Buss. et. a. O. S. 330. Afara de acésta predarea eı în maı mulțı anı ar îngreuıa patrunderea diferitelor eı parțı, ce stau în fórte strânsa legatura între sine și cu întregul.

Anul IV.

Dreptul bisericesc ortodox în concordanță cu Dreptul civil român și cu Regulamentele st. Sinod, Explicarea Canónelor, stilul afacerilor bisericeștĭ, Teologia practică (Omiletica, Liturgica și Pastorala) cu exercițiĭ de predică, Catihetica, cu exercițiĭ catihetice.

Tóte aceste obiecte teologice se distribue pe semestre ast-fel:

Anul I. *Semestrul 1.* Enciclopedia și Metodologia sciințelor teologice, Gramatica evraica, Arheologia biblica, Limbele orientale, Explicarea unor parți din N. T.

Semestrul 2. Exigesa V. T., Isagogica, Limbele orientale, explicarea unor parțĭ din N. T., Filosofia religiuneĭ, Istoria Sacra a V. și N. T.

Anul II. *Semestrul 1.* Istoria bisericésca și statistica, Exigesa N. T., Isagogica, Ermineutica, Explicarea unor parți mai grele din V. T., Explicarea cursorica a Biblieĭ.

Semestrul 2. Istoria și statistica bisericéscă, Exigesa N. T., Isagogica, Istoria Canonuluı, gramatica grecitațeĭ N. T., Teologia sântelor carți a V. și N. T.

Anul III. *Semestrul 1.* Teologia dogmatică, Teologia Morală, Patrologia, Istoria bisericeĭ române, Istoria dogmelor, Apologetica, Exigesa N. T.

Semestrul 2. Teologia dogmatică, Teologia morală, Lectură și comentărĭ patristice de pe originale, Simbolica, Arheologia bisericéscă.

Anul IV. *Semestrul 1.* Dreptul bisericesc, explicărĭ la canóne, Teologia practica (Omiletica și Li-

turgica generala), Exercițiĭ de predice, Catihetica.

Semestrul 2. Dreptul bisericesc, explicarĭ din canóne, stilul afacerilor bisericeștĭ, Teologia practica (Liturgica specială și Pastorala), exercițiĭ în compunerea și rostirea predicilor, Catihetica cu exercițiĭ în compunerea și propunerea catiheselor.

Obĭectele principale se distribue necesariaminte pe *opt* catedre, cele secundare pe *cincĭ*. Pentru cele opt catedre sunt indispensabilĭ *opt* profesorĭ; pentru cele-l-alte cincĭ sunt a se așeḑa docențĭ. Profesoriĭ sunt *ordinarĭ*, când obțin numirea definitiva la catedra, și *extraordinarĭ*, când în virtutea uneĭ numirĭ provisorie ocupa catedra, pentru care s'aŭ calificat conform legeĭ. Docențiĭ sunt *publicĭ*, când obĭecte ce predaŭ sunt aprobate prin lege, ca obĭecte de propunere la Facultate, și când eĭ, pe lânga ca sunt numițĭ de minister, obțin și un remunerar; ĭar docențiĭ *privațĭ,* propun obĭecte de tot speciale [1]) cu aprobarea Ministeruluĭ, pe basa recomandațiuneĭ Decanatuluĭ, dupre decisiunea colegiuluĭ profesoral. Extraordinarĭ sunt toțĭ profesoriĭ începetorĭ, timpul în care funcționéză ca atare nu li se computa pentru pensie, și primesc așijderea un remunerar maĭ mic; însa în general atât așeḑarea docenților cât și a profesorilor e de atribuțiunea guvernuluĭ, dupre propunerea colegiuluĭ profesoral existent și în virtutea recomandațiuneĭ autorĭtățeĭ supreme bisericeștĭ, a careĭ consultare din partea guvernuluĭ, atât la numirea provisorie, cât și la cea definitivă a pro-

---

1) Die theologischen Studien S. 131.

fesorilor, o cere însuşĭ firea lucruluĭ, cacĭ Biserica este rînduita de Dumneḑeŭ ca depositara religiunei studiate prin Teologie; drept acésta, ceĭ chemaţĭ a profesa Teologia trebue să aĭba nu numaĭ încrederea patrieĭ, la a careĭ şcóle eĭ o propun, ci şi încrederea Bisericeĭ, pe a căreĭ învețătură religionara eĭ trebue să o întemeĭeze şi cultive sciinţific, aşijderea să o apere pe cale sciinţifică de ipoteze şi învĕţaturĭ opuse. Crearea de docenţi publicĭ la Facultatea de Teologie, chĭar şi la cele-l-alte Facultăţĭ ale Universitaţeĭ se cere şi din motive de prevedere pentru casurĭ când o catedra ordinara [1]) ar deveni vacanta, ca învețamêntul să nu sufere prin o eventuala întrerupere a cursurilor ei, şi ca facultatea sa se înzestreze pe viitor cu profesorĭ cu sciinţă şi capabilitate trebue a fi probaţĭ prin o practica suficientă ca docenţĭ.

In cât priveşte starea personala a docenţilor şi profesorilor, adică de trebue sa fie eĭ clericĭ în trepte erarhice saŭ afara din aceste trepte, nu importa aşa de mult, întru cât eĭ posed încrederea Bisericeĭ şi a Statuluĭ şi întru cât Teologia ca sciinţă póte deveni proprietatea orĭ-caruĭ spirit; esceptiune póte face în acéstă privire numaĭ Dogmatica şi Morala. [2]) Totuşĭ sta în firea lucruluĭ, a fi preferaţi

[1]) Se numesc ordinare tóte catedrele ce s'ar fixa prin lege, pentru obiectele principale şi secundare.

[2]) „Dogmatik und Moral, als die wissenschaftliche Behandlung der k. Glaubens=und Sittenlehre kann grundsaetzlich nur von Geistlichen gelehrt werden, weil zur autoritativen Unterweisung in der Geoffenbarten Wahrheit kirchliche Sendung und zu diesér der Empfang des Ordo, oder der Weihe erfordert wird". Die theol. Studien S. 6.

ca docenţĭ şi profesorĭ la Facultatea de Teologie clericĭ din treptele ĭerarhice, dacă ar poseda titlurĭ academice şi ar întruni condiţiunile de admisibilitate stabilite prin lege în echivalenţă cu clericiĭ afară din treptele ĭerarhice.

Numĕrul orelor sĕptamânale se póte fixa la *şépte* pentru un profesor ordinar, *cincĭ* pentru un profesor extraordinar şi *treĭ* pentru un docent public.

In aceste condiţiunĭ, Facultatea de Teologie ar fi organisată în mĕsura cea maĭ corespundĕtóre cu progresul actual al sciinţeĭ şi cu modul în care sunt organisate alte Facultăţĭ de Teologie din apus ; [1]) *opt* profesorĭ şi *cincĭ* docenţĭ ar executa în margenile putinţelor şi în mĕsură cât maĭ deplina planul de studiŭ ce am aşternut maĭ sus ; aşa că învĕţământul teologic superior ast-fel numaĭ ar ajunge la nivelul înveţamêntuluĭ superior în genere, şi ar procura aspiranţilor în cariera clericală o cultura speciala de o potrivă cu cea a aspiranţilor în alte cariere necesare Statuluĭ. Fára *opt* profesorĭ însa, Facultatea de Teologie n'ar putea corespunde nicĭ necesitaţilor Bisericeĭ, nicĭ progresuluĭ sciinţific ; aşa că în casul cel maĭ extrem, organismul intern definitiv al Facultăţeĭ, de o cam data, necesariaminte trebue să cuprindă *opt* profesorĭ pentru cele *opt* catedre principale, în care sens s'a şi făcut mijlocire catre locurile competente [2]) din partea colegiuluĭ

[1]) Facult. Teol. din Wiena a avut de la 1875—1884 noue profesori, un Catechet, un agregat şi un profesor onorar. Cenfer. Wappler Geschichte der theol. Facultaet....Wien. 1884. S. 358.. Confer. Die theolog. Studien S. 140.

[2]) Conf er. pag. 16 Nota 1. Dintre obiectele secundare sunt unele ce în tot casul nu pot lipsi din planul de studiu al Facultaţei, d. e. Enciclopedia, Istoria bisericésca a Românilor, Catihetica pentru deosebita lor importanţa, parte teoretica şi parte practica.

profesoral actual al Facultățeĭ, cu nădejde tare că se va ținea în sémă justa luĭ solicitare și se va înzestra Facultatea cu forțele necesare, spre a-șĭ realisa nobilul eĭ scop în mesura cea maĭ necesară.

(Va urma). Dr. Al. Mironescu.

PROFEȚIILE MESIANICE.

(Urmare. Vedĭ No. 8, Anul XI).

§ 4. Profețiele luĭ Ageŭ și Malahia, despre al doĭlea templu în care trebuea să vie Mesia.

Intrunesc doue profețiĭ, pentru ca avênd acelașĭ obĭect se lamuresc una pe alta.

Ageŭ profetisa la Ierusalim, îndata dupa întórcerea Iudeilor în cetatea acésta, sub autoritatea luĭ Zorobabel, nepotul luĭ Iehonias și al luĭ Iesus, fiul luĭ Iosedec marele preot, dupre permisiunea ce li acordase Cirus. Descurajațĭ prin obstacolele ce le încerca pentru reconstruirea templuluĭ lor, Iudeiĭ diceaŭ ca n'a sosit înca timpul pentru reconstruire. Spre a-ĭ îndemna la acésta D-deŭ pune pre profetul Ageu, ca sa-ĭ întrebe daca nu cumva este rușinos ca eĭ să locuésca în palate strĕlucite ĭar casa Domnuluĭ sĕ o lase părasita, și care-ĭ încurajază

la construire, asigurându-ĭ că D-ḑeŭ va fi cu eĭ şi că fapta lor 'ĭ va fi plăcută. Spre a-ĭ îndemna şi maĭ mult, le propune un motiv şi maĭ mare şi tocmaĭ acésta e şi profeţia de care ne ocupăm. „Acestea ḑice Domnul a tot ţiitoriul: încă odată, eŭ voiŭ clăti ceriul şi pămêntul marea şi uscatul. Şi voiŭ clăti tóte némurile, şi vor veni cele alese ale tuturor némurilor; şi voiŭ umplea casa acésta de mărire, ḑice Domnul a tot ţiitoriul. Al meŭ este argintul, şi al meŭ este aurul, ḑice Domnul a tot ţiitoriul: că marirea cea de pre urmă a caseĭ aceştia maĭ mare va fi decât cea dintĕiŭ, ḑice Domnul a tot ţiitoriul, şi în locul acesta voiŭ da pace, ḑice Domnul a tot ţiitoriul, şi pacea sufletuluĭ spre ocrotire la tot cel ce zidesce, ca să ridice biserica acésta“.

Malahia cel din urmă dintre profeţĭ şi în urma luı Ageŭ cu opt-ḑecĭ de anĭ, are o profeţie relativă la acelaşĭ obıect: „Iată eŭ trimit ângerul meŭ şi va găti calea înaintea feţeĭ mele, şi îndată va veni la biserica sa Domnul, pre carele voĭ cautaţĭ, şi ângerul legătureĭ pre care voĭ voiţĭ: Iata vine, ḑice Domnul atot-ţiitoriul“. (Mal. 31).

De sigur aicĭ este o preḑicere, prin carea Ageŭ şi Malahia prevestesc venirea uneĭ persóne însemnate; n'avem decât să o aplicam şi se arătăm că profeţiile acestea s'aŭ împlinit literal şi cu tóte împrejurarile lor, în persóna luĭ Is. Chr., şi spre a dovedi acesta pun treĭ proposiţiunĭ:

1. Persóna prevestita în profeţiile acestea este Mesia.

2. Persóna acésta a venit de mult timp.

3. Numaĭ Iis. Chr. întruneşte tóte caracterile venireĭ acesteĭ persóne.

I. Persóna prevestită de Ageŭ şi Malahia, este Mesia.

Aceştĭ doĭ profeţĭ presintă deosebite calităţĭ ale persóneĭ prevestite şi deosebite împrejurărĭ, care trebue să însoţéscă venirea sa, care nu pot conveni decât luĭ Mesia.

1. Se numeşte de Ageŭ, doritul némurilor, şi Malahia ḑice că este dorit de naţiunea iudaică. Din aceste douĕ calificaţiunĭ, cea dintĕiŭ este întrebuinţată în maĭ multe părţĭ din Scriptură, spre a exprima pre Mesia. Am veḑut ca Iacob se servi de expresiunea acésta spre al anunţa luĭ Iuda; şi maĭ 'nainte, D-ḑeŭ promitea patriarchilor că întru unul din urmaşiĭ lor se vor bine-cuvênta tóte némurile. Isaia predicând pre Mesia, îl presinta ĭarăşĭ cu acest caracter. A doua însemnare este şi maĭ positivă şi maı lămurita. Care este persóna pe care-l căutaŭ Iudeiĭ, îl aşteptaŭ cu nerabdare, daca nu Mesia, care-l aştéptă şi acum?

2. Persóna prevestită se numeşte de Malahia, Domnul, ângerul legătureĭ. Iudeiı cunoscéŭ aşa de bine ca denumirele acestea sunt propriı luĭ Mesia, ca întrebuinţaŭ în tóte ḑilele la rugaciune, cuvintele din profeţia acésta, spre a cere venirea sa. De sigur, un trimis al luĭ D-ḑeŭ trebue sĕ se înţeléga prin cuvintele *ângerul legătureĭ*. Dar care trimis, afară de Mesia, póte să fie numit Domnul prin excelinţă, stĕpânul.

3. La venirea persóneĭ aceştia, D-ḑeŭ va pune

în mişcare ceriul şi pămêntul, va tulbura tóte némurile. In scriptură se face adesea amintire de acéstă cutremurare a lumeĭ saŭ a némurilor; şi totdéuna spre a prevesti darurĭ extraordinare şi evenimente de cea maĭ înaltă importanţă. Dar nişte aseminea expresiunĭ cuĭ se pot potrivi? Cine póte să cutremure lumea, şi se tulbure tóte némurile, decât numaĭ acela care avea să adune tóte némurile şi sĕ le supue legeĭ sale?

4. Domnul cel dorit, acel al legătureĭ, aşteptat de némurĭ, acest om carele are să pue în mişcare universul, trebue sa vie în templul seŭ. De cine să póte ḑice că templul e al seŭ dacă nu de Mesia?

In urma acestor evenimente, D-ḑeŭ va umplea de glorie templul al doilea, şi prin gloria acésta va întrece pre cel dintĕiŭ. Ḑic că este o urmare a presenţeĭ luĭ Mesia în acest templu. Maĭ întĕiŭ, urmarea textuluĭ o arata, péntru ca îndată dupre ce a ḑis că doritul naţiunilor va veni, profetul adauge ca templul se va umplea de glorie. Apoĭ este sigur, că templul luĭ Solomon în tóte privinţele întrecea pre templul luĭ Zorovavel; îĭ lipsea acestuĭa multe care facea stralucirea şi gloria celuĭ-l-alt. Chivotul legeĭ, toĭagul luĭ Aron, *urim* şi *tumim*, tablele legeĭ nu se aflaŭ. Apoĭ nicĭ nu era decorat cu aceĭaşĭ magnificenţă. In prima carte a luĭ Ezdra cetim cc batrâniĭ cariĭ vĕḑuse templul cel vechiŭ, plângéŭ privindu-l pre cel noŭ. Iudeiĭ singurĭ ḑic că aşa de mare deosebire era între templul luĭ Solomon şi al luĭ Zorovavel, câtă deosebire este între sóre şi luna. Dar uniĭ dintre eĭ, ca sa nu sĕ

pótă aplica profeția acésta la aparițiunea luĭ Mesia în templu, ḑic că Ageŭ vorbind profetic aŭ anunțat înfrumusețarea templuluĭ de către Irod. Dar maĭ ântĕiŭ nu este adevĕrat că chĭar cu decorările făcute de Irod, templul cel noŭ ar fi fost de o potrivă cu cel vechiŭ în magnificență. Şi apoĭ cum putea să fie de o potrivă, orĭ cât de frumos ar fi fost el pre din afară, când în launtru îĭ lipsea lucrurĭ sânte? Dar D-ḑeŭ n'a umplut de glorie casa sa prin aceste înfrumusețărĭ exterióre, ceĭa ce se dovedeşte şi maĭ mult prin cuvintele : *al meu este aurul şi argintul*, adecă acestea înaintea sa nu valoraŭ nimica. Numaĭ prin presența luĭ Mesia în templul acesta s'a făcut maĭ strĕlucit de cât al luĭ Solomon.

Aşa dar profețiile acestea prevestesc pre Mesia.

A doua propositie. Persóna prevestită în aceste profețiĭ, adecă Mesia, a venit de mult.

Ceĭ doĭ profețĭ declara positiv că doritul națiunelor, stĕpânul dorit de Iudeĭ, va veni în templul, care se construea atuncĭ ; trebuea prin urmare să vie atunci pe când templul se afla. Dar templul e dărâmat de maĭ multe sute de anĭ, şi prin urmare Mesia a venit de mult.

Acéstă demonstrare simplă dar lamurită a cam neliniştit pre Rabinĭ : cea maĭ mare parte dintre eĭ, silițĭ a recunósce, ca profețiile luĭ Ageŭ şi Malahia sunt mesianice, ḑic că Mesia trebuea să vie nu în templul construit de Zorobabel, ci în templul seŭ, zidit de el. Eĭ pretind că în tot capitulul citat, Ageŭ voeşte a înjosi templul ce-l construea şi a înălța

pe acela pre care era să-l ridice însuşĭ Mesia.

Dar acésta nu maĭ este o interpretare, ci o contradicere formală cu textul profetic. Ageŭ nu numaĭ ca nu caută a înjosi templul ce se reconstruea ci caută prin tóte mijlócele a-ĭ încuraja la edificarea luĭ şi dice, ca va fi onorat primind în launtrul sĕŭ pre Mesia. El nu compară templul acesta cu al treılea ci cu cel dintĕiŭ: dice ca marirea caseĭ aceştia va fi maĭ mare de cât cea dintĕiŭ. Cum îşı póte închipui cine-va, ca ar fi vorba aicĭ de un templu, ce ar avea sa se zidésca preste maĭ multe vécurı, când aicı se dice lamurit: voiu umplea de glorie casa acésta, voiu da pace etc. Cuvêntul *acesta* repetat de treı orĭ, arata ca el a avut în vedere templul ce se zidea atuncĭ.

Propoziţia a treĭa. Tóte caracterile persónei prevestite se într'unesc numaĭ în persóna luĭ Iis. Chr.

1. Inainte de persóna prevestita trebuea sá vie un ânger, saŭ dupre însemnarea cuvêntuluı acestuıa, un trimis, care avea sa gatésca calea înaintea luĭ. Is. Chr. a avut înainte un mergetoriŭ, care a declarat singur ca are misiunea acésta.

2. Se dice ca la venirea dorituluı némurilor ceriul şi pământul şi tóte némurile se vor tulbura. Dacă înţelegem prin cuvintele acestea un eveniment mare şi însemnat, de sigur nu póte fi altul de cât întruparea luı D-deu Cuvêntul; nu póte fi altul care sa fi avut urmarı, ce înfluenţara atât în privinţa religiósa cât şi cea civilă. Daca am lua expresiunele acestea în inţelesul cel maĭ strâns, istoria evangelica ne arata, cá la venirea luĭ Iisus Chr.

ceriurile s'aŭ cutremurat și ângeriĭ aŭ vestit venirea sa pre pământ; la botezul și schimbarea sa la față, s'a audit glas din ceriŭ, care-l proclama de fiŭ iubit al Celuĭ Prea Inalt; la patima sa, sórele s'a întunecat; ĭară la sfêrșitul misiuneĭ sale ceriurile s'a deschis ca sa-l priméscă. Pământul și némurile înca s'aŭ mișcat când, dupa predicarea Evangelieĭ, ș'au parăsit superstițiile și aŭ alergat să se supue legeĭ sale.

3. Malahia îl numeşte Domn, dar cine altul, afară de Mesia, putea primi acest titlu.

4. Angerul legătureĭ este prevestit; dar și acésta calitate convine de minune luĭ Iisus Chr. care a adus o lege nouă.

5. Acest Dominatoriŭ, acest ânger al legaturei, trebuea să vie în templul sĕŭ. Ca Iis. Chr. s'a aretat în templul din Ierusalim numaĭ póte fi îndoéla, și dicem cu Malahia, că a venit în templul sĕŭ pentru că acolo se adora adeveratul D-deŭ.

6. Un alt caracter este, ca la venirea sa D-deŭ trebuea să dea pacea, dar acésta este una din dogmele nóstre, ca Iis. Chr. a împĕcat ceriul cu pamêntul. Dar el a adus pacea și în înțelesul acela, că a predicat unirea inimilor, iubirea frățésca și a voit sa stingă tóte vrajmășiile prin preceptul seŭ cel noŭ de a iubi pre vrăjmașĭ. Prin urmare în aceste douĕ profețiĭ a luĭ Ageŭ și Malahia, nu este nicĭ ún cuvênt, care să nu se aplice Mântuitoriuluĭ nostru: și profețiile acestea s'a împlinit numaĭ întru el.

Iudeiĭ s'aŭ silit ca să găséscă, și uniĭ dintre eĭ dic,

că s'ar putea aplica profețiile acestea saŭ luĭ Iuda Macabeul, pentru că el curăți templul, séŭ luĭ Simon, fratele sĕŭ, pentru că a avut o domnie liniștită.

Dar am maĭ spus că pentru a aplica o profeție uneĭ persóne saŭ unuĭ fapt, nu este de ajuns a arĕta o analogie óre-care între persóna aceĭa saŭ faptul acela și vre-o particularitate a profețieĭ; trebue ca totalitatea profețieĭ sa convie persóneĭ saŭ faptuluĭ; trebue a arĕta că tóte împrejurările prevestite se potrivesc cu acea persóna; dacă unele din caractere, maĭ ales daca caracterile principale, daca maĭ tóte caracterile nu se pot aplica, de sigur aplicarea este falșă. Iuda Macabeul a curățit templul profanat de Antioh, dar nuĭ-a dat o glorie maĭ mare de cât acea a templuluĭ luĭ Solomon. Simon a guvernat în pace, dar tot așa aŭ domnit și alții. Să ni se spue cum s'ar putea da luĭ Iuda și Simon titlul de doritul némurilor, de ângerul legatureĭ? Cum se póte ḑice că a venit în templul seŭ? Care este premergetoriul care le-a pregatit calea? Și óre la venirea lor sa clatit ceriul, pămêntul și tóte némurile?

6. Ast-fel îndreptându-ne către Iudeĭ, le ḑicem; după textele acestea luate din cărțile sânte pe care le recunósceţĭ și voi. Mesia așteptat de catre parinţiĭ voștri, a trebuit să vie pe când încă sta templul al doilea; decĭ așteptarea vóstră e zadarnică. Acest Mesia a trebuit sa întrunéscă caractere pe care le videm realisate tóte literal și deplin în persóna luĭ Iis. Chr. El este prin urmare Mesia.

Indreptându-ne către necredincioșĭ, le ḑicem: tex-

tele luĭ Ageŭ și Malahia sunt niște preḑicerĭ; sunt profețiĭ divine, dacă pe de o parte s'aŭ împlinit cu exactitate și pe de alta, împlinirea lor, n'a fost prevĕḑută prin perspicacitatea omenéscă, nicĭ din întêmplare. Dar cum puteaŭ Ageŭ și Malahia să prevadă, niște evenimente, care pe timpul lor eraŭ așa de îndepărtate și puțin probabile? Ar fi ĭarăși nepotrivit că din întêmplare sĕ convie așa de bine atât faptele principale cât și tóte împrejurările ce le însoțéŭ cu cele preḑise. Totușĭ vedem ca s'a împlinit literal, până în cele maĭ micĭ amĕrunțimĭ, în persóna luĭ Iis. Chr. prin urmare el este obĭectul acestor profețiĭ divine; misiunea sa este divina și religia sa de aseminea divina.

§ 5. *Urmările și comfirmarea paragrafelor precedente.*

Daca am avea numaĭ o profeție care se determine timpul venireĭ luĭ Mesia, într'un timp, care a trecut de maĭ multe vécurĭ, am avea deja o dovada puternică în contra Iudeilor și le-am putea ḑice: De ce maĭ așteptațĭ pre Mesia? Așteptarea vóstra e întemeiata pe profețiĭ, care-l prevestesc, și ĭata o profeție, care ne spune ca a venit de mult timp.

Ast-fel chĭar motivul care îndemnară pre parințiĭ voștriĭ a-l aștepta trebue să ve încredințeze ca a venit. Dar ceĭa ce le spunem noĭ este și maĭ convingetoriu: nu este numaĭ o profeție, o simpla indicare a timpuluĭ în care trebue sa vie Mesia, ci noĭ aducem un șir de prevestirĭ, o mulțime de semne făcute în diferite timpurĭ și în diferite chipurĭ, care legându-se minunat, cad în acelașĭ timp și arata

una și aceîașî vreme; și acel timp este tocmaî acela în care Chr. a venit în lume. Sceptrul îese din Iuda; cele șépte-ḑecî de sĕptămânî se împlinesc; cele patru monarhiı stepânesc pamêntul, templul luî Zorovavel se darâmă, în timpul venireî luî Iis. Chr. Incheîem dar și ḑicem: dacă nu credețî în profețiî voștriî, de ce maî așteptațî pre Mesia? Dacă credețî, cum putețî sà maî așteptațî?

Nu numaî atâta. Pe lângă armonia perfecta ce domnește între diferitele preḑicerî despre timpul, în care avea să se arate acéstă persónă mare, profețiile speră un caracter și maî admirabil din diversele caractere ce-î dă. Sunt o mulțime de calitățî și de împrejurărî preḑise în timpurî așa de îndepartate unele de altele, care tóte fără excepție se într'unesc în persóna luî Iis. Chr. Propunem și Iudeilor și necredincioșilor, acest concurs minunat de particularitațî prevestite în maî multe feliurî diferite; și desfidem și pre uniî și pre alțiî de a explica, cum aŭ putut să fie prevĕḑute așa de positiv și efectuate literal, fără presciința divină, și fară puterea divina. De sigur planul providențeî divine, arĕtând în diferite profețiî timpul venireî luî Mesia, le descoperi în acelașî timp multe amĕrunte, pentru că apropiindu-le de tóte profețiile acestea, unirea lor în feliurime, reuniunea într'un singur punct a atâtor raze luminóse, ce plécă din puncte așa de depărtate sa lumineze tóte spiritele și să facă cunoscut cu siguranță pre trimisul ceresc.

Dar ḑic necredincioșiî, dacă niște profețiî așa de clare anunțaŭ pre Mesia într'un timp determinat,

de ce Mesia în acel timp nu era așteptat de Iudeĭ? Pe acel timp eraŭ, Filon și Iosif, scriitorĭ celebri, cariĭ n'ar fi tăcut despre acéstă așteptare a Iudeilor, dacă ea ar fi fost reală.

Socotința, ce se opune dovedeĭ nóstre devine ea însășı prin falșitatea sa o confirmare a dovedeĭ nóstre. Ceĭa ce dovedește adeverul și evidența profețiilor despre timpul venireĭ luĭ Mesia, este ca, pe timpul luĭ Iis. Chr. cu toțiı eraŭ încredințațĭ ca timpul se apropiase, și că persóna cea fórte adesea amintita, așa de mult așteptata, așa de viŭ dorită, trebuea să se arate : avem dovedĭ convingĕtóre în istoria evangelică, în scrierile Iudeilor și ale pagânilor.

In evangelie videm nu numaĭ pre batrînul Simeon, căruea i-se descoperise, că nu va videa mórtea pâna ce nu va videa pre Mesia, dar și alțiĭ așteptaŭ tot ast-fel, pentru ca Ana prorocița, avênd fericirea a videa pre pruncul Iis. vorbea de dênsul tuturor celor ce *așteptau rescumpĕrarea luĭ Istrail* (Luc. 10, 38). Irod tulburat de cele ce-ĭ spuneau magiĭ, întrébă unde are sa se nasca Chr. Dupa opiniunea acésta a venireĭ apropiate a luĭ Mesia, Filip dice luı Natanael, am aflat pre acel prévestit de Moisi și de profețĭ. Minunându-se de virtuțile Sântuluĭ Ión Botezatoriul, Iudeiĭ trimiseră la el o deputațiune spre a-l întreba dacă este Christos. Cât-va timp dupa aceĭa pun aceĭașĭ întrebare, la diferite ocasiĭ, chĭar luĭ Iis. Chr.

Samarinénca dice, că are să vie Mesia, care va înveța tóte. Eraŭ așa de încredințațĭ, pe timpul a-

cela, că acest trimis ceresc aşa de dorit se va arăta curînd, că pe atuncĭ maĭ mulţĭ amăgitorĭ, folosindu-se de acésta, se încercară de a-şĭ face părtaşĭ, şi a îndemna la revoltă contra Romanilor. Faptele apostolilor şi Istoricul Iosif amintesc de Iuda Gaulonitul şi Teudas, cariĭ aveaŭ sectatorĭ. Se ştie cá Barchochebas dându-se ca Mesia ; aduse rĕsboiul, care fu aşa de funest pentru naţiunea Iudaica. Grotius citéza pe un învĕţat ebreŭ, anume Neemia, anterior luĭ Chr. cu cincĭ-ḑecĭ de anĭ, care ḑicea, ca venirea luĭ Mesia nu era sa întârḑie maĭ mult de cincĭ-ḑecĭ de anĭ. Rabinul Manase-Ben-Istrael, ḑice că, în timpul resboiŭluĭ luĭ Vespasian, mulţĭ Iudeĭ, aşteptând atuncĭ evenimentul preḑis de profeţiĭ lor, se dădură în mânile Romanilor, iara alţiĭ din contra, încredinţaţĭ ca Mesia are să vie pe când templul exista încă şi la sĕvêrşirea celor şépte-ḑecĭ de sĕptamânı, se mângaéra pâna în sfêrşit de greutăţile rĕsboiuluı. Ni se obĭectéza tăcerea luĭ Filo şi Iosif, dar aceştĭ scriitorĭ fiind prietenĭ Romanilor, nu puteaŭ sa vorbésca de o persóna în carea Iudeiĭ 'şĭ puneaŭ tóte speranţele lor. Dar Iosif aminteşte ce-va. El ḑice : Ceıa ce îndémna maı mult pre Iudeĭ a purta acest resboĭ nenorocit, fu neînţelegerea unuĭ loc din Scriptura, care ḑicea că vor vedea pe timpul acela un om care eşind dintre eı va stĕpâni tot pământul.— Acésta încredinţare despre apropierea timpuluı luĭ Mesia, nu era numaĭ pintre Iudeĭ ; ea se respândise în tot orientul ; şi trebuea sa fie generala şi forte, pentru ca doı autorı pagânĭ, cariĭ aŭ scris pe timpul acela istoria ţĕreĭ lor, amintesc şi de acésta.

Suetoniŭ ḑice (în Vesp. cap. 4), că era o tradiție veche, statornică, publică în tot orientul, că din Iudea va eși pe timpul acela un domnitoriŭ; și Tacit ḑice (Histor. l. 5 c. 13). că după cărțile preoților se rĕspândise acéstă încredințare.

Ast-fel profețiile despre timpul venireĭ luĭ Mesia se unesc de minune cu opinia generala despre timpul însemnat de profețĭ. Profețiile întemeĭase convingerea, și încredințarea fixa sensul universal recunoscut al profețiilor

(Va urma) Gherasim Pitiștén u.

MITROPOLITUL DOSOTHEŬ AL MOLDAVIEĬ.

Cetind acum de curênd Prológele saŭ Viețele sânților, traduse din grecește și acomodate în parte la noĭ, la Românı, am extras acele parțĭ ce conțin date istorice și fapte, care creḑênd ca ar interesa pe cititorii jurnalului, le-am dat publicitațeĭ. Scopul nostru nu este dar de a trata în extens viața și activitatea literală a acestuĭ distins Prelat al Bisericei Române, ci a presenta numai o alegere de datele și faptele istorisite de Dosotheiŭ ca în treacĕt în Prológele sale. Scim ca eruditul Mitropolitul Dosotheiŭ s'a născut în Moldova de sus din parințĭ creștinĭ ortodoxĭ Barila și Misira, ca șĭ-a facut studiile sale în Monastirea Pobrata, astă-ḑı în Bucovina, învețând românește, grecește, latinește și polonește. Apoı la 1658, Maiu 10, a fost ales Episcop de Hușĭ, ĭar la 1659 Decemv. 16 a fost transferat la Roman, ca Episcop, dupre datina veche a țăreĭ

Moldoveĭ, de a trece de ordinar Episcopul de Huşĭ la vacanţă, ca înaintare, la Episcopia de Roman şiapoĭ de aicea la Mitropolia de Iaşĭ. Aşa se întâmplă şi cu Dosotheiŭ, pentru care la 31 Iunie 1671 îl întâlnim Mitropolit al Moldoveĭ. Ţara pe atuncĭ fiind plina de nestabilitate şi prefacerĭ aŭ trebuit să le îndure şi acest distins Prelat fatalminte şi să sufere resultatele triste şi anevoióse ale acelor împrejurarĭ şi timpurı. De aceĭa, dupa multe neajunsurĭ şi supărarı, pentru că înca la 1673 se refugiase în Polonia cu Domnitorul Petriceĭcu dinaintea luĭ Dumitraşcu Voda, ce vinea Domn noŭ în ţara; apoĭ la 1674 se reîntórce în ţara şi sta afara de Mitropolie, próbabil la Cetaţuea, până la 1676 când îşĭ reocupa ĭaraşĭ scaunul Mitropolitan. Din nenorocire însa, invadând Polonii în Moldova trece şi el pentru tot-déuna, la 1687, în Polonia împreuna cu sântele móşte ale sântuluı Ioan Noŭ din Sucéva şi cu documentele vechĭ ale Mitropolieĭ Moldoveĭ, şi nu se maĭ reîntórce în ţară. Petru cel Mare al Rusieĭ, apreciând meritele sale, îl numeşte Episcop la Azov la 1701, unde păstoreşte până la 1711, când i se termina firul vieţeĭ în localitatea din Rosia numita Taganrov.

Dupa acésta scurta biografie, lasând la o parte cele-lalte scrierĭ ale sale, ne marginim acum numaĭ la publicarea notiţilor ce urméze, extrase din Prológele sale şi care conţin un material însemnat pentru Istoria politica şi bisericésca a ţăreĭ nóstre. Cartea, după care am lucrat, este a Academieĭ române şi cuprinde tóte lunile de peste an, numaĭ parte din volumul al II şi anume dela luna luĭ Iulie în 10 sunt scrise de mâna, însă scrierea este veche, adică din secolul trecut, aşa că acest exemplar este cel maĭ complect din câte am putut cunósce pana acum. Scrierea se termină cu luna luĭ August în 16 dile. In Metropolia Moldavieĭ am întimpinat şi un autograf probabil al seŭ, în Greceşte-Vlastar.

NOTIȚE ISTORICE EXTRASE DIN VIEȚILE SÂNȚILOR
ALUĬ
DOSOTEIŬ
MITROPOLITUL MOLDAVIEI

Prológele încep cu luna Septemvrie, dupre datina Bisericeĭ Orientale, când începe anul eclesiastic.

„*Septemvrie 2.* Intr'acéstașĭ ḑi pomenirea dintru Sfinţĭ părintele nostru Pavel, Arhiepiscopul de Țarigrad, Ispovédnicul, și pomenirea Sfinţilor Preoţi: Eleazar și Finees. Și Sfinţii Mucenici Aithal și Ammon.

In Sinaxarul grecesc a lui Nicodim Aghioritul se ḑice: νὰ εἰποῦν τὸ γένος καὶ το ἐπάγγελμα să-și spună neamul și profesiunea, iar ei aŭ respuns: că sunt creștini. Acești martiri de bună sama sunt dintre Români, adică coloniști de a lui Traian, trecuţi de Aurelian preste Dunarea.

Acești Sfinţĭ mucenici, tamplandu-se Ravdul maĭ mare în Thrachia Udriului, fură la dênsul clevetiţi căci sînt creștini. Și luându-le sama, se mărturisiră creștinĭ. Și nevoindu-i să jratvască idolilor nu se'nduplicară. Decĭ neputêndu-i din respunsuri infrînge tiranul, să cercă cu gârbace de bou să domolésca tăria credinţei lor. Deci atâta i-ĭ-au ucisu-i, cât într'aceașĭ ucideturĭ îșĭ déderă la Domnul Dumneḑeu sufletele".

Putem presupune că Thracia, de care se vorbește, este ţara locuită de Româniĭ luĭ Traian, transferaţĭ pe acolo de Aurelian. Ast-fel Dorotheiu atuncĭ au fost la creștinii Românĭ și unde au suferit martirul pe timpul lui Iulian Paravatul.

„*Octomvrie 9.* Dorotheiu pururea pomenitul au fost Episcop Tirului, carele știind t ta istoria sfinteĭ Scripturi, și îmbla fugind pentru góna ce era asupra creștinilor; iară maĭ apoi după mórtea lui Diocletian și a luĭ Lichinie, mérsă ĭarăși la Tir și pasc Biserica lui D-ḑeu pană la vremea prestîpnicului Iulian. Și de vréme ca întaiŭ acela Iulian nu omora în vedere pre nime, ce'ntr'ascuns onoră pre creștinĭ, cu mijlocul Boearilor sĕĭ, în vrémele pagânătăţeĭ luĭ, auḑêndu-l sfântul Dorotheiu, se duse la Tir și mérsa la Thra-

chia, ce nicĭ acolo nu scapa de idoloslujitelĭ, ca prinḑêndu-se de boeriĭ luĭ Iulian şi rabdând multe muncĭ, batrân fiind ca de 107 anĭ, şi înt'racelea muncĭ s'aŭ dat sufletul în mânile luĭ D-ḑeŭ"

In acéstă pericopă Dosotheiŭ găseşte ocasie potrivită de a spune şi el ce fac Turciĭ creştinilor şi ce s'au întamplat la 1674 în Rosia şi câte oraşe aŭ distrus prin sabie şi foc, orĭ ĭ-aŭ facut Turcĭ!

Octomvrie 24. La viaţa Sf. Mucenic Areta, cetim la fine:

„Osebĭ de nărodul cel mult al oraşuluĭ cel-aŭ taiat, când aŭ intrat întaiŭ, maĭ apoĭ pre cel-alţĭ câţĭ au remas vii, tineri şi batrani şi tótă varsta, ĭ-aŭ robit pre toţi, cum vedem acmu în ḑilele nóstre, c'aŭ facut Agareniĭ a treĭ-spre-ḑece oraşe în ţara rusască, la Umani şi la Ladijini şi....... şi la alte, în anul dela Sfântul nascut 1674 Septemvrie. Aşa şi atuncea sfântul marele mucenic Areta".

Acesta presupun ca-ĭ Ioniţiu din Imperiul Româno-Bulgar, şi numaĭ din lipsa de date Dosotheiŭ se exprima ca nu erau pe atunci creştinĭ. Noi ştim ca Ioniţiu au ucis mulţi Grecĭ luptând contra lor, spre a putea institui un Imperiu independent în Peninsula Balcanica. Maĭ ştim că el aŭ făcut mare măcel în Tesalonic ori Solun. Alt Rege cu numele de Ivan nu cunóscem.

La 26 Octomvrie. La viaţa Sf. Mare Martir Dimitrie, cetim următórea nota istorica:

„Spun istoricii, cum Bolgarii avea un împerat Craiu al lor, ce-l chema Iovan; era cu mare vrajmaşie asupra Grecilor, mergea de pradà ţarile şi oraşe şi tot sub sabie punea. Precum feacera acum Agareniĭ Sfinţilor creştinĭ în ţara rusasca. Atâta cât îi ḑicea aceluia, lui Iovan, ucigatorului Elinilor. Acela Iovan au mers şi pana la Solun, şi cum era în cort, unde descalicasa, aşa véde pre Sfântul Dimitrie calare viind cu suliţa asupra-i de departe, şi începu a arata Boearilor şi a ḑice: Cautaţĭ, iea cum vine calare cel Grec, grijit bine de resboiu şi cauta dirept la mine cu suliţa, ţineţi'ĭ calea de-l prindeţĭ şi-l aduceţi la mine; ei ḑicea: Noi nu vedem pre nime, cum spuĭ Maria ta. El începu a striga iacă s'au apropiet, nu-l lasareţi; ei nimic nu vedea, păna ce au sosit asupra-i şil-au lovit cu suliţa în piept şi i-au dat sângele pre gura, ţipând şi racnind. Şi se micşurara pişmaşii creştinilor. Ca pre acéle vremi înca nu era Bolgariĭ curaţiţi de paganatate".

Din motivul acestora s'ar constata ca Sfântul Apostol Andreiu au predicat şi in peninsula Balcanică, şi atuncĭ fâra reson se combate ideĭa că au venit chıar pană la Dunarea. Daca Sf. Apostol Andreiŭ aŭ predicat numaĭ în Scithia asiatică, atuncı cum se explica c'aŭ hirotonisit Episcopĭ pentru Macedonia şi póte şi pentru alte localitaţı din peninsula Balcanica orĭ Dacia Aureliana?

Octomvrie 31. Sf. Stahie, Amplie, Urban şi Irachis, din ceĭ 70 ucenicı apostolicı.

„Dintr'aceştia sfântul apost. Stahie fu pus Episcop în Vizantea de Sf. Apost. Andreı. Ş'au facut şi Biserica în Arghiropol, în care se strıngea mare mulţime de creştinĭ, şi-ĭ ınveţa cuvêntul Sfinteı Evangeliĭ şi aşa petrecênd 16 anı în pace au reposat. Iara Sfântul Amplie şi Urban statând şi eĭ Episcopĭ de Sfântul Andreı Apostol hirotoniţĭ, Amplie în Odıssopol, ıara Urban în Machedonia. Şi pentru marturia de Hristos, şi pentru oborîtul idolilor fu omorîţĭ de Jidovı şi de Elinı şi-şı dedera la D-ḑeu fericitele lor suflete"...

Acest fapt se petrece cu ocasia convertireĭ la arianism a Goţilor prin Ulfila, şi anume a acestor din Regatul Român de astaḑı. Acest fapt ni maı spune ca Goţiĭ au fost ortodoxĭ la început şi apoı şi când au primit arienismul, mulţĭ dintre Goţĭ, ca şi din populaţia coloniilor romane ce remasese în Dacia luı Traian, n'au primit arianismul; ba înca îşı aveau şi preoţiı lor ortodoxı, ca Leandru. Ca Linvighild au supus pedepseı cu mórte pre fiul seu Erminighild se constata şi din Sinaxarul luı Nicodim Aghıoritul, tom. 4 pag. 4, unde se ḑice expres ca aceştia erau Visıgoţiĭ. Ast-fel ştim dar ca Goţiı Visigoţı au fost ortodoxı la început şi apoĭ au devenıt arienı prın Ulfila.

Noemvrie 1. Intr'acesta ḑi Sfântul Mucenic Erminighild.

„Acesta s'au nascut din tata Linvighild, Craiu Goţilor, ce le ḑic acmu Svedı, fiind arian cu tóta limba luĭ şi învĕţandu se acuvêntuluı pravoslavieı dela Leandru pravoslavnicul Epi-cop. Şı tata seu maniindu-se pentru mutare, 'l-au suparatu-l şi cu bine şi cu rĕu în tóte ḑilele, ĭara tînĕrul sta nemutat din pravoslavıe şi neclatit. Pentr'aceea 'l-aŭ lepădat tata-seŭ de moştenia împĕraţieı. Şi 'l-au legat de mânı şi de picióre şi 'l-au aruncat in temniţa întunecată. Şi era la Paştı şi trimise tată-seŭ la popa al seŭ ispitind sa-l magulĭasca sa-l comunıce arienéşte şi sa-l póta cum-va întorce la arienie şi nu 'l-aŭ priimit pre popă, ce înca 'l-aŭ ţinut rĕŭ

şi'l-au gonit de de'nainte-şı Pentr'aceea învĕţà tata-seŭ de-ĭ tăïa capul în temniţa asîşı. Şi se feacera cântarĭ de îngerĭ înprejur trupuĭ fericituluĭ Erminighild sa audia în toţĭ. Şi pravoslavniciĭ proslavea pre D-ḑeu. Iara Şugubaţul se turbură şi se înspaĭma de minunea Sfinţilor îngerı, cât se silià sa se pocăıasca de către păgânaţie ce feace. Şi nu cu zıbava 'l-aŭ lovitu-l bola de-l scotea de'n omenie. Şi chema pre Leandru, provoslavnicul Episcop, strigând împĕrat pre hii-seu cel maĭ mic, Rehader. Şi rugându-l sa-l înveţe blagovestıe, cum aŭ învĕţat şi pre Erminighild, Sfantul mucenic şi al teu fiu, şi graind acestea murı. Iara Rehard luând sămânţa pravoslavnica feace şi ţara sa fie pravoslavnica cu dênsul. Şi cauta promâşlenia luı D-ḑeu. Ca era sa fie junghiat Ermingheld sfântul mucenic pentru blagocestie, şi intorsa şi némul tot catră credinţa pravoslavnica".

Noemvrie 30. Viaţa Sf. Apost. Andreı.

„Acesta déca urma luı Christos, când fu dupa Inalţarea Sfinţieı sale şi dupa pogorîrea Sfântuluı Duh, de-şı luara toţı sorţı şi mearsarĕ cine în ce ţara au arătat sorţul; a cestuia sfânt i s'au venit Vithinia şi Marea Neagra. Si părţile Propontuluı şi Halchidonul şi Vizandia, unde-ı acmu Ţarigradul. Şi Thrachia şi Machedonia, şi sosind la Dunarea, ce-ĭ ḑic Dobrogea şi alte ce's pe lânga Dunarea, şi Thessalia şi Ellada şi parţile Ahaneĭ şi Amintinul; şi Trapozontul, Sinopul Iraclĭa şi Omastrul. Acestea tóte le au îmblat, nu aşa curând, precum se spune si treace cuvêntul. ce prin tóte ţarile şi orasele pătiră multe nevoı şi multe greutaţı şi ne lesne lucrurı. Sa vaı, că tóte le biruiá cu darul Domnuluĭ Christos, şi cu ajutorul Sfinţieı Sale. Dintru care oraşe voiŭ aduce numaĭ unul, lasând pe cele-l-alte pe sama cuĭ le ştiu....."

Meritosul literat Dosotheiu extrage viaţa St. Apostol Andreiu din Nicodim Aghioritul, în care este espusa maı pe larg. Cu tóte acestea sĕ aminteşte şi în acéstă descriere a vieţeı sale ca predica St. Andreıŭ s'au întins şi la Dunăre şi în Dobrogea şı în alte locurĭ chiar, pe care nu le enumera. Noĭ din mare însemnatatea acesteĭ istorisirĭ, pentru ca în ea sĕ spune hotărît ca crestinismul aŭ fost predicat chiar de St. Apostol Andreiŭ-înainte de colonisare în aceste părţĭ. Lucrul se confirma de aghiografiı şi de tradiţia bisericésca.

Ianuarie 22. „Intr'aceaşı ḑi sfinţiĭ Mucenicĭ: Manuel,

Gheorghie, Petru, Leontie, Sionie, Gavriil, Ioan, Leon, Parod şi alţĭ treĭ-sute şapte-ḑecĭ si şapte. Stih:

Cu lance Manuel înparţĭ taeat doue,
cinstind netaeate firĭ aluĭ Christos doue;
Pre Gheorghie şi Petru pentru'nchinăciune,
tae pismaşiĭ luĭ Christos cu uracĭune;
De Gavriil, Sionie îĭ depărtată,
frica lânceĭ la grumaz apropiată.
Drepţĭ Voevoḑĭ de lance neavênd téma,
Ioan şi cu Leon vitejĭ fară sama.

Aceştĭ Sfinţĭ dela osebite Eparhiĭ şi locurĭ fiind, la Udreĭ locuia; ĭara Bolgariĭ nemulţamitoriĭ şi nerecunoscĕtoriĭ, venira pre Grecĭ rasipind, pre Thrachĭ şi pre Machedonĭ robind şi tocma la împaratésa cetate navalind. La Udriĭ venira, şi acolo treĭ ḑile zabovind, îl dobândira. Acéştea au fosĭ când era împerat necredinciosul Leon Armeanul, şi Domnià Bolgarilor Çrum Şi daca dobăndi Crum Udriul scóse pre toţĭ oraşaniĭ afara, 40,000. Şi cu dênşiĭ depreuna şi pre Arhiereu, pre carele trântindu-l jos 'l-au calcat pre grumaz. Iara de aci murind Crum statu în locul luĭ Ducum, şi acela cichinind cu rând, statu Domn Bulgarilor Diceg, crud şi neomenit, carele taind în doue bucaţĭ pre Arhiereul Manuil şi mânile şi umerile, 'l-au datu-l câinilor sa manance. Şi lovindu-l întunecaciune fu ucis de ómeniĭ seĭ. Şi luând Domnia Murtogon omorî pre toţĭ creştiniĭ, cariĭ nu vrura sà se leapede de Domnul Christos. Şi pre alţĭ bagândn-ĭ în legăturĭ şi sucitur, pre alţĭ muncind cu neomenite şi aspre cazne, 'ĭ-au scos din viaţa. Iarà pre sfinţiĭ Arhiereĭ Gavriil şi Gheorghie şi Petru Episcopul, hacuindu-ĭ cu toeage le taea capetele, aseminea au omorît şi pre alţĭ 477 de creştinĭ, şi pre Leonte şi Ioan creştiniĭ Voevoḑĭ. Iar luĭ Leonte sfântul Episcop din Nichea, ce era Episcop 'l taiè preste pântece cu sabia. Iara pre Parod sfântul preot, 'l-au pus proşca de'l-au ucis cu pietre. Omorît-aŭ şi pre alţĭ mulţĭ, caznindu'ĭ cu multe felurĭ de cazne, şi nu numaĭ acesta pagân Murtogon, ce pre urma luĭ facuţiĭ domnĭ bulgareştĭ aŭ dat la morţĭ cu multe felurĭ de cazne pre mulţĭ creştinĭ, trimiţêndu-ĭ la Christos".

Persecuţiile luĭ Crum şi a altor Craĭ Bulgăreştĭ asupra creştinilor aflaţĭ în Dacia Aureliana, dovedesc în deajuns că în acele timpurĭ eraŭ creştinĭ în Daciĭ.

In acésta pericopa întâlnim numele maĭ multor Episcopĭ

şi preoţĭ martirisaţĭ de Bulgarĭ, apoĭ şi o persecuţie în care aŭ murit martiric maĭ mulţı creştinĭ. Cine putea fi aceĭ creştinĭ în Dacia Aureliană? De sigur că numaĭ coloniştiĭ luĭ Traian, orĭ stramoşiĭ noştri-Româniĭ. Veḍĭ şi Nicodim Aghioritul Vol. 6. pag. 106 şi 107.

Fevruarie 25. Sfântul Martir Alaxandru. „Martirul ş'aŭ priimit în Thracia.... De aice ducêndu-l la Marchianupol 'l-aŭ pus cu capul în jos şi 'l aŭ ars cu foaclie aprinsa. După acelea muncĭ aducêndu-l *la Thrachia* 'ĭ-aŭ tăĭat sfantul cap".

Tracia se ştie ca n'aŭ fost locuită numaĭ de Grecĭ exclusiv, dupre cum voesc sa susţina unii, ci maĭ ales de coloniştiĭ luĭ Traian până la venirea Bulgarilor ; dupa acea de aceştia împreuna cu Românii Grecii locuiaŭ maı ales oraşele pe când pamêntul era al populaţiunelor, ce succesiv îl stăpâneaŭ.

La finele celor şase lunĭ a Prologaruluĭ cetim următórele:

„Şi sosind pană aicea rugam pre milostivul D-ḍeŭ sa ne spodobasca şi înainte alte şase lunĭ, sa le putem face; ĭara ce om hi greşit s'avem ertare dela iubirea luĭ Christos şi sfinţii cititorĭ. Că noĭ ca nişte prostacĭ, pre cât am biruit a grai in *limba românéscă,* am nevoit de am scris, cum ne-au indreptat mil stivul D-ḍeu, de pre izvóde greceştĭ". Subscrierea imprimata: „Smeritul Dosotheiŭ Mitropolitul Suceveĭ. Şi tiparniciĭ: Iromonah Mitrofan, facĕtor tiparelor cu ucenicii seĭ Pavel şi Ursul, Andreiŭ".

La Martie în 8, la finele vieţeĭ sfântuluĭ Theofilact, Episcopul de Nicomidia, cetim:

„De la sfântul împĕrat, cel întaiŭ al Ţarigraduluĭ, marele Constantin, au împĕraţit în Ţarigrad 87 de împĕraţı, şi dintr'ênşii, déca trecura dela Constantin Sfântul 33 de împĕraţĭ, statu Leon Isavru, întăiul iconoboreţ, înşelat de nişte jidovĭ astrologı, şi mult 'l-aŭ dojenit sfântul Gherman patriarhul, din sfânta Scriptura şi nu vru spurcatul. Acesta aŭ facut pre Amira de Damasc de aŭ taĭat mâna sfântuluĭ Ioan Damaschin la Dechemvrie 4. Şi dupa dênsul spurcatul seŭ fiŭ Constantin cufuritul, carele s'aŭ cufurit în scaldatórea botezuluĭ, şi murind cumplit cu pedeapsa amară s'aŭ potolit góna depre sfintele icóne, al 37 Impĕrat Constantin cu Irina maica-sa. De aicĭ Nichifor şi Stavrachie şi Mihail Rangaré. După aceştia 5, ĭarăşĭ statu un spurcat de iconoboreţ în ḍilele sfântuluĭ patriarh Nichifor, carele aşişderea 'l-aŭ dojenit şi pre acesta şi nu vru să se pocăĭască, carele peri rĕŭ, căutând Catavasia. Вьсѣх м҃ря

укорыша любовія (că era căntareț de cânta bine). Și atuncea în ḑiua de Crăciun 'l taiara în Biserică Leon Armenie, al doilea iconomah și fiul seŭ Mihail hârcavul, travlos, și Theofil, barbatul sfinteĭ Theodoreĭ, carea, dupá mórtea luĭ, cu fiĭul eĭ Mihail aŭ adus sfintele icóne la cinstea luĭ D-ḑeŭ în sfânta Biserica, și s'aŭ taĭat de atuncea iconoborenia de la împĕrațĭ. S'au odihnit creștiniĭ dela 46 de împĕrăție pana la 87 de împĕrăție, la Constantin Paleolog, când aŭ luat Turciĭ; 35 de'ntaiu și 40 deapoĭ, numaĭ ceĭ 6 ce-ĭ ḑicem aŭ fost iconoborețĭ. Dar acmu nu demult o semănara Calvin și Luter prin Anrdeal și Némțı; doŭe felurĭ de ereticĭ Calviniĭ și Luteraniĭ; preacum feacerá, așa îșĭ și luară plata de la D-ḑeu; concenire vieții sale".

Acéstă bucata, ce conține considerațiunĭ istorice șĭ observărĭ chronologice, este scrisa de însușĭ Dosoteiŭ, pentru că nu se afla în Nicodim Aghioritul.

Martie 26. „Intr'acésta luna 26, sfinții mucenicĭ doŭe ḑecĭ și șase de mucenicı în Gothia, ce marturisira. Din care sînt preoțĭ doĭ, Vathusis și Vircas cu doı fețı aı seĭ și o fata Arpila Inocesvuind; iara mireanĭ: Avip, Aghios, Reas și Gathraxa și Scoosa, Sylas, Sighita, Sonirilas, Suimvla, Uirco și Animae. Aceștia era în ḑilele luı Uingghuith, împĕratul Gothilor, și a luı Gratian, împĕratul a Râmlenilor, și pentru credința și mărturia în Christos luară cununa mucenicieĭ cu focul, dela Iungurih, carele au ars Besérica creștinilor, în care au ars și aceștĭ sfințĭ mucenicı, când tâmplându-se de au ars și un om ce aducea prescure la Besérica".

In acest loc se face amintire de persecuția creștinilor din partea Regeluı Goților Iugurih, și între numele ce întîmpinam sûnt multe, care ne dovedesc că sûnt de origină romana, ca d. e.: Vathusis Vircas, Reas, Sylas, Sighita, Uircu etc. Așa dar putem ḑice ca pe timpul luı Grațian, Imperatorul Romanilor, eraŭ așa de mulțı creștinı între Goțı, și de sigur și dintre coloniștiĭ luĭ Traian, încât au provocat acésta persecuție oribila, când au fost arșĭ de viĭ creștinii în Biserica.

La finele luneĭ Aprilie, cetim:

„Coneț a luı Aprilie și slava luĭ D-ḑeu în vecı, amin.

Și eu smeritul Dosotheiu mĕ rog cu umilenie nu mĕ uĭtarețĭ la sfânta ruga pre un mișel și netrebnic, serv luı Dumneḑeŭ și D-lor Vóstre sfințı creștinı. Ce mĕ pomenițı și mĕ ertațı".

Este fórte impresionatóre espresiunea „mĕ rog cu umilenie

să nu me uĭtareţĭ la sfânta ruga"—,apoĭ că numeşte, dupre datina veche, pe creştinii timpuluĭ seŭ *Sfinţĭ creştinĭ.*

Maiu în 5. Traducerea troparuluĭ la Muceniţa Irina.

„Mieluşaua ta, Iisuse, strigă cu mare glas, pre tine mirele meŭ dorind şi cercând chinuesc şi'mpreună cu tine mĕ rastignesc şi cu tine mĕ'ngrop în botezul taŭ şi paţ pentru tine, ca să împĕrăţesc cu tine, şi morĭu pentru tine, pentru ca pururea să vieţuesc cu tine şi ca o jratfă neocită priimeaşte-mĕ, care cu dragoste m'am jratfit ţie. Pentr'a eĭ rugĭ, Christóse D-ḑeu, mântueşte sufletele nóstre".

Şi Condacul glas al III.

„Cu fetestele frĕmseţı inpistrita feciora şi cu mucenicestĭ steme inconunata Irino, în sângele mucenieĭ stropita, în minunı scripind, fulgerând a vindecarilor cu buna credinţă, dobândişĭ plaşca vitejasca de biruinţa a vitejieĭ tale".

Am transcris înadins acest tropar şi condac, spre a se putea videa ce progres au facut limba bisericésca în acest restimp. Sĕ póte presupune cu tótă siguranţa, ca aceste bucăţĭ sînt traduse pentru întâia data de nemuritorul Dosoteiu în româneşte.

Maiu 8. La finele vieţeı st. Arsenie cetim:

„Idoliĭ de lemn cioplitĭ şi de piatra şi varsaţı de arama şi de argint. Ceĭ varsaţı, greceşte honevta, latineşte confleatile, ceĭ sapaţĭ, greceşte glipta, sculptilia. извaaнa исту Кaппaa. Cumir era idol cu frĕmséţa femeéscа, Xoanon trebiste, împĕratesĕ chip cioplit; agalma, Cumir femeesc. Capiste idol mancacıos, cum era Vil de manca mult. Cautà-l la Daniil. Glav. 14".

In acest loc dând explicaţie cuvintelor din idololatria păgânilor, se încérca a face puţină filologie.

Maiu 9. La finele vieţeĭ Sfântuluĭ Isaia se ceteşte nota urmatóre:

„Intr'acéstaşĭ ḑi pronesenia Sfintelor Móşte a Sfântuluĭ parinteluĭ nostru Necolae de Miralichia, din Mira în Bar dupa 780 de anĭ a pristăvireı Sfinţieĭ Sale, în ḑilele luı Alexie Comnin, împĕrat de Ţarigrad, şi Patriarh fiind Nicolae, când era Cneajŭ mare la Ruşi Vsevolod, în Kiew, şi Vladimir în Cernigov".

Şi acéstă nota este asa proprie, pune în comparaţie regiı ruseştı cu Imperatoriı bisantinĭ.

Maiu 19. „Intr'aceaşı ḑi Preacuvios parintele nostru Ioan Episcopul Gothilor. In ḑilele împeratuluı Constantin acest

sfânt lŏcuià în laturea Gothilor, nascut din părinţĭ caşi Samuil şi din tinere unghĭ se deade la post şi la rugă de fu lăcaşĭ luĭ Is. Christos......"

Este de observat că în Nicodim Aghioritul nu există la Maiŭ în 19 acest sfânt Ioan Episcop al Goţilor, ceea ce presupun că tocmaĭ fiind vorba de Goţĭ 'l-aŭ decopiat din alte colecţiunĭ.

La finea luneĭ luĭ Maiu cetim:

„Anna Doroficiovna Leatavova Marşalcova Staro Dubovsca dat-aŭ ajutoriŭ la tipare şi s'aŭ rĕpaosat în ţara Leşască în 7194 Iul. D-ḑeŭ sa o iarte".

Din acéstă însemnare ştim că acéstă damă din societatea înaltă poloneză aŭ dat ajutor banesc Mitropolituluĭ Dosotheiŭ la imprimarea acesteĭ scrierĭ.

La Iunie în 3. La finele vieţeĭ Patriarhuluĭ Nicifor cetim:

„Intr'acéstaşĭ ḑi Sfântul Mare mucenic Ioan Novie de Balgrad.

Acest sfânt ĭaste din Trapezont, laturea ţareĭ Armenieĭ, neguţioriŭ. Fost-aŭ atuncĭ anul 6860. Iară când statu Domn ţareĭ Moldoveĭ Alexandru cel Bun, ce 'l-aŭ adus pre sfântul Ioan în Sucéva la sfânta Mitropolie, era 6907. Şi se praznueşte Joi dupa Rusale, D-ḑeŭ milueşte şi ne spaseşte, amin".

Cu alte cuvinte ni spune lămurit data când au adus Domnitorul Alexandru cel Bun móştele St. Ión cel Nou la Sucéva.

Iunie în 9. Cetim urmatórele scrise de însuşĭ Dosotheiu:

„Iubite cetitorule! Sa ştiĭ că puţine ḑile sînt preste an sa nu fie sfinţĭ într'ênsele dela ţara Rusasca, în divurĭ în chipuri minunaţĭ sfinţĭ şi facĕtorĭ de minunĭ, sântu-le şi sfintele móşte întregi. Macar cumu's şi ceĭ în Kiew în piaştera, ḑicere-aşŭ că'sŭ 100, dar maĭ mulţi or hi, ca nu m'am priceput sa-ĭ numĕr. Trupurile lor întregĭ cu tótă carnea şi peliţa, cum ar hi de vr'o lună adormiţĭ şi svînţaţĭ. Palmele, unghele, urechele, nasul cu totuluĭ întregĭ, neprabuşiţĭ, şi hainele, rase, manţiĭ, cameaşe, brau, nafrămiora. Uniĭ desculţi, unghele întregĭ, m'am mirat de minune mare, atâţa de mulţi şi toţi întregi. Dar mirosul lor, cela de cela maĭ într'alt chip mirosul lor, cumu-ĭ busuiocu, minta, trandafirul, carofilul, lacramiealele. toporaşele, de nu-şĭ samăna şi careaşĭ de carea sĕ'ntrace cu mirosul. Aşa acéle trupurĭ sfinte, care de care mai frumóse mirosésc, de

m'am mirat. Pre la tóte m'am închinat şi le-am sĕrutat. Părintele Petră Movila, fratele luĭ Moĭseĭ Vodă, le-aŭ făcut tuturor secrie, precum mĭ-aŭ arătat parintele Varlaam Arhimandritul, caruĭa ĭ-am fost la hirotonie, şi Parintele Dubina şi când am întrat eram bolnav stricat şi am ĭeşit atât sănatos, cât am venit pe jos naintea cailor, în treapad sărind de sĕ mira toţĭ, ş'am mers, cat ar hi apatra parte de milă, tot în sarite şi n'am maĭ ostenit, şi a doŭa ḑi ca maĭ sanătos, fiindu-mĭ om de 60 de anĭ.

Decĭ mulţĭ sfinţi sĕ fac la Ruşĭ şi până astăḑĭ se fac, că am vĕḑut pre Arhimandritul Inochentie în Percesca de patru lunĭ murit, 'ţĭ parea ca'ĭ din acest ceas adormit, 'ţĭ părea ca'ĭ scăldat. Aşa era de curat, nemica acru saŭ greŭ ceva, ca nişte móşte trupul luĭ. Ca şi'n vrémea décmu mulţĭ sfinţĭ sînt de petrec cu noĭ, care numaĭ D ḑeŭ îĭ ştie la inima lor. Dara tocmaĭ şi din Rumânĭ mulţĭ sînt cariĭ am şi vĕḑut viaţa şi traiul lor, dara nu s'aŭ cautat fără numai Daniil de Voroneţ şi Rafail de Agapia, am sĕrutat şi sfintele móştiĭ. Apucat-am în ḑilele nóstre parinţĭ nalţĭ la bunătăţĭ şi podvig şi plecaţĭ la smerenie adânc: Parintele Chiriac de Bisericanĭ, gol şi ticăloşit în munte 60 de anĭ, şi Chiriac de Tazlaŭ. Epifanie de Voroneţ, Partenie de Agapia. Dara Ioan de Raşca, Arhiepiscopul cel sfânt şi minunat, Inochentie de Pobrata şi Istatie. Ca D-ḑeŭ Sfinţia sa nici un neam de rodul ominesc pre pământ nu lasa nepartnic de darul Sfinţiei Sale. Ce preste tot aŭ tins mila sa ş'aŭ deschis tuturor uşă de spasĕnie".

C. Erbicénu.

SCURTĂ PRIVIRE

ASUPRA

EVANGELIEĬ SANTULUĬ MATEIŬ

CAPITULUL XIX.

Capitulul XIX a Evangelistului Mateiu se desparte în patru parţi:

In partea ântĕia, pâna la vers 13, se tratéză despre divorţ şi celibat.

In partea a dóua, dela vers 13 pâna la 16, se vorbeşte despre impunerea mânilor pe capul copiilor ce se aducea la Iisus Christos.

In partea a treia, de la vers 16 până la 23, se vorbeşte

despre tênĕrul ce căuta calea către fericirea eternă şi pre care Domnul l-a învĕţat să păzéscă poroncile legeĭ.

In partea a patra, de la vers 23 până la capĕt, se arată cât de greŭ se mântue omul bogat, şi ce remuneraţie vor avea ceĭ ce aŭ lăsat tóte ca să mérgă în urma luĭ Christos.

NOTIŢE.

Vers. 3 — 6. La întrebarea propusă de fariseĭ, de are drept bărbatul a se despărţi de femeia sa, Mântuitoriul rĕspunde cu autoritatea Sântelor Scripturĭ ca nu trebue a desparţi aceia ce a unit Dumnedeu însuşĭ.

Vers. 7 — 9. La obiecţia că Moisi a îngăduit despărţirea, în a doua lege capit. 24, vers 1, Iisus respunde că s'a învoit numaĭ din causa acelor timpuri barbare, când femeea se privia nu ca om ci ca lucru, şi când bărbatul dispunea de viaţa ei dupre placere. Atuncea legea luĭ Moisi era un liman pentru femee. Şi în adevĕr Moisi prin legile sale a fixat pentru femeĭ nişte drepturi, ce nu se prevedHuse pană la Christos în nicĭ o legislaţie şi la nici un popor altul afara de Ebrei. Dupre Moĭsi fetele nu erau private de dreptul moştenireĭ. Un bărbat care ar fi calumniat pe femeea sa, se condemna la batae sau la o amenda de una-suta sicli de argint în folosul socrului seŭ, şi oprit a se desparţi (Ad. l. 22, 13). Dar în casu când femeea se dovedia că s'a calcat credinţa catre bărbat, bărbatul avea putere saŭ să se despartă de ea sau sa céră a fi pedepsită cu mórte.

Vers 10. Apostoliĭ deprinşĭ cu obiceiul de a privi pre femee ca pe o sclava a barbatului şi a se desparţi de ea pentru cea maĭ mică causă, se jignesc (ca barbaţĭ şi ei) ca Christos suspendă, sau desfiinţéză nişte drepturĭ aşa de marĭ a bărbatului asupra femeeĭ, şi-şĭ exprimă părerea că în aseminea casu maĭ bine este să nu se mai însóre cine-va.

Vers. 11 — 12. Acésta dă ocasie Mântuitoriului de a vorbi despre celibat (burlăcie). Cuvêntul Eunuc (Εὐνοῦχος), compus din Εὐνή=pat şi din ἔχω=am, însémnă *păzitoriul patuluĭ*, sau *Ministru de casă*. Aşa se numia din vechime toţĭ servitorii camerei regeştĭ; dar mai pe urmă corupţia moravurilor, poligamia şi gelosia bărbaţilor facu pe ceĭ marĭ să scopéscă pe servitoriĭ de palat. Mântuĭtoriul întrebuinţéză acest cuvênt spre a însemna: 1) Pe ómenii cari de la

natură sunt lipsiţĭ de facultăţile progeniturei; 2) pe ceĭ scopiţĭ, sau deveniţĭ netrebnicĭ spre căsatorie, din rĕutatea ómenilor saŭ din a lor proprie; 3) pre ómeniĭ carĭ renunţă de bună voĭe la căsătorie, numai din acel sânt scop de a putea servi maĭ liber (fiind scutiţĭ de grijele casnice) învĕţătureĭ luĭ Christos şi bineluĭ comun. *Cel ce póte cuprinde, să cuprindă*, adică, cine se póte înfrâna de căsătorie, ca maĭ lesne să pótă lăţi creştinatatea, să o facă; dar dacă nu,—mai bine să sa însóre.

Vers 23. Prin *bogaţĭ* se înţeleg numaĭ avariĭ, ĭară nu şi aceĭ ce întrebuinţéză bine averea ĭor.

Vers 24. Maĭ mulţĭ esplicatorĭ cred că vorba Κάμηλον însémnă *Cablul* sau funia cea grósa a corabieĭ.

CAPITULUL XX.

Capitulul XX a Evangelistuluĭ Mateiŭ se desparte în treĭ părţĭ:

In partea ântĕĭa se cuprinde parabola contra celor ce se laudă cu meritile lor, a caria sens principal este de a arata că viaţa vecinică este un dar gratuit a luĭ D-ḑeŭ; după acésta urméza preḑicerea relativă la patimile Mântuitoruluĭ.

In partea a doua, de la vers 20 pană la 29, se renoeşte ambiţiósa întrebare despre primat (întaetate).

In partea a treĭa, de la vers 29 până la finit, se cuprinde însanĕtoşarea a doĭ orbĭ, ce s'aŭ presentat pe calea dela Ierihon.

NOTIŢE.

Vers. 1—7. Invetatura acesteĭ parabole stă în nemijlocită legătură cu cele cuprinse în vers. 27—30 din capitulul precedent, şi este acésta: Dumneḑeu chiamă şi trimite mai mulţĭ predicatori şi marturisitori, ca sa laţésca religia creştină în tótă lumea. Uniĭ progreséza maĭ mult, alţii mai puţin, unii se ostenesc un timp maĭ îndelungat, iara alţii un timp mai scurt. Dar Dumneḑeŭ va remunera pre toţĭ de o potriva, daca voinţa şi zelul lor pentru Evangelie va fi acelaşĭ la toţĭ; şi prin o aseminea purtare din partea luĭ Dumneḑeu, nu se face nimenui nici o strîmbatate; ea nu póte fi temeiu de cârtire sau gelosie.

Vers. 8—16. Prin dialogul între lucratorĭ şi Domnul vieĭ, Iisus voeşte a ne înveţa sa ne ferim de gelosie şi calumnie ; sa fim modeştĭ în tóta purtarea nóstră şi sa nu ne deprindem a înalţa meritele nóstre propriĭ maı pre sus de ale altora.

Vers 9. Dinariul este o monetă romană, compusă din 10 *aşĭ* sau gologanĭ ; cam aprópe de valórea leuluı nostru.

Vers. 17—19. Iisus din nou previne pre discipuliĭ seĭ pentru suferinţele şi mórtea sa, ca eı sa nu despere atuncea de triumful seu asupra ignoranţeı şi a morţeı.

Vers 22. Fiiĭ luı Zevedeu cer ranguri, servicii înalte, avênd încă greşita socotinţa despre o împeraţie temporala a luı Mesia. Mântuitoriul îı întréba dacă sunt gata a suferi dinpreuna cu El sórta cea amara şi mórtea; spre a-ı înveţa ca în împeraţia luı nu sunt de a-teptat bunurı pământeştı, ci maı ales persecuţiı şi necazurı de tot felul. pe care şi eı sunt chıemaţĭ ale suferi.

Ebreiı obicınuia a asemana sórta cea amara cu un pahar plin cu vin amar. Asemine, nevoile şi nenorocirile se asémena cu valurĭ de apă, în care se cufunda ómeniı sorţiţı spre acésta.

Vers 23. Vĕḑênd Mântuitoriul ca Iacov şi Ión nu pricep sensul cuvintelor sale, şi continua a starui pentru vredniciı omeneştı, le ḑice : „Voĭ aveţı sa suferiţı necazurile şi nevoile, aveţı sa patimiţĭ pentru numele meu ; dar remuneraţia pentru acésta nu se da din partea mea, aice pe pamênt, ci din partea luı Dumneḑeu în ceriurı.

Vers. 24—28. Iisus învaţa pe apostoliı seı ca nicı unuıa dintr'înşiĭ nu se cuvine a domni şi a se ridica peste alţiĭ, ci maı ales sa se silésca fie-care a se înalţa prin modestie, umilitate şi prin amórea de a servi altora. Spre maı mare îndemn, Mântuitoriul aduce esemplul seu propriu, ca El n'a venit pe pamênt peutru marırı şi domniı, ci ca sa-şı jertfésca viaţa pentru binele şi fericirea tuturor.

Vers 29. Ierichonul, un oraş în seminţia luı Beniamin, se afla departat de Ierusalim ca la treı mile.

Innocent M. Ploeşténu.

CRONICA BISERICÉSCĂ

Biserica ortodoxă autocefală din insulă Cypru.

Insula Cypru este situata în marea Mediterana, între Asia mica şi Syria. Istoria acesteı insule se perde în cea maı adâncă anticitate a dominaţiuneı Egiptene. Acéstă insula a trecut sub stepânirea Romanilor la anul 57 înainte de Christ. Familia Lusignan a ocupat tronul de Cypru de la anul 1191 pâna la 1473 dupa Christ, când ea a fost cedata Veneţienilor. Amurat III, Sultanul Otoman, a cuprins acésta insulă la anul 1751, şi de atuncı pâna la anul 1878 era sub stepânirea turcésca. In anul 1878, în urma unuı tractat între Turcia şi Anglia, insula Cypru a trecut sub stapânirea angleza, actualmente formând posesiunea exterióra angleza în Asia.

Insula Cypru are o suprafaţă de 9601 kilometri quadraţī şi o populaţiune de 186,173 locuitorı, în anul 1881, când s'a facut ultimul recensemênt, de catre guvernul anglez, în acéstă insula. [1])

In timpul de faţa insula Cypru se administréză de guvernul anglez, avênd şi óre-care privilegiı. Actualmente şef suprem al administraţiuneı din Cypru este sir H. E. *Bulvver*, care în fie-care an raportéza, în mod amenunţit, despre starea acesteī insule, guvernuluī anglez din Londra. [2])

In Cypru trăia un popor de origina elenă, avênd mult comun cu *Hetteiĭ* biblicı, Syrieniı, Egypteniı, Armeniı, Georgieniī prin cultură, civilisaţiune şi felurite relaţiunı. [3])

După anul 1453, când Constantinopolul, capitala imperiuluī Roman de resărit, sub ultimul seu imperator, Constantin XI Paleolog, a caḑut sub teribilul Sultan al Otomanilor, Mahomet al II-le, Cyprieniı cu greŭ purtaŭ relaţiunile lor neîntrerupte cu ceīl-alţı Grecī. Mahometaniı în genere distrugeau tot, ce este nobil, frumos, scump în amintirea aceluı popor, care cadea sub jugul greŭ mahometan. Ceea ce aŭ facut Mahometaniı în ţarile cucerite de dênşiı, s'a restrîns maı tarḑiu şi în insula Cypru, de şi nu în acelaşı mod, ca în alte locurī, ceea ce se explica parte prin caracterul Cyprianilor, destul de cunoscut în anticitate şi în timpiı moderni. [4])

Creştinismul a fost propagat în insula Cypru fórte de timpuriu: Sf. apostolı *Barnaba* şi *Paul* (fost Saul, originar din oraşul Tars, Cilicia), au fost trimeşı de însuşı St. Spirit, ca sa propage sublima învețatură a luı Iisus Christos în insula *Cypru*, venind din Seleucia. [5]) Biserica din Cypru tot-déuna păzea strict religiunea creştina, în forma confesiuneı ortodoxe: imperatorul Bizantin *Iustinian* (527-557 p. Chr.), care este renumit prin construīrea mareţuluı templu al st. *Sofia* din Constantinopol, a mareţuluī templu din muntele *Sinaiŭ* [6]), şi alte fapte neperitóre în domeniul religios şi politic, pentru deosebite, scumpe amintirı, pe basa unuī canon al sinoduluı al 3-lea ecumenic, din *Efes*, din anul 431 după Christ, a recunoscut biserica insuleı Cypru de *autocefală*. De atuncī biseríca din Cypru era în relaţiunı directe perpetue cu cele-l alte bisericı autocefale ortodoxe. Maı mulţı arhipastorı aī bisericeı din Cypru aŭ făcut fórte mult pentru rîdicarea nivelului moral şi intelectual al pastoriţilor aceste biserici. Uniı dintre dênşiı sunt consideraţı ca sânţı, de biserica ortodoxa: st. *Epifaniu* este serbat de biserica ortodoxa la 12 Maiu st. v., st. *Therapont* la 25 Maiu, st. *Isaakiu* şi *Meletiŭ* la 21 Septemvrie, st. *Sofroniŭ* la 9 Decemvrie, etc. [7]) In memoria st. Epifaniŭ există şi o monastire ma-

[1]). „Almanach de Gotha", 1887, pag. 784.

[2] „Almanach de Gotha", *1887*, pag. 749,789.

[3]. „Христіанское Чтеніе", Petersburg, *1887*, NNo. 3-4, pag. 298, 299, 324

[4]) Mahometaniĭ, din seculiĭ VII — XIII, maĭ ales Arabiĭ, aŭ contribuit mult la desvoltarea *sciinţeĭ*, carea era aprópe părăsită de Europeĭ până în timpul *cruciadelor*. Mahometaniĭ Turcĭ aŭ ajuns aşa de puternicĭ, în cât aŭ cucerit mare parte din Asia şi Africa, o parte din Europa, erau să cucerésca şi *Viena*, capitala Austrieĭ, dacă n'o salva *Ioan Sobiesky*, cunoscutul rege al Poloniei ,

[5]). „Faptele St. Apostolĭ", cap. 13, vers. 2-5.

[6]). „Biserica Ortodoxă Română", Bucureştĭ, 1887, No. 5, pag. 475, 477.

[7]), А. Суворинъ. „Русскій Календарь", Petersburg, 1887, pag. *18*, 20, 36, 46.

réţă în apropiere de oraşul Leucosia, capitala insulei Cypru.

Primul arhipastor al bisericei din insula Cypru în genere purta (şi pórta) titlul de *„arhiepiscop“* al Cyprului, dar mulţi îl numesc şi „mitropolit“, susţinênd că limba liturgica în biserica din Cypru este cea araba [1]), pre când, în realitate, este cea *grécă*. In cursul timpului, în biserica autocefala ortodoxa din insula Cypru, s'au petrecut şi multe evenimente triste, mulţămita nestatorniciei timpului, împrejurarilor politice nefavorabile ortodoxiei: s'au facut maî multe desbinari, au sosit în Cypru feluriţi sectanţi religioşi, precum *maroniţiî* şi alţii, carii au causat nu puţin reu ortodoxiei: maroniţii susţin, ca corpul naţiunei lor n'a fost nicî odata monotelit. Au fost şi maroniţi monoteliţi. Cei din Cypru s'au unit cu Roma la anul 1445, dupa conciliul din *Florenţa* [2]), care conciliu a avut loc la anul 1438, avênd de scop unirea bisericei ortodoxe cu cea romano catolica, sub Papa Romeî *Eugeniu al IV*, la care conciliu a asistat şi Mitropolitul Român, cu reşedinţa în Sucéva, *Damian*, care a fost excomunicat de biserica ortodoxa, pentru ca a subscris lucrarile acelui conciliu. [3])...

In timpul de faţă biserica autocefala ortodoxa din insula Cypru este pastorită de I. P. S. arhiepiscop *Sofroniŭ*, care ocupa acest scaun de mai mult timp, fiind un prelat învețat şi zelos aparator al ortodoxiei, mai ales de la anul 1878, când Cyprul a trecut în posesiunea Angliei, şi, prin urmare, felurite propagande eterodoxe, mai ales cea reformata, 'şi-au mâna libera pentru a converti pe ortodoxi. Au fost multe cazuri, când ortodoxii se uneau cu Turcii-mahometani, numai spre a putea lupta contra propagandei protestante şi catolice....

Arhiepiscopul Cyprului, Sofroniu, s'a adresat catra turma sa cu o reclama, relativa la înfiinţarea scólelor pe la monastiri, cari monâstiri s'au decis a acorda, în folosul scólelor, o parte din veniturile sale. Toţi mitropoliţii sunt învitaţi, pentru acest scop, a lua parte la şedinţele Sinoduluî. In acelaşi timp Turcii-mahometani, în mare numer, continuau a trece la ortodoxie, vedênd mijlócele, pe care le întrebuinţau catolicii şi protestanţii cu locuitorii pacinici din insula Cypru [4]).

Mulţumita bunei administraţiunî, în insula Cypru, în anul 1884 s'a facut în venitur o iconomie de 424,025 lire. şi acésta a îmbucurat atât pe Cyprieni, cât şi pe administraţiunea centrala din Londra, capitala marei Britanii.

In Parlamentul din Cypru sunt 15 deputaţi, din cari 6 Angleji, numiţi de guvern, 6 Greci şi 3 Turci. Grecii şi Turciî susţin interesele insulei, ast-fel că guvernul de multe ori este necesitat sa-şi ia îndarat propunerile sale. Preşedinte al parlamentului este I. P. S. *Cyprian*, Mitropolitul Cytiei [5]. Acum în insula apar 5 diare,

[1]). „Revista Theologică“, Iaşî, *1884*, No. 20, pag. *159*.
[2]). „Revista Theologica“, Iaşî, *1884*, No. *18*, pag. *139*.
[3]). Episcop Filaret Scriban „Istoria bisericéscă a Românilor“, Iaşî, *1871*, p. *161*.
[4]). „Востокъ“, Mosqua, *1884*, NN. *294-297*, pag. *145*.
[5]). Mitropolitul Cyprian a decedat la anul *1886*: el a studiat la universitatea din Kerkira (Corfu), unde a terminat cursul la *1850*. Sub mitropolitul Cyril a primit monahismul şi s'a rîdicat pana la înalta tréptă de mitropolit; a fost un prelat fórte învețat, lăsând şi maî multe scrierî de valóre în limba grécă; pentru biserica din Cypru el a făcut fórte mult, luptând contra feluriţilor inamicî internî şi externî ai ortodoxieî; tótă lumea grécă s'a întristat de mórtea luî....

din care 3 în oraşul *Leucosia* şi 2 în oraşul *Lemisos*.

Grecia ortodoxa, avênd o flotila militara escelenta, póte avea un viitor stralucit, şi, când ea, Grecia, va reuni cu sine pe Grecii ortodoxi din Epir, Macedonia sudica, Thracia, Asia mica, Creta (Candia), *Cypru* şi alte insule din Arhipelap, apoi, într'adever, va fi o naţiune mare. In genere Grecii ortodoxi voesc să se unésca într'un stat mare, şi acésta aspiraţiune este fórte legitima, caci numai în unire, în solidaritate, póte fi progres real... [1]).

In anul 1884, în insula Cypru, au fost 243 scoli, din care 162 greceşti (cu 6400 elevi), 76 turceşti (cu 2100 elevi), 5 catolice (maronite) şi 1 arména [2]).

La 23 Mart 1885, în oraşul Lemisos, Cypru, în timpul procesiunei religióse, în strada, s'au ofensat Grecii-ortodoxi de Anglejii reformaţi. Mai mulţi Greci, indignaţi la culme pentru acésta, s'au adunat şi au atacat clubul anglez, aruncând în el cu petre şi s'au liniştit numai atunci, când au sosit autorităţile angleze cu armata. Grecii fac un meeting, cu scop de a exprima indignarea lor contra faptelor provocatóre ale Anglejilor. [3])

I. P. S. *Sofroniŭ*, arhiepiscopul bisericei autocefale ortodoxe din insula Cypru, dupa recunóscerea bisericei ortodoxe române, ca autocefala, de catre Sanctitatea sa, *Ioachim* al IV, patriarh ecumenic (acum repausat), s'a adresat catra I. P. S. *Callinic* Miclescu, mitropolit al Ungro-Valahiei, Primat al Românie, (acum repausat) cu o scrisóre, prin carea recunósce şi I. P. Sa, arhiepiscopul Sofroniu, *autocefalia bisericeĭ ortodoxe române*: acéstă scrisóre, carea presintă mult interes, a fost tradusa în limba româna de P. S. *Gennadiu* Enacénu, actual episcop al Rômnicului, autor al mai multor scrieri importante, şi tiparita cu bine-cuvêntarea st. Sinod al bisericei autocefale ortodoxa române, în organul seu. [4])

Arhiepiscopia din insula Cypru, ca şi în anii din urma, a fost în cele mai bune relaţiuni cu tóte bisericele ortodoxe. Fiind sub stepânirea angleză, populaţiunea ortodoxa, şi mai ales cea necreştina, era fórte expusa la felurite propagande eterodoxe, mai ales protestante. Biserica, fiind destul de saraca, cu greŭ putea sa faca ceva pentru ortodoxi; cu tóte aceste, dupre puterile sale, a contribuit mult la rîdicarea nivelului intelectual şi moral al clerului, a trimes mai mulţi tineri la renumita Facultate teologica din Atena etc. [5]) Dionisiu al V, noul patriarh de Constantinopol, a anunţat despre suirea sa pe scaunul st. apostol Andreiu, cel înteiu chiemat, pe Sofroniu, arhiepiscop de Cypru, la 17 Fevruarie anul 1887. [6]).

---

1). „Востокъ", Mosqua, *1884*, NN. *300-301*, pag. *166*, *172*.

2]. „Востокъ". Mosqua, *1885*, NN. 309-3*10*, pag. 250.

3]. „Востокъ", Mosqua, *1885*, No. 31*6*, pag. 302.

4]. „Biserica Ortodoxa Română", Bucureştĭ, anul *1885*, No. *12*, pag. 930, 93*1*.

5). „Biserica Ortodoxa Română," Bucureştĭ, anul *1887*, No *15*, pag. *1246*.

6). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, *1887*, *No*. 24, pag. 406. Iustinian, imperatorul Bizantin, dând maĭ multă onóre, de cât sĕ cuvinea, patrieĭ sale, Ohrida, a facut-o arhiepiscopie şi a ridicat-o pănă la trépta de biserică autocefală, numind-o Iustiniana I. De aseminea şi pre biserica Cypruluĭ el a făcut-o arhiepiscopie, numindu o Iustiniana II, dându-ĭ eĭ aceleaşĭ drepturĭ, pre care le-a dat Ohrideĭ, şi acésta în onórea soţieĭ sale, împerătésa Teodora. Vechiul oraş Ulpiana a fost reedificat de acest imperator sub numele de Iustinian III.

Marca arhiepiscopieĭ bisericeĭ autocefale ortodoxe din insula Cypru este un vultur cu doue capete, încoronat cu mitră, în drépta ţinênd crucea şi în stânga cârja. Vulturul a fost marca imperiuluĭ roman; la anul 399 (dupa Christ) Theodosiu [1] cel mare, imperatorul roman, murind, imperiul s'a împarţit în 2 imperiĭ. Arcadiŭ şi Honoriu, ceĭ doi fii ai luĭ Theodosiu, au ocupat: întaiul, scaunul imperiuluĭ roman de rasarit cu capitala Constantinopol; şi al doile, scaunul imperiuluĭ roman de apus cu capitala Roma. Vulturul, marca Romeĭ antice, a trecut ca marcă a Constantinopoluluĭ, însă douĕ capete, de óre-ce, maĭ ales dupa anul 476 (dupa Christ) când Roma, sub ultimul seu imperator, Romul Augustul [2] a cadut sub loviturile barbarilor, a ramas un singur imperiu roman—acel de rasarit (séu bizantin, grec). La 1453 (dupa Christ) a cadut şi Constantinopolul—Roma nouă—sub Turcĭ, şi, spre a nu se perde marca imperiuluĭ roman „Vulturul cu doue capete“, ca moştenire maĭ ales a imperiuluĭ bizantin, acésta marca a trecut la Rusia, la anul 1480, sub marele duce de Mosqua-Ioan al III, carele s'a casătorit cu Sofia Paleolog, fia luĭ Toma Paleolog, despot de Morea şi nepóta luĭ Constantin al XI, ultimul imperator bizantin şi s'a alipit la marca Mosqueĭ „St. George, purtatorul de biruinţă“. Dimitrie, fiul luĭ Ioan al III, s'a casatorit cu Elena, fia luĭ Stefan cel mare, Domnul Moldoveĭ. Acest Dimitrie primul s'a încoronat în marea catedrala din Mosqua („Adormirea“ din Cremlin, unde pana asta-dĭ se încoronéza toţĭ suveraniĭ ruşĭ. Marca Mosqueĭ „St. George“ este conservata pană acum în memoria luĭ George Dolgoruky (mâna lunga) [3], care a zidit Mosqua la anul 1147 dupa Christ, a caruĭ descendent este actualul guvernator general al Mosqueĭ, principele V. A. Dolgorucov, dupre cum ultimul a declarat acésta d-luĭ P. S. *Aurelian*, actualul Ministru al lucrarilor publice al Românieĭ, şi d-luĭ Gr. G. *Tocilescu*, actualul inspector general al scólelor, în Iuliu 1882, când a oferit d-lor câte un exemplar din opul seu „Guide de Moscou“, fiind atuncĭ la Mosqua şi subsemnatul, ca secretar-interpret al acestor doĭ demnĭ barbaţĭ aĭ Românieĭ. St. George, originar din Lida (Cappadocia, Asia mica, unde a fost arhiepiscop, în Cesaria, St. Vasile cel mare, renumitul parinte al bisericeĭ), este patronul armateĭ în România şi Rusia, în ultima ţéra existând şi ordinul St. George, care se acorda numaĭ celor ce se disting în serviciul militar, fiind înfiinţat la anul 1769 de Ecaterina II (1762-1796), marea împeratésa a Rusieĭ. [4]). Vulturul cu 2 capete este marca nu numaĭ a Rusieĭ, ci

[1]). Acest imperator, care a făcut mult bine sub administraţia sa, a fost oprit de la împartaşire de renumitul st. Ambrosiu, episcop de Mediolan (Milan), pentru că a pedepsit fórte aspru pre uniĭ supuşĭ aĭ sĕĭ, cariĭ au distrus statua imperială... Cam rar sunt acum aseminea demnĭ prelaţĭ..

[2]). Ce coincidenţă! Primul rege al Romeĭ a fost Romul, primul imperator al Romeĭ a fost August, ultimul imperator al Romeĭ a fost Romul Augustul... Primul imperator al nouăĭ Rome a fost Constantin cel mare, carele a proclamat creştinismul, ca religiune dominantă, în imperiul roman universal, şi ultimul imperator al nouăĭ Rome a fost Constantin al XI... Actualul moştenitor al Grecieĭ libere sĕ numeşte Constantin, duce de Sparta.. Marca Bucureştilor, dupre catedrala st. Mitropoliĭ a Ungro-Valahieĭ, este st. Constantin şi Elena...

[3]. Pentru că tindea a cuceri multe ţarĭ s'a numit aşa Artaxerx Longiman, regele Persieĭ..

[4]). „Almanach de Gotha“, 1887, pag 388.

şi a Austriei, din timpul lui Otton cel mare, carele purta titlul de imperator al sacrului imperiu roman, şi chiar mult timp suveranul Austriei purta titlul de imperator roman, iar rege *apostolic* al Ungariei se numeşte şi acum. [1]...

Asupra bisericeĭ autocefale ortodoxe din insula Cypru se pot afla puţine sciri, maĭ ales, că ţarile ortodoxe n'au representanţi diplomatici şi consularĭ ai lor în Cypru, afara de regatul Greciei, carele are, ca consul al seu, în oraşul *Larnaca*, din Cypru, pre d. A. C. *Anargyros.* [2])

In anii din urmă mai mulţi înveţaţi europeni, mai ales anglejĭ, germani, franceji, se ocupa fórte mult cu descoperile antice din Syria, Palestina, Egypt, *Cypru;* din aceste descoperiri sunt multe fórte importante şi din punctul de vedere religios; maĭ multe monumente antice din aceste ţari au fost transportate la museele din Londra, Berlin, Paris, şi parte în arsenalul st. Irina, din vechiul seral al Sultanului din Constantinopol, mai ales mulţamita domnilor G. Smith şi M. Bréal, cariĭ au sacrificat totul pentru marele interes sciinţific [3]).

Cu acésta ocasiune s'aŭ facut mai multe comunicaţiuni interesante pentru starea vechilor biserici din Orientul creştin, atât de renumit când-va şi acum dat uitarei, şi chiar, pe nedrept, cu totul dispreţuit de mulţi autori catolici şi protestanţi, carii, cu tóte acestea, când este vorba de a converti la catolicism séu protestantism pe popórele din Orientul ortodox, susţin sus şi tare, ca acest lucru merita lauda şi recunoscinţa eterna...

„Din adânca anticitate în Orientul creştin a predominat confesiunea ortodoxa, mai ales Grecii au susţinut din resputeri ortodoxia, când ea, ortodoxia, era ameninţata de Perşi, Arabĭ, Turci şi de creştinĭ eterodoxi, când patriarhiĭ ortodoxi din Orient, din causa saraciei, au ajuns de oficiau serviciul divin cu trichele de fer şi cu potire de plumb. dupre marturisirile istoricilor contimporani, şi sĕ spera, ca, cu tóte sforţarile inamicilor ortodoxiei, Orientul creştin va remânea tot ortodox, progresând în bine, frumos, adever..... [4]).

Actualul arhiepiscop de Cypru, I. P. S. *Sofroniu*, a respuns la notificarea alegerei I. P. S. Mitropolit al Ungro-Valachiei, Primat al României, *Iosif Georgian*, la 22 Mart 1887, şi scrisórea arhiepiscopului de Cypru s'a tradus din limba elena în cea română de d. *Constantin Erbicénu*, licenţiat în teologie de la Facultatea din Atena şi profesor la Facultatea teologica din Bucureşti, publicându-se în organul St. Sinod al St. Biserici autocefale ortodoxe române [5]).

Gheorghe P. Samurianu.

[1]. „Almanach de Gotha", *1887*, pag. 3.
[2]. „Almanach de Gotha", *1887*, pag. 757, 1024.
[3]. „Христіанское Чтеніе", Petersbu g, *1887, NNo.* 3—4, pag. 291.
[4]. *Maĭ* multe informaţiunĭ despre biserica autocefală ortodoxă din insula Cypru mi-aŭ fost comunicate de onor. d. Ep. I. *Francudi,* profesor la catedra de limba şi literatura elena la Universitatea din Bucureştĭ, căruĭa îĭ exprim profunda mea recunoscinţă.
[5]. „Biserica Ortodoxă Română", Bucureştĭ, anul XI, No. 7, pag. 604 606.

No. Parohiilor	NUMIREA Parohieĭ cu biserica Catedrală și Cotunile din care se compune, precum și depărtarea acestora de la biserica Catedrală.	No. Familiilor dintr'o Cotună	No. total al Familiilor din o Parohie	No. Bisericilor din o Parohie	No. Preoților actualĭ din o Parohie	No. Fălcilor de pământ a uneĭ Bisericĭ	No. Fălcilor de pământ a uneĭ Parohiĭ	Venitul uneĭ Bisericĭ din proprietățĭ private	Venitul din proprietățĭ private a uneĭ Parohiĭ	Numirea Comunelor actuale din ale cărora Cotune se compune Parohia
51.	Parohia: *Ştioborănii*, avênd Catedrala biserica cu hramul St. Nicolaı din Cotuna Ştioboranii; acésta parohie se compune din Cotunile:									Ştioboranii
	1. Ştioboranii.......	134				8 1/2				
	2. Balțații în departare de 2 chilometri...	158	397	3	2	8 1/2	19			
	3. Valea Siliştei în departare de 3 chilom..	105				2				
52.	Parohia: *Ciorteştii*, avênd Catedrala bis. cu hramul St. Ioan din Cotuna Ciorteştii; acésta parohie se compune din Cotunile:									Ciorteştii
	1. Ciorteştii........	250				8 1/2				
	2. Coropcenii în departare de 1 1/2 chilom.	142				8 1/2				
	3. Crasnița în departare de 4 chilom.....	50	558	4	4		25 1/2			
	4. Şerbeştii în depârtare de 3 1/2 chilom...	116				8 1/2				
53.	Parohia: *Trestiana*, avênd Catedrala bis. cu hramul St. Ioan din Cotuna Trestiana; acésta parohie se compune din Cotunile:									Poiana-Cârnului
	1. Trestiana cu Poiana.	87				8 1/2		450		
	2. Pocréca în departare de 3 chilometri................	146	312	3	2		17		450	
	3. Slobozia în departare de 3 chilom.....	79				8 1/2				
54.	Parohia: *Schitul Duca*, avênd Catedrala bis. cu hramul Adormirea din Cotuna Schitul Duca; acésta parohie se compune din Cotunile:									

No. Parohiilor	NUMIREA Parohieĭ cu biserica Catedrală şi Cotunile din care se compune, precum şi depărtarea acestora de la biserica Catedrală.	No. Familiilor dintr'o Cotună	No. total al Familiilor din o Parohie	No. Bisericilor din o Parohie	No. Preoţilor actualĭ din o Parohie	No. Fălcilor de pământ a uneĭ Bisericĭ	No. Fălcilor de pământ a uneĭ Parohiĭ	Venitul uneĭ Bisericĭ din proprietăţĭ private	Venitul din proprietăţĭ private a uneĭ Parohiĭ	Numirea Comunelor actuale din ale cărora Cotune se compune Parohia
	1, Schitul Duca....	40	229	2	2	8½	25½			Poiana-Cârn.
	2. Dumitreştiĭ Gălaţiĭ în departare de 2 chil..	36								
	3. Blaga Dimitreştiĭ în departare de 2 chilom.	26								
	4. Hiliţa în depărtare de 5 chilom.........	127				17				
55.	Parohia: *Muntenit de sus*, avênd Catedrala bis. cu hramul Sţ. Treĭ Ierarhĭ din Cot. Muntenii de sus; acésta parohie se compune din Cotunile:									Munt. de sus
	1. Munteniĭ de sus..	232	318	2	2	8½	17			
	2. Móra Greciĭ în departare de 3 chilom...	86				8½				
56.	Parohia: *Soleştiĭ*, avênd Catedrala biser. cu hramul St. Gheorghie din Cotuna Soleştiĭ; acéstă parohie se compune din Cotunile:									Soleştiĭ.
	Soleştiĭ...........	137	257	3	1	8½	8½			
	2. Bouşoriĭ în departare de 5 chilometri..	120								
57.	Parohia: *Deleniĭ*, avênd Catedrala Bis. cu hramul St. Nicolaĭ din Cotuna Deleniĭ; acésta parohie se compune din Cotunile:									Deleniĭ.
	1. Deleniĭ de sus....	270	538	3	3		8			
	2. Deleniĭ de jos....	229								
	3. Bulbóca.........	28								
	4. Schitul Deleniĭ în departare de 3 chil...	11				8				
58.	Parohia: *Dobrovĕţu-Ruşĭ*,[1]) avênd Catedrala biserica cu hramul St. Treime din Cotuna Dobroveţu-Ruşiĭ; acésta									Dobrov.

[1]) Biserica din Dobrovĕţu-Ruşĭ e întreţinută de Stat.

No. Parohiilor	NUMIREA Parohieĭ cu biserica Catedrală şi Cotunile din care se compune, precum şi depărtarea acestora de la biserica Catedrală.	No. Familiilor dintr'o Cotună	No. total al Familiilor din o Parohie	No. Bisericilor din o Parohie	No. Preoţilor actualĭ din o Parohie	No. Fălcilor de pămênt a uneĭ Bisericĭ	No. Fălcilor de pămênt a uneĭ Parohiĭ	Venitul uneĭ Bisericĭ din proprietăţĭ private	Venitul din proprietăţĭ private a uneĭ Parohiĭ	Numirea Comunelor actuale din ale cărora Cotune se compune Parohia
	parohie se compune din Cotunile:									
	1. Dobroveţu-Ruşı...	219	301	3	2	17	$25\frac{1}{2}$			Dobroveţu
	2. Dumasca, în departare de 3 chilom.....	82				$8\frac{1}{2}$				
59.	Parohia: *Dobrovĕţu-Moldovenĭ*, avênd Catedrala biserica St. Panteleimon din Cotuna Dobroveţu-Moldovenı; acésta parohie se compune din Cotuna:									
	1. Dobroveţu Moldoveni................	266	266	1	1	17	17			
60.	Parohia: *Micleştiĭ*, avênd Catedrala biserica cu hramul St. Nicolai din Cotuna Micleştiĭ; acésta parohie se compune din Cotunile:									Micleştii
	1. Micleştii.........	150	383	3	2	$8\frac{1}{2}$	17			
	2. Chirceştii în departare de 2 chilom ..	140				$8\frac{1}{2}$				
	3. Popeştii în departare de 2 chilom......	93								
61.	Parohia: *Muntenĭĭ de jos*, avênd Catedrala bis. cu hramul Trei Ierarhĭ din Cotuna Muntenii de jos; acésta parohie se compune din Cotunile:									Muntenii de jos
	1. Muntenii de jos..	108	300	2	2	$8\frac{1}{2}$	17			
	2. Gura Muntenii în departare de $1\frac{1}{2}$ chil..	72								
	3. Móra Paladi în departare de 2 chilom...	2								
	4. Paiu în departare de $2\frac{1}{2}$ chilom.......	13								
	5. Chiţocu în departare de 5 chilom......	105				$8\frac{1}{2}$				

No. Parohiilor	NUMIREA Parohieĭ cu biserica Catedrală şi Cotunile din care se compune, precum şi depărtarea acestora de la biserica Catedrală.	No. Familiilor dintr'o Cotună	No. total al Familiilor din o Parohie	No. Bisericilor din o Parohie	No. Preoţilor actualĭ din o Parohie	No. Fălcilor de pămênt a uneĭ Bisericĭ	No. Fălcilor de pămênt a uneĭ Parohiĭ	Venitul uneĭ Bisericĭ din proprietăţĭ private	Venitul din proprietăţĭ private a uneĭ Parohiĭ	Numirea Comunelor actuale din ale cărora Cătune se compune Parohia
62.	Parohia: *Bahnariĭ*, avênd Catedrala bis. cu hramul Adormirea din Cotuna Bahnariĭ; acésta parohie se compune din Cotunile:									Muntenii de jos
	1. Bahnariĭ.........	174	281	2	2	$8^{1}/_{2}$	17			
	2. Dobarcenii în departare de 1 chilom..	107				$8^{1}/_{2}$				
63.	Parohia: *Tanacu*, avênd Catedrala bis. cu hramul St. Voevoḑi din Cotuna Tanacu; acésta parohie se compune din Cotunele:									Tanacu
	1. Tanacu..........	324	513	3	4	1	1			
	2. Burgheleştii în departare de 1 chilom...	30								
	3. Beneştii în departare de $2^{1}/_{2}$ chilom....	159								
64.	Parohia: *Mînjeştii*, avênd Catedrala biserica cu hramul St. Nicolai din Cotuna Mînjeştiĭ; acésta parohie se compune din Cotunile:									Mînjeştii
	1. Mînjeştii.........	238	320	1	2					
	2. Secuia în departare de 2 chilom......	47								
	3. Dobârcenii-razăşi în departare de 1 chil.	35								

In total: şése ḑeci şi patru parohii 155 Biserici, cu 125 Preoţi, 5 Diaconi, 169 cântareţi şi 12 paraeclisiarhi, la un numer de 21,257 familii, cuprinḑênd în totul 83,809 suflete.

1857 Octomvrie 10.

BISERICA

MT PL UNG VL

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

M TRO OL MOLD SUC,

REV. PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Prim. IOSIF
loc. I P... ...

Ep. R. N. GENADIE
loc. D. Craiov.

Ep. Buz. INOK.
loc. Val. Rom.

Ep. Arg. GENAD.
loc. G. Pitestenu.

IOSIF
loc. D. Botoşenenu

Ep. R. MELCHIS.
loc. I. Hacaónu

Ep. H. SILVESTRU
loc. C. Bărlădénu

Ep. D. jos Part.
loc. I. Gălăţ nu

ANUL al XI-lea

No. 12.

MARTIE.

BUCUREŞTÍ
TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICESCI
34. Str. Principatele-Unite, 34.
1888.

Meditată după Zamfir Ionescu — de M. I. Călinescu

Descrierea manuscriptelor Mitropolituluĭ Antim Ivirénul.

I). Manuscriptul ce-l avem în mânĭ n'are nicĭ o introducere şi nicĭ un titlu. Incepe cu cuvêntarea urmatóre: „*Acésta o am ḑis când m'am făcut Mitropolit*". Titlurile predicelor, literile iniţiale şi unele capitale din continuarea prediceĭ sunt cu roş, şi încă imitate la unele titlurı literile de tipar. La majoritatea discursurilor exist şi înflorıturı în roş şi negru, desemnate cu multa abilitate. Manuscriptul este numerotat, dar începênd cu ţifra 1 merge regulat numaĭ până la 130, de acolo începe cu 200; apoĭ dela 210 sare la 300, şi se fineşte cu 363.

Acésta neregularitate în paginare este provenita de sigur din greşala, pentru ca nu se vede nicăerĭ vre-o întrerupere în text.

a). *Forma manuscriptuluĭ* este 4°, lungimea este de 20 centimetre, laţimea de 15, grosimea de 3. Este scris pe hârtie albă tare şi tot de una şi aceïaşĭ mâna. Scrierea Mitropolituluĭ Antim din aceste predicĭ este acea mijlocie; scrisórea în manuscript nu-ı nicĭ prea îngrijita, ca cea din documente, dar nicĭ tocmaı curent pusa, ca în alte lucrarı literare ale sale, maĭ ales în acele traduse. Scrisórea-ĭ citéţa, regulat executată şı litera bine mânuată. Fara nicĭ o îndoéla acésta-ı scrisórea luĭ Antim cea maĭ probată ca autentică, dupre cum se póte vedea din specimenul pus în fac-simil a scrisóreı variate a luĭ Antim. Multe din înfloriturile sale la începutul predicelor sunt executate cu o artă de valóre, respectiv de timpul sĕŭ. Acésta probéză că Antim era în adevĕr un bun caligraf şi de-

sinator; el mai era şi un abil xilograf. Spre a se dovedi acésta, am reprodus şi un fac-simil din Evanghelia imprimată de Antim la Snagov, icóna Sântului Evanghelist Luca, sculptata de el în lemn şi unde se vede şi subsemnătura sa în iniţiala. La finele maĭ multor predicĭ, manuscriptul are subsemnatura sa prescurtata, în monograma, dar în altă formă de cât acea de pe icónă, şi care câte o dată este înflorita, alta dată numaĭ négra.

b). *Conţinutul.* Tot manuscriptul cuprinde: 19 Predicĭ la Duminicĭ şi sĕrbatori împĕrateştĭ, 8 la Sânţĭ marĭ, precum şi douĕ apologiĭ ale sale catre Domnitoriul Constantin Brâncovénul; apoĭ discursul ocasional la suirea sa pe scaunul Mitropolitan, care este la început. Maĭ cuprinde încă 4 discur urĭ panegirice; în fine o predica despre pocăinţa şi se termina cu o învĕţatura despre ispovedanie. La finele apologieĭ a doua, dupa cuvintele: „Obeditul rugatoriu al Măriei Tale“, se vede scris prescurtat: „авгј“, adica: Al Ungro-Vlahiei. Manuscriptul a fost recetit, probabil de autor, maĭ pe urma, şi corectat pe ici colea; apoĭ aŭ maĭ fost îndreptate şi înlocuite unele cuvinte vechi cu altele maĭ nouă de o alta mână. Eŭ în imprimare m'am ţinut în tot-déuna de scriórea lui Antim.

II). Al doilea manuscript original, tot de predicĭ, este la Prea sânţitul Melhisedec, pe care acum nu pot a-l analisa, dar o voiŭ face-o când se va publica.

III). Altă scriere, manuscript original tot a luĭ Antim Ivirénul, intitulat: *A pĕcătoşilor spasenie.* Acéstă scriere, de şi se pare a fi, dupre titlu, cam tot una cu aceea ce va urma, numita: *Mântuirea pĕcătoşilor,* dar atât în forma expunereĭ cât şi a conţinutuluĭ se vede a nu fi acésta a doŭa de cât o continuare a aceluiaşĭ sujet. Manuscriptul este o lucrare cu totul de conţinut moral, tradusa din greceşte.

a). *Forma* este 4°, lungimea de 19 centimetre, ĭar lăţimea de 15. Hârtia este alba tare, manuscriptul complect, dar cam deteriorat din cauza vechimeĭ, şi cuprinde 202 file. Se începe cu numerotarea de la fila 1. Cu modul acesta scim positiv că din volumul urmator, de sub No. IV, care în-

cepe cu fila 208, lipsesc numaı 6 file de la început. Acésta ne maĭ probéză cu siguranța ca acest manuscript este anterior scris celuĭa-lalt ce va urma.

In interiorul manuscriptuluĭ se află însemnarea următóre: „Acéstă carte este a schitului Țigăneștiĭ—Isvoraniĭ, nemene să nu îndrazné́scă a o înstreina. Iscălit Teofil, Ierom. Starițul acestuĭ Schit".

b). *Conținutul.* Cuprinde descrierea pĕcatelor, de câte-ĭ posibil omul a făptui și de vindecarea lor prin creștinism. Tóte acestea sunt expuse în XXXVIII de capete, care-s divizate unele în maĭ multe paragrafe. Acésta lucrare literară a luı Antim este o traducere, dar acomodata la împrejurările sociale ale timpuluĭ seŭ, ceea ce face sa crésca însemnatatea eĭ [1]). Vorbind despre manuscriptul urmator voiŭ aduce și o proba din chĭar textul manuscriptuluĭ, punênd fața în fața textul original cu traducerea făcuta de Antim, din care se va proba acomodarea la timp și împrejurarĭ. Limba este fórte curata și îngrijita și am întâmpinat în el și un însemnat numĕr de expresiunĭ vechĭ.

In ceea ce privește scrierea, apoĭ de la pagina 1 pănă la pagina 82 este condeĭul ordinar al luĭ Antim, și care se întâmpină în decomun în lucrările luĭ literare traduse. Dela pagina 83 pana la pagina 123 este o scrisóre maĭ schimbata, adică ceva maĭ rotunda, maĭ apropiata de cea din chrisóve; are maĭ puține aruncăturĭ și literile aŭ tóte maĭ aceĭașĭ grosime. De aicea pana la pagina 130 pare a fi ĭarășı alt condeiu, dar de la pagina 130 pâna la pagina 169 revine ĭarășĭ Antim la scrisórea sa ordinară; în sfârșit pană la finit se servește de scrierea sa maĭ rotundă. Din studiul

[1]). Cartea depe care a tradus Antim amândouĕ aceste volume de sub No. III și IV e întitulată: Βιβλίον ὡραιότατον καλούμενον Αμαρτωλῶν σωτηρία de Agapie Ieromonahul din Creta, imprimata în Veneția la 1681 și scrisa la 1640, dupre cum se probéză din pagina 191 a acesteı cărțı. Antim a scris precuvêntarea numaı la volum. I, și apoı a continuat traducerea întréga a amânduror părților a acesteı carțı, făcênd acomodarı pe unde a credut de nevoe în ambele volume.

ce am facut asupra conţinutului şi a limbeĭ, a trăsurilor scriereĭ, mĭ-am format convingerea ca şi acest manuscript este tot a luĭ Antim Ivirénul, autograf de sigur nu numaĭ în părţile scrise cu caracterile luĭ obicĭnuite, dar şi în parţile în care scrisórea este puţin departata de scricrea sa ordinară. Acest manuscript este póte cel întâiŭ în seria lucrarilor literare a luĭ Antim, dacă se ţine socotélă şi de paginaţie, şi scris cu mult înainte de a fi Mitropolit. Când? Probabil la 1692.

IV). Manuscriptul acesta trebue a fi considerat ca a 2 parte a manuscriptuluĭ anterior şi cuprinde tractate religióse-morale, traduse şi acomodate şi acestea pe alocurea la trebuinţele timpuluĭ.

El pórtă înscripţia pe legătura: „*Mântuirea pecătoşilor*".

a). *Forma* este 4^c^, lungimea de 20 centimetre, iar laţimea de 15, grosimea de 4. La început lipsesc din cap. I şése file. Hârtia, pe care-ĭ scris manuscriptul, este ordinară albă: ĭar enumerarea paginilor începe cu 208 şi continua până la finele manuscriptuluĭ, dar neregulată. Acésta probéza ca acésta scriere este o continuare a scrierei celei precedente a luĭ Antim Ivirénul, care începe cu pagina 1, cum am vĕdut.

b). *Conţinutul.* Tot manuscriptul, care-i destul de voluminos, conţine două scrierĭ: 1). Tractate religióse-morale, traduse din cartea gréca Αμαρτωλῶν σωτηρία, partea II, cu acomodare la societatea românéscă depe timpul vredniculuı Mitropolit, şi 2). *Minunile Precisteĭ.* La finele acestei scrieri se ceteşte nota scrisă de o o alta mâna: „*Vêndut-am acéstă carte Părinteluĭ popiĭ Mihail Cam...(?) drept talerĭ cincĭ, banĭ nouedecĭ, să-ĭ fie pentru citanie şi de spăsănie. Orĭ-cine ar ceti să-ĭ dică: Dumnedeŭ să-l ĭarte. Lét. 7244-1736. Subscris: Constandin Diac*".

Scrierea în amândouĕ aceste cărţĭ este a luĭ Antim, cu tótă certitudinea.

Cartea întaia este divisata în capitule. La finele eĭ se ceteşte: „*Dómne Iisuse Christóse Fiiul şi Cuvêntul Părinteluĭ ceresc, pentru rugele Maĭceĭ tale, prea curateĭ Fecióre, şi ale tuturor Sfinţilor teĭ, îndreptéză viaţa mea şi a tuturor câţĭ vor citi acéstă carte*".

Iar la începutul cărţeĭ a doua începe o scrisóre a luĭ Antim cu maĭ multa îngrijire şi maĭ frumósa de cât în cartea I şi în continuarea carţeĭ a II-a.

Pe lânga cele ḑise, apoĭ dacă maĭ adaogim şi probele extrase din interiorul scriereĭ, atuncĭ se constata pe deplin ca Antim este şi scriitorul şi traducĕtorul acestuĭ manuscript. Iată probele pe care întâmplător le-am putut aduna din scrierea întâia a acestuĭ volum:

La capitulul IV, fóia 239, se întâmpina frasa: „Cu adevĕrat, far de nicĭ o minciuna, dentâiaşĭ dată ce aŭ început Biserica luĭ Christos, Stăpânuluĭ nostru, a se ridica, pâna în ḑiua de asta-ḑĭ care sînt 1692 de anĭ, aŭ fost pururea şi se află ĭarăşı barbaţı şı femeĭ, carıı nu numaĭ s'aŭ lipsit de bucuriile şi caştigurile tóte ale lumeĭ aceştia, şi ş'au lasat de voie avuţia şi cinstea ce aŭ avut, ci şi în nevoinţe fórte cumplite s'aŭ dat. ...“ Iata şi textul original, din care se constată şi acomodarea facuta de Antim: Ναὶ ἀψευδέστατα ἀπὸ τὸν πρῶτον, ὅπου ἄρχισε του Χριστοῦ μας ἡ Ἐκκλησία ἕως τὴν σήμερον, ὅπου εἶναι χίλιοι ἑξακόσιοι τεσσαράκοντα χρόνοι, ἦτον πάντοτε καὶ εὑρίσκονται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅπου οὐ μόνον ὑστερήθησαν ἀπὸ ταῖς χαραῖς καὶ ἀπόλαυσε ὅλαις τούτου τοῦ κόσμου καὶ ἀφήκασιν ἑκουσίως τὸν πλοῦτον καὶ τιμὴν ὅπου εἴχασαν [1]). In cest loc ne spune autorul că a scris la 1692, dar tocmaı în acest timp era Antim în activitatea sa literară, traducea şi póte chiar pronunța discursurĭ; ıar ceea ce ĭ fórte de creḑut, este că el traducea aseminea scrierĭ, spre a putea fi cetite de cler şi maĭ în special de monahĭ. Maĭ observ ca Antim nu traduce literar în lucrarile sale textul original.

La capitulul XVII, intitulat: „*Pentru ca trebue să descinstim avuţia petrecĕtóre şi sa adunam comóră în ceriŭ prin mijlocul sĕracilor*“, la fóia 359, dupa ce cu multă tarie combate luxul şi destrabalarea, cum şi nepasarea celor avuţĭ de ceĭ sĕracĭ, şi-şı aduna averí marĭ prin orĭ-ce mijlóce de a le lăsa apoĭ fiilor lor, spre a petrece şi eı în destrăbaları ca părinţiı lor, apoı ḑice: „Ci ĭertaţi-mĕ Dumnea-Vóstra boerĭ, cacı am trecut puţintel hotarul, de ḑice pentru aceste lucrurĭ, ce se fac fară de isprava. Nu ca dóra dintr'o zavistie

[1]). Ἀμαρτωλῶν σωτηρία, part. I, pag. 191.

acestea le-am grait, ci din Dumnedeéscă rîvna m'am pornit, care dise, câţi vor avea minte, ştiu că nu se vor scandalui, ci încă maĭ vêrtos cunoscênd adevĕrul înfruntarilor îmĭ vor mulţami şi se vor grijui de spasania lor. Insa să venim iaraşi la cele dintâĭ dise.....“ In acest loc se adresază scriitorul catra bogaţi cerêndu-şĭ ertare de asprimea cuvintelor întrebuinţate în acéstă cuvêntare a sa. Probabil ca Antim pronunţa în Bisericĭ aseminea tractate morale, ca omiliĭ.

La capĭtulul XII, fóia 324, unde se vorbeşte de datoriile preoţilor, după ce traduce textul, apoĭ adauge: „Până aicĭ sînt cuvintele luĭ Zlataust, care le-am scris aşa elineşte, precum aŭ fost, pentru mai multa încredinţare ş pentru ca sa înţelégă fieşte-cine, de vreme ce nu sînt fórte grele, nicĭ prea înfaşurate. Acum dar de vreme ce trebue sa fie preotul aşa de iscusit, cu mult maĭ mult trebue sa fie Arhiereul, cu cât iaste şi la vrednicie maĭ înaltă. Să ştiţĭ dar, Preasfinţiţilor tainicĭ aĭ Preasfinteĭ Troiţe, vrednicia cea mare ce luaţĭ, şi precum v'aţĭ cinstit maĭ mult de cât îngeriĭ şi aveţi atâta putere pre pamênt, într'acestaşi chip să vĕ fie şi viaţa şi petrecania îngerésca. Şi nu faceţĭ alte grozăviĭ de care şi mireniĭ se ruşinéza de a vĕ videa; pentru ca óre cu cuviinţa ĭaste preoţiĭ să cânte cântece şi sa jóce în hora şi să se jóce în cărţĭ făr de ruşine, şi altele aseminea jocurĭ necuviósе? O! nebunie şi blestemaţie a Vóstră! Pentru ce defaĭmaţĭ, becisnicilor, vrednicia cea mai alésa, de cât a îngerilor ce aţĭ luat? Ce se faca mireniĭ, când vĕ vĕd pre voĭ facênd lucrurĭ ca acestea? Ce osebire e te dela dênşiĭ până la voi! Plângeţi, fraţilor, acuma până când aveţĭ vreme de mult preţ şi nu o petreceţi îndeşert, grijiţi-vĕ de sufletésca spăsanie şi nu de patima cea dulce trupésca, feriţi-vĕ, de tóte cele de maĭ sus ce graeşte Ioan Zlataust.....“. In acest loc de buna samă, Antim descrie starea cleruluĭ timpuluĭ seu şi stigmatisază abuzurile ce le videa în el.

In alt loc, cap. XIII, fóia 328, combate viciile şi super-

stiţiile femeilor din timpul sĕu:.....„Pentru patru pĕcate ce fac muerile se muncesc maĭ mult, adica întaı, pentru că se împodobesc şi-şĭ înfrumuseţază trupul lor cu vapsele, ca -a arate maı frumóse de cât firésca podóba, care le-aŭ dat Ziditoriul. A doua, pentru vrajele lor şi descântecele ce cauta, — varsă (stinge) carbunı, pune lacate şi sorţı sa-şı vadá norocul lor, nu împrumutéza la începuturile lunilor pre nimene, nicĭ foc nu dau câte-va ḑile, cred în glasurile cocoşilor şi altele aseminea vraji fac. A treıa şi pentru clevetitura ce fac nu numaı acasă, ci şi la biserica, şi nu se grijesc de cele ḑise. A patra, şi maĭ rea de cât tóte, ĭaste ca nu e ispoveduesc bine, sa-şı spue la duhovnic tóte pĕcatele lor, ci-şĭ spun puţuntele cevaşĭ pentru însemnarea numaı ca s'aŭ ispoveduit...“ Şi în acésta pericopă se rapórta ıaraşĭ de Antim tóte óbiceiurile şi superstiţiile societaţeĭ de atuncĭ şi din care majoritate exist până astăḑĭ şi în poporul nostru.

Din aceste doveḑĭ scóse din însaşĭ cartea, se probéza, sper, prea evident ca aceste tractate orĭ cazaniĭ religióse-morale n'aŭ *putut fi rĕspândite* decât de un cap învĕţat ca a luĭ Antim şi de un condeıu destul de abil de a zugravi starea şi obiceiurile timpuluĭ, expuse într'o limba populară, şi în urma a le combate dovedind că nu sunt în conformitate cu creştinismul. Aceste în ceea ce priveşte întâıa scriere din acest volum.

Trecem acum la a doua scriere, cuprinsa tot în acest volum. A doua scriere, cum am vĕḑut la început, sunt *Minunile Precisteĭ* (¹). Formatul este acelaşĭ, hârtia de aseminea şi probabil şi timpul scriereı. Conţinutul este expunerea Minunilor Maiceı Domnuluĭ, care sunt expuse în 69 de istorisirı minunate. In interiorul scriereĭ cetesc nota următóre: „1814, Fevruarie 3. Mana cu care am scris va putreḑi, ĭar

¹) Acest manuscript e tradus dupre cartea greçésca: Ἁμαρτωλῶν σωτηρία, în care în a 3 parte a acesteĭ carţı se cuprind: „Minunile Maiceı Domnuluı“ de monahul Agapie, lasând netradus Canonul şi Acatistul Maiceı Domnuluı.

care va ceti sa dică: Dumnedeŭ sa-l ĭarte. In dilele Marieĭ Sale Ión Gheorghe Caragea Voevod, când aŭ murit miĭ de ómenĭ de ciuma, Mitropolit fiind Chir Nectarie al Ungro-Vlahieĭ; şi am scris când mĕ aflam la moşia Móra Domnéscă, sud. Prahova. Iscalit: Varlaam Visternic.

V). O copie manuscript: *Minunile Maiceĭ Domnuluĭ*, fară început şi fara sfîrşit, tradus de Antim Ivirénul şi conţinut în manuscriptul de sub No. IV. Scrierea ar avea apropiere mare cu a luĭ Ivirénu, însa nu este întocma cu a sa, ceea ce mi-a format convingerea că-ĭ scris de vre-un ucenic al sĕŭ, ce-l imita atât în înfloriturile literilor capitale cât şi în unele trasurĭ a literilor. Este însa fāra nicĭ o îndoélă decopiata dupre traducerea minunelor Maicei Domnuluĭ de Antim, cuprinsă în manuscript. N. IV.

a). *Forma* este 4°, lungîmea manuscriptuluĭ este de 19 centimetre, ĭar laţimea de 16. Hârtia este albă, ordinară, tare. Manuscriptul începe cu pagina 17, şi nu este tot numerotat. Ceea ce-ĭ curios în acest manuscript este, că în mijlocul carţeĭ deasupra uneĭ pagini se afla o figură în patru laturĭ desemnata cu roş şi în care se vede un nume ce nu l-am putut discifra, fiind format din iniţiale şi în el desemnata o figura barbatésca civila, apoĭ data: Noem. 28, 1761. Daca ar lipsi acésta dată, s'ar putea maĭ uşor atribui scrierea chiar luĭ Antim, maĭ ales considerând multele figurĭ bine desemnate, şi florĭ formate în deosebite locuri din manuscript, şi în fine când s'ar ţinea séma şi de subsemnatura prescurtata a lui Antim, ce este pusa pe icónele sculptatê de el şi care se întâmpina fórte adesea şi în acest manuscript. Posibil ca acea figura sa fie facuta mai pre urma, ĭar acésta o dic pentru cuvêntul că în nicĭ un manuscript a luĭ Antim n'am întâmpinat data scriereĭ. Prin urmare subscrierea luĭ Antim este representata prin altă monograma în acest manuscript.

b). *Conţinutul.* Din Minunile Maiceĭ Domnuluĭ cuprinde de la minunea 3, pentru că la început lipsesc minunile 1 şi

2, apoï de aicea urméza pană la minunea 65. De alt-fel restul manuscriptului este bine conservat, dar necomplect.

VI). Alt manuscript intitulat: „*De o călugăriță ce o aŭ aflat în pustia Iordanuluĭ*". In interiorul carțeĭ la o literă inițială florată se cetește: „*Acéstă carte ïaste a luĭ Lefter Abagiul, cu ostenéla luĭ s'aŭ plătit de s' au scris. Lét 7237=1729.* Probabil ca și acésta carte, pentru ca-ĭ prescrisă, să fie tot dintre traducerile lui Antim, pentru că conținutul ĭi cu totul monastic, bucăți alese din Pateric, și aprópe de timpul sĕu.

a). *Forma.* Și acesta, ca maĭ tóte scrierile acelui timp, este 4°, de lungime 19 centimetre și de lațime 15. Hârtia este alba, ordinara și tare. Manuscriptul este corect lisibil și complect. Se întâlnesc în el doué sub-semnaturĭ imitate de ale luì Antim, dar care diferă în forma conturuluĭ și a figureĭ de cele din manuscriptul No. IV. De buna sémă facute de prescriitor.

b). *Conținutul.* Cuprinde vieți alese din maĭ mulțĭ parințĭ aĭ bisericeĭ, cu deosebire din aceĭ ce prin viața lor plina de peripețiĭ pot procura maĭ multe îndemnurĭ catra mântuirea sufletésca și în special catra viața curata monahală. Dupre acésta scriere, care ar putea fi numita și *selecte din Pateric*, maĭ conține manuscriptul și urmatórea scriere: *Inceputul cĭvetodavanieĭ*, saŭ un resumaț de cronologia omenireĭ pană la Alexandru al Macedonieĭ, dupre Biblie.

Pe lânga acestê manuscripte cunoscute pana acum, maĭ posed un Evangeliŭ scris cu multa probabilitate de mâna luĭ Antim însuși, cu cea maĭ mare îngrijire și ornat cu câteva vignete colorate la începutul fie-căria Evangeliĭ, avênd și figurile Evangelistului Mateiŭ, apoĭ a luĭ Iisus Christos, predicând în fața luĭ Theofil, către care Luca își adresaza Evangelia sa. Aceste vignete și figurĭ sunt incolorĭ și executate probabil de mâna luĭ Antim. Pe lânga scrierea sa, care-ĭ aprópe necontradisă, apoĭ la fine maĭ poseda manuscriptul și subscrierea sa în monograma. El a prescris acésta Evangelie de sigur de pe alt manuscript românesc maĭ vechiŭ, de și există o însemnare pusă la finele Evangeliuluĭ luĭ Mateiŭ: *pisat Nicola mnogogrêșnic,* dar acea însemnare

nu însamna ca în realitate acel Nicolaĭ a scris, ci că Antim a prescris credincios ceea ce a găsit în manuscriptul depe care a decopiat. Nu cred să existe o altă scriere maĭ caligrafica din ale lui Antim ca Evangeliul. dacă s'ar proba pe deplin ca este a luĭ Antim. Limba în care-i tradus acest Evangeliŭ dovedeşte ca este mult mai vechiŭ manuscriptul original depe care s'a prescris, decât timpurile lui Antim. La începutul Evangeliuluĭ lui Mateiŭ se vede, ca Antim a intreprins a face o corecţie manuscriptului spre a-l imprima, dar în urmă dând peste greutaţi s'a abţinut. Corecturile facute sunt de mâna lui Antim. Mai adaug ca manuscriptul conţine şi variante importante, pentru constatarea progrèsuluĭ limbei. Manuscriptul conţine 217 file numerotate din 10 în 10 file.

Presupun ca acest manuscript este scris de Antim în tinereţele sale; apoi trebue sa maĭ scim şi acésta că el nu se potriveşte de loc cu limba din Noul Testament imprimat de Antim la anul 1703 în Bucureşĭ.

Nu încheiu aicea numĕrul manuscriptelor ce aŭ putut ieşi din pana laboriosuluĭ Mitropolit Antim, pentru ca probabil sĕ maĭ pot descoperi inca şi altele. Chiar imprimatele luĭ nu sunt înca tóte până asta-ḑĭ cunoscute, pentru ca eu însuşĭ am dat peste asemine publicaţii necunoscute. Pentru acest cuvênt m'am şi abţinut de a formula un catalog regulat şi definitiv al manuscriptelor şi imprimatelor sale, lasând acésta viitoruluĭ. Sunt mulţamit că am putut aduce la cunoscinţa literaţilor noştri macar aceste manuscripte, ce o fericită întâmplare mi-a procurat placuta ocasiune de a le afla.

Acum tot spre complectarea biografieĭ acestuĭ distins Prelat al Românilor, daŭ şi câte-va date din actele ce cunosc până acum ca sigure şi în care se aminteşte numele luĭ Antim ca Tipograf şi Egumen la Snagov. Iata-le:

I]. 1696. O mĕsorişte şi planul moşieĭ Rapóea, scos de însuşĭ Antim şi care pórtă data 7204, din care se vede că era Egumen şi a voit singur a mĕsura maĭ multe moşiĭ de ale Mônastireĭ

şi a le radica planul. Acest act ne dovedeşte ca se pricepea Antim şi în ale ingineriei. Aşa găsim hotarul moşiei Negoranilor despre Ursóia, Valea Călugĕrului etc, care plan îi scris şi subscris în trei locuri de însuşĭ Antim, şi pentru a i se conserva subscrierea sa am şi reprodus-o în fac-simil. Acéstă lucrare este proba cea mai convingĕtóre despre scrierea lui Antim.

II). 1698 Ianuarie în 11. Documentul este scris de mâna lui Antim Snagovénul, sub data: 7206 Ghenar 11, din care se constata ca Antim era în acest timp Egumen Monast. Snagovuluĭ. Documentul începe aşa: „Adecă Eŭ Filoteiu dela sfânta Mânastire Gruiŭ scriu şi marturisesc cu acest al meu adevĕrat zapis, ca să fie de bună credinţă la mâna Egumenului Antim dela sfânta Manastire dela Snagov....."

III). 1698 Ianuarie în 11. Din actul din 7206 tot Ghenar 11, se constata iaraşĭ ca Antim era Egumen la Snago : „Adeca eu jupanésa Vişa a Stolniculuĭ Mateiŭ Vacarescul scriŭ şi marturisesc cu acest al meŭ adevĕrat zapis, ca sa fie de buna credinţa la mâna sfinţiei sale Chir Antim, Egumenul sfintei Manăstirĭ Snagov...." Acest document este scris tot de Antim.

IV). 1698 Decemv. 6. Din alt act tot cu data din 7206 Decemv. 6 se constata ca Antim era tot Egumen la Snagov: „Dat-am cartea Vlădicieĭ mele sfintei şi Dumnedeeşteĭ Manastirĭ Snagovul şi la mâna Egumenului Chir Antim....". Scris tot de mâna luĭ Antim.

V). 1702 Maiŭ 7. Din un act cu data din 7210 Maĭu în 7, care începe aşa: „Dat-am scrisórea nóstră la mâna sfinţieĭ sale parinteluĭ Antim Egumenul dela sfânţa Manăstire Snagovul".

VI). 1703 Maiu 26. In un alt act din 7211 Maĭu 26 se constată ca Antim se numea şi Tipograful. Actul începe aşa: „Adeca eu Egumenul Ignatie dela sfânta Manastire dela Gruiŭ dat-am zapisul meu la mâna sfinţieĭ sale pàrintelui Antim Tipograful, şi la toţi parinţiĭ sfintei Manastirĭ Sna-

govuluĭ.....“. Acest act este scris de popa Stoĭca de Tulbaţĭ cu ḑisa sfinţieĭ sale [1]).

Cât despre mórtea acestuĭ Mare Prelat al Bisericeĭ Ungro-Vlahieĭ de alta data, mare Român şi cultivator neobosit al carţeĭ strabune, transcriŭ aicea ḑisele ce ni le a lasat despre mórtea sa martirica un Cronicar Român, a căruĭ nume nu-l sciŭ precis, dar care-ĭ aprópe contemporan evenimentelor. Acesta confirma şi clarifică spusa luĭ Delchiaro, adusa de Prea sânţitul Melhisedec în biografia acestuĭ Mitropolit. Iata ce ḑice cronicarul: „Veḑĭ, o cititorule, ce lucrézĭ faţarnicia, că spun ceĭ ce ştiŭ pentru acest Domn, adeca Neculaĭ Vodă Mavrocordat, ca adevĕrat aŭ fost un filosof fórte mare, şi aşa aŭ fost de politicos în cât Turciĭ îl ţinea la mare credinţa, dar asupra creştinilor mare turbata, catră..... Mitropolitul Antim 'l-aŭ înecat la Udriu, în apa ce se numeşte Maruţa. Mulţĭ boerĭ marĭ şi al doilea aŭ tăiat, multe case aŭ pustiit şi Manastirĭ; birurĭ grele pe ţara şi pe boerĭ şi pe Mănastirĭ aŭ pus, în cât nimenea nu maĭ putea sa platésca. Izvodi felurĭ de felurĭ de dăjdiĭ, în cât ḑic ca şi pe frate-sĕŭ Ioan Voda el sa-l fi otrăvit, pentru binele ce-ĭ aŭ facut de 'l-aŭ scos din mânile Nemţilor de la robie şi mult au cheltuit pentru dênsul. Maĭ pe urma ḑic: ca l-aŭ otravit şi pe el boeriĭ şi aŭ bĕut şi el paharul. carele aŭ amestecat şi el alţoĭa“. Acésta notiţă este pusă la finele Cronografuluĭ manuscript intitulat: *Istoria Ţăreĭ Româneştĭ, de când aŭ descălicat Pravoslavniciĭ creştinĭ în ţară. Fiind cursul anilor 6838=1230.* Acest Cronograf este publicat de nemuritorul Balcescu; însa între acela şi al meu exist variante fórte însemnate şi bucaţĭ marĭ cu totul necunoscute. La finele manuscriptuluĭ, am întâlnit şi acéstă nota ce tratéza despre mórtea martirica a neuitatuluĭ nostru Mitropolit Antim, şi am creḑut ca-ĭ bine a o publica.

Aceste notiţe le daŭ numaĭ ca material, pentru a se întregi şi complecta cu timpul cât maĭ amanunţit biografia Mitropolituluĭ Antim, pe care o a schiţat Prea sânţitul Melhisedec, punêndu-ĭ basele.

C. Erbicénu.

[1] , Tóte aceste acte, împreună cu altele relative tot la Monastirea Snagovul, gasite la Caldaruşanĭ, s'aŭ luat spre conservare de Academia Româna din Bucureştĭ.

Acte relative la Istoria bisericeĭ române.

Pentru maĭ nainte ştiinţa Bisericeĭ Braşovuluĭ, care cu ţinutul eĭ se află pană acum în ţara Vlahieĭ Greceştĭ.

„Noĭ ómeniĭ românĭ carii locuim la Bolgarsec lăngă cetate a Braşovului supt mila şi sprijinirea a smerituluĭ de Dumneḑeŭ prea puternicului împerat Carolus Cesarul Romeĭ.

Noi ceĭ maĭ sus pomeniţiĭ cu plecăciune ne rugam ca să ni se endirepteze aceste lucrurĭ.

De când cu mila lui D-ḑeŭ ni s'aŭ zidit casa Dumneḑeéscă s-ta Biserică în acest pămênt al cinstiteĭ cetate a Braşovului, déca aŭ descalecat stramoşiĭ noştrii aicĭ anul 1392, pe credinţa legei vechĭ greceştĭ s'aŭ zidit şi pe acéia au trait strămoşiĭ, moşiĭ noştri şi noĭ pe aceia pana acum suntem creştini. Iar dupa ce aŭ vrut D-ḑeŭ de au dat aceste pămênturĭ sub mila luminatului Impĕrat al Romeĭ supt mila milostivilor împĕraţĭ, pana acum am trait în pace, noĭ şi biserica nóstră, neîncetat rugând pe D-ḑeŭ pentru marirea a preaputerniceĭ împĕraţiĭ şi a tóta iubitórea de Christos óste. Macar ca la unirea Vladikiĭ luĭ Atanasie şi pe noĭ ne-aŭ întrebat ce ḑicem, ce noĭ cunoscênd mila împĕratésca că nu e silă am rĕmas în ce am fost. Şi daca s'aŭ unit Vladica Atanasie, nu ni-aŭ silit ca sa-l pomenim, ci numai venitul Vlădicesc ĭ-am dat, şi când nĭ-aŭ trebuit preot, am dat numaĭ darul (poclon) Vladikiĭ acestuea, iar darul, adeca hirotonia aŭ luat de la Vladica din ţara Muntenésca, cacĭ ca până nu se unise

Vladica Atanasie, tot în ţara Muntenéscă se hirotonea şi Vladiciĭ, şi pentru aceia noĭ am rĕmas de ne ţinem tot de ce ne-am ţinut şi maĭ nainte. Pentru aceste randuele s-ta Biserica acésta a Braşovuluĭ are 9 biserici care sunt în satele din prejur, întĕiŭ Zerneştii, 2 Tohan, 3 Rosnov, 4 Praşmir, 5 Feldióra, 6 Turchiş, 7 Satul-lung, 8 Tĕrlung şi 9 Vlădeniĭ. Şi popa care aŭ fost mai batrîn în Braşov au fost protopop peste aceste bisericĭ pană acum. Şi céle ce aŭ fost poruncile Vlădiciĭ din Ardél ĭ-au venit şi dajdiele şi birsagurile vladiceşti, au strîns protopopul şi aŭ trimis Vlădicii.

Şi am trait în pace pană acum într'astă rànduélă. Iar Vladikii din ţara Românéscă nimic nu am dat nicĭ dăm, numaĭ caci luăm preuţia deacolo. De aceia ne rugam cu multă plecaciune şi cu lacrime, ca sa avem acésta mila se traim în légea nóstra în pace într'acest pămênt al luminatului Imperat. Şi s-ta Biserica cu ierarhia ce au avut maĭ înainte. rânduéla sa aiba şi de acum, că şi în ḑilele altor Vladici tot aşa aŭ fost.

Ca şi noi astfeliŭ ómenĭ românĭ, carii locuim aicĭ tot-déuna am fost cu dreptate şi ascultatorĭ de domnĭ ca nişte robĭ şi tóte poruncile şi dajdiele care ne vin le dăm şi alte poruncĭ le ascultam tóte, ca să putem şi noĭ trăi în pace cu bisericele şi cu preuţii noştri, într'acésta lege véche grecésca în care ne-am pomenit, de care lége nu suntem bucuros să ne departam cu capul deodată, maĭ bucuroşĭ suntem a muri, decât cât de puţin sa ne schimbam din lége, cacĭ şi în vremile Cruţilor şi când s'aŭ batut cu Turciĭ, mulţi ómenĭ de aĭ noştri aŭ dat ajutor Impĕratuluĭ şi ţĕriĭ, şi mulţĭ aŭ perit la rĕsboĭ, alţiĭ sunt robĭ şi acum la tatarĭ, încă şi din feciorii preuţilor din Braşov, şi rĕmânem şi de acum gata a asculta pre luminatul Impĕrat şi aĭ sluji cu dreptate, tocma şi capul a ne pune numaĭ în lége sĕ avem pace şi sufletele să nu ni se tulbure".

Lângă acésta noĭ Scheiĭ cari traim în pământul luminatuluı Impěrat şi avem viĭ în ţara muntenéscă ţiindu-le cu multă cheltuélă, ne rugăm de rândul vamiĭ când aducem vinurile aicĭ la Braşov, să nu fim îngreuiaţĭ cu vama aşa mare, ci să avem milă ca să dăm maĭ uşor şi de vama mărfiĭ care ducem noĭ Braşoveniĭ în ţară şi cariĭ aducem marfa din ţara românéscă, ne rugăm ca sa dam şi noĭ la suta de florinţı treĭ, precum daŭ strěiniĭ, căcĭ fiindu-le lor vama pe uşor eĭ se pot cheni, ear noĭ nu ne putem cheni, ca să putem caştiga ceva ca sa ne putem da dajdiile.

I.

Antim milostiŭ bojiŭ Arhiepiscop Mitropolit vse zemii Ungrovlahieĭ.

Cucérnicilor preoţı şi altor cliricĭ aĭ sfinteĭ bisericĭ din Scheia Braşovuluĭ, tuturor de obşte sanătate, viaţa şi spasenie vě poftim dela D-ḑeŭ; ĭar dela Smerenia nóstra vě trimitem molitva şi blagoslovenie. Scrisórea care nĭ-aţı trimis nĭ-aŭ venit, şi de aceia ce nĭ-aţĭ scris de tóte am înţeles. Pentru 2 gramăticĭ ce aţı trimis aicĭ la noĭ ca sa-ĭ hirotonim. Iata ca dupa pohta vóstra, făr de zabava am hirotonit pre unul diacon, iara pre altul diacon şi preot, caruea ĭ-am dat şi blagoslovenie de duhovnicie, împreuna cu cartea nóstra iscalita. Şi sfânt mir încă v'am trimis. Şi când vě va lipsi orĭ mir. orĭ alte trebı ce aţı avea, să avem ştire şi vě vom face dupa pohta vóstra. Pentru nişte carţuliĭ, ce ne pohtiţı sa vě trimitem, pentru supărarea ce aveţı de papiştaşı, n'am putut sa le isprăvim, ci va maĭ fi îngaduéla pana va trece praznicul sfântuluı Constantin, şi dupa aceia vom sta cu tot dinadinsul de vom ispravi şi ve vom trimite. Acésta acum şi darul luı D-ḑeu sa fié pururea cu voĭ.

Maı 17 lét 7221 (1713.

Д. Ѯ.

Cu milele bun prietenuluı nostru marelui judeţ ıı rugam dela Dumneḑeŭ întrégă sănatate şi tóte fericirile şi sa avem creḑěmênt ca n'am avut vreme sa-ı scriem deosebı.

II.

Antim cu mila luĭ D-ḑeŭ Arhiepiscop al Ungrovlahieĭ preacinstit şi exarh plaiurilor.

Cucérnicilor preoţĭ, şi Dumnévostră Gogimanilor şi juraţilor şi altor cliricĭ, carii vĕ aflaţi la sfânta biserică a Scheilor Braşovuluĭ, tuturor de obşte dela milostivul Dumneḑeŭ, vĕ rugam sanătate, pace, viéţa curata şi spasenie sufletésca; ĭar dela Smerenia nóstră molitvă şi blagoslovenie trimitem. Două scrisorĭ ce nĭ-aţĭ trimis nĭ-aŭ venit şi cele ce nĭ-aţĭ scris înca am înţeles. Diaconul şi gramaticul ce néţĭ trimis, după cum ne scrieţĭ, s'aŭ hirotonit amândoĭ, diaconul preot şi grămaticul diacon. Cariĭ viind acii şi vor inpazi rânduéla cu cinste dupa cum se cuvine. Iar pentru supararea ce aveţi de catre vladica de acĭ şi de către ceia-lalţĭ papistaşi, să maĭ fie îngaduéla ca pentru puţintele ḑile vĕ vom trimite altă scrisóre întru carea pre larg vĕ vom scrie pentru tóte lucrurile ce veţi face. Şi vĕ vom trimite şi cartea aceia ce am pus de o face cu carea sa vĕ puteuı apara. Acésta acum şi mila luĭ Dumneḑeŭ ĭaraşĭ rugam să fie pururea cu voĭ cu toţĭ.

Febr. 15 let. 7221.

А. Ѹ.

N O T E.

Pe un penticostar scris de Alexandru Dascalu la 7203 se citeşte nota următóre la fine:

Acésta sa se ştie de când aŭ venit Tököli grof cu Constantin Voda Brâncovanu la Zarneştĭ de s'aŭ batut cu Generarişul Henţer şi cu Aga Constantin Balagenul, Lunĭ spre Marţi séra, la apusul sórelui. Rĕsboĭ iute a fost cât nu se póte spune şi aŭ spart pre Nemţĭ Turciĭ, Cruţiĭ, Munteniĭ, tatariĭ şi au perit şi Aga Balagenu, şi Generarişul ţeriĭ Ardé-

luluĭ Tólóki Mihaĭ şi pre Henţer l-aŭ prins rob, mesiţa August 12 let. 1690.

NB. Şi am scris eŭ Vasii sin protopop Vasii ot zavot Skei.

Alta notă gasita într'un vechiŭ liturgier cu data din 1662:

NB. Acésta sfântă leturgie datu-o aŭ protopop Vasii ot svét ţrgv. ot Schei să fie a sfinteĭ biserici pana in véc, că o aŭ dat pentru pomeanic pentru preotésa Nécşa; iar cine s'are ispiti a ov inderea saŭ a o departarea de sfânta bisearică saŭ a stergerea pisanieĭ acésta, sa fie proclet şi anathema şi lepadat de 318 oteţĭ şi de Vladica Christos. pis. Gen. 18 Popa Vlasii.

Ca să se ştie de scrisórea aceste̮ĭ laturgii a popeluĭ Vasilake de Braseŭ, precum aŭ de aŭ scris Va ileova Gelasie, călugar dela mănastirea dela Dobromirna şi apoĭ s'aŭ pristavit. Dupa aceia m'am apucat cu Ión Diacul Ungurén din Ardén din ţinutul cetaţiĭ de Balta de pe Trânava cea mică din sat din Cergid cel mare, feciorul luĭ Aron Bob Andonie de am scris cu multa ostenéla. zlataust, presvestena, otpusturĭ, acatistul de o am sevêrşit când am şedut în Moldova la mânastirea Bistriţ în ḑilele luĭ Istratie Dabija Voevod Iar în ţara ungurésca au fost Crai Apafi Mihaĭ, când aŭ ars ţara şi au robit Turciĭ şi Tatariĭ vlét 7170 (1662).

'Ⰻ-Ⱅ-Ⰰ Ceia ce eştĭ maĭ biruitóre de cât voiniciĭ ceia ce's aleşĭ de biruire. Ceia ce eştĭ maĭ biruitóre de cât voiniciĭ Ţarigradului, ca ne-aĭ izbavit din greotatea, ceia ce eştĭ binecuvêntată. б Binelaud. scriem tie şerbiĭ têĭ Nascĕtórea luĭ D-ḑeŭ. Ce cum aĭ ţinére nebiruită, б. ce cum aĭ putére nebiruita. din tóre greutaţile ne slobodéşte pre noĭ ca să-ţĭ strigam ţie: Bucura nevasta nenevestita. б. Bucura nevasta şi tot fecióră.

Cântare de biruire a cânta intru cântarĭ cântând şi grăind.

Luatĭ de mâncaţĭ că esta éste trupul meŭ ce ĭaste pentru voĭ frânta intru ertarea pĕcatelor. Béţĭ dintr'êns toţi, că cesta

éste sângele mieŭ a legiĭ nouă, ce pentru voĭ şi pentru mulţĭ éste vrasat întru ertarea pĕcatelor.

Aşa dintr'a tale ţie aducem din tóte şi pentru tóte.

Ceia ce eştĭ alesă, o prea sfântă curată şi prea blagoslovita despuitórea nóstră Născĕtórea luĭ Dumneḑeŭ şi pururea fecióra Marie.

De mare însemnatate sunt cele douĕ scrisorĭ ale Mitropolituluĭ Antim, căcĭ prin ele ne esplicăm maĭ uşor, cum o parte din Transilvănenĭ nu s'aŭ dat înduplecaţĭ nicĭ la ameninţarile, nicĭ la ademenirele celor ce voiaŭ să-ĭ unéscă cu biserica Romeĭ, ca să-şi parasasca legea stramoşaséa. Eraŭ puşĭ la grea încercare, cacĭ tóte cele-lalte naţionalitaţı eraŭ privilegiate, numaĭ Româniĭ în ţara lor eraŭ consideraţı ca iloţĭ, confesiunea lor nu era recunoscuta de stat. Eĭ vedeaŭ cu durere cum catoliciĭ, reformaţiĭ, unitariĭ ş. a. îşı esercitau drepturile, iar Româniĭ aŭ fost nevoiţĭ sa se pue sub scutul romano-catolicilor ca sa-şĭ salveze naţionalitatea. Totuşı maı de lauda sunt Braşoveniĭ cu satele de prin prejur. Eĭ sunt maĭ bucuroşı sa móra de cât sa lese ceva din legea în care s'aŭ pomenit şi de care nu se pot despărţi odată cu capul. Plateau cu mulţamire dajdiile ce li se impunea de catre Vladica Calvinesc (Superintendent), numaı sa fie lasaţı în pace. Tóte suferinţele lor le împartaşesc Mitropolituluĭ din Bucureştı, adevĕratul lor pastor sufletesc, care lı trimetea mângaere şi întarire prin diferite epistole, precum şi cărţĭ edificatóre pentru ca sa pótă resista ademenirilor confraţilor lor. Eruditul Mitropolit Antim, ca acestor martirĭ să nu le lipsésca nimic, hirotonindu-le preoţı şi diaconı şi trimeţindu-le cele necesare pentru cult, cum: st. mir, carţĭ liturgice şi de cele apologetice, fara să le pretinda nimic, precum singurĭ declara în scrisórea lor catre Impĕratul Carol, cesarul Romeı, că eı îşı dadeau poclonul la Vladica Atanasie, iar Vladichiĭ din ţara Românésca nimic n'am dat nicı dam, numaı cacĭ luam preuţıa de acolo. De mare însemnatate este

şi petiţiunea Scheenilor către Impĕratul Carol, maĭ ales că este scrisă cu litere latine, şi e de regretat că timpul nu ne-a permis a-l transcrie cu ortografia sa.

Cu acéstă ocasie aducem mulţămirele nóstre Pr. Vasile Voĭna, care a bine-voit a ni pune la disposiţie biblioteca bisericeĭ st. Nicolae din Braşov, şi ast-fel a comunica cititorilor revisteĭ nóstre nişte documente aşa de însemnate pentru istoria Bisericeĭ Române.

In ceia ce privesce Liturgierul terminat la 1662, este destul a reproduce câte-va bucaţĭ din el, spre a ne convinge de însemnatatea luĭ limbistica. Studiarea acestuĭ tesaur ar aduce multă lumină asupra istorieĭ literatureĭ nóstre.

Gherasim Timuş.

SERBAREA SEMINARULUI DIN BUCURESCI

In ḑiua 30 Ianuarie 1888.

DISERTAȚIUNEA

DOMNULUI PROFESOR CONSTANTIN ERBICEANU

Despre viața și activitatea Mitropolituluĭ Veniamin Costache ca Mitropolit al Moldoveĭ.

Seminariul central din Bucurescĭ a serbat în anul acesta 1888, ca în toțĭ aniĭ, în ḑiua de 30 Ianuarie, pe patronii eĭ, pe ceĭ Treĭ-Ierar'iĭ aĭ lumeĭ creștine, marĭ doctorĭ și dascălĭ aĭ bisericeĭ, pe Sânțiĭ Vasilie-cel Mare, Grigorie Teologul și Ión Gura-de-Aur.

Serviciul divin a fost oficiat de rectorele Seminaruluĭ, P. S. S. Arhiereul Dionisie Craiovénu, în biserica S-teĭ Ecaterina, cu tótă pompa cerută de ritul nostru. Aŭ asistat la sfânta leturgie D. Ministru de Culte și instrucțiune publică, Dim. A Sturdza, P. S. S. Inocentiu Ploescénu, vicarul S-teĭ Mitropoliĭ, represintând pe I. P. S. S. Mitropolitul Primat al Româniеĭ, P. S. S. Arhiereul Timuș Piteșténu, decanul Facultățeĭ de Teologie, D. profesor Crătunescu, membru în consiliul superior de instrucție, D-niĭ profesorĭ aĭ Facultățeĭ de teologie, D. Vilner, deputat, D. doctor Alexandru Vitzu, inspectorul general al scólelor, directorul liceuluĭ S-tu Sava, D. Herescu, corpul profesoral al Seminariuluĭ și alte persóne.

I. P. S. S. Mitropolitul Primat fiind bolnav n'a putut asista la acéstă serbare.

După serviciul divin, s'a deschis solemnitatea în sala Seminaruluĭ prin urmatorul discurs al P. S. S. Directoruluĭ:

Domnule ministru.
Prea sânțĭ,
Onor. adunare,

Mare, solemn și sânt este scopul, pentru care ne-am adunat astă-ḑĭ în sala acestuĭ institut. Ḑiua de asta-ḑĭ ne dă amintire de patroniĭ acestuĭ Seminar, mariĭ Arhiereĭ și Sânțĭ aĭ bisericĕĭ: *Vasilie cel-Mare, Grigorie cuvêntătorul de Dumneḑeŭ și Ioan Gură de-Aur*, carĭ cu învĕțaturile, abnegațiunea și devotamentul lor pentru biserica și pastorițĭ, nu putem sa-ĭ numim de cât fo·arele bisericĕĭ ortodoxe, adeverațiĭ dascălĭ aĭ bisericĕĭ; eĭ au dat învețaturĭ creștinești, corespunḑetóre, atât cu trecutul, cât și cu viitorul; ast-fel ca învețaturile lor sunt adeveratul spirit evangelic al Mântuitoruluĭ Domnul nostru Isus Christos, putem ḑice, isvóre nesecate pentru biserica creștina. Acești marĭ Arhiereĭ aĭ bisericĕĭ au aparat creștinismul contra fortunelor și a gónelor, ce veneau asupra pastoriților lor și a bisericĕĭ creștine, din partea reŭ voitorilor. Aceștia, pentru amintirea jertfirĕĭ ce a facut Domnul nostru Iisus Christos Mântuitorul lumĕĭ, au dat o dire·țiune și o sistema în biserica creștină pentru serviciul divin, prin care se reamintește mórtea și învierea Domnuluĭ nostru Iisus Christos, și din care se sânțesc toțĭ credincioșiĭ.

Nemerit a fost, și fórte nemerit, ca acești sânțĭ și marĭ Arhiereĭ s'au luat de patronĭ aĭ Seminariilor, tocmaĭ corespunḑetor cu destinațiunea lor, fiind-ca Seminariile sunt menite de a da bisericĕĭ și țerĕĭ române tinerĭ formațĭ pentru a fi adeverațĭ preoțĭ de altar și cu sentimente naționale.

Nu numaĭ de dorit, dar este absolut necesar, ca acești tineriĭ devenind preoțĭ sa nu fie de m·serie, sa nu considere preoția ca un mijloc de exploatare materiala, ci sa aiba maĭ înteiu cunoscința de Sânta Sântelor, conducênd pe pastorițiĭ lor pe calea evangelica și naționala, dându-le pururea probe de moralitate și virtute creștinésca, și numaĭ ast-fel urmând, vor fi demnĭ de cuvintele sântĕĭ Evangeliĭ, unde sa ḑice: *Cautațĭ maĭ întâiŭ împĕrăția cerurilor, și apoĭ tóte se vor adoge vouĕ*, de unde resulta ca nimenĭ din noĭ sa nu ne îndoim urmând ast-fel, „ca *vrednic este lucrătorul de plata sa*", și chiar Psalmistul maĭ asigura ḑicênd: *că n'am vĕḑut pe dreptul părăsit nicĭ sĕmênța luĭ cerênd pâne.*

Imĭ voiu permite sa ḑic, ca ușor ḑice un preot ca este preot, ușor

ḍice un arhiereu că este arhiereŭ; dar óre când exprimăm aceste numirĭ, fiind cu mâna pe inima şĭ pe conşciinţă, reflectând câtuşĭ de puţin la valórea lor internă, n'ar trebui sa ne surprindă un respect extraordinar, o tremurare! o jale! şi chiar un plâns? amintindu-ne, ca sângele şi corpul Domnuluĭ nostru Isus Christos, Rescumperatorul lumeĭ, este încredinţat noue, amintindu-ne ca suntem executori aĭ învețaturilor acestor marı Arhiereĭ, patronii de aḍĭ aı Seminarului, amintindu-ne ca suntem următorĭ aĭ Apostolilor, carĭ prin lipsa, abnegaţiune şi persecuţii de la adversarı, aŭ laţit cu mare succes preceptele Mântuitorului nostru, Domnul nostru Iisus Christos.

Aceştia sunt temelii ale religiuneĭ creştine, şi cine va putea pune altă temelie afara de cea pusa de Domnul nostru Iisus Christos? precum însuşı sânta Evangelie de asta-ḍĭ adeveresce acésta ḍicênd: *Ceriul şi pĕmêntul vor trece, ĭar cuvintele mele nu vor trece.*

Dacă am ḍis că pe preoţĭ şi pe noı arhiereiĭ, servitorı aĭ Altarului, sa ne surprinda un respect extraordinar, o tremurare, o jale şi un plâns chiar, drept am ḍis şi aşa este: cacı menirea nóstra este cu totul diferita de a mirenilor şi a păstoriţilor noştri; cacı dela noĭ se reclamă de Biserica şi Naţiune să fim model de abnegaţiune, de virtuţı creştineştĭ, sentimente naţionale şi în plus marea consciinţă de Sânta Sântelor. In fine de la noı se cere sá fim un deposit de moralitate pentru a putea da cu prisos fiilor poporuluĭ român, spre a deveni bunı creştinı, bunĭ patrioţĭ şi bunĭ cetaţenı, şi aratându-le pururea ca împeraţia luı Dumneḍeu este *dreptatea*, *pacea* şi *bucuria în Duhul Sânt.* Cred ca daca în tóta viaţa nóstră am învĕţa şi urma pe calea evangelică, numaı în çât-va ne-am putea apropia de idealul ce-l urmaresce Biserica şi Naţiunea, şi ca dovadă voiu cita purtarea unuia dintre marii dascalĭ aĭ Bisericeı şi patronĭ aĭ Seminariuluı, *Ioan Gură-de-Aur*, care întru atât respecta darul preoţieĭ şi întru atât era convins de marea luĭ sânţenie, ast-fel că la început a refusat să priméscă preoţia. Faţă cu acestea, cred că nu cursul unuĭ seminariu întreg, ci tóta viaţa va trebui chematul la preoţie sa'şı-o sacrifice pentru practicarea virtuţilor creştineştĭ. Ca dovada voiu cita bărbaţĭ din legea veche, cariĭ au îndeplinit cu sânţenie prescripţiunile legeĭ vechĭ şi care nu era de cât o umbră, o închipuire a legeı nouı, şi anume: Noe, bărbat drept, 100 de anı a lucrat la facerea corabieĭ, ca să pótă scăpa cu toţı aı sĕĭ. Dar óre candidatul la preoţie va putea intra în Sânta Sântelor fie cum va fi? Moisi a facut chivotul legeĭ din lemn tare şi sănatos şi l-a îmbracat în aurul cel maĭ curat, pentru ca să pună în el tablele legeĭ. Apoĭ óre candidaţiĭ la preoţie vor putea să primésсă

pe Datătorul legeĭ şi isvorul vieţeĭ, fie orĭ cum vor fi? Solomon, cel maĭ înţelept dintre barbaţiĭ luĭ Israel, 8 anĭ a zidit la pompósa Biserica, întru cinstea Domnuluĭ, şi 8 ḑile întregĭ a serbat sânţirea. Dar óre candidatuluĭ la preoţie i se va putea încredinţa cu uşurinţa corpul şi sângele Mântuitoriuluĭ lumeĭ?— despre care avem sa ne dam în viaţa eterna séma, şi tóte cele savêrşite de preoţie, în preoţie, în legea noua, sunt o realitate, prin mórţea şi învierea *Domnuluĭ nostru Isus Christos.*

Cu tóte acestea, sa nu ne descuragiam şi sa ne punem pe lucru cu devotament, şi să ne sacrificám chiar, cât se póte de mult, ca omenire, ca sa dăm bunĭ preoţĭ, bunĭ cetaţenĭ şi bunĭ românĭ, şi sa ne maĭ aducem aminte şi de dulcele, sântele şi prietinósele cuvinte ale Domnuluĭ nostru Iisus Christos *„Veniţĭ toţĭ ceĭ însĕrcinaţĭ şi osteniţĭ şi eu vĕ voiŭ odihni pre voĭ.* — Sa nu ne descuragiam înca, ci sa fim convinşĭ şi veselĭ chiar, ca ni se va putea realisa acésta dorinţa şi sânt scop, prin marele devotament şi protecţiune parintéscă, ce-şĭ da *I. P. S. S. Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian.*

Prin marele devotament, prin marele sentimente creştinescĭ, basate numaĭ pe adevĕr şi dreptate, de care este inspirat *D. Dimitrie Sturdza,* Ministrul bisericeĭ şi al scóleĭ—dovada, că în inima şi sufletul seu lucréza cuvêntul luĭ Dumneḑeu; cacĭ de la venirea D-sale la acest minister, a fost şi este neobosit pentru ridicarea Bisericeĭ şi a Scóleĭ. — Dar dacă am ḑice, ca n'a făcut de cât aceea ce a trebuit sa faca? Da. Aşa este.— Dar puţinĭ sunt, ca fac aceĭ ce trebue să faca.

Venirea D-luĭ Sturdza la acest minister este neştérsa din inimile celor de bine.

Ceea ce ve adresez, D-le Ministru, adeverate şi drepte sunt; cacĭ aĭ *veselia adevĕrateĭ consciinţĭ,* precum ḑice însuşĭ apostolul Pavel: *„că lauda omuluĭ bun este mărturia consciinţeĭ şi a faptelor sale“.* Şi în alt loc ḑice: *„aĭbĭ bună consciinţă şi veĭ avea tot-déuna veselia adevĕrată“.* Buna consciinţă supórta şi învinge tóte hulele provenite dela ceĭ micĭ la suflet şi în mijlocul acestora este plin de veselie.

Apoĭ, D-le Ministru, tocmaĭ acéstă eminenta calitate o aveţĭ, sadita în inima şi sufletul D-vóstră.

Singur eştĭ, ceea ce eştĭ, pentru Scóla şi Biserica.— Nu eştĭ maĭ vesel fiind laudat de catre ceĭ de bine. nicĭ maĭ întristat, fiind hulit de ceĭ micĭ la suflet.

Iată un adeverat Ministru al Bisericeĭ şi al Scóleĭ.

Iata un luptator pentru doue focare sacre (Biserica şi Scóla), carĭ sunt germenile naţiuneĭ române.

Mergeţı înainte, D-le Ministru, cacĭ aveţı un tesaur nepreţuit, care nu-l strică, *nicĭ molia, nicĭ rugina.*—*„Veselia consciinţeĭ"* mergeţĭ fără să ţineţı compt de aceia pe carĭ sânta Evangelie îĭ asémĕnă cu semênţa caḑută în petriş, etc.

Noı n'avem de cât să mulţumim calduros evlaviosuluĭ, scumpuluı, bravuluı şi nepreţuituluı nostru Rege care este neadormit pentru prosperarea patrieı Sale.

N'avem de cât sa mulţămim guvernuluĭ Majestăţeı Sale şi în special mareluĭ barbat de Stat, mareluĭ patriot I. C. Brătianu, care iubindu-şı ţéra adevĕrat creştinesce şi naţional, a încredinţat Biserica şi Scóla D-vóstră.

Termin, anunţând cu plăcere şi mulţamire sufletésca, că cu acéstă ocasiune solemna, D. Costache Erbicénu, profesorul de la acest seminar, prin o disertaţiune, va arata viaţa nemuritoruluı Mitropolit Veniamin.

Trăiască bravul nostru Rege Carol I!

Traiasca M. S. Regina!

Traiasca I. P. S. S. Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian!

Traiasca guvernul Majestaţeĭ Sale!

După acest discurs D Ministru a rostit urmatórele cuvinte:

Prea sânte părinte,

Este o a leverata bucurie sufletésca pentru orı care bun creştin de a asista la serbarı religióse, cacı ele ne înalţa de la cele pamênteştı la cele cereştı, de la cele trecetóre şi timporare la cele nestremutate şi vecınice.

Aţı aratat cu drept cuvênt pe sînţiı Treı-Ierarhı, Vasilie-cel-Mare, Grigorie-Cuvêntatorul-de Dumneḑeu şi Ión-Gura-de-Aur, ca treı marı învețatorı aı creştinataţeı, ca treı marı pastorı aı bisericeı, şi bine aţı invocat ca ocrotitorĭ aı acesteı scóle, a cleruluı pe aceştı sânţı barbaţı, carı prin viaţa şi scrierile lor au încalḑit şi au luminat sufletele contimporanilor lor şi a posteritaţeı.

Aşteptam toţı cu evlavie sa auḑim cuvêntarea D-luı profesor Erbicénu despre un alt barbat sânt, cu deosebire scump inimelor nóstre, fiind-ca e eşit din viaţa poporuluı nostru,—aşteptam, ḑic cu evlavie sa auḑim cuvêntarea despre Mitropolitul Moldoveı Veniamin Costache.

Nu putea D. Erbicénu să aléga pentru acésta serbare un subıect maı nemerit ca imaginea aceluı barbat, care este una din figurile cele marı ale bisericeı şi ale naţiuneĭ nóstre.

De ce însă amintirea Mitropolitului Veniamin e încongiurată de atâta veneraţiune? Rĕspunsul e fórte scurt: pentru ca el era un adevĕrat preot al altarului dumneḍeesc, un preot în tóta puterea cuvêntului.

Preotul este conducĕtorul nostru sufletesc. Ţelul spre care el ne conduce este ţelul însuşĭ a vieţeĭ nóstre,— adica de a trăi ast-fel în viaţa cea trecetóre de pe acest pămênt, ca să ne facem vredniciĭ de viaţa cea vecinică, promisă celor drepţĭ.

Pentru a ne putea conduce spre acest ţel, preotul însuşi trebue sa strelucésca prin virtuţile evangelice, carĭ, practicate cu credinţă şi cu convincţiune, ridică pe om, născut în pecate, spre perfecţiunea cea cerésca.

Şi la preot datoria merge înainte de tóte, ba datoria e chiar mai ântêiu legată de misiunea luĭ de cât în ori-care altă tréptă socială.

Acéstă datorie a unui preot este curaţenia vieţei lui propriu. Cine învaţa pe altul curăţenia sufletésca, trebue singur sa fie curat şi la trup şi la suflet.

Din acésta curaţenie a sufletului decurge o alta calitate, aceea a bunatăţei şi a blândeţei, caci bunurile morale curg abundent şi lesne din sorgintea lor cea limpede şi puternica. Mare e calitatea de a fi bun şí blând pentru un preot; caci cine e chemat a deslega pe altul de pecate în numele şi prin puterea Dumneḍeului celui viu, acela trebue să practice într'un mod larg porunca evangelica, de a erta de şépte-ḍecĭ de orĭ câte şépte ḍecĭ pecatele aprópelui seu. Zavistia şi ura, pasiunea şi resbunarea, mândria şi rapacitatea trebue sa fie isgonite cu desevêrşire din inima unui preot, caci numai atunci el va avea acea putere, dinaintea căreia se va pleca inima cea mai împetrita.

Daca pe lânga acestea preotul e un neobosit lucrator în via Domnului, pacinic şi preveḍetor la munca, atunci se afla aşeḍat cu temeinicie fundamentul, pe care se ridica întréga viaţa şi activitate a preotului, caci atunci întréga lui fiinţa e dominata de frica lui Dumneḍeu, care pentru ori-care om, dar mai ales pentru un creştin, este un isvor neseacat de bunataţi.

Aceste tóte însa duc pe preot mai departe, la ultima lui perfecţionare. Acésta consista în predicarea cu caldura a cuvêntului şi înveţaturei Domnului, pentru a îmbarbata şi a întari pe creştini în faptele bune. Şi fiind-ca faptele cele bune se adresézá tot-déuna catre aprópele nostru, în cercurile mai restrânse ale familiei şi în cercul mai larg al Statului, de aceea a preotului, pe lânga predicarea apostolicésca, trebue sa fie în familie un exemplu de iubire şi de buna-voinţa, în Stat un exemplu de patriot luminat şi devotat.

Nu póte deci fi preot adevěrat — adica apostol al Domnuluī şi Mântuitorului nostru Iisus Christos—de cât acela, care duce o viaţă neprihanita, care iubeşte pe aprópele seŭ, caruia îi este frica de Dumneḑeu, care muncesce mult şi bine în ogorul sufletelor omenesci, care predică cu caldură şi cu dragoste cuvêntul Domnuluī, şi care fapt trece fara abatere dupa dênsul în familie şi în Stat.

De aceea veneràm noi şi va venera posteritatea memoria Mitropolitului Veniamin, fiind-ca el poseda în fórte mare grad tóte aceste însuşiri şi virtuţī ale unui adeverat preot. El va fi tot-déuna invocat ca un exemplu demn de imitat pentru toţi şi tóte timpurile.

Fie ca tinerimea, care ese din Seminarii, să îmbrăţişeze marea lui figură cu caldura. Spre acésta ţintă trebue sa conducă Seminariile pe scolarii, ce i se încredinţéza.

Sa nu se uite mai ales un lucru de capetenie, ca Mitropolitul Veniamin ast-fel strelucea în patria lui ca preot, încât întréga creştinatate ortodoxă îl privea pe el, ca pe cel întaiu Episcop al eī, prin darurile şi faptele luī sufletesci şi bisericesci, în cât lumea ortodoxa venea din tóte parţile ca să vadă cu ce credinţa, cu ce evlavie, cu ce frumuseţe el servea la altarul luī Dumneḑeu.

Şi asta-ḑi, dupa aprópe jumětate secol, trebue să dorim ferbinte şi puternic, ca clerul nostru să se înalţe la acea trépta pe care sta Mitropolitul Veniamin, pentru ca el, clerul, să fie lumina ţerei, lumina creştinatăţei ortodoxe, spre care inimile tuturora se întorc cu drag şi cu iubire, cu încredere şi cu veneraţiune.

Asta-ḑi lucrul e maī uşor de cât în acele timpuri grele în care a trait şi a lucrat Mitropolitul Veniamin. Astă-ḑi ţara nóstra este o ţară liberă, care nu cunósce alte legī de cât ale eī propriī, care nu cunósce alt stěpân peste dênsa de cât pe Dumneḑeu cel A-Tot-Puternic. Astă-ḑi poporul trăeşte şi se desvoltă în pace sub domnia unui Rege pios şi înţelept, a caruia gândire şi cugetare este continuu aţintită spre mărirea Regatuluī şi a Bisericei.

De aceea se şi cuvine să aducem laudă lui Dumneḑeŭ şi sa strigăm din tóta inima:

Sa traiasca MM. LL. Regele şi Regina!

Dupe acestea, D. Profesor Constantin Erbicénu citi următórea disertaţie:

Viaţa şi Activitatea Mitropolituluī Veniamin ca Mitropolit al Moldoveī.

Onoratul consiliu scolar al acestui Seminariu 'mi-a facut distinsa onóre, de a-l represinta în acéstă ḑi, patronul Seminariei — *Sânţiĭ Treī Ierarhi*, — spre a ospata onorata adunare cu o hrană sufletésca,

în conformitate cu menirea acestei serbărĭ. Subiectul ce 'mi-am ales, pe care-l voiu expune celor presenţi la acest ospaţ serbatoresc, este *viéţa şi activitatea Mitropolituluĭ Veniamin Costache, ca Mitropolit al Moldoveĭ, de la 1803—1842.* In speranţă ca voiŭ satisface aşteptarea confraţilor mei, rog atât pe adunata adunare cât şi pe colegiĭ meĭ a-mĭ erta lipsurile şi insuficienţa, ce fara voea mea ar întâlni în expunerea acestui subiect de conţinut biseri·esc şi naţional, şi care se légă în aprópe de tóte faptele petrecute în acéstă jumetate de secul aprópe.

Pentru a aminti în scurt cursul vieţei Mitropolituluĭ Veniamin, înainte de a se sui pe tronul arhipăstoresc al Mitropoliei Moldoveĭ, voiu citi o notiţă scrisa de el însuşi. Cu modul acesta onorata adunare va putea ţine firul vieţeĭ sale întreg în memorie. Ea glasueşte ast-fel:

„Smeritul talmăcitor carţei acesteia s'a născut în luna luĭ Decembre a anului 1768, din născetorĭ bine-cinstitori de Dumnedeu: Grigorie Costachi, ce se poreclea Negel, şi din Maria Canta, tru pesce, iar duhovnicesce din sântul Botez în ḑi ânteiu Ianuarie a „anului 1769 de Elena Costachi primit; iar la anul 1784 a fost „îmbracat în shima monahicésca în sânta episcopie a Huşului şi „hirotonit diacon de prea sânţitul Episcopul ei Iacov, iar la 1788, „dupa ce mai înainte a fost tras la sânta Mitropolie a Moldovei de „prea sânţitul Mitropolit Leon, s'a hirotonisit ieromonah. Deci la „1789, Martie, s'a rânduit egumen la monastirea sântului Spiridon „din Iaşi. Apoi la 1792, Iunie 27, s'a hirotonisit episcop Huşului de „stareţul seu, acelaşi Iacov, provivasindu-se Prea sânţia sa la scau-„nul Mitropoliei. Iar la 1796, Iunie 1, s'au provivasit la Episcopia „Romanului de acelaşĭ Mitropolit, şi la 1803, Martie 15, 'l-a diado-„hisit, dupa trecerea sa din viaţa acésta, trecênd la scaunul Mitro-„poliei Moldovei.“ (Acésta notiţă autografa mi s'a comunicat de venerabilul D. Sandu Dudescu din Iaşi.

Până la acésta data 1802, Martie, 15 activitatea Mitropolitului Veniamin s'a desfaşurat mai mult în fapte de misericordie şi în lucrări de administraţie canonică, de îmbunataţiri locale pe la locaşurile sânte, pentru ca sfera sa era restrânsa prin demnitatea sa de episcop eparhiot. (Consulta cronica Huşului şi a Romanului de Prea Sânţitul Melhisedec, Episcop de Roman.)

Mai observam ca până la acésta epoca n'avem nimic de înregistrat din viaţa sa literara, precum nici din vederile sale largi şi naţionale, religióse şi politice.

Era de 35 de anĭ când s'a ridicat pe scaunul mitropoliei Moldo-

veĭ, a avut predecesorĭ pe Varlaamĭ, Doziteĭ, Iacobĭ; de şi tênĕr, dar setos de a bine-face, râvnitor neobosit de a îndrepta lipsurile şi nevoile biserieeĭ, bântuită pe de o parte de ingerinţĭ străine, lovită pe de alta prin împregiurarile tragice ale anilor trecuţĭ, maĭ ales de la 1770—1803, când pamêntul Românilor a fost teatrul atâtor resbele distrugĕtóre, ceea ce a făcut o stagnare în desvoltare, o destrabălare în moravurĭ şi o stare de jale la noĭ în Societate şi Biserică. In aceste timpurĭ de grea cumpana, unde aprópe totul lipsea şi totul era de făcut maĭ ca din noŭ, Mitropolitul Veniamin ia toiagul arhipăstoresc în mânĭ, tinde mânile sale cu umilinţă spre ceriu, şi, tare în speranţa că-l va lumina şi ajuta Dumneḑeu la greutăţĭ şi primejdiĭ, conduce cu cea maĭ mare înţelepciune, răbdare şi blândeţe, timp aprópe de 40 anĭ, turma sa spirituală către păşunĭ mănóse şi priinciose, sfatuind, îndemnând, suferind tóte neajunsurile personale ale confraţilor seĭ. Primea apoĭ şi asculta cu tótă atenţia sfaturile şi propunerile tuturor în binele Patrieĭ. Cu venirea sa la cârma naveĭ luĭ Christos, ca un ghibaciŭ conducĕtor, trece adesea barca Religiósă, *şi prin ea pe cea Naţională*, printre Sila şi Caribda, prin furtunĭ înspaimântatóre, printre stâncĭ neveḑute şi prin valurĭ nesfârşite, şi o mână, cu încredere în Dumneḑeu, spre ţĕrmul dorit de sufletul seŭ. Ca un brav soldat al luĭ Christos a persistat nestremutat la postul seu, opunêndu-se cu amórea evangelică ameninţarilor streine şi intrigelor politice. In mijlocul neliniştei vremilor el cugeta ḑiua şi nóptea de a afla mijióce nemerite pentru a trezi neamul sĕu din amorţirea, provenită din oboséla şi sdruncinul atâtor ḑecimĭ de anĭ. Lucra spre a-l redeştepta şi a-l chĭema la viaţa naţională prin Biserică spre a-l vedea alăturĭ cu popórele civilisate. Sufletul sĕŭ nobil şi creştin ardea vecĭnic de dorul de a vedea pe patrioţĭ şi Patria sa în fericire şi înflorire. De aceea de la început, fără nicĭ un preget, punea piept curagios orĭ-cuĭ ar fi voit, strain saŭ pamêntén, de a opri mersul spre desvoltare a iubiteĭ sale Patriĭ. Când puterile sale nu-ĭ ajungeau de a se împotrivi reuluĭ, plânsul sĕu, sdrobirea inimeĭ sale, înduioşa chiar inimele cele maĭ împetrite,— însuşĭ ale vrajmaşilor sĕĭ. In tótă durata arhipăstorieĭ sale îl găsim *Centrul* în giurul căruia se grupaŭ tóte elementele active ale timpuluĭ seu, boeriĭ ţereĭ, literaţiĭ timpuluĭ, artiştiĭ, profesoriĭ şi chiar poporul de jos, sĕracimea. El era sórele care -ĭ încălḑea, el arborele tufos sub care să adaposteaŭ, el fructul delicios din care toţĭ gustau, el bucuria, el alinarea tutulor compatrioţilor. Avea farmecul de a atrage şi a pleca spre iubirea către sine chiar şi pe inimiciĭ sĕĭ. Dupa cum magnetul atrage elementele simile la sine, aşa şi el pe păstoriţiĭ seĭ prin vocea sa blânda, prin înfăţişa-

rea sa plina de umilinţa creştină, prin simţul sĕu integru, sincer şi leal de care se atrăgea tot cel ce vinea în contact cu el. *Era păstorul cel bun, ce scia a-şĭ pune sufletul sĕŭ pentru oĭ şi-ĭ cunosceaŭ glasul luĭ; nu era nĭmit a căruia voce să nu o cunóscă oile şi să fugă!....*

Maĭ mare şi maĭ evangelic pastor n'a avut neamul românesc; asemenea bun patriot şi cu durere de neamul şi vatra stramoşéscă n'a avut mulţĭ ţéra nóstra; maĭ zelos aparător al legeĭ ortodoxe şi al tradiţieĭ bisericescĭ n'a avut de mult biserica întrégă a Rĕsarituluĭ. Pentru el *Biserica şi Patrie* compunea un singur cuvênt, când pronunţa pe unul avea în minte şi pe cel-alt.

Dar să venim la fapte. Ele ni-l vor descrie cu o exactitate positiva şi ne vor da putinţa de a aprecia cantitatea şi calitatea faptelor sale.

Cel întăiu fapt ce-l sevêrseşte după suirea sa pe tronul arhipastoral este înfiinţarea de scoli românescĭ, ca contra-pond scólelor curat grecescí şi din carí nu profitau atât de mult fiii Românilor în desvoltarea simţuluĭ origineĭ neamuluĭ lor. Limba românésca se considera pe atuncĭ ca ceva necivilisat, proprie numaĭ pentru ţeranĭ; ĭar în casele şi în salónele boerilor nu se audea pe acele timpurí de cât grecesce şi franţuzesce. Mitropolitul Veniamin, îndemna pe boerii din *Obicĭnuita Obştésca Adunare* de a cere de la Domnitor înfiinţarea de maĭ multe scolĭ romăne, carĭ, primind voioşĭ propunerea Mitropolituluí, fac anafora catre Voda şi o presintă cu toţii in corpore; iar Domnul ţereí, Constantin Moruzi, o confirmă şi da şi un hrisov la 1803, Maiu în 24, în care sa citesc dispoziţiunile urtóre, privitóre la scoli:

1) Pentru administrarea avereí şi conducerea morală a scólelor se institue o *Eforie* independenta, compusa din Mitropolitul ţereí ca preşedinte şi treí boerí marí aí ţereí.

2) Pe lânga scóla de moldovenesce şi elinesce din Iaşi, se maí înfiinţéză, de o cam dată, înca alte şése scóle române prin judeţeí şi anume: la Focşani, Galaţĭ, Bêrlad, Chişinau, Roman şi Huşi.

3) Scólele sunt deschise de o potrivă şi pamêntenilor şi strainilor, şi seracilor şi bogaţilor. Pentru copiĭ saracĭ să înfiinţéza 50 de burse.

4) Pe lângă veniturile, ce dupa obiceiŭ se strângeau numaí de la preoţĭ şi diaconí pentru scóle, (câte 4 leí pe an), se maí preleva din visteria ţereĭ o suma însemnată, cu o anume destinaţiune pentru scóle.

A doua faptă şi maĭ măréţa încă este înfiinţarea seminaruluí în monastirea Socola, şi care, pentru respectul ce-ĭ datoresce, îi pórta

numele de *Seminariul Veniamin*, şi îl va purta cât romînism pe pamênt va via!"(1).

Spre a-şi ţinea cuvêntul dat catră boeri, de a înfiinţa o scóla clericala, Mitropolitul Veniamin nu perde timp, se duce curênd la Voda Constantin Moruzi, îi comunica planul seu şi cere prin anafora a i se slobodi un hrisov prin care sa se vestésca în ţara deschiderea cursurilor acestei întaiu scoli românesci clericale, în monastirea Socola, ce pâna atunci era monastire de maicĭ. Lucrul se şi termină.

La 1804, în luna Octombrie, sĕ da hrisovul domnesc şi cursurile se şi deschid în aceiaşi tómna. (2) Neuitatul Gh. Asachi, dice:

---

(1). Iată episodul înfiinţăreĭ seminariuluĭ din monastirea Socola extras din jurnalul *Fóe pentru minte, inimă şi literatură* din 1888 (trăsurĭ de viaţa Mitropolituluĭ Veniamin:)

„Câţĭ-va boerĭ se scandalisézá fórte pentru rădicarea în ranguri nobilitare a doĭ fiĭ de popĭ, carĭ cu propriile mijlóce ale Mitropolituluĭ Veniamin prim se o educaţiune sistematică în Universitătile streine. La o audienţă óre-care, negreşit până a nu se face seminariul, între Veniamin şi uniĭ din aceĭ boerĭ avu loc urmatorul dialog:

— Nu cum-va, Inalt Prea Sfinţite, aţĭ uitat că sunteţĭ mlădiţa anticeĭ familiĭ Boldur care a dat tăţia eroĭ Moldoveĭ?.. .... diseră boeriĭ.

— Din contră, boerilor, rĕspunse Mitropolitul, în memoria mea staŭ întipărite numele tuturor eroilor, carĭ, cu arma în mână, aŭ aparat clironomia nóstră, şi de ceea am mila şi respect catre toţĭ rĕzaşiĭ şi maziliĭ, către tóte treptele de jos, pentru că numaĭ prin vinele lor curge sângele bravilor Moldovenĭ, când, după cum scim, aceĭ puţini din clasa nóstră carĭ nu sunt cu totul streinĭ prin neprecurmate cuscriĭ cu veneticiĭ, totuşĭ aŭ perdut originalitatea lor

— Cu tóte acestea, Inalt Prea Sfinţite Parinte, aveţĭ datoria să sprijiniţĭ clasa nóstră şi sa nu întindeţĭ mână de ajutor „ciocoilor", ca să se urce pe ruinele fiilor noştri; căcĭ num ĭ singura aristocraţia a ţinut şi ţine existenţa Moldoveĭ, aristocraţie al căruĭ cap şi părinte sunteţĭ însuşĭ Inalt Prea Sfinţia Vóstra

— Chĭemarea mea, fraţilor, este sa fiu parinte tuturora, şi maĭ cu séma a vĕduvelor, a seracilor şi a orfanilor Şi în părerea mea este o nebunie să maĭ pastrăm fumurĭ aristocratice. E ridicol a se găsi, în o ţéră mică ca a nóstra, pretenţiĭ marĭ ca ale D-vostre; şi apoĭ remână vorba între noĭ, scim cu toţiĭ până la ce grad aristocraţia acésta fantastică a sprijiuit sistema Patrieĭ..... D-vóstră însă boerilor, prin o purtare morala, de care aveţĭ mare lipsă, suntèţĭ în stare a vĕ sprijini fiiĭ, ca sa nu cadă din clasa lor; dar cu tóta opunerea nu veţĭ izbuti nicĭ-odată a pune stavila merituluĭ caei nu se urce în linia unde vĕ găsiţĭ D-vóstră. Şi în sferşit cariĭ sunt ciocoiĭ cărora diceţĭ ca le-am întins mână de ajutor?

— Ceĭ doĭ fiĭ aĭ protopopeseĭ.. ..

— Pe dênşiĭ, boerilor, ĭ-au înaintat meritul lor, educaţia şi învĕţatura lor.

— Insă P. S· Parinte, aţĭ facut chiar şi o nedreptate celor-alţĭ fiĭ de popa, îndemnând educatia numaĭ acestor doĭ tinerĭ.

— Aicea aveţĭ cuvênt, respunse Mitropolitul, şi ca să-mĭ îndrept greşala făgadu se ca în câte-va dile voiu înfiinţa o seminarie pentru educaţiunea tuturor fiilor de popa din ţéra.

(2). Până la data acestuĭ hrisov, monastirea Socola, înfiinţată de fiica Domnitoruluĭ Alexandru Lăpuşnénu, Ruxandra, era o monastire de maicĭ, pe care Mitropolitul Veniamin o desfiinţéza trimiţênd maicele la Agapia. Apoĭ şi monastirea Agapia era de calugărĭ. şi tot Mitropolitul Veniamin o preface în monastire de maicĭ. Averile, moşiile şi alte veniturĭ ale Monastireĭ Socola le afierosesce Mitropolitul Veniamin, de la acéstă dată, numaĭ pentru scóla. (Vedĭ Revista teologica, anul II, pag. 247. idem Uricarul tom. III, pag. 40, idem Revista teologica, anul II, pag. 332, 333, 334. idem. pag. 342)

Drept aceea el a'întemeiat, la 1804, cel înteiu Seminar la Socola, în apropierea Iaşuluï, în care se trada (preda) înteia data gramatica romăua şi alte cunoscinţı ce se socoteau trebuitóre pentru epanghelma de parohı". (Vedï Gh. Asache chestia învețatureı publice, pag. 9).

Lasa veniturile monastireı pentru întreţinerea şcóleı, obligă pre Episcopiı eparhioţı ca, împreuna cu Mitropolia şi monastirile maı renumite românescı, sa contribue cu sume anuale pentru întreţinerea şcóleï. Cursurile se predau numaı în românesce; îı numesce profesorı, îı fundéza o biblioteca în care-şı depune multe din cartile luı şi un numer de manuscripte, traducerï de ale sale şi ne imprimate, şi carı se conserva până adı în acea biblioteca. Acésta scólă era póte singura localitate-ı de distracţie, pre care fórte adesea o visita, cunoscea copiiï şi-şı făcea o placere în a-ï întreba şi a-ı privi şi în clase şi la jocurile lor! De multe orı da, ca un adeverat pariute şi fundator, presente copiilor studenţı, fie în banı sau haıne, orı cărţı, maı ales celor ce se distingeau la învețatura şi cântare. Numele seu a remas legendar până asta-dı în acea scóla şi pot dice ca traesce înca sub protecţia şi umbra acestuı mare barbat patriot şi neasemenat Pastor; de aceea era destul pentru un absolvent al aceleı şcolı a dice: *Sunt socolén*, acésta era identic cu a spune: sunt procopsit la învețatura.

Dar pentru ca şcólele românescı înfiinţate şi susţinute de el sa-şı ajungă scopul şi sa dea resultate dorite— desvoltarea graiuluı românesc şi întroducerea limbeı naţionale şi în clasele maı înalte îı trebuia ómenı capabilı şi educaţı, carı sa scrie şi sa traduca din alte limbı carţı valoróse spre a excita gustul catre literatura naţionala. Pentru aceea trimite cu propriile sale cheltuelı maı mulţı tinerı românı pe la Universitaţile europene, ca pe fraţiı Asachi şi Gh. Seulescu, Scriban etc., stipendiaza elevı în Cernăuţı şi Bucurescı, la S-tu Sava, numaı pentru a-ı avea în urma ca profesorı şi cultivatorı aı sciinţeı în românesce (1). Cam pe la 1805, gasim între ómeniı literaţı ce-l înconjiurau şi pe Grigorie (renumitul Mitropolit al Valahieı) şi Gherontie, lucrând în literatura bisericésca, compunênd şi maı ales traducênd şi imprimând diferite scrierı, atât în tipografia monastireı Némţuluı cât şi în Mitropolia de Iaşı. De la acest timp Mitropolitul Veniamin este vecınic înconjurat de ómenı învețaţı bisericescı şi civilı, cu carı îşı petrece tim-

(1). Pe fraţiı Asachi în Italia, pe Seulescu în Hios, pe Scriban Vasile (aılıe reul Filaret, repausat la Chievv şi pe alţiı la Atena. Apoı a sustin t ca stipendiştı studenţı la S-tu Sava, ın Bucureştï şï ın Cern·utı Vedı Istori·ul Mitropolieı Moldavieı, pag. 414 şi 416).

pul, în traducerĭ maĭ cu séma şi pe carı îı protegea şi le imprima lucrarile. Era raza ce încalḑea în toţı darul şi emulaţiunea spre românism şi graiul stremoşesc. Cu drept cuvênt Grigorie şi Gherontie îı dau încă din acest timp Mitropolituluı Veniamin titlul de *ctitor al limbeı române* (1).

Pentru ca slujbele Dumneḑeeştı sa se serbeze în sântele Locaşurĭ în tóta podóba, mareţia şi imposanţa reclamata de simţul nostru religios şi de sublimul Dumneḑeireı, a lucrat din resputerı de a da o desvoltare cât maı mare şcólelor de cântarı bisericescı, înfiinţând atât în Mitropolie cât şi în Seminarul seu din Socola catedre, unde se învaţă regulat şi sistematic psaltichia, dupre sistema noua, numind şi profesoriĭ capabilı de a paradosi. Acésta îngrijire de predilecţie a sa a facut ca în scurt timp serviciul bisericesc în Moldova sa ia un avênt din cele maı bine-facetóre pentru desvoltarea imnologieı bisericescĭ şi a cânturilor populare naţionale, şi rivalisa, ba chiar maı în urma întrecea, Româniı prin pompa bisericésca Constantinopolul. Tot barbatul dotat cu voce era în giurul Mitropolituluı Veniamin; arhiadiaconı, diaconı, preoţı, psalţı şi ajutătorı de psalţı, toţı erau aleşı, exercitaţı şi-ţĭ placea sa-ı auḑı — nu te puteaı deslipi de serviciul bisericeı Mitropolitane. Curênd şi restul ţereı, prin fructele eşite din aceste şcolı, a fost înavuţit cu preoţı şi dascalı, cantareţĭ şi priceputı în ale serviciuluı bisericesc. Ceca-ce se maı vede înca ca pompa religiósa, ca serviciu măreţ, ca cântare atragetóre în biserica nóstră romàna, maĭ cu séma în partea de sus a ţereı, chiar pâna asta-ḑı, sunt încă reflectul razeı timpuluı Mitropolituluı Veniamin. Mult a contribuit la mareţıa şi splendórea cultuluı Dumneḑeesc, şi însuşı persóna sa plină de simţ religios, impunetóre în rugile sale ce le adresa Creatoruluı, umilita şi demna în acelaşı tımp, simpla, neprihanita, blânda şi rabdatóre (2). Cât a lucrat de cu energie la ridicarea Bisericeı naţionale, şi prin acésta la desvoltarea simţuluı patriotic, numaı în acest restimp de 5 anı, nu-ı de ajuns condeiul meu a o descrie şi vorba mea a o expune! Un singur fapt ar fi suficient de a imortalisa numele cuı-va!

Pe la 1806 se ridica norı groşı de la Nord şi ameninţă tulburarı şi preschimbarı în vezduh. Ruşiı uneltesc prin uniı din boeriı ţereı grecı romanisaţı, de a ponegri meritele sântuluĭ Prelat, carı nu-ı maı dau de acum nicı stima, nicı atenţiunea de maı înainte; ba ceı

(1). Ieromonahul Gherontie în prefaţa de la: „Descrierea Moldoveĭ de Cantemir“, nun esce pe Mitropolitul Veniamin, infocat rîvnitor spre tot folosul deobşce, daı maĭ ales spre înmulţirea cărţilor atât bisericescĭ cât şi politicescı. (Consultă A. Vizanti, opera Veniamin Costache, pag. 47).

(2). Consultă documentele Mitropolieĭ Moldoveĭ.

maï mulţı îl calomniau. Rusia şi Turcia se înşfaca în resbel la 1808; de aceea, pentru siguranţa Ruşilor, trebuia a fi înlocuit Mitropolitul Veniamin, dar pentru ca acéstă manopera sa aıbă aparenţă canonica, trebuiă înca maï de timpuriu subminat Mitropolitul, numaı pentru că era neauş român şi verde patriot. Pe aceste timpurı Mitropolitul representa ţara împreuna cu boerii, Domnul era spre mazilie; el era dar şeful conducetor al romånismuluï, dar sub forma religiósa. In jalba ce preparara câţı-va dintre boerii de sânge strein, îl acusa cam în felul acesta!... „ca Mitropolitul Moldaviei şi cu Episcopii fiind tineri şi cu nesciinţă de înveţatura în cele bisericescı, urméza multe ataxii şi greşeli, atât în trebile cele duhovnicescı cât şi în orânduelele cele politicescı, dupre întêmplarile de acuma a vremilor. Drept aceea pamêntenii fac cerere catre Luminarea sa ca sa se rânduiască Exarh asupra acestor Eparhii pre maı sus numitul proin Mitropolit Chiovias, chir Gavriil"........ (Consulta documentele Mitropoliei No. 40). De şi boerii maı grei ai ţerei din sânge românesc protestéza contra calomniilor printr'un act solemnel, ce face onóre némului nostru, de şi enumera faptele îndeplinite şi activitatea Mitropolituluı Veniamin, ca maı presus de ori-ce atac. declarând: 1) ca serviciile bisericescı şi bisericile le-a adus la cea maı mare rânduéla şi podóbă, care nici odata n'a fost; 2) ca a înfiinţat şcolı, care în nici o vreme n'a fost; 3) a talmacit carţı şi le-a dat la tipar pentru folosul şi luminarea neamuluı nostru; 4) ca la tóte afacerile se sîrguesce cu rîvna şi osârdie, ca un cinstit patriot, ca un adeverat parinte obştesc (Veḑı document. No. 41, arhiva Mitrop.); cu tóte acestea lucrul fiind preparat maı dinainte, fatalmente Mitropolitul a trebuit sa se supuna şi sa-şı dea dimisia la 1808, Martie 1, când boerii divanişti, fara voia lor, îi anunţa ca i s'a admis ca loc de retragere monastirea Slatina, dupre cererea sa. Adica s'a îndeplinit formalitatea de a putea veni la scaunul Mitropolitan Gavriil Chiovias, român şi acesta de neam, ca exarh peste amêndoue Principatele (veḑı document. No. 42). Cu tóte acestea Mitropolitul Veniamin nu s'a dus de la data demisiei luï, 1808 pâna la 1812, la Slatina, dupre cum ne spun documentele, cişï-a ales loc de petrecere monastirea Némţuluï. (Au beneficiat însa de veniturile monastirei Slatina, cu care a putut întimpina cheltuelile imprimatuluı carţilor în monastirea Némţuluı şi persónei sale).

Retras în monastire, a facut abnegaţiune de sine, şı-a uıtat pentru moment drepturile toiaguluı pastoresc, a renunţat la egoismul seu şi a îmbracat în totul şi forma şi realitatea unui simplu monah. Se spune de batrênï monahï din Mon. Némţu ca adesea

mânca împreună cu obştea,— adică la trapeza cu toţı monahiı,— ba facea şi ascultare, servind la masa pe calugarĭ. Atâta umilinţă la un suflet aşa de bine-făcĕtor! Ocupaţia ḑilnică a sa era cititul şi scrisul, traduçerea, maı ales din grecesce, diferite tratate şi opere de ale sânţilor Parinţĭ, împreună cu meritosul Grigorie, pentru noĭ Românıı, cel Mare, şi cu neobositul Gherontie. Toţĭ aceştı treĭ erau în acele timpurĭ — de la 1808 — 1812—singurele póte facle ce maĭ luminau şi maĭ spuneau, prin activitatea lor, pe tăcute însă, ca românismul nu va peri, că-ı va veni şi luı rândul de a respira odata aerul dulce şi plăcut a libertaţeı şi independenţeĭ naţionale. Lucrau la desgroparea literatureĭ, cărţeı strabune, şi imprimau deosebite lucrărĭ de ale lor. Din acest timp avem maı multe scrierı şi traducerı imprimate ca Chiriacodromiul, Orologiul, Vieţele sânţilor etc. etc.

In fine nóptea négra şi înviforata începe a disparea, dar cu umeḑitul ḑileı vede cu durere orı-ce român ruinele nopţeı furtunóse, îşı privesce casa descoperita, jefuită, góla, ba, spre durerea cea maı mare a familieı române, constată ca nicı macar nu ı-au lasat'o întrégа, —o parte din moşia stramoşésca a caseı îı este rapita cu violenţa! *Basarabia ni se luase* la 1812.

Dupa retragerea armatelor rusescı, totul trebuia sa intre în starea normala, prin urmare şi pastorul prin excelenţă al patrieı trebuia sa-şı reia locul seu. Daca constatam ca vre-o data resbuna orı resplatesce Dumneḑeu suferinţele dreptuluı, apoı nicı odata nu putem vedea maı clar acésta bine-facere cerésca, speraranţa celuı nedreptaţit realisata, de cât în împrejurarea când a fost chemat Mitropolitul Veniamin din monastirea Neamţuluı de a-şı reocupa scaunul.

(Va urma).

SANTA SCRIPTURA.

Scurtă concordanță a legilor luĭ Moisi.

(Urmare. Vedĭ No. 11, anul XI-le, pag. 968).

Legĭ civile pentru guvernarea Israeliților. Administrarea Justiției.

Instrucțiunile ce prescrie Moisi pentru regele pe care israeliții vor putea să'și-l alégă, sunt diferite de acele pe care Samoil le numește *dreptul regeluĭ* (Ad. lege 17, 14—20; 1, Imp. 8, 11 și urm.). Cele ântĕiu cuprind datoriile sale și ce trebue sa facă spre a placea luĭ Dumneḑeu, pe când cele de al doilea conțin drepturile luĭ și ce póte face el drept sau nedrept. Regele, dupre Moisi, trebuia sa fie ales de popor, dupre cum 'l va fi recomendat Domnul; trebuia sa fie luat numaĭ din numĕrul fraților seĭ și nicĭ cum dintre strĕinĭ. Era oprit regeluĭ de a-șĭ îmmulți numĕrul cailor, și de a angaja poporul sa se întórca in Egipet spre a maĭ cumpĕra de acolo. Era oprit aseminea să aiba un prea mare numĕr de femeĭ, care putea sa-ĭ ademenésca inima și sa se faca stĕpâne preste spiritul luĭ. Nu trebuia sa adune mulțĭ banĭ, nicĭ sa se rîdice cu mândrie maĭ presus de frații seĭ. In fine, Dumneḑeŭ 'ĭ ordona sa traga o copie de pe cartea legeĭ, sa o cetésca în tóte ḑilele vieței sale, și sa nu se abata dela ea nicĭ la drépta nicĭ la stînga.

Samoil vorbind de dreptul regeluĭ, ḑice Israeliţilor: „Regele ce o să alegeţĭ va lua pe fiiĭ voştri şi-ĭ va pune să mâe carĕle sale; el va pune preste eĭ pristavĭ şi sutaşĭ; va face din alţiĭ muncitori a pămênturilor sale, sĕcerătorĭ a grînelor sale, şi meşteşugarĭ care sa-ĭ faca armele şi carele. Va lua fetele vóstre şi va face din ele parfumăresele, bucatăresele şi brutăresele sale. El are să vĕ ĭa ogórĕle, viile şi ceĭ maĭ bunĭ maslinĭ aı voştri ca sa le dea servitorilor seĭ; va urça dijma secerişuluĭ şi a vinăretuluĭ şi o va lasa eunucilor şi sclavilor seĭ. Va lua servitoriĭ şi servitórele vóstre, tineriĭ voştri şi asinile vóstre, spre a le întrebuinţa în serviciul seŭ. Va lua dijma din turmele vóstre, şi voi o să fiţĭ servitorii luı“.

Resbelul era principala datorie a regilor luĭ Israil. Era o mare diferenţa între resbelele ordonate contra Hananeilor şi între cele întreprinse în scop de cuceriri, sau pentru alte raţiunĭ ale statuluı, în contra ţĕrilor strĕine. Se oferia maĭ ântĕiŭ pace celor ce era sa fie atacaţĭ (Ad. lege 20, 10 şi urm.); li se propunea condiţiunĭ umane şi juste, dupre natura afacerilor şi dupre împrejurărĭ; numaı dacă refusau aceste condiţiunĭ, li se facea resbel. Daca era să se asedieze un oraş, daca asediul era lung şi trebuia sa se încunjure oraşul cu şanţurĭ şi să se ĭa prin mijlocirea de turnurĭ şi parapete, era oprit a se taea arborĭ roditorĭ saŭ a se face alte stricaciunĭ; numaĭ arborĭ neroditorĭ se întrebuinţaŭ la acele tăriĭ (Ad. lege 20; 19, 20). Oraşul luat cu asalt, se treceaŭ pe sub ascuţitul sabieĭ toţı bărbaţiı, şi se cruţau femeile, copiiı, animalele şi mobilile, care tóte erau ale învingĕtorilor şi se împarţiaŭ la tótă armata; dar dacă oraşul era Hananeŭ, se ucidea tot ce avea în sine viaţă, dupre un ordin special al Celuĭ ce are drept asupra vieţeĭ şi morţeĭ tuturor creaturilor sale.

Avênd a se bate în batae regulată, maĭ 'nainte de a se începe, un preot, în fruntea armateĭ, încredinţa pe luptătorĭ promiţêndu-le ajutoriul luı Dumneḑeŭ (Ad. lege 20; 16, 17). Dupa acésta capiĭ şi ofiţeriĭ umblaŭ strigând prin şirurĭ că ceĭ ce'şĭ zidise case nouă, saŭ ş'a plântat próspĕt o vie, saŭ

căsatoriţi de curînd, să se întórca pe la vetrele lor; până şi ceĭ slabĭ şi fricoşĭ eraŭ somaţĭ să se retraga, ca sa nu faca impresie rea armateĭ hotărîte pentru lupta (Ad. lege 20, 2 şi urm.).

Pradile luate dela inimic se împărţia egal tuturor soldaţilor, atât celor ce se luptase cum şi celor rĕmaşĭ pentru paza lagăruluĭ (Ad. lege 5, şi urm.). Maĭ 'nainte de a le aduce în lagar, pradile trebuia sa fie purificate; şi ïaca cum se făcea acésta. Metalurile şi tot ce putea sa resiste foculuĭ treceau prin flacari; haĭnele şi alte lucrurĭ ce nu se puteaŭ expune la foc se curaţiaŭ prin apa expiaţiuneĭ (curaţireı). Femeile care se lua în resbelele contra popórelor nehananee, deveniaŭ sclave învingĕtorilor. Daca un soldat voia să ïa de femee pe una din aceste captive (Ad. lege 21, 10 şi urm.), o ducea la el acasă; ea 'şı taea pĕrul şi unghiile, lepada hainele în care era când a fost prinsa, şi petrecea o luna întréga în doliu plângênd perderea parinţilor seĭ; dupa care Israelitul putea sa o ıa de femee; dacă se întêmpla să se desguste de ea maı în urma, el nu putea sa o vênda nicĭ sa o maı aiba ca sclava, ci era obligat sa o lase libera a se duce unde va voi.

In lagarul luĭ Israel se pazia cea maĭ mare ordine şi disciplina. Se vede cum era aşeḑate în pustie triburile în jurul cortuluĭ marturieĭ şi ordinea ce se pazia în marşurı (Num. 2). Se vede maĭ ales o mare îngrijire de curăţenie; femeile necurate se scoteaŭ afara din tabĕra, şi chiar aceia cărora li se întêmpla vre o necuraţie prin somn era obligaţĭ sa iasă şi să nu se întórca în lagar de cât séra după ce se va fi curaţit, prin spalarea lor şi a haiuelor (Ad. lege 23; 10, 11). Fıe-care soldat purta la brâŭ un ţĕruş cu care facea o grópă în pămênt în care ascundea necesitaţile sale naturale, afară de lagăr (Ibid. vers 13, 14). Intorcêndu-se din luptă soldaţii nu intraŭ în lagar decât după şépte ḑile, din causa necurăţieı contractata prin atingerea de morţĭ: eĭ se curaţiau maĭ ântĕiŭ spalându-şĭ corpul şi haınele (Num. 31; 19, 20,

24). Dar când tóta armata va fi fost în batae, acest precept nu se putea observa.

Poliţia vechilor ebreĭ nu ne este bine cunoscuta. Ştim cu tóte acestea ca regele şi preotul cel maĭ mare eraŭ ceĭ maĭ marĭ judecatorĭ aĭ naţiuneĭ. *Dă-ne un rege care să ne judece*, ḑiceaŭ Israeliţiĭ luĭ Samoil (1 Imp. 8, 6). Preotul cel mare era stabilit prin însuşĭ Moisi ca judecătoriŭ în afacerile cele maĭ grele (Ad. lege 17; 12, 13). Afară de aceştia era judecatorĭ în tóte oraşele, saŭ *în tóte porţile*, dupre espresiunea Sânteĭ Scripturĭ (Ibid. 16, 18) pentru că justiţia se distribuia la porţile oraşelor. Moisi ordona sa se dea mare respect judecatorilor şi magistraţilor, pe care scriptura 'ĭ numeşte ḑeĭ (Eşire 22, 28; Psalm 81, 1; Eşire 23, 8; Ad. lege 16, 19; Eşire 23; 2, 3, 6, 9).

Se ordona ca judecatoriĭ sa fie incoruptibilĭ, sa nu priméscă presente, şi să nu aĭba nicĭ o consideraţiune pentru persóne; sa dea dreptate saracului, dacă o are, cu aceiaşĭ mĕsură ca şi bogatuluĭ; sa nu se pedepsésca părintele pentru copil, nicĭ copilul în locul parinteluĭ (Ad. lege 24, 16); sa nu se ţină corpul celuĭ spânzurat pe lemn acolo, decât până la apusul sóreluĭ; celor ce se vor condemna la batae cu vergĭ sau cu beţe, sa nu li se aplice maĭ mult de patru-ḑecĭ loviturĭ; sa se pedepsésca cu cea maĭ mare asprime marturiĭ falşĭ şi calumniatoriĭ; să fie adeca pedepsiţĭ cu aceaşĭ pedépsă care se aplică la crima ce o imputa eĭ fraţilor lor; să fie trataţĭ fară mila, ochiŭ pentru ochiŭ, dinte pentru dinte, etc. Sa nu fie nimine condemnat dupre o singură marturie; sentinţa contra acusatuluĭ să fie sprijinita pe cel puţin două sau treĭ marturiĭ (Ad. lege 21; 22, 23; 25, 2—4; 19, 18—20; 19, 15).

Parinţiĭ, până la darea legeĭ, fusese singurĭ judecătoriĭ copiilor lor. Moisi margineşte acésta putere şi o da judecatorilor; ordona însa acestora sa pedepséscă cu mórte pe copiiĭ care-şĭ defaĭma parinţiĭ, care'ĭ lovesc, şi care li sunt cu îndaratnicie neascultatorĭ şi desfrênaţĭ; uniĭ ca aceştia erau condemnaţĭ la mórte numaĭ după simpla plângere a

părinţilor lor (Lev. 20, 9; Eşire 21, 15; Ad. lege 21, 18 şi urm.). Legea nu prevede parricidul, ca cum ar fi credut imposibilă acéstă crima. Parintele póte sa vêndă pe copiii seĭ ca sclavĭ, în casŭ de o estremă necesitate; dar când îşi vindea copila, o facea numai în presumţiunea că ea are să devina soţiea celui ce o cumpĕra, saŭ a fiului acestuia: dacă nu se întêmpla acésta, stĕpânul nu putea să o ţină numaĭ ca sclavă; daca nu'-ĭ plácea, trebuia să-ĭ dea libertate sa se duca unde va voi (Eşire 20, 12; 21 7—9). In genere parinţiĭ vindeaŭ fetele lor numai acelora cari se însoţiaŭ cu ele; a cumpĕra femee, saŭ a se casători, era tot una.

Ucigaşul de bună voie era pedepsit cu mórte (Eşire 20, 13; 21; 12, 14); dar pentru ucigaşul din greşéla, fără voĭe, legea ordónă nişte oraşe de asil. unde sa póta scapa nenorociţii de felinl acesta. Treĭ de aseminea oraşe eraŭ de ceea parte şi treĭ de céstă parte de Iordan. Fugariul se presenta înaintea judecatorilor oraşuluĭ în care a scapat, le dadea séma de cele petrecute; dupa aceea, daca némurile celuĭ ucis îl cerea, el se trimitea cu escortă la locul unde s'a sĕvêrşit omorul, şi daca se dovedia ca cu voie a sĕvêrşit omorul, îl dădea rudelor mortuluĭ spre a fi pedepsit; daca nu se gasia vinovat, se trimitea îndarat la oraşul de asil, unde rĕmânea, fara sa maĭ ĭasa, pâna la mórtea preotului celuĭ mare (Num. 35, 12—25; Ad. lege 19, 2). Dacă se gasia el afara din oraşu de catre vre unul din rudele mortuluĭ, acesta putea sa-l ucidă, fără sa-l aştepte vre o pedépsa. Aceste legi sunt în favórea Israelitului şi a strĕinuluĭ (Num. 35; 15, 26, 27). Ucigaşul volontar, nici într'un chip nu era ertat de mórte; nu putea să se rescumpere cu banĭ; ci chiar dela altar, dacă fugia acolo, era smuls şi ucis (Num. 35, 16 şi urm. 35, 31. Eşire 21, 14).

Daca din doĭ ómenĭ care se certaŭ, unul raneşte pe tovaraşul seŭ, aşa ca acesta trebue să stea bolnav în pat, acela care îl va fi lovit era obligat sa platéscă pe medicĭ şi sa despagubéscă pe rănit de tot timpul perdut (Eşire 21;

18, 19). Cel ce ucidea pre sclavul seŭ era pedepsit ca omucid (Eşire 21, 20). Dacă într'o céртă dintre doĭ ómenĭ, o femee care intervine este ranita ast-fel ca ea avortéză, fără să móra, cel ce va fi causat acest rĕŭ este condemnat la o amendă cât va socoti barbatul femeeĭ şi arbitriĭ numiţĭ spre acésta; dar dacă muma móre, ucigaşul va plăti cu viaţa sa. Daca un stĕpân causéza sclavuluĭ saŭ servitóreĭ sale perderea unuĭ ochiŭ saŭ unuĭ dinte, este obligat pentru acésta sa-ĭ puna în libertate (Eşire 21, 23 şi urm.).

Dacă un boŭ ucide cu córnele sale un om sau o femee, va fi omorît cu petre şi nimene nu va mânca din carnea luĭ. Daca boul era ştiut de maĭ 'nainte cu acest nărav şi stĕpânul luĭ era prevenit de veciniĭ, şi nu l-a închis, se va ucide şi stĕpânul şi boul; dacă stĕpânul va cere sa-şĭ rescumpere viaţa, 'i se va acorda acésta cerere, dar va trebui sa dea tot ce i se va cere (Eşire 21, 28—31). Daca boul ucide un sclav sau sclavă, stĕpânul luĭ va da treĭ-deci sicli stĕpânuluĭ sclavuluĭ, şi boul se va ucide cu petre. Când un boŭ ucide alt boŭ, se va vinde boul viŭ şi preţul luĭ se va împarţi egal între stĕpâniĭ ambilor boĭ; vor imparţi egal şi carnea bouluĭ ucis; daca însa stĕpânul bouluĭ agresor, ştia ca boul seŭ împunge şi nu l-a închis, va da bou pentru boŭ, şi boul ucis va fi al luĭ (Eşire 21, 32—36). Daca un om sapa un puţ saŭ o cisterna, îl lasa descoperit şi cade vre o vita şi se innéca acolo, stĕpânul cisterneĭ plateşte vita innecata, şi carnea eĭ rĕmane a luĭ (Eşire 21, 33—34).

Femeea adultera se pedepsia cu mórte, împreuna cu complicele eĭ (Lev. 20, 10; Ad. lege 22, 22). Violarea uneĭ fete promisa pentru maritagiŭ, dacă se face la câmp, numaĭ barbatul violator va muri; dacă se face însa în oraş, vor fi pedepsiţĭ cu mórte şi unul şi altul; cacĭ fata n'are scusa; putea sa ţipe şi sa céra ajutor (Ad. lege 22, 23 şi urm.). Crimele contra natureĭ eraŭ a eminea pedepsite cu mórte. Cel ce va fi desonorat o fata. se va îndatori să o ĭa de nevasta; saŭ, daca parinţiĭ nu vréŭ sa o dea dupa el, culpabilul va plati feteĭ zestrea ce ea spera să aĭbă. Dacă afacerea se tra-

duce înaintea judecatori or, şi se va dovedi că a mijlocit o violenţă asupra feteĭ, tê .ĕrul va plati cincı-ḑecı sicli amenda părinteluĭ feteĭ, o va luı de soţie şi nicĭ-odată nu va putea să o lepede (Eşire 22; 16, 17. Ad. lege 22; 28, 29). Se opreşte barbatul sub pedépsă de mórte a se atinge de femeea sa în timpul incomodıtaţilor eĭ ordinare; maĭ ales daca lucrul este tradus înaintea judecatorilor (Lev. 20, 18; 15, 24).

Deşi legea se pare a se mulţami de ordinar a regula esteriorul şi a înfrêna faptele cele rele, totuşĭ nu pregeta a opri şi dor nţile cele rele; ea nu permite să se poftésca averea, femeea, saŭ animalile altuĭa; tolerézǎ divorţul, şi permite parţilor separate a se casatori ıaraşĭ, dar nu maı permite a se relua dupa ce femeea se va fi maritat după un altul (Eşire 20, 17; Ad. lege 5, 21; 24; 1, 4).

Legea opria în genere tot feliul de furtişag (Eşire 20, 15; Lev. 19, 11); însă chipul cu care se urmăria diferitele feliurĭ de furturĭ este fórte variat. Aşa furarea unuı om liber spre a-l reduce în sclavie saŭ pentru a-l vinde ca sclav, era pedepsita cu mórte (Eşire 21, 16; Ad. lege 24, 7). Furtul unuĭ bou se pedepsia cu înapoiarea de cincı orı îndoit, şi cel a uneĭ oı de patru orĭ; dar daca aceste animale se gasiau înca viĭ la tâlhar, le înapoĭa numaĭ îndoit (Eşire 22; 1, 4). Cine-va putea să ucidă fara témă de pedépsa pe un tâlhar de nópte care se gasia spărgênd un zid, dar daca-l ucidea ḑiŭa mare, omorîtoriul era tratat ca om-ucid. Daca hoţul n'are ce restitui celuı pagubit, se putea vinde spre acest finit (Eşire 22; 4, 5). Cel ce va fi facut stricaciune în ţérina saŭ la viea altuia, va da îndarat dın ţérina sau din viea sa costul stricaciuneĭ ce va fi facut. Tot aşa va satisface daca se va întêmpla ca din greşala sa, se va aprinde seceratura saŭ snopiĭ vecinuluĭ (Eşire 22; 5, 6 şi urm.). Daca ceea ce s'a lasat în deposit la un altul se perde, depositariul va restitui îndoit, dacă se va constata frauda; daca nu, se va elibera pe jurământul ce va presta înaintea judecatorilor. De aseminea cel ce 'i s'a încredinţat nişte vite să le pastorésca, trebue sa rĕspunda de ele; daca se perd din greşala

sau negligența pazitoriuluĭ, acesta este dator să le restitue; daca însa morŭ sub ochiĭ luĭ sau se fură de inimicĭ, pàzitoriul se va scusa pe basà jurământuluĭ ce va presta. Daca un animal este numaĭ împrumutat saŭ închiriat, și daca se întêmplă sa móra în presența proprietariuluı, cel ce l'a luat nu plateşte nimică; dacă însa proprietariul lipseşte, împrumutatoriul va restitui lucrul (Eşire 22, 7 şi urm.).

Usura este aspru pedepsita prin legea Israeliților; li este tolerata numaĭ pentru strěinĭ (Eşire 22, 25; Lev. 25, 37; Ad. lege 23, 20). Creditoriul voind sa ıa emanete dela debitoriul seu, nŭ putea sa-ı între în casa, ci trebuia sa aştepte la uşa până ce debitoriul 'ĭ aducea ceva (Ad. lege 24, 10). Nicĭ într'un chip nu putea sa-ĭ ıa rîşnițile cu care se servia la măcinat, nicĭ haına vĕduveı; şi daca ar fi luat o haĭnă sau o învĕlitóre, séra trebuia să o dea înapoĭ, ca sa aıba fratele seŭ cu ce se acoperi nóptea (Ad. lege 24, 6; 24; 12. 13; Eşire 22, 26). Ceı ce lua lucratorĭ cu ḑiua, era datorĭ să le platésca maĭ 'nainte de a ìnopta (Lev. 19, 13; Ad. lege 24; 14, 15). Bogațiı sa nu refusa a împrumuta pre săracĭ; ebreiı sa se ajute între eĭ aşa ca sa nu fie saracı în Israil (Ad. lege 15, 8 şi urm.); niminea sa nu atinga hotarĕle moşieı vecinuluĭ seu (Ad. lege 19, 14); când sa seceră sau să culege sa nu se adune cu lacomie spicele sau câreeiĭ de struguri, ci sa le lese săracilor care merg pe urma seceratorilor sau culegĕtorilor; la ospețile religióse sa nu se uıte săracul, strĕinul, vĕduva, orfanul şi levitul (Lev. 19, 9—11; Ad. lege 12, 12; 14, 26—28; 16; 11, 14; 24, 19 şi urm.; 26, 11; 24, 19—21). Streinul cu deosebire este fórte recomandat ebreilor: „Ingrijițĭ de strĕinĭ, ḑice Mòisi, pentru ca şi voı ațĭ fost strĕinĭ în Egıpet, şi stițı ce sufer streiniĭ afară din țéra lor (Eşire 22, 21; 23, 9; Lev. 19, 34; Ad. lege 10, 18—20)".

Dumneḑeŭ voeşte ca eı să iubésca şi sa ajute nu numaĭ pre frațiĭ şi amiciĭ lor, cì chiar şi pre inimicĭ; sa se ferésca de rĕsbunare şi sa o lase luĭ Dumneḑeu (Lev. 19, 17; Ad. lege 32, 35). Vĕḑênd animalul inimiculuĭ lor caḑut sub po-

vóra, sa-l ajute sa se scóle, daca găsesc vre o vita a lui rĕtăcită, să i o aducă a casă (Eşire 23, 4; Lev. 19, 17; Ad. lege 22, 1 şi urm.). Numaĭ contra Hananeilor trebuia sa fie cu ura şi rĕsbunare; nicĭ o amiciţie, nicĭ o unire, şi nicĭ o aliaţie cu eĭ; din contra ordin de a-i prapadi. In acésta ebreiĭ sunt rĕsbunătoriĭ gloriei luĭ Dumnedeu şi esecutoriĭ decretelor sale (Eşire 23, 32; 34, 11; Lev. 19, 17; Ad. lege 7, 2—16). Era permis cuĭ-va sa între într'o vie şi sa manânce strugurĭ, saŭ sa mănânce spice din ogor; nu era permis însa să ia şi a casa (Ad. lege 23; 24, 25).

Era pintre ebreĭ sclavĭ de amêndouĕ feliurile, adecă şi naţionalĭ şi streini. Aceştia era sclavi pentru tot-déuna, dar sclavii ebreĭ se eliberau în anul sabatic. Daca socotiau să nu profite de acéstă prerogativa ce li acorda legea, ei se presentau înaintea magistraţilor, faceau cuvenita declaraţie, şi stĕpânii luându-ĭ a casa, li se strĕpungea urechea cu o sula, la uşa caseĭ. Dacă sclavul întra la stĕpân cu femeea şi copiii sei, eşia împreuna cu ei; daca însă stĕpânul l-a însurat în timpul sclaviei, femeea şi copiii capataţi din căsătorie vor rĕmânea stĕpânului; ĭar sclavul de va voi sa iasă, nu-l póte niminea opri (Eşire 21, 2 şi urm.). Nevoit fiind un ebreu să se vênda pentru saracie la un strĕin de neam, rudele lui fiind în stare, sunt datori să-l rĕscumpere (Lev. 25, 39 şi urm. Ad. lege 23, 15). Daca un sclav, silit de asprimea stĕpânuluĭ seu, îşi gaseşte refugiu în ţéra ebreilor, să nu fie estrădat, ci sa aiba voie a traiĭ în ori-ce oraşu va avea placere. Daca un parinte îşi vindea fata, cumparatorul sau fiul acestuia vor putea sa o ia cu titlu de femee de rangul al doilea; ne luând-o în aseminea calitate, era datorĭ sa o libereze în anul sabatic. Daca stĕpânul sau fiul acestuia îşĭ mai lua pe urma şi alta femee, cea dintĕiu trebuia sa fie îngrijita iaraşi ca femee a sa; la din contra trebuia să fie pusa în libertate şi mai 'nainte de anul sabatic, adica imediat (Eşire 21, 7 şi urm.).

Pentru a inspira umanitate catre ómenĭ, legea o ordona chiar şi pentru animale. Ea porunceşte ca in diua sâmbetei

animalele să nu lucreze, şi în anul sabatic sa pască ori unde vor voi; se pare încă ca acéstă indulgenţă se întindea şi asupra animalelor selbatice (Eşire 23, 12; Lev. 25, 7). Legea maĭ opreşte, să nu se férbă edul în laptele mameĭ sale; să nu se ĭa dintr'un cuib şi muma şi puiĭ saŭ oŭĕle sale, să nu să tae animale, să nu se lege gura bouluĭ ce treera, sa nu se împerechieze animale de diferite specií (Eşire 23, 19; 34, 26; Ad. lege 14, 21; 22, 6; Lev. 22, 24; 19, 19; A l. lege 25, 4; 22, 10). Tot pentru un aseminea scop moral se opria a vorbi de rĕŭ de un mut, saŭ a pune pedică unuĭ orbŭ (Lev. 19, 14).

Israeliţiĭ nu mâncaŭ cu indiferenţă orĭ ce fel de animale, pasĕri sau peştĭ; era un mare număr de acestea care la eĭ se consideraŭ ca necurate şi de care nu usa nicĭ o dată. Dintre animale patrupede necurate era acele care nu aveaŭ copita despicata şi care nu rumega. Dintre peştı nu mâncau decât pe ceĭ ce aŭ aripióre şi solḑĭ. Era şi multe feluriĭ de pasĕrĭ şi reptile ce nu se mânca. Ca viĭ, aceste animale nu spurca pre ceĭ ce se atingeaŭ de ele, dar cadavrele lor imprima o pângariciune care ţinea până séra şi care nu se curaţia decât prin spălarea corpuluı şi a haĭnelor (Lev. 11, 2 şi urm. 20, 25; Ad. lege 14, 4). Nervul cópseı nu se mânca nicĭ dela animalele curate, din causa nervuluı cópseı luı Iacob, atins de ânger (Facere 32, 32); nu se mânca nicı animalul mort de sine saŭ pe care l-ar fi sfâşiat vre o féră sĕlbatica. Sângele şi grăsimea animalelor nu maĭ puţin eraŭ oprite (Eşire 22, 31; Lev. 22, 8; Fac. 9, 4; Lev. 3, 17; 7, 23-27; 17, 10-14; Ad. lege 12. 23; 15, 23).

Taerea împrejur a parţeı barbateştı fu comandata luı Avraam; ea era obligatóre sub pedépsa de mórte (Fac. 17, 10-12; Num. 5, 2; 19, 11 şi urm.). Era maĭ multe necurăţeniĭ legale, dintre care unile separa de întrebuinţarea celor sânte, şi altele de orĭ ce relaţiune cu ómeniĭ. A fi atins un mort, a fi fost în casa unde era el, a fi asistat la serviciile funebre, te făcea necurat pentru şépte ḑile, şi te obliga să fiı curaţit cu apa espiaţiuneĭ, sub pedépsa de mórte (Num. 5, 2; 19, 11

şi urm.). Lepra, blenoragia, incomoditatea ordinară a femeilor imprima pângăriciune tuturor celor ce suferiaŭ de ele; şi după vindecare trebuia sa aducă o jertfa de curaţire. Cel ce s'ar fi apropiat numaĭ de persónele cu asemine suferinţĭ se considera ca spurcat, numaĭ până séra (Lev. 13, 44-46; 15, 2; 15, 19; 15, 20 şi urm.). O femee lehusa, era nu maĭ puţin taxată de necurata, patru-ḑecĭ de ḑile întregĭ, dupa naşterea copiluluĭ, şi opt-ḑecĭ de ḑile, dupa naşterea uneı fete. In tot timpul acesta ea nu putea să se atinga de lucrurile sânte nicĭ sa se presinte la uşa costuluı mărturieĭ; după espirarea acestor ḑile ea venia şi oferĭa pentru curaţirea sa un miel, o turturica saŭ un puı de porumbel; dacă era saracă oferia numaĭ două turturele sau doı puı de porumbel (Lev. 7, 4 şi urm.).

Tóte popórele care n'aveaŭ taerea împrejur, trecea de necurate la Iudeı; eı se serviau de cuvêntul *netăiat împrejur* spre a înţelege ceva necurat, pângarit. Hananeiĭ şi Amaleciţiĭ eraŭ daţĭ anatemeĭ (Eşire 17, 14; Ad. lege 25, 17-19). Famenii, bastarḑiĭ, saŭ ceĭ nascuţĭ din prostituţie, nu intra în biserica Domnuluĭ până la a ḑecea generaţie; adecă, nu profitaŭ de drepturile Israeliţilor. Amoniţii şi Moaviţiĭ nu intraŭ nicı la a ḑecea generaţie (Ad. lege 13, 1; 23, 3). Era oprit a face pace şı a trai în amiciţie cu aceste popóre (Ad. lege 23, 6). Idumeii şi Egiptenii puteau fi primiţĭ în Israel dupa a treia generaţie, primiĭ pentru că Isav parintele lor era frate luĭ Iacob, şi ceı de al doilea pentru ca Israeliţiĭ traise ca strĕinĭ pe pămêntul lor (Ad. lege 23, 7).

Moisi opreşte tot felul de fraude şi înşelaciunĭ în comerţŭ. Ordona ca neguţitorii sa aıba mĕsurĭ egale şi pentru vêndut şi pentru cumpĕrat (Lev. 19, 35; Ad. lege 25, 13 şi urm.). El maĭ ordona să se onoreze bĕtrânii şi nimene dintre tineri sa nu şédă jos înaintea saŭ în presenţa lor (Lev. 19, 32). Indatoreşte pre toţĭ Israeliţii sa pórte ciucurĭ la cele patru colţurĭ a mantaleı lor şi fimbri pela margenea hainelor, care sa le amintésca de legea Domnuluı (Num. 15, 38; Ad. lege 22, 12).

Fetele la ebrei n'aveau drept de moştenire decât numai în lipsă de băeţi. Fetele ereditare trebuia să se marite după barbaţi din tribul lor, pentru ca ereditatea unuĭ trib sa nu trécă la altul (Num. 27; 8, 12; 36, 3-4; 27. 6-8; 36, 6-8). Când cineva móre fară copiĭ, fraţiĭ seĭ vor moşteni averea sa; dacă n'are fraţi, succesiunea va fi a unchilor seĭ de tata; daca nare nicĭ unchi paternĭ, sucesiunea este a celuĭ maĭ de aprópe dintre rude. Când cineva murind nu lasă copiĭ, fratele seŭ este obligat să ia de soţie pe vĕduva fratelui mort şi face a se perpetua memoria rĕposatuluĭ, căruia el este succesor de drept. Dacă refusa, femeea-l cita la pórta oraşului, îĭ scotea papucul din picior, îl scuĭpa în faţă şi-ı dicea: *Aşa să tratéză cel ce refuză a edifica casa frateluĭ sĕŭ în Israel* (Ad. lege 25, 5 şi urm.). Dacă un barbat avea vre un prepus contra femeeĭ sale, putea să o oblige sa bea apa gelosiei (Num. 5, 14 şi urm.); şi Dumnedeŭ fasuse acéstă concesiune pentru duritatea Iudeilor, acordându-le sa aiba acéstă dovada, spre a se înlatura alte nenorocirĭ maĭ mari. El tolera înca ca bărbatul sa-şĭ acuse femeea când n'o gasia cinstita; dar daca acusaţia se dovedia nedrépta, barbatul trebuia sa fie bătut cu vergi şi sa plătéscă o suta de sicli amenda în profitul tataluĭ soţiei, şi nu mai avea drept să se desparta de ea vre o data (Ad. lege 22, 14 şi urm.).

Ţéra Hanaanului trebuia sa fie împarţita cu sorţĭ şi egal între tóte triburile, precât era cu putinţa, avêndu-se în vedere şi numĕrul populaţiei fie-caruĭ tribŭ (Num. 33, 54; 34, 15). Când se zidea o casă tot Israelitul era dator sa-ı facă în jurul acoperamêntului lat şi şesu un fel de mur sau coronamênt de jur împrejur, pentru ca sa nu cada cine-va de acolo şi sa i se causeze mórte; mai ales ca pe acopereminte se suiaŭ şi se rugau în timpul nopţei [Ad. lege 22, 8].

Era maĭ multe feluri de voturĭ saŭ promisiuni ce puteau sa faca Iudeii. Puteau sa se devoteze ei înşii sau sa devoteze pe alt cineva [Lev. 27, 2 şi urm.]. Persóna devotata trebuia sa se rescumpere cu o suma óre-care. Un om de vrîsta de la 20 până la 60 ani, da pentru rescumpĕrarea sa cinci-decĭ sicli,

și femeea treĭ-ḑecĭ. Un baeat, dela cinci până la douĕ-ḑecĭ anĭ, da douĕ-ḑecĭ sicli, și o fată de aceeași vrêstă — ḑece. Un om maĭ sus de șése-ḑecĭ anı da cinci-spreḑece sicli, și femeea de acéstă etate, ḑece. Sĕracii da, dupa puterea lor, taxa care li se impunea de preot. Un animal curat pentru sacrificiu, care va fi fost promis, nu se va putea rescumpĕra, ci va fi jertvit. Un animal necurat se va estima de preot, și daca proprietarul va vrea sĕ-l rescumpere, va da pentru el a cincea parte din valóre pe de asupra. Daca este o casă, se va estima si se va vinde în profitul preoților; voind proprietarul sĕ o rescumpere va plati a cincea parte peste taxa preotuluĭ. Un câmp consacrat se va estima de aseminea, dupre valórea venitului și dupre timpul ce maĭ rĕmâne până la iubileu; proprietarul va putea sa-l rescumpere adaogênd a cincea parte mai mult; și daca proprietarul nu-și rescumpĕra câmpul și este vêndut unui altuia, cel ce l-a promis nu, va maĭ putea întra în stĕpânirea lui nici în anul iubileu pentru ca este sânțit și devenit ca un fond câștigat de preoți; lor dar li revine în anul iubileu.

Lucrurile și animalele devotate anatimei, nu se rescumpĕra, dar animalele erau ucise și casele sau lucrurile rĕmâneau ale preoților. Primogeniții, aparținênd Domnului, nu puteau fi devotați. Dijmele pamêntuluĭ și din animale pot fi rescumpĕrate adăogênd a cincea parte în plus la valórea lor. Fiecare era obligat sa achite exact și grabnic ceea ce va fi promis. Daca o fată care se va afla încă în casa parintéscă face o devoțiune, cu știrea tatalui eĭ, o va îndeplini numai de-cât; daca din contra, tatal nu consimte la promisiunea fetei, acea promisiune va fi nula și fara efect. Dacă ceea ce a promis este femee maritată, barbatul va ratifica sau va anula promisiunile date de femee. O femee despărțita saŭ vĕduva va fi ținuta să-și îndeplinésca promisiunea ce va fi făcut.

Nazoreiĭ era un fel de ómenĭ ce se consacraŭ lui Dumneḑeŭ, și carii se abținea de vin și de tot ce putea sa îmbete, carı nu-șĭ tundea pĕrul și nu asista la nicĭ o ceremonie funebra, în tot timpul Nazoreatuluĭ lor (Num. 6, 2-21). După espi-

rarea termenuluĭ, preotul trebuia sa-ĭ presinte la uşa cortuluı marturieĭ şi sa aduca un miel tot-ardere, o óı̆e pentru pecat şi un berbece pentru o jertfa de pace. Dupa sĕvêrşirea acestora, se taea pĕrul nazoreuluĭ şi se arunca pe focul de pe altar; dupa aceea preotul punea pe braţul nazoreuluı o spată de berbece şi dintre ofrandele de pâne şi prajiturĭ; acesta înapoindu-le, preotul le rîdica înaintea Domnuluı, şi dupa acésta ceremonie nazoreul putea să bea vin. Daca se întêmplă ca în timpul consacraţieĭ sà móra cine-va, el se îndatoreşte sa reîncépa din noŭ tóte ceremoniile nazoreatuluı seu şi să aducă doı porumbeı pentru curăţire de întinaciunea sa.

Tóta ţéra Hanaanuluı fiind cufundata în idolatrie, pe la timpul când au intrat ebreiı în ea, Dumneḑeu li ordona de a sfărîma tóte semnele şi tóte urmele falşeı religiunĭ, precum dumbravı consacraţe, altare, petre, colóne, statuı rîdicate în onórea mincinoşilor ḑeı. Ordonă sa se rîdice de o cam data în onórea sa un altariu de brazde de pamênt la pólele Sinaiuluĭ (Eşire 23, 24; 34, 13; Ad. lege 7, 5; 12, 3; Eşire 20. 24); dupa aceea i se facu unul de lemnu îmbracat cu table gróse de aramă, şi deşert în launtru, pentru Tabernacul. Focul se facea pe un grilaj de aceaşı materie aşeḑat cam la jumatatea altariuluı (Eşire 27, 5. Ordonă de asemiinea ca îndata ce vor intra în pamêntul promis, să se suıe pe munţiı Ghebal şi Garizim: O parte din triburĭ trebuia sa se urce pe Garizim şi sa pronunţe bine-cuvêntările Domnuluĭ asupra celor ce vor pazi legea, şi o alta parte, de pe muntele Ghebal, sa pronunţe blăsfeme contra celor ce o vor calca. Acolo trebuia să rîdice un întins şi mare altariŭ tencuit cu var, pe care să se póta scrie cuvintele legeı Domnuluı: Un feliu de monument care fu executat de catre Iosua (Ad. lege 11, 29; 27, 12-14; Iosua 8, 30-33).

prin Innocent M. Ploeşténu.

RAȚIUNEA ȘI REVELAȚIUNEA

(Urmare) [1]

ARTICUL AL II.

Basa certitudineĭ Supraraționale și obiecțiunile contra eĭ.

Până aicĭ s'a aratat ca învĕțătura credințeı creștine are o certitudine raționala și una suprarațională saŭ mistică. Acum se va arata basa certitudineĭ mistice și se vor aprecia obĭecțiunile aduse contra eĭ.

§. 1. Basa certitudineĭ Supraraționale sau mistice.

Fenomen va se ḑică aparițiune. Cu tóta mândria sa omul a primit acésta espresie spre a însemna tóte ce se arata ochiuluĭ saŭ spirituluı sĕŭ, convins ca sunt ca fantomele ce apar în teatru fiind puse în mișcare și aduse pe scenă de altă putere. In adever, este evident ca tot ce are început și sfêrșit, ce vine în spirit și ese, nu póte exista de sine, ci este o realitate trecĕtóre, dupre care e ascuns un temeiu maĭ înalt. Pe temeiul acesta omul, orĭ unde a vĕḑut un fenomen, a conchis la causa luĭ și deveni ast-fel un axiom a rațiuneĭ ca nu esistă fenomen fara causă.

Acum de óre ce *este* o certidudine mistica, pe care am numit'o convingere fără sciința, purcésă din o lu-

[1]. Biserica Ort. Anul X. No. 11. 880-898.

mină maĭ înaltă și liberă de tóte îndoielile, trebue neaparat să esiste și *causa* acesteĭ certidudinĭ. Conform altuĭ principiŭ a rațiuneĭ, orĭ-ce fenomen stăîn proporție cu causa sa, adicăînsușirile fenomenuluĭ se afla în un mod anumit și în causă: „*Nihil in efectu, quod prius non fuerit aliquo modo in causa*", cacĭ ea n'ar fi produs fenomenul, de n'ar avea, de și póte în grad maĭ înalt însușirile luĭ. Causa este puterea ce produce fenomenul, decĭ fiind în lume o certitudine mistică, *este* și o putere mistica.

Am ḑis, că certitudinea mistică este o convingere fară sciință, decĭ puterea mistica póte covinge fara concursul resonamentuluĭ și a sciințeĭ. Acésta convingere este libera de orĭ-ce îndoială, este convingirea cea maĭ deplina, decĭ puterea mistica ce o produce, este în stare, făra literatura, făra sciința; fara resonament, așa ḑicênd cu totul tacit a produce o convingere ce covêrșește orı-ce convingere. Acéstă covingere este transluminara, decı puterea mistica, fară concursul literaturei, a resonamentuluĭ și a sciințeĭ, trebue sa póta respândi o lumina, ce eclipséza lumina literatureĭ a resonamentuluı și a sciințeĭ. Nearedincioșiĭ trebue saŭ sa concéda acésta, saŭ să nege fenomenul certitudinei mistice. Daca admit acest fenomen ca convingere ce nu vine din resonamentul literatureĭ saŭ a sciințeĭ, atuncĭ ea trebue sa aıbă un alt isvor; acésta vom arăta. Iar daca nu admit puterea mistică așa cum o admite biserica, tot trebue să admită o putere ce produce atarĭ efecte, și ast-fel indirect ajung la acelașĭ resultat.

Dar ce va sĕ ḑică o lumină ivită în sufletul nostru fără literatura, fară resonament, fără sciință? Este acésta cu putință? Se póte înțelege?

Eĭ! chiar de n'am putea-o bine înțelege, nu sunt neliniscit, eu repet încă: Dacă pentru învĕțătura credințeĭ creștine esistă pe astă lume o convingere fără

sciința, transluminara, libera de orĭ-ce indoiala, atuncĭ esista și *o causă* cu aceléși calitațı ce lucrézĕ în spiritul omuluĭ. Dar se trecem maĭ departe.

D-ḑeŭ nu privește obiectele ca noı; El, lumina substanțiala și deplină, nu croește ca noı o cale rațională, dupre care sa stabilésca principiĭ și sa traga conclusiunĭ și dela aceste sa se întórcă ıar ıa acele— cum procede lumina intelectuala, rațiouala, logica, naturala, filosofica saŭ cum s'ar maı numi ea. Nu, D-ḑeŭ vede și recunóște tóte cu o singura cautătura; când el din locuința sa eterna privește la cele ce peste mulțĭ seculı se vor întêmpla, ochiul seŭ nu clipește, genele sale maĭ puternice decât a le ḑeuluĭ olimpic nu s› ating; el urmarește cu ochire sigura starile diferite a lucrurilor create. Și óre noı sa nu participam în un grad anumit la acéstз lumina supraraționala, supraințelegibilă, — la acésta lumina a luĭ D-ḑeŭ? El dând omuluĭ capacitate de a stabili principiı și de deducțiu, sa nu-ĭ fi împartașit și un grad anumit a lumineĭ sale propriı pentru un scop înalt? Omul avênd puterea deducțiuneĭ și a inducțiuneı sa n'aĭbă și puterea intuițiuneĭ? Toțĭ avem acésta putere pentru lucrurĭ maĭ pe jos de cât acela cu care ne ocupam aicĭ. Intuițiunea, acéstă viața internă, fară principiĭ și deducțiunĭ este tocmaĭ puterea inteligențeĭ omeneștĭ.

Toțı cunóștem presimțirile. Admitĕ-le necredincioșiĭ saŭ ba, ele tot sunt o marturie istorică. Cine n'a avut încă nicĭ una, va ava în viitor. Insa ce este presimțirea?— Eștĭ singur a casă, întristarea cuprinde sufletul teu, zadarnic te întrebĭ, pentru ce? 'Țĭ ĭeĭ séma, eștı tot acela ca maĭ nainte. Afacerile 'țĭ staŭ bine, eștĭ mulțemit cu sine, — ce-țĭ face tot-déuna numaĭ bucurie —, și cu tóte aceste eștĭ trist! Dupa câteva ḑile primeștĭ știre, ca un amic, o rudă de aprópe a murit tocmaĭ în ora când eraĭ trist fară a ști pen-

tru ce. Decĭ cum aĭ simţit acésta? Sigur că nu pe calea principiilor şi a conclusiunilor, nicĭ prin inducţiunı şi deducţiunĭ, ci prin o intuiţiune secretă, neesplicabíla, prin o lumina maĭ pre sus de cea logica.

Intâlneştĭ pe cine-va prima dată. Nu cunoştĭ nicı viaţa, nicĭ némul, nicĭ rangul luı, nicĭ binele, nicĭ rĕul ce a făcut; îl priveştı ca Iisus pe tênĕrul din Evangelie: „Iar Iisus cautând spre dênsul l'a iubit pre el" (Marc. 10, 21); sufletul zugravit pe fisionomia luĭ te atinge, tu'l iubeştı; intuiţiunea simpatică la minut efectua în tine, ce logica anĭ întregĭ n'ar fi putut.

Priveşte maĭ departe o bătălie, geniul militar; 200,000 de ómenĭ de o parte şi 200,000 de alta; din mijlocul fumuluĭ de praf, din valmăşagul acesteĭ mase de ómenĭ generalul primeşte d'abea numaĭ ştirĭ sporadice, căcĭ ómeniĭ pe care aştepta, aŭ cadut: atuncĭ îĭ trece de-odata prin minte o lumınă, cum dice Bossuet în funeralul prinţuluĭ Condé, îĭ vine o intuiţiune, dă ordinul cel de pe urmă şi apoĭ se pune la odihnă, asigurat că totul e sfêrşit.

Un pictor voeşte a zugrăvi ceva pe pânză; óre cu instrumente matematice va grupa el persónele şi le va da vĭaţă şi realitate? El póte, dar nu vrea sa faca acésta, ca nu cum va numaĭ prin calcul, fără intuiţiune să esecute o lucrare mecanică, o fiinţa mórtă.

Dacă în ordinea firéscă este ast-fel, dacă tot ce-ĭ mare pe pămênt se află cu puterea intuiţiuneĭ, cum află Christofor Columb lumea nouă, apoĭ judecă ce trebue sa fie, când e vorba de ordinea eternă, de ţĕrmul nemărginit a lumeĭ viitóre, când e vorba de a afla pe D-deŭ? Pentru acéstă mare operă a vieţeĭ sa nu fi dat D-deŭ o intuiţiune d-deéscă, o putere mistică şi o lumină cu efect a tot puternic?

Decĭ putem ĭar încheĭa că, esistând o convingere

mistica, adica fara sciința, transluminara și libera de ori-ce îndoiala, esista neaparat și o putere mistica, saŭ o lumina mistica, care e în stare a produce acésta convingere.

Dar numaĭ acésta putere mistica n'ar putea explica fenomenul certitudineĭ mistice, caci esistența uneĭ puterĭ nu-ĭ de ajuns spre a produce efectele; ea trebue înca a se pune în legatura cu ființa asupra caria viea sa produca aceste efecte, ĭar acésta se póte numai, dacă puterea afla în acésta ființa ceva corespundator ei. Eŭ vorbesc cu un animal, însa el nu mĕ ințelege, cine'ĭ de vina? Cuvêntul nu e; poțĭ vorbi cu un om sau cu un animal e tot una; dar pentru ce animalul nu mĕ înțelege? Pentru ca-ĭ lipsește organul interior, corespundetor vorbeĭ, adica organismul rațional.

Ast-fel, ca sa esiste o certitudine mistică, trebue nu numaĭ sa esiste o putere mistica, ci și un organism în om, care să fie pus în mișcare de lumina mistică, cacĭ almintrelea în zadar ea ar straluci, n'ar avé asupră-ne efect.

Așa dar dupa principiĭ logice esistă nu numaĭ-o lumina mistică ci și un organism mistic, receptacul a intuițiuneĭ divine. Omul este decĭ o ființa religiósă și acésta e *prima consecință* din principiul despre existența unei convingerĭ fara știință, trasluminară și libera de orĭ-ce îndoială, — convingere produsa de învĕțătura credințeĭ creștine.

Omul este o ființa religiósa, pentru ca are un organism religios saŭ mistic; el e aseminea o ființa rațională pentru că are un organism rațional și o ființă animală propriŭ ḑisă pontru-că are un organism animal. Daca strîng eŭ cuĭ-va mâna și el are bunătate a'mĭ respunde tot prin o strângere de mână, atuncea mĕ adresez la organismul sĕŭ fisic; daca aduc o dovada în favórea opiniuneĭ luĭ, mĕ adresez la orga-

nismul sĕŭ raţional, ıar dacă îı ḑic: „Omule, vina-ţĭ în sine, arunca o cautătura asupra vieţeĭ tale, cade în genunchĭ şi marturiseşte-ţı pĕcatele tale", atuncĭ mĕ adresez la organismul seŭ mistic; aceste cuvinte ar fi absurde pentru organismul fisic şi chiar pentru cel raţional, ıar organismul mistic le înţelege şi pentru acésta ne ınarturisim pecatele.

Decĭ omul este o fiinţa religiósa, mistica; dar dacă el se scóla în protiva religiuneĭ, daca o respinge, atuncĭ sĕ aiba el óre un defect fisic saŭ raţional? Nu, nicĭ de cum, ci numaĭ organismul seu mistıc e slacit, sdruncinat saŭ tâmpit, cacı acest organism se tâmpeşte mult maĭ lesne decât cel raţional, avênd natura mult maı gingaşa; şi daca cunóştem omul şi puterea, ce pasiunele aŭ arupra luĭ, este o minune ca se póte înca înrîuri lesne asupra acestuĭ organism. — In atare caz trebue să se arate marimea bunataţeĭ luĭ D-ḑeŭ, adica sa se restabilésca deplin organismul religios cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ.

Din cele precedente rесulta înca, ca omul fiind o fiinţa religiósa; religiunea este adeverata. Cacĭ óre natura nóstra saŭ vre-o putere a luĭ Dumneḑeŭ se fie falsa? Nicĭ un organism, nicı o putere nu este falsa, de şi pot fi falsate. Tot ce esită independent de noĭ este adeverat; precum de esemplu puterea electrică este adevĕrata cacı află loc apareıţiunĭ electrice, aşa este adevĕrată şi puterea mistica, fiind-ca aŭ loc apariţiuneĭ mistice; tot aşa este şi cu organismul fisic şi raţional. Aceste consecinţĭ sunt evidente. Dar cum unii cauta a le înlatura? Vom vedea maĭ departe.

§. 2. Reînfrângerea obiecţiunelor contra certitudineĭ mistice.

Se înţelege de sine ca în sfera supranaturaluluĭ vor esista şi *trebue* se esiste enigme şi mistere pentru

spiritul omenesc. Dar, óre pe terenul accesibil esperienţeĭ şi ştiinţeĭ omeneştĭ nu esista mulţime de mistere ? Noĭ ómeniĭ cunóştem numaı *forma din afară*, concreta, sensibila a lucrurilor ce ne încunjura, nu însa şi natura lor cea maı interna, fiinţa lor, cacı atunci cunoştinţa nóstra ar trebui sa fie absoluta, intuitıva, *D-ḑeéască*, ceia ce ea tocmaĭ nu este. Lesne veĭ înţelege comfusiunea aversarilor noştri, când s'ar afla pe vîrful Alpilor o picătura de liquid cu proprietaţĭ necunoscute şi s'ar duce înaintea învěţaţilor ; toţı ar fi în mişcare, picatura s'ar lua în pastrare şi spre esaminarea eĭ s'ar numi comisiunĭ, care ar ţine întruniri cu lunele, pe strade s'ar întreba ómeniĭ despre noutatea ca la Academie este o picatura de apa, cum nu s'a maı věḑut. — Şi cu tot dreptul, cacĭ şi picatura de apa e o minune Dumneḑeésca, ceı maĭ marı învěţaţĭ ar avea de lucru cu esaminarea eĭ. Ea e o creaţiune a luĭ Dumneḑeu, vorbeşte de Dumneḑeu, învaţa ceva despre Dumneḑeŭ. Nu voim a rîde pe înveţaţiĭ. care s'ar întruni spre acest scop. Nicı St. Scriptura nu a rîs pe Solomon istorisind ca: „a grait de lemne de la cedrul cel din Liban şi până la isopul, ce iese prin zid,“ [3 Imp. 4, 33], dela planta cea maĭ de nimic, până la arborele superb, ce ornéze palate regale şi far'a fi viŭ, păstréză sub aurăriĭ şi tablourĭ un fel de nemurire ce ĭ-a dat Dumneḑeŭ.

Fie ca n'am avea drept a rîde ştiinţa pentru greutatea cu care analiséḑa o picatura de apa, dar când e vorba de apariţiunı ca certitudinea mistica, când e vorba de milióne de ómenı, care admit o convingere ca principiŭ al vieţeı lor, — avem drept a cere de a nu fi indiferenţĭ catre aceste fenomene. Căcĭ daca merita consideraţiune un fenomen simplu, material, cu cât maĭ mult un fenomen ce priveşte pe întréga omenire, un fenomen social saŭ şi maĭ înalt,

care nu este a unuĭ singur popor ci a tuturor popórelor. — Fiind cu mult maĭ comod a nega decât a afirma, uniĭ încep cu negarea. Acésta este tot-déuna înteiul pas al necredinţeı.

Dar se póte nega marea mişcare mistică, ce am aratat? Fenomenul convingereĭ fară ştiinţa, transluminara şi liberá de ori-ce îndoiala este o mărturie saŭ nu? Nu'l adiveresc milióne de ómenĭ. ḑicênd: „Noı ţinem învețatura credinţeĭ creştine şi anume, n' avem credinţa învĕţaţilor ci credinţa cea simpla?" Făr'a maĭ vorbi de modul cum eĭ dovedesc convingerea lor cea curata, conformând cu ea tóta vieţuirea lor, — ceia ce desigur e demn de observat, când atâţia se jertfesc pentru convingerile lor, — vom spune numaĭ că certitudinea mistica are pentru sine mărturia a opt-spre-ḑece seculĭ şi că multe milióne de ómenĭ aŭ acésta convingere. Ce se póte obiecta aicĭ, decât dór a-ĭ acusa pentru egoism saŭ pentru faţarnicié. Dar acésta va face numaĭ acela, care nu are o mamă creştina, o soră, soţie, fiica saŭ amicĭ, creştinĭ; cum, o mamă creştina nu-'ţĭ a aratat nicĭ o datá pe Christos în inima eĭ? N-aĭ simţit nicĭ o dată mângăere creştina la sĕrutarea unuĭ amic? De opt-spre-ḑece secule creştinismul nu-ţĭ a vorbit înca la inima? Ar fi decĭ o infamie să-ĭ acuzĭ de faţarnicie. Creḑĭ dór pè rudele şi amiciĭ tĕĭ, creḑĭ în virtutea lor, îĭ iubeştĭ îĭ admirĭ şi ḑicĭ despre eĭ ca şi Polinuctes despre Paulin: „Virtutea lor este pra mare, ca sa nu fie sincerĭ".

Ia sama numaĭ la feliul uneĭ convertirĭ; întrébă pe un creştin de curînd convertit ce s'a petrecut în sufletul sĕŭ? El îţĭ va spune: „Am citit, am raţionat, am voit, însă n'am ajuns la ţintă, şi într'o ḑi, singur eŭ nu ştiŭ cum, n'am maĭ fost omul din nainte: am creḑut; apoĭ am cetit din noŭ, am raţionat ĭar şi am întărit credinţa mea prin raţiune ; dar ce s'a petrecut

în mine momentan când am fost așa de tare convins de credința, difera cu totul de ceia ce am simțit înainte și după aceea.

Acésta este tocmaĭ istoria luĭ Iisus dupre invierea sa [Luca 24, 13—42]. Doi ucenici mergeau la Emaus; Iisus iĭ întalnește, îi întréba ce vorbesc și de ce sunt așa triștĭ. Eĭ nu-'l cunoscura ci unul iĭ respunse: „Tu singur eștĭ venit de aiurea în Ierusalim de nu știi ce s'a întêmplat cu Iisus din Nazaret, prorocul cel mare, puternic în cuvênt și fapta înaintea lui Dumnedeŭ și a ómenilor? Preoții și domnii noștrĭ l-aŭ osîndit și l-au omorît; ĭar noi nadějduiam ca el va isbavi pe Israil și iata, a treia di dupa restignirea sa niște femeĭ mersera de diminéța la mormênt, unde li se arata un înger și le dise ca Iisus este viu.“ O nepricepuților și împetriților, le dise Iisus, aŭ nu trebuea sa patimésca Christos și se între în marirea sa? Și el vorbi de Moisi, David și Isaia, esplicâdu-le tóte profețiile, dar ei tot nu-l cunoscura. Ajung în Emaus, se pun la masa. Acum Iisus iese din sfera putereĭ raționale, face semnul cruceĭ, bine-cuvintéza pânea și le împarte. Pe loc ochii lor se deschid, acum 'l cunosc; ei resistara putereĭ raționale, dar ceĭ misticĭ se supun.

Daca nu se póte nega un fenomen, trebue a-'l esplica. Dar cum? Adversariĭ ne dic: Bine, sa admitem un fenomen“, însa voiŭ singurĭ recunóștețĭ ca nu este rațional. Cum se póte discuta asupra unuĭ lucru, despre care dic însuși apăratorii luĭ, că nu este rațional. Dicețĭ ca se petrece în voĭ ceva; petrécě-se orĭ-ce, tréba vóstra, dar în sfera rațiuneĭ nu intra; acésta probéda marginire și slabiciune de spirit, însa nicĭ odata nu póte fi obiect de disputa.“

Tactica cu care necredincioșiĭ combat adeverul este fórte batatóre la ochĭ. Finețа acesteĭ tactice stă în a desparți puterea raționala și cea mistica din

misteriul credinţei, spre ale combate pe câte una: cacĭ câte una a parte nu pot resolvi deplin dificultatea. In adevĕr, daca opunem adversarilor noştrĭ puterea raţională a credinţeĭ, ne ḑic: trebue dór sa aveţĭ în vedere pe toţĭ ómeniĭ, socotiţi ca copiiĭ, femeile şi ceĭ neînvĕţaţĭ vor resolvi aceste cestiunĭ? De aicĭ conchid eĭ ca majoritatea nu póte ajunge la convingerea raţionala. Iar daca le opunem puterea mistică, ne respund: acésta putere nu e raţionala, ea se potriveşte numaĭ pentru copiĭ, şi dovedeşte slabiciune de suflet. Ast-fel de o parte ar fi prea mult, ĭar de alta prea puţin. — Insa nu putem admite acésta partiţie a puterilor nóstre. Daca credinţa unuĭ Chrisostom n'a fost slabiciune de suflet, apoĭ nicĭ credinţa unui copil, unuĭ muncitor, unuĭ neînveţat nu este slabiciune de suflet. Se înţelege ca aceştia aŭ ajuns la adever pe alta cale, decât Chrisostom, însa acésta nu dovedeşte nimic mai mult de cât ca sunt doue caĭ la adevĕr. — Adeverul, ĭar nu calea pe care ajungi la el decide, dacă spiritul este slab saŭ nu. — Adeverul admis de Chrisostom şi sancţionat prin geniul seŭ nu se póte privi ca o slabiciune de spirit. Deci orĭ pe ce cale ajungĭ la adevĕr, el e adever, eşti stĕpân pe dênsul. Ce importa daca te suĭ în palatul regal pe treptele de onóre saŭ pe o cale secreta? O data ajuns, eşti în apartamentele regeluĭ, în un loc frumos şi fórte onorific. Tot ast-fel e şi cu adeverul. Daca eŭ, om de rînd l'am aflat în calea mea la drépta saŭ la stânga, de ce-aşĭ fi mustrat? Intréga maiestate a creştinismuluĭ 'mĭ oferă scut şi ajutor. Daca armele mele nu sunt bine oţelite, apoĭ cele a fraţilor, parinţilor şi stremoşilor meĭ fost-aŭ cercate în destul.

Aşa dar nu trebue a despărţi puterea raţională de cea mistica, ele nu se pot desparţi, fiind douĕ capete a le unuĭ şi aceluia-şĭ arc, adica a credinţeĭ creşti-

ne. — Biserica are un corp şi un suflet: corpul este puterea raţionala, ïar sufletul e cea mistică. — Precum corpul fara suflet este mort, aşa puterea raţională a credinţeï creştine fara puterea mistica; iar acésta ar fi o ilusiune fara puterea raţionala, care o arata şi o adivereşte.

Adversariï maï obiectéza, ca tóte religiunile îşï atribuesc acésta putere mistica, pe care noi o susţinem numaï pentru religiunea creştina; ca şi păgâniï o pretindaeŭ; ca şi diferitele secte creştine se lauda cu ea. Se începem cu pagânii. Chiar daca admitem că pagânismul a avut o putere mistica, ce resulta de aicï? De sub vestmêntul pângarit al pagânismuluï neîntrerupt a lucrat până la ungrad o putere mistica. Pagânismul numai a profanat, a încarcat cu idei şi obiceiurï monstruóse cultul original cel adevarat. Caci dacă l'ar fi lepadat cu totul, atunci pagânismul n'ar fi maï avut nicï un cult ci ar fi degenerat in Nihilism. Inse puterea mistica n'a putut şi nu póte fi gonita din lume, precum nu se póte isgoniï puterea electrica sau magnetica. Cu tóta neştiinţa sa despre adeveratul Dumneḑeu, pagânul, ḑice Tertulianŭ, în bóle şi necazurï striga: „O D-ḑeul meŭ“! şi în casurï de bucurie: „o cât e de bun D-ḑeŭ“! Pagâne, întréba Tertulian, cine ţï-a spus acésta? Oraculele tale te-au înveţat acésta limba? Nu, tu o scii de aiurea, acésta este limba unuï suflet *din fire* creştin „anima humana naturaliter christiana“ adică un suflet în care puterea mistica n'a încetat a lucra, Ce maï remâne de ḑis în privinţa pagânismuluï, se vede din cele ce vom ḑice despre sectele creştine.

Te aflï în America la o mare adunare. O femeie se scóla şi ḑice: „Fraţilor, spiritul sânt m'a inspirat, sa facem în acest moment cutare fapta buna“! Un om cu minte sanătósă respunde: „Maï înainte de a

asculta pe tine, care vorbeştĭ în numele putereĭ mistice, probéza-mĭ puterea ta raţionala. Insuşĭ Christos, cu care nu te poţĭ tu asemana, cacĭ el fost D-ḑeŭ, s'a silit a face minunı, spre a dovedi dumneḑeirea misiuneĭ sale şi puterea mistica de care dispunea". Decĭ când e vorba de puterea mistică trebue sa existe cea raţionala. Şi daca Protestanţiĭ învaţa ca sântul spirit ajută pe fie care individ a explica sânta scriptura, le opunem lipsa de unitate a acesteĭ explicarĭ individuale. Lipsindu-le decı puterea cea raţională şi neaparata a unitaţeĭ, învĕţatura lor este ca şi o cladire fara temelie.

Credinţa creştina cu puterea raţionala şi cu cea mistica a durat pe pămênt o cladire, a carei exterior şi interior se susţin reciproc, îndestulând tóte necesitaţile sufletuluı omenesc. Apostolul iubit a veḑut acésta la Patmos, unde era esilat prentru credinţa. El în un extaz auḑi sunet mare şi cautând vĕḑu pe Fiul omuluĭ, ca sloboḑea din gura o sabie de amândouă parţile ascuţită (Apoc. 1, 12-16). Acéstă sabie cu douĕ tăiuşurĭ este icóna fidela a putereı îndoite, peste care Christos a zidit biserica sa. Sabia creştinismuluĭ decĭ are doue trasurı: cu unul, adică cu puterea raţionala, combate pe ceĭ înveţaţĭ dar sumeţĭ; cu cel-lalt, adică cu puterea mistică, cucereşte pe copiı, pe necarturarı şi chiar pe carturarı.

Aşa dar credinţa creştina lucréză asupra inteligenţeĭ nóstre cu o putere îndoită şi produce o certitudine îndoită, adica: cu puterea raţionala produce certitudine raţională, saŭ covingere rezemata pe dovezĭ şi neschimbabilă; ıar cu puterea mistică produce o certitudine mistică, saŭ convingere fără ştiinţă, transluminară (maĭ pe sus de raţiune) şi liberă de orĭ-ce îndoială. Una din aceste puterĭ e viḑibilă şi lumea este plina de splendórea eĭ, cea-laltă este inviḑibilă şi sufietul creştinuluĭ este plin de

fenomenile eĭ puternice şi iresistibile. Ele se susţin una pe alta: puterea viḑibilă se descopere chiar acelor, care nu voesc a o vedea, ĭar puterea inviḑibila susţine pe d n launtru tóta cladirea, precum puterea matematica, tot inviḑibila, menţine o opera de arhitectura. Nimic nu exista pe lume, ce n'ar fi de odata viḑibil şi inviḑibil; negând aşa dar unul puterea mistica, néga tot o dată puterea matematica. Cine a veḑut puterea matematică, cine a atins'o saŭ a simţit'o afara de taria launtrica ce da ea unuĭ edificiu?

Esistând ast-fel o putere viḑibilă şi una inviḑibila saŭ mistică, pe care credinţa creştina le poseda şi produce prin ele atât o certitudine raţionala cât şi una supra raţională sa vedem acum ce cunoştinţa ne ofera credinţa creştina? In ce raport stă acésta cunoştinţa cu cea câştigata numaĭ prin raţiune şi prin urmare în ce rapori sta raţiunea saŭ ştiinţa omenésca cu Revelaţiunea saŭ credinţa creştinésca?

Cestiunile acestea se vor expune în următórele doue articule.

Iconom. Dr. Alex. Mironescu.

Copie de pre Raportul No. 19 din 13 Ianuarie 1888, a Protoĭereuluĭ de Bacaŭ, catre Présânţitul Episcop al Eparhieĭ Romanuluĭ.

Prea Sânţite Stĕpâne!

O statistica esacta în ori-ce ramura de activitate sociala e fórte necesara, cacı în ea se oglindesce starea de progres sau regres în mersul instituţiilor, în ea se vede starea reala pentru present şi tot prin ea vedênd neajunsurile se pot lua mĕsuri de îndreptare pe viitor.

Predominat de acésta ideie eŭ am voit a cunósce în amĕnunţime posiţia materiala a preoţilor şi bisericilor din acest judeţ, drept care cu ordinul circular No. 538 din 29 Octombrie, anul contenit, am învitat pe preoţi ca, pe lânga cele-lalte sciinţi statistice, sa-mĭ arate salarele ce le au ei şi cei-lalţi clerici prin budgetele comunelor, a Statului, a Epitropiei St. Spiridon şi a Epitropiilor bisericesci, precum şi remunerariile ce le au din angajamentele cu poporanii; de aseminea i-am îndatorat sa-mĭ comunice çifrele afectate prin budgete pentru cheltuele anuale a bisericilor şi cheltuele în plus preste çifra budgetară.

Tóte sciinţele adunate de pe la preoţi le-am aşternut în tabloul statistic, ce aicea îl alaturez.

Cu permisiunea Prea Sânţiei Vóstre, voiŭ da loc çifrelor sa vorbésca.

La o populaţiune ortodoxa de 26, 632 familii, sau 110, 425 suflete cu 225 bisercĭ. sunt 148 preoţĭ, 8 diaconĭ, 327 cantareţi şi 53 Paraeclisiarhi.

In tot judeţul în present sunt 132 parohiĭ, la cari repartisând numĕrul familiilor şi al sufletelor vine în termin midiŭ de fie-care parohie câte 201 familii sau 836 suflete.

Pentru a putea calcula în privinţa remunerariilor ce aŭ

clericiĭ din budgetele comunelor rurale şi din angajamente, precum şi a cheltuelilor bisericilor afectate prin budgete, e necesar maĭ întêiŭ a lasa la o parte bisericile statuluĭ unde clerul e platit maı bine, bisericile din comunile urbane Bacăŭ şi Târgu-Ocna, care maĭ mult saŭ maĭ puţin 's'aŭ veniturile lor propriĭ, şi bisericile Epitropieĭ St. Spiridon din Iassy-Schitul Măgura şi Slanicul.

Sunt decĭ în judeţ 8 bisericĭ de a Statuluĭ, cu un personal de 17 preoţı, 1 diacon, 14 cântăreţĭ şi 7 eclisiarhĭ cu care statul cheltuesce 21, 020 leĭ anual ĭar materialul bisericilor se urcă la suma de 1710 leĭ anual.

Epitropia St. Spiridon are 2 bisericĭ, cu un personal de 2 preoţĭ, 1 diacon, 3 cântăreţĭ şi 1 eclesiarc plătiţĭ anual cu suma de 1996 leĭ. ĭar cheltuéla bisericilor e de 710 leĭ.

Bisericile urbane ce se întreţin maĭ mult din veniturile lor propriĭ sunt în numĕr de 12, avênd 8 preuţĭ, 5 diaconĭ 21 cântăreţĭ şi 5 paraeclisiarhĭ, plătiţĭ anual cu 7754 leĭ şi 75 $^{d}/_{0}$, ĭar ca cheltuelĭ pentru bi ericĭ întrebuinţéza suma de 1972 leĭ.

In total 22 bisericĭ cu 27 preoţĭ, 7 diaconĭ 38 cântareţĭ şi 13 paraeclisiarhĭ, cu care se cheltuesce suma de 30, 775 leĭ 75 $^{0}/_{0}$, ĭar cheltuelĭ materiale în suma de 4392 leĭ, aŭ a se scădea din totalul general al tablourilor de faţă.

Rĕmân aşa dar 203 bisericĭ cu 121 preoţĭ, 1 diacon, 289 Cântareţĭ şi 40 eclesiarhĭ.

Din suma de 46, 970 leĭ 90 $^{0}/_{0}$ salariul servitorilor după budget scădênt 30, 775 leĭ şi 75 $^{0}/_{0}$ salariele clericilor de pre la bisericile menţionate (46, 970, 90-30, 775, 75=16, 195, 15), remâne 16, 195 leĭ şi 15 banĭ, ţifră cu care contribue comunele rurale la plata servitorilor bisericeştĭ.

Ţifra acésta repartizată la personalul bisericilor în numĕr de 451 (16, 195, 15: 451=35, 91) vine în termin mediu câte 35 leı 91 banı de fie-care cleric anual.

Dar spre a vĕ face o ideie maĭ justa de salariele clericilor se adăogam la ţifra de 16, 195 leĭ 15 banı şi suma de 54, 013 leĭ veniturile din angajamente; avem aşa dar 16195. 15+54013=7020815, care repartizată la numĕrul totatl al clericilor de 451, vine câte 155 leĭ şi 67 banĭ de fie-care cleric anual (70208. 15: 451=155. 67).

Trecênd la cheltuelele bisericilor afectate prin budgeteavem

un total de 7437 leĭ 96 banĭ, însă din acestea daca se scade 4392 leĭ — cât se cheltuesce cu bĭsericile despre care am facut menţiune maĭ sus (adică 7437. 96 4392=3045, 96) remâne 3045 leĭ 95 banĭ, ţifra pe care daca o repartisam la 203 biserică (3045. 95: 203=15) vedem ca în termin de mijloc comunele contribuesc anual cu ţifra de 15 leĭ.

Incă odată daca e bine a se şti, ca un cleric e platil din budgetul comuneĭ cu 35 leĭ 91 banĭ anual, ĭar pentru cheltuéla uneĭ biserică comuna contribue cu 15 leĭ anual

Pentru demnitatea bisericeĭ nóstre şi a representanţilor eĭ, eu nu voiŭ maĭ dice un cuvênt maĭ mult, ci voiŭ lăsa ca Prea Sânţia Vóstră în înalta-v'a înţelepciune să apreciaţĭ daca n'ar fi óre timpul ca să se pună odată capĕt mulţimeĭ preoţilor, singura soluţiune paractica de a-ĭ ridica la locu, ce li se cuvine.

Al pre Sânţieĭ Vóstre prea plecat şi supus servitor

(Subscris) **Protoiereu Teodor Atanasiu.**

TABLOU STATISTIC

De numirea satelor, numĕrul preoţilor, diaconilor, cântăreţilor şi paraclisiarhilor, numĕrul bisericilor, veniturile şi cheltuelile efectuate la parohiile din judeţul Bacău.

Nr. de ordine	PAROHIA In acéstă rubrică să se trécă numa de reşedinţă a preotului.	COMUNA	COTUNA	Populaţia creştină ortodoxă: Familii	Populaţia creştină ortodoxă: Suflete	CLERUL: Preoţi	CLERUL: Diaconi	CLERUL: Cântăreţi	CLERUL: Paraclisiarhi	Nr. Bisericei din fie-care sat din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget (Lei B.)	VENITURILE: Salariile din anexamente (Lei B.)	TOTALUL veniturilor (Lei B.)	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget (Lei B.)	CHELTUELILE: Cheltuelile în plus (Lei B.)	Totalul cheltuelilor (Lei B.)	Numărul bisericeşti [illegible]
1	St. Nicolai	Bacău (Urba)	Centru	185	930	2		2	2	1	2300		2300	200	600	800	
2	Precista [1]	„ „	„ „	87	319	2		2	1	1	2232		2232	170		170	
3	St. Ioan	„ „	„ „	300	2400	2	1	2	1	1	1600		1600	240	260	500	
4	St. Imperaţi	„ „	„ „	125	350	1	1	2		1	700		700	120	122	242	1
5	Buna-Vest.	„ „	„ „	120	517	1	1	2	1	1	1230		1230	270		270	
6	St. Treime	„ „	Cimitir							1							

PLASA BISTRIŢA DE JOS

Nr. de ordine	Parohia	Comuna	Cotuna	Familii	Suflete	Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paraclisiarhi	Nr. Bisericei	Salariile servitorilor după budget	Salariile din anexamente	Totalul veniturilor	Cheltuelile bisericei după budget	Cheltuelile în plus	Totalul cheltuelilor	Numărul bisericeşti [illegible]
7	Viforanii	Boteştii	Viforanii	165	592	1		1		2							
	„	„	Boteştii	129	536			1		1	36	1449	1485		100	100	
	„	„	Bartaşeşti	36	162												
		Fun l. Racăc.	Gaşteni de sus	13	50			1		1		26	26		30	30	4
8	Geoseni	Geoseni	Centru	48	241	1		2		1	160		160		100	100	8½
9	Horgeştii	„	Horgeştii	136	514	1		1		1							8
	Recea	„	Recea	25	46							75	75		60	60	
		„	Galeii	27	88							61	61				
10	Letea	Letea	Centru	145	593	1		2	1	1	740		740	60	200	260	8
		„	Radomireşti	32	115												
		„	Chişeta	126	554												
		„	D-ţa Maria	93	337						225	364	589				

[1]. Intreţinută de Stat.

Nr. de ordine	PAROHIA (In acéstă rubrică să se trecă comuna de reşedinţă a preotului)	COMUNA	COTUNA	POPULAŢIA ORTODOXĂ Familii	Suflete	CLERUL Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paracliseri	Nr. Bisericilor din fie-care sat din parohie	VENITURILE Salariile serviciului după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	Totalul cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericii în falci
		Letca	Cremenea	37	220																		
11	Ungurenii	Lecca Bibireş.	Ungurenĭ	108	370	1		2		1	60		705		765				50		50		8½
	”	”	Slobodia	66	221																		
	”	”	Bota	18	80																		
	”	”	Zlatari	64	210					1					24						24		8½
	”	”	Bibireştĭ	122	408			2		1									50		50		
	”	”	Torilosa	40	168																		
	”	”	Varuiţa	14	40														174		174		27
12	Mileşti	Mileştĭ	Centru	96	600	1		1	1	1	80		300		380								
	”	”	Valea luĭ Drob	30	100																		
13	Naneştĭ	Naneştĭ	Centru	130	520	1		2		1	36		520		556		10		50		60		1
	”	”	Marascu	10	42								40		40								
	”	”	Vladnicu	13	53								52		52								
14	”	”	Centru	105	525	1		1		1	28		420		448		10		30		40		
15	Panceştii	Panceştiĭ	Centru	188	387	1		2		1	38		550		588		30		60		90		8½
	”	”	Dineţ	70	250					1							30		60		90		
	”	”	Délu Dineţ	32	113																		
	”	”	Fulgeriş	13	51																		
	”	”	Motoca	12	67																		
16	Parincea	Parincea	Centru	170	680	1		2		1	50		340		390		20		100		120		8½
			Schit							1													
17	Sociĭ	Petreştı	Centru	110	532	1		2		1			220		220				100		100		8½
	”	”	Sociĭ	89	414			1		1			178		178				100		100		8½

Nr. de ordine	PAROHIA (În acéstă rubrică s'a trecut cătuna de reședință a preotului)	COMUNA	CĂTUNA	POPULAȚIA ORTODOXĂ		CLERUL				No. Bisericilor din fiecare cătun din parohie	VENITURILE				TOTALUL veniturilor		CHELTUELILE				TOTALUL cheltuelilor		Pământul bisericesc în hect.
				Familii	Suflete	Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri		Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	Lei	B.	Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	Lei	B.	
	Socii	Petreşti	Gura Văii	56	278								112		112								
18	Ressa	Racatău	Ressa	50	170	1		1		1													
	Socii	„	Racatău-răzeși	51	317			1		1													
	„	„	Gura Racat.	43	158			1	1	1	30		645		675				60		60		8½
	„	„	Bozga	43	170																		
	„	„	Slob. Racat.	28	92																		
19	Raciunii	Racaciunii	Centru	175	700	1		1	1	1	200		540		800		60				60		8½
	„	„	Găiseni-de-jos	45	180			1		1			180		180								
20	Rusi	Rusi	Centru	62	248	1		1		1	100				100		25		150		175		6
	„	„	Fundu	89	356					1													4
	„	„	Coteni	36	144																		
	„	„	Izvórele	27	86					1													
	„	„	Balțata	27	93					1													
21	Tamași	Tamașiĭ	Centru	71	560	1		1			90		200		290		40		160		200		8½
	„	„	Chetris	13	59					1													8½
	„	„	Fântânénu	20	70																		
	„	„	Racova	52	220																		
	„	„	Furnicariĭ	32	126																		
	„	Valea-Saca	Valea	56	198			1		1	170		300		470		10				10		8½

PLASA BISTRIȚA DE SUS

Nr. de ordine	Parohia	Comuna	Cătuna	Familii	Suflete	Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	No. Bisericilor	Sal. după budget Lei	B.	Sal. din angajamente Lei	B.	Total venit. Lei	B.	Chelt. după budget Lei	B.	Chelt. în plus Lei	B.	Total chelt. Lei	B.	Pământul
22	Berbinceniĭ	Berbinceniĭ	Centru	89	350	1		1	1	1			267		267								1½
			Valeniĭ	37	144								111		111								
			Fundeniĭ	82	328			1		1			328		328								

Nr. de ordine	PAROHIA (În așezare rurală să se treacă comuna de reședință a preotului)	COMUNA	COTUNA	Populațiunea satelor: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	Nr. bisericilor sau din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor din budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei din budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	[illegible]
			Gura-drum	7	29								21		21								
			Chiticenii	32	113					1			90		90								
23	Berești	Berești	Centru	114	418	1		2		1			1000		1000				300		300		
			Pădureni	64	256																		
24	”	”	Centru	94	340	1		1		1			376		376				250		250		5 4
	”	”	Climești	64	294			1		1									200		200		8 1
25	Blagești	Blagești	Centru	300	1479	2		2	1	1	90				90		20		100		120		17 2
26	Hertióna	Bogdănești	Hert răzăși	19	95	1		1	1	1			374		374				180		180		8 1
			Hert. clăcași	57	251																		
	”	”	Bogdănești	25	100					1													17 1 2
27	Șipotele	Buda	Centru	338	1261	1		1		1													2
			Șipotele																				
28	Buhociu mare	Buhociu	Centru	192	722	1		2		1	60		192		252		10		22		32		13
			Bucociu mic	49	179																		
			Satul nou	58	248																		
29	Călugara	Călug. mare	Centru	227	911	2		2		1	60		454		514		40		500		540		14 1
		”	Sohodolul	91	389								182		182								2
		Luzi Clugăra	Centru	19	76								76		76								
30	Iteşti	Ciumaşi	Iteşti	130	544	1		2		1			250		10		80		90				17
	”	”	Ciumași	81	335			1		1			160		10		80		90				
	”	”	Fagetel	24	91								64										
31	Ilieşi	”	Ilieşti	36	140	1		2		1			144		10		50		60				
32	Délu nou	Délu nou	Centru	200	158	1		2		1	30		400		430				200		200		6
	” ”	”	Sarata	53	187																		

TABLOU STATISTIC

Nr. de ordine	PAROHIA (In această rubrică să se treacă cotuna de reşedinţa a preotului)	COMUNA	COTUNA	POPULAŢIA ORTODOXĂ Familii	Suflete	CLERUL Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paracliseri	Nr. Bisericilor din parohie	VENITURILE Salariile serv. clericilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE Cheltuele bisericei după budget Lei	B.	Cheltueli in plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Punctul bisericii
33	Petricica	„	Petricica	68	281	1		1		1			393		398				200		200		8 1/2
	„	„	Furlidu	62	252																		
	„	„	Bărăuleşti	12	51																		
34	Lunca	Filipenii	Lunca	200	840	1		1		1			600		600								8 1/2
	„	„	Filipenii	25	160								100		100								
	„	„	Valea Bot	25	200								100		100								
35	Fruntesti	„	Fruntesti	185	760	1		1	1	1			1400		1400				80		80		
36	Hemeiuş	Fântânelele	Hemeiuş	140	594	1		1		1	40				40		25		100		125		17
	„		Andrieşeşti	27	94																		
37	Fântânelele		Fântânelel	63	315	1		1		1	40		120		120		25		80		105		8 1/2
	„		Siliştea					1		1													
	„		Treleiş	12	67																		
38	Racila	Gârleni	Racila	78	188	1	1	2		1	60				60		10		100		110		8 1/2
	„		Paladesti	53	191																		
39	Gârleni		Gârleni	58	209	1	1	2		1	20		251	50	271	50	5		50		55		8 1/2
	„		Lespedi	40	140			1		1	5				5		5		50		55		8 1/2
	„		Surina	21	82																		
	„	Gloduri	Botez	67	268			1		1													8 1/2
40	Luncani	Luncani	Centru	195	809	1		1	1	1	70		400		470		15		60		75		8 1/2
	„		Tocila	46	200																		
	„	Mărgineni	Centru	70	263			2		1	140				140		80				80		13
	„		Gheraeşti	15	53																		
	„		Valea Bud.	35	130																		
41	Măraştii desus	Maraştii	Valea Balaia	320	1249	1		2		1	40		1000		1040								

Nr. de ordine	PAROHIA (In acéstă rubrică să se trécă cotuna de reşedința a preotului)	COMUNA	CÖTUNA	Populațiunea ortodoxă: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliserĭ	No. Bisericilor în fiecare sat din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	Salariile din angajamente Lei	TOTALUL veniturilor Lei	CHELTUELILE: Cheltuela bisericii după budget Lei	Cheltuelĭ în plus Lei	TOTALUL cheltuelilor Lei	[illegible] în bani
42	Baimac	Obârşia	Baimac	130	500	1		3		1		200	200				
			Obârşia	171	621			2		1		100	100				
43	Odobeştĭ	Odobeştĭ	Centru	200	700	1		1		1		300	300				
44	Tisa Silvăs.		Tisa Silvăs	128	644	1		1		1							8½
		Osebiți Mărgineni	Centru	34	90						44	136	180	20		20	
			Sch. resogi	42	99							168	168				
			Gherăeşti	18	45							54	54				
45	Oţeleşti	Oţeleşti	Centru	125	480	1		2		1		375	375				
	„	„	Antoheşti	88	276			1		1		176	176				
46	Fagienii	„	Faghieni	30	95	1		1	1	1		120	120				
	„	Onceşti Jud. Tec.	Tarniţa	115	345							490	490				
47	Prajaşti	Prăjaştĭ	Centru	76	120	1		1	1	1	60	200	260	20	220	224	12
48	Racova	Racova	Centru	170	850	1		1		1	12	680	692	10	200	210	8½
49	Leţicana	„	Leţicana	58	246	1		2		1	12	192	204	10	150	160	8½
		„	Gura Văiĭ	60	280							240	204				
		„	Halmacioia	70	268							280	208				
50	Sânceştĭ	Sâncestĭ	Centru	213	465	1		2	1	1	125		125	50	100	150	12
51	Holtu		Holtu	114	570	1		1	1	1	125		125	50	50	100	12½
			Costeiu	60	300												
		Sacuenĭ	Sacueni	82	309			1		1		200	200				
		„	Câmpeni	70	298												
52	Căţaleşti	Spinenĭ	Catăleştiĭ	50		1				1					45		8½
	„	„	Peletiuci	60	1079			4		1	70		70	60	30	180	8½
	„	„	Spinenĭ	60						1					45		8½

No. de ordine	PAROHIA (In sezată rubrică să se treacă cotuna de reședință a preotului)	COMUNA	COTUNA	Populația creștină ortodoxă: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	No. Bisericilor în ființare sau din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Numărul [illegible]
		Slob. Luncani	Podiș	64	277			2	2	1			210		210				40		40		
		„	Ripa Epei	7	39																		
			Dukes-Serpenii	41	173																		
			Mărg. Luncani	11	55																		
53	Serbești	Serbești	Centru	120	503	1		1	1	1	10		700		710		20		300		320		
	„		Bradu	60	202			1		1	6		300		306		10		310		320		
54	Valea lui Ion	Valea lui Ion	Centru	250	930	2		2		1	25		100		125		10		60		70		17
55	Tirdenii	„	Tirdenii	115	570	1		2		1	17	50	60		77	50	10		50		60		17

PLASA TAZLAUL DE JOS.

No. de ordine	PAROHIA	COMUNA	COTUNA	Familii	Suflete	Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	No. Bisericilor	Salariile după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	Cheltuelile după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Numărul [illegible]
56	Ardioni	Ardioni	Centru	130	600	1		2		1	50		520		570		10		100		110		
			Iliești	40	150			2		1			80		80								
			Hemeenii	13	44			1	1	1													
57	Barsanești	Barsanești	Centru	120	600	1		2		1	80		400		480		10		10		20		8½
	„	„	Albile	36	200			2		1							10		10		20		8½
58	Caraclau	„	Caraclau	178	638	1		2	1	1	60				60		10		120		130		16
59	Bratești	„	Bratești	118	596	1		2	1	1	302		350		652		35		95		130		65
60	Strâmba	Berești	Centru	232	1015	1		2		1	200		1040		1240		30		95		125		1
			Gura Cerim.	40	154								160		160								
			Romanești	50	180			2		1			200		200		20		40		60		8½
			Prisaca	60	280					1			240		240		20		30		50		
61	Dragom. [1]	Berzuntz	Centru	120	580	2		2	1	1	2232		690		2922		170				170		15½

[1]. Intreținută de Stat.

Nr. de ordine	PAROHIA în care se află biserica de reședință a preotului	COMUNA	COTUNA	Populația ortodoxă: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	Nr. bisericilor din fie-care sat din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuieli de serviciu după budget Lei	B.	Cheltuieli în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Pământul în pogoane
			Buiucarii mari ini	110	570																		
			Morani	88	360			2	1	1			352		352		30		110		140		8½
			Tazlau	61	379								244		244								
			Scariga	31	129								124		124								
			Ghile	14	61																		
62	Enachești	Bosoteni	Enachești	80	300	1		1	1	1													
	"	"	Bosoteni	40	200					1													
63	Brat. de sus	Bratila	Brat. de sus	94	381	1		2		1	40		350		390		16	66	60		76	66	8
	"		Brat de mijloc	79	293			1		1							16	66			16	66	
64	Brat. de jos	"	Brat. de jos (Cisati)	118	424	1		3		1	40		200		240		16	66	60		76	66	8
65	Helegiu	Dragugești	Centru	117	389	1		2		1	60		468		528		10		120		130		
66	Dragugeștii [1]		Dragugești	215	860	1		3		1	60		852		912		12				12		6
67	Deleni		Deleni	248	974	1		2		1	60		300		360		12				12		
68	Catațuia	Nadișa	Centru	130	500	1		1	1	1	30		390		420								
	"		Cetațuia	70	300					1			210		210								
69	Nasoești	"	Nasoești	80	235	1		1		1	30		240		270				10		10		
	"	"	Rachitiși	70	216					1			210		210				10		10		8½
70	Verșești	Sandulescu	Verșeștiĭ	89	400	1		2			45		600		645		10		40		50		
			Sandulescu	86	259																		2
			Caloiu	30	154					1									40		40		
			Tisa-Mateeștĭ	45	156																		
			Prisaca	15	70																		8½
71	Scorțeni	Scorțeni	Centru	308	707	1		2	1	1	210		700		910		20		100		120		
72	Grigorenĭ		Grigoreniĭ	205	793	1		1	2	1			820		820		20		40		60		

[1]) Răzeșĭ.

No. de ordine	PAROCHIA (În acéstă rubrică să se trecă cotuna de reşedinţa a preotului)	COMUNA	COTUNA	POPORAŢIA ORTODOXĂ Familii	Suflete	CLERUL Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paracliseri	No. Bisericelor existente din parochie	VENITURILE Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE Cheltueli bisericii după budget Lei	B.	Cheltueli în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericesc în fălci
73	Teţicani	Teţicani	Centru	170	541	1		1	1	1	140		200		340		20		150		170		8½
	"		Sârbii	2	11																		
74	Oraşa mare	Valea Rea	Oraşa	70	350	1		2		1	102		180		282		30		230		260		17
	"	"	Valea Rea	85	425								210		210								
	"	"	Lunca	14	70																		
75	Pesaña	"	Pesaña	115	442	1		2		1	102		560		662		50		150		180		2½
	"	"	Scariga	18	80								90		90								
	"	"	Balanésa	26	68			2		1	90		150		240		30		200		230		8½
			PLASA TAZLÂUL DE SUS																				
76	Bahnaseni	Buhnaseni	Centru	70	617	1		1	1	1	110		140		250		20		100		120		8
	"	"	Borg. lui Marişi	40	120			1		1	10		120		130		20		100		120		
77	Câmpenii	"	Câmpeni	100	360	1		1		1	110		400		510		20		100		120		8
	"	"	Tariţa	30	100																		
	"	"	Parjol	50	180			2		1	10		200		200		20		100		120		8
78	Ludaşii	Basasti	Ludasi	150	650	1		1		1	90		100		190		20		30		50		8½
	"	"	Basasti	100	500					1			100		100		20		30		50		1½
	"	"	Hainéla	80	320								60		60								
79	Brusturósa	Brusturósa	Centru	168	659	1		2		1	260				260		40		100		140		8½
	"		Cotumba	100	373			2		1	60				60		40		100		140		
	"		Ciughieş	34	170																		
80	Goiasa		Goiasa	132	608	1		2		1	260				260		40		100		140		8½
	"		Sulţa	121	588			1		1	30				30		40		100		140		8½
	"		Palanca	107	535			2		1	260				260		40		100		140		8½

Nr. de ordine	PAROHIA (În această rubrică să se trécă și numele de reședința a preotului)	COMUNA	COTUNA	Populația ortodoxă: Familii	Populația ortodoxă: Suflete	CLERUL: Preoți	CLERUL: Diaconi	CLERUL: Cântăreți	CLERUL: Paracliseri	Nr. Bisericilor său filialele din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	B.	VENITURILE: Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericei în fălci
81	Coștiugani	Bucșești	Centru	75	282	1		2	1	1	50		409		459		10				10		
	”		Lerenii	17	80						70		170		170								
82	Bucșești		Centru	100	375	1		2		1			550		620		10				10		
	”		Buda	8	29																		
	”		Cornit	40	150			2		1	20		200		220		10				10		
	”		Bulenii	15	57								50		50								
83	Cernul		Cernul	116	398	1		1	1	1	70		640		710		10				10		
	”		Turluian	23	75								125		125								
	”		Secatura	10	33								40		40								
84	Comanești	Comanești	Centru	63	189	1		2		1	294	92			291	92	10		80		90		5
	”	”	Șipan	64	256			2		1	294	92			294	92	10		80		90		5
	”	”	Lunca Aseŭ	53	212			2		1	294	92			294	92	10		80		90		5
85	Lelóia	”	Lelóia	170	720	1		2		1	300		340		640		10		50		60		4
86	Aseu	”	Aseu	160	640	1		2		1	299	92			299	92	10		70		80		4 1/2
87	Darmanești	Darmanești	Centru																				
	”	”	Boiștea	537	2075	1		4		2	630		899		1529		60				60		16
	”	”	Poéna Uzul.	35	213			1		1													
88	Plop	”	Plop	124	513	1		2		1	310		248		558		30				30		8
	”	”	Lapoș	85	364			2		1	60		170		230		30				30		8 1/2
89	Dofténa	Dofténa	Centru	250	1250	1		2		1	148		200		348		20		150		170		8 1/2
90	Cucueți	”	Cucueșĭ Doftenii	70	350	1		2		1	100		70		170		20		30		50		8 1/2
91	Larga	”	Larga	105	481			2		1	24		210		234		20				20		6 1/2
92	Leontenești	Leontenești	Centru	95	407	1		2		1	30		360		390		30		100		130		
	”	”	Dianca	30	137			1		1	50		80		130		30		100		130		

Nr. de ordine	PAROHIA (În această rubrică să se treacă cătuna de reședință a preotului)	COMUNA	CĂTUNA	Populațiunea ortodoxă: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paraclisierii	Nr. bisericilor din fiecare cătun (parohie)	VENITURILE: Salariile serviților după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericei în fălci
93	Şesurile	Leontenești	Şesuri	38	161	1		1		1	50				50								
94	Magirești	Magirești	Centru	202	800	1		2		1	240		808		1048								
95	Stanești	„	Stanești	87	468	1		2		1	240				240								30
96	Prajești	„	Prăjaști	70	360	1		2		1	240		280		520								
97	Moinești	Moinești	Moinești	188	1232	1		4	1	2	816				816		60				60		8½
	„		Lunca	52	200																		
	„		Délu mare	30	130																		
	„		Pârâu Moinești	36	125																		
98	Valea Şoşii	Poduri	Valea	130	579	1		1		1			420		420								
	„		Podurile	58	301			1	1	1													
	„		„	60	240			2		1							50				50		
	„		Schit Savul	20	82				1	1	320				320		60				60		56
99	Poduri		Oseb. Prohozești	70	210	1		1		1			280		280		80				80		
	„		Rusaești	40	120			1		1							50				50		
100	Prohozesti		Prohozești	75	375	1		2		1			337	50	337	50							
101	Schit	Schit Frumósa	Centru	228	442	2		2	1	1	2232				2232		170				170		8½
			Reţeni	98	181					1													
102	Solontz	Solontz	Centru	282	1158	1		2		1	150		490		640		26	66	200		226	66	8½
	„		Sarata	60	150			1		1			120		120		26	66	100		126	66	8
103	Cucueţi		Cucueţi	136	454	1		2		1	150		270		420		26	66	150		176	66	8½
104	Lucacești	Valea Arinilor	Centru	110	590	1		2		1	450		500		950				200		200		12
	„	„	Tazlâu	92	490			1		1													
	„	„	Chilii	30	124			1		1													
105	Valea Arinilor.	„	Valea Arin.	200	630	1		2		1	210		400		610		10		200		210		

Nr. de ordine	PAROHIA (În această rubrică să se treacă comuna de reşedinţă a preotului)	COMUNA	COTUNA	Populaţia ortodoxă: Familii	Populaţia ortodoxă: Suflete	CLERUL: Preoţi	CLERUL: Diaconi	CLERUL: Cântăreţi	CLERUL: Paracliseri	Nr. Bisericilor în fiecare sat din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	B.	VENITURILE: Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile în plus Lei	B.	Totalul cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericii în fălci
			Schit. Aseu	80	350			1	1	1	210				210		10		50		60		5 1/2
106	Vasieşti	Vasieşti	Centru	199	758	1		2		1	225		398		623		24		200		224		8 1/2
	"		Vermeşti	43	169			1		1													
107	Leorda		Leorda	109	481	1		2		1	141	67	218		359		12		100		112		8 1/2
	"		Urminis	80	319			2		1	83	30			83		12		100		112		8 1/2

PLASA TROTUSULUĬ

Nr. de ordine	PAROHIA	COMUNA	COTUNA	Familii	Suflete	Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paracliseri	Nr. Bisericilor	Salarii budget Lei	B.	Salarii angajamente Lei	B.	Totalul veniturilor Lei	B.	Chelt. după budget Lei	B.	Chelt. în plus Lei	B.	Totalul cheltuelilor Lei	B.	Pământul
108	Bogdana [1]	Bogdana	Centru	78	297	3		2		1	2828				2828		320				320		15
	"		Garbovana	84	246			1		1	150				150		25				25		
	"		Valea saca	47	166																		
	"		Corbu	45	206						175		164		339		25				25		8
109	Gutinas		Gutinaş	82	272	1		2		1	150		306		456		25				25		8
110	Radeana		Radeana	92	353	1		2		1													
111	Bogdaneşti	Bogdaneşti	Centru	232	848	2		1	1	1	75				75		20		80		100		14
			Bahna	14	70																		
112	Popenii	Caiuţ	Popenĭ	140	280			1		1	37	50			37	50							8 1/2
	"	"	Pralea	10	20			1		1	37	50			37	50							8 1/2
	"	"	Caiuţ	80	165	1		2		1	112	50	600		712	50	40				40		8 1/2
	"	"	Negoeştĭ	70	135			2		1	37	50			37	50							
113	Caşin	Caşin	Centru	302	1152	2		6		3	360		300		660		70		650		720		14
	"	"	Cârjeu	54	222																		
	"	"	Pochiţa	40	154																		
	"	"	Vlaşca	28	92																		
114	Curiţa	"	Curiţa	90	440	1		2		1	120		360		480		30		150		180		8 1/2

1. M-re a Statului.

No. de ordine	PAROHIA (In această rubrică se trecă cotuna de reședința a preotului)	COMUNA	COTUNA	Populațiunea ortodoxă: Familii	Suflete	CLERUL: Preoți	Diaconi	Cântăreți	Paracliseri	N. Bisericilor din fiecare sat din parohie	VENITURILE: Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor L.	B.	CHELTUELILE: Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltueli în plus Lei	B.	TOTALUL cheltuelilor Lei	B.	Pământul bisericii în fălci
115	Grozeşti	Grozeşti	Centru	320	1565	1		2	1	1	330		1280		1610		50		75		125		
116	Gropile	Gropile	Centru	184	805	1		4		2	40		368		408		20				40		
	„	„	Capota	5	27														20				
	„	„	Paltinata	32	97																		
117	Hârja	Harja		160	780	1		1		1	96		750		846		10		120		130		1
118	Javreni	Javreni	Centru	81	208	1		2	1	1	60		500		560		10		150		160		
	„	„	Ciop. Flocești	42	163																		
	„	„	Mieleșnia	19	88																		
	„	„	Vranceni	26	112																		
119	Boiştea	„	Boiște Răzeșeș	36	171	1		2		1	60		440		500		10		30		40		4
			Haltin	54	240				1	1													4 1/2
			Boişte Razaşi	20	91																		
			Boişte Galin	8	44																		
120	M-rea Caşin [1]	M rea Caşin	Centru	425	1770	2		2	1	1	2232				2232		170				170		12 1/2
121	Oneştı	Oneştı	Centru	110	530	1		2		1	160		500		660		40		160		200		5 1/2
122	Filipeştĭ	„	Filipeştı	60	312	1		2		1	160		240		400		40		160		200		
123	Racautı	„	Racauţı	115	474	1		2		1	160		460		620		40		100		140		
			Buciumı	242	1059			3		2	90				90		40		200		240		
124	Ripele de jos	Ripele	Rip. de jos și de sus	326	1129	1		4	1	2	180		1429		1609		40		240		280		
	„	„																					
125	Borzeştı	„	Borzeştı	29	130	1		2		1	140		145		285		20		70		90		8 1/2
	„	„	Cruceadepiatr	25	120					1			125		125		20		60		80		4
	„	„	Patraşcanı	44	243			2		1			220		220		20		80		100		
	„	„	Motoreştĭ	33	161								255		255								

[1]) Intreț. de Stat.

No. de ordine	PAROHIA în aşezătura biserica să se treacă cotuna de reşedinţă a preotului	COMUNA	COTUNA	POPULAŢIA ORTODOXĂ Familii	Suflete	CLERUL Preoţi	Diaconi	Cântăreţi	Paracliseri	Nr. Bisericilor fie-care sat din parohie	VENITURILE Salariile servitorilor după budget Lei	B.	Salariile din angajamente Lei	B.	TOTALUL veniturilor Lei	B.	CHELTUELILE Cheltuelile bisericei după budget Lei	B.	Cheltuelile în plus Lei	B.	Totalul cheltuelilor Lei	B.	Pămîntul bisericei în fălci
	Borzeşti	Ripele	Peltinata	34	188								160		160								
136	Slob. Melului	„	Slobozia	127	538	1		2		1	140		400		540		20		80		100		3 1/2
137	Viişora	Tg. Trotuş	Viişora	80	345	1		2		1	197				197		20		25		45		1 1/2
		„	Centru	84	368			2		1	197		168		365		20		30		50		6 1/2
		„	Părâul Boghi	70	350			2		1	197		210		407		20		34		51		1
		„	Slanic (băi)[1]	60	265			1		1	420		333		753		350				350		
		„	Tiseşti	24	134																		
138	Precista [2])	Urba Ocna	Centru	18	65	3	1	2	1	1	5460				5460		430				430		
139	Raducanu [2])	„	„	20	70	3		2	1	1	3324				3324		220				220		
	Sf. Nicolai	„	„	45	162			1		1													
130	St. Voevozi	„	Mad. Giosenii	120	420	1		2	1	1	724				724		626				626		
131	Sf. Ioan	„	Centru	118	708	1		2		1	180		472		642		40		60		100		
	Sf. Treime	„	G. Slănic	61	361			1		1	120		244		364		16		30		46		
	Sf. George	„	Tiseştĭ	110	625		1	2		1	120		330		450		50		138		188		
	C. Paraschiva	„	Centru	70	190		1	2		1	480				480		270				270		
	Sf. Imperaţi	„	Valenĭ	34	114			1		1	80				80		40				40		
	Sf. Apostoli	„	Valcele	94	453			1		1	130				130		50				50		
	Schim. la faţa	„	Mosórele	47	195			1		1	90				90		50				50		
132	Sc. Măg. [3])	„	Schit			2	1	2	1	1	1576				1576		360				360		
	Sf. Grigore Teol.	„	Penetenciar (cast.							1	480				480		60				60		

Totalul General 26632 familiĭ, 110,425 suflete, 148 preoţĭ, 8 diaconĭ, 327 cântareţĭ, 53 paraclisiarhĭ, 225 bisericĭ, 46,970 leĭ şi 90 b. salariile servitorilor dupa budget, 54013 salariile din angajamente. 100983 leĭ şi 90 b. totalul veniturilor, 7437 leĭ şi 96 b. cheltuelile bisericeĭ dupa budget, 14510 leĭ cheltuelĭ în plus, 21947 leĭ, b. 96 totalul cheltuelelor, 1180 leĭ 1/4 pamîntul bisericeĭ în falcĭ.

[Subsemnat] Protoereŭ I. Atanasiŭ
No 3, 1888 Ianuarie 5.

1). Epitrop. st. Spiridon
2). Intreţinute de Stat
3). Schitul de monahĭ întreţinut de st. Spiridon din Iaşĭ

CRONICA BISERICÉSCĂ.

Biserica din America.

America, numita aşa de la Amerigo Vespucci, un italian, care a facut cel întaiu cea maı complecta descriere a acesteı parţı a lumeı, a fost descoperita de Christofor Columb, la anul 1492 dupa Christ, dupre cum în genere este admis, dar, dupre alte sciri, America era cunoscută Europeilor fórte de mult [1]). America trebuea să se numésca maı bine „Columbia", dupre descoperitorul seu, pe când în memoria luĭ s'a pastrat numaı numirea unuı stat (provincie) în Statele-Unite din America de Nord....

Nu vom vorbi aci despre starea religiósa a popórelor din feluritele state şi colonii europene din Europa, unde exista felurite confesiunı, ci numaí despre biserica protestanta din Statele-Unite din America de Nord, şi înca nu în mod detaliat, ci vom face o scurta ochire asupra stareı religióse a Americanilor, şi apoı despre *3 secte* însemnate, carı s'au ivit aci din Europa, din Anglia, vechia metropola a Statelor-Unite, carı state cu drept cuvênt se numesc de mulţı „Anglia noua", de óre-ce atât limba, cât şi maı multe de ale Anglezilor, s'au pastrat aci aprópe intacte, pâna în timpul de faţa, şi se crede, că se vor pastra mult timp ..

Orı-ce forţa, orı-cât de bine-facetóre ar fi ea, numaı atuncı póte sa aduca tot folosul, când este regulata în unele condiţiunĭ cunoscute, de carı se margineşte şi se conduce. In afară de aceste condiţiunı forţa cea maı bine-facetóre sau îşı perde partea sa cea buna, sau chiar are un caracter distructiv. Focul este elementul cel maı bine-facetor şi cel maı necesar pentru viaţa omenésca şi cultura, şi, cu tóte aceste, tot acest foc, în orı-ce moment, daca nu s'ar observa cunoscutele condiţiunĭ, póte sa crésca în flacarı fórte marı şi distruge oraşe şi sate întregĭ, pe carĭ le preface în cenuşa. Aşa este şi în domeniul religiuneĭ. O credinţă puternică şi un simţimênt religios viu pot mişca munţiı, dar ele, în acelaşı timp, în lipsa condiţiunilor, admise ca regulatoriı, pot da nascere la fenomene, carı pot îngreuia fórte mult consciinţa poporuluı. Aşa fenomen se observa

[1]). „Contemporanul", Iaşĭ, 886, No. 6, pag. 556.

în starea religióso-morala a poporuluı american din Statele-Unite. Acest popor se distinge prin o energie puternica a simţimêntuluĭ religios, şi de aceea este forte simţitor catre interesele adeveruluĭ religios, pe când sistemul principal confesional, în care se esprimă cristianismul în America de Nord, nu da o garanţie îndestulătóre consciinţeı religióse nu numaı pentru încredinţarea conservareı adeveruluı, dar chiar contra ocolireĭ directe a luĭ (adeveruluĭ). Acesta este protestantismul, carele este principiul confesional predominator în America de Nord, caruia acésta ţara îı datoreşte colonisarea sa, fiind-ca el (protestantismul), evitând persecuţiile în Lumea Vechiă, cauta pentru sine libertatea desvoltareĭ în Lumea Noua, unde, folosindu-se de cea maı complecta libertate, putea, fara stavila, sa-şı expuna, în tótă deplinatatea, esenţa sa confesionala, şi de aceea datele cele maĭ complecte, pentru a-şı face cine-va o idee justa despre confesiunea protestanta, le póte dobândi din studiarea stăreı religióso-morale a Americeı [1], asupra caruĭ subject vom reveni pe larg cu alta ocasiune, acest subject fiind fórte interesant.

In Statele-Unite din America de Nord nu sunt autoritaţı bisericescı, supuse guvernuluı federal din Wasington (capitala Statelor-Unite), de óre-ce constituţiunea ţareı a prescris separaţiunea complecta a bisericeı de stat [2]), dupre cum cu insistenţa acésta se cere şi în republicana Francie, carea, de şi persecuta la sine biserica catolica, totuşı cu ardóre susţine catolicismul în tóte parţile lumeĭ [3]). Numaı nominal confesiuuea protestanta (şi maı ales biserica anglicana) este considerata, ca predominanta în America de Nord, în realitate însa în Statele-Unite este o anarhia religiósa, carea este resultat al protestantismuluı radical. Papa Romeı are 11 aı hiepiscopĭ catolicı. protegiaţı de Francia, Italia, Ispania, în Statele-Unite, în oraşele cele maı principale [4]), dispunênd de fórte marĭ mijlóce. Biserica ortodoxa este representata în America prin un episcop rus, Vladimir, care reşede în San-Francisco (California), care pórta titlul de episcop al insulelor Aleute şi peninsuleı Aliasca, care, la anul 1869 s'a cedat de Rusia Statelor-Unite, pentru suma de 60 milióne ruble [5]), prin preotul Nicolae Bierring, care a primit ortodoxia la Petersburg, la 1870, şi care este îngrijitorul bisericeı ruse din Wasington, fiind colaborator, împreuna cu cunoscutul Dr. Owerbec, anglez ortodox, la „The Orthodox Catholic Review“, din Londra, revista, susţinuta de biserica rusa, ca şi „Union Chrétienne“ din Paris a cunoscutuluı francez ortodox. eruditului par. Wladimir Guetté [6]). Biserica gréca din Constantinopol şi Athena are vr'o câţı-va preoţı la Wasington, New-Yorc, Boston. In genere ortodoxia se spera a merge maı bine în Statele-Unite, dupa ultimile evenimente din Anglia, carı au avut resunet şi în America, mulţamita luı Owerbec şi alţiı. In Statele-Unite din America de

[1]) „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, an. 1887, NN. 1-2, pag. 135-136.
[2]). „Almanach de Gotha“, 1887 pag. 533.
[3]. „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1887, No. 6, pag. 104.
[4]. Almanach de Gotha, 1887, pag. 533.
[5]) „Составъ Св. Синода“, Petersburg, 1887, pag. 74.
[6]). „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1887, No. 6, pag. 20 (part. ofic..

Nord se observa, că protestantismul, sub forma a maĭ mult de 300 de secte micĭ, carĭ forméza sub-divisiunĭ ale sale, a ajuns la complecta sa desvoltare. Cugetatoriĭ religioşĭ numaĭ asculta de autoritatea bisericeĭ, ci fie-care esplică religia creştina dupre parerile sale, une-orĭ fórte curióse şi de loc ne-creştine. Raţionalismul a ajuns la apogeul seu, pe carele de mult îl dorea, în Statele-Unite, la care au contribuit maĭ multe condiţiunĭ locale, propriĭ Americeĭ de Nord. şi spiritul timpuluĭ. Predicatoriĭ au ajuns la mare arbitragiu; îşĭ iau, ca subjecte, pentru predicile lor, ast-fel de lucrurĭ, carĭ n'ar trebui de loc luate de nicĭ un creştin, orĭ-cât de liberal-radical ar fi el, şi din acésta causa predica a cadut cu totul, a deviat cu totul de la antica „Homilia" din timpiĭ primitivĭ aĭ christianismuluĭ, şi este acum maĭ mult o eloquenţa parlamentara sau judiciara cu multe gesticulaţiunĭ ridicule, de carĭ se ruşinéza ceĭ maĭ mulţĭ americanĭ religioşĭ şi moralĭ. Bisericile parohiale aprópe n'au nicĭ un venit, şi pastoriĭ" îşĭ ved numaĭ de înteresele lor personale. Maĭ mulţĭ sectanţĭ întunecaţĭ, spre a-şĭ realisa scopurile lor infernale, au constituit maĭ multe societaţĭ quasi religióse, cu scop filantropic şi pentru mântuirea sufletuluĭ, dar în realitate cu totul pentru alt-ceva.

Cele 3 secte maĭ însemnate, despre carĭ am amintit maĭ sus, şi carĭ au produs atâta sgomot în Europa, sunt: „Biserica independenta catolica", „Biserica fisiologica", „Armata mântuireĭ". Ele sunt resultatul doctrinilor excentrice ale predicatorilor americanĭ, carĭ aprópe propaga ateismul şi necredinţa în felurite forme.

„Biserica independenta catolica" a fost înfiinţata în Statele-Unite de F. Hinkley, adept al teoriilor filosofico-religióse ale luĭ Strauss şi Ernest Renan, membru al Academieĭ franceze de sciinţe, autor al scriereĭ „Vie de Iesu" („Viaţa luĭ Iisus"), cunoscut prin lupta sa cu demnul episcop de Lion-Dupanloup, acum decedat. In capul mişcareĭ religióse din Statele-Unite sunt ómenĭ fórte cunoscuţĭ, ca Parker, Emersohn, Bicer. Indata dupa constituirea sa, acésta „Biserica independenta catolica" a cerut de la guvernul central recunóşcerea sa, ca persóna juridica, ca şi cele-l-alte bisericĭ, adica a avea drept de a face casatoriĭ, a avea proprietaţĭ immobile, libere de orĭ ce darĭ, şi altele. S'a instituit o comisiune, spre a videa, în ce consta noua „biserica", aci s'a început o discuţie fórte violenta între Hinkley şi preşedintele comisiuneĭ, numita de guvern. S'a constatat, ca Hincley, cu adepţiĭ seĭ nu cred nicĭ în Dumnedeu, nicĭ în Christos, nicĭ în biblie, ci recunosc numaĭ óre-care „Forţa", carea este maĭ presus de ómenĭ. Dupre multe discuţiunĭ şi desbaterĭ furtunóse, între „liber cugetatorĭ", în presa, şi parlament, acésta „biserica" a fost recunoscuta, ca persóna juridica, de catre stat, şi acum ea numera mulţĭ fiĭ aĭ seĭ în felurite oraşe şi sate nu numaĭ din Statele-Unite, ci şi aiurea; în oraşul New-Yorc s'a format o secţiune a acesteĭ „bisericĭ", numita „Societatea cultureĭ morale". In Boston representantul eĭ este Adler, un jidan, care nu recunóşce theismul, nicĭ nemurirea sufletuluĭ, dupre cum propaga de pe catedra templuluĭ adepţilor seĭ, din carĭ cea maĭ mare parte sunt jidanĭ, carĭ s'au lepadat de *talmud;* maĭ mulţĭ pagânĭ aseminea au fost aduşĭ la „Biserica independenta catolica".

In anii 1870—1874 s'a făcut un membru influent al acesteĭ „biserici“ cunoscutul cugetator și scriitor american Orest Brounsohn, carele a fost presbiterian, raţionalist, unitarist, transcendentalist de Boston, și, desperat, ca nu-şi póte satisface simţimêntul seu religios, s'a facut fiu devotat al bisericei papale, la anul 1876, când a și decedat; şi dupa el mulţi trec la alte secte mici din America, vedênd cele ce se petrec în „biserica independenta catolica“. Dupre scirile diarelor angleze şi germane acésta „biserica“ n'are viitor, şi în curând sau maĭ târdiu, se va disolva cu totul, fiind dispreţuita atât de guvern, cât şi de persónele particulare mai de valóre; totu-şi ea deo-cam-data numera vr'o 80,000 membri [1]).

„Biserica fisiologica“ s'a înfiinţat la anul 1880, în New-Yorc, de un medic Dr. Linner. Ea se basézā pe amagirea grosolana şi exploatarea neruşinata a ómenilor lesne credetorĭ. Predica în America este fórte respândita, ea acolo formézā o profesiune separata, la carea se aleg ceĭ mai eminenţi oratori, cari primesc, pentru acésta, sume enorme. Henrich Bicer, cel mai renumit predicator american, decedat la 8 mart 1887 [2]) care a fost admirat de lumea întréga, primea, ca salar anual, suma de 25,000 dolari; locurile de intrare în „biserica fisiologica“ se platesc une ori fórte scump— mai mult de o mie dolari un loc—luându-se în consideraţiune timpul şi predicatorii mai însemnaţi. In „biserica fisiologica“ principala cânta însuşi dr. Linner, fundatorul „bisericei“, acompaniat de sunetele fisgarmonice în onórea naturei, dupa aceea predica despre puterile misteriόse ale natureĭ, ca conclusiune dr. Linner propune, sau, mai corect, impune ascultatorilor sei, pentru un preţ fórte mare, broşurile sale de conţinut medicinal şi une-ori fórte licenţios, şi, ast-fel, tot „serviciul divin“ se termina prin distribuirea carţilor de visita ale doctorului—predicator, în cari se face reclama pentru arta lui medicala, carea póte vindeca chiar maladiile cele învechite, şi recunoscute, ca incurabile.... [3]). Ast-fel fiind lucrurile, biserica din America perde cu totul caracterul bisericeĭ adeverat-creştine, carea este unirea tuturor credincioșilor în Christos, formând o fraternitate complecta, în carea nu este nici iudeu, nici ellen, nici sclav, nici liber, prin urmare nici avut, nici serac, dar tóte în Christos [4]). Impunênd taxe marĭ pentru intrarea în biserica, biserica din America devine plutocraticā, putênd fi visitatā numai de ceĭ avuţi, şi iata de ce poporul de jos, clasele serace în oraşele mari sunt lipsite de cel mai mare bine — a audi adeverul divin, şi acésta este cu atât mai grav, ca în christianism trebue sa existe între ómenĭ o complecta *egalitate*, şi chiar se simte fórte greu acésta în republica democratica din Statele-Unite, unde este proclamat principiul de complectă *libertate;* acésta este numaĭ ceva teoretic în America (ca şi aiurea), şi în practica de loc nu corespunde dr 'pturilor celor mai sacre din evangelia luĭ Christos [5]). De aceea, o mişcare religiósa energica în masele popo-

[1]). „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, 1887, NN. 1—2, pag. 138, 141.
[2]). „Церковный Вѣстникъ“, 1887, No. 11, pag 214.
[3]. „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, 1887, NNo. 1—2, pag. 151.
[4]). St. Apostol Paul. Epistola către Colosseni, cap. 3, vers. 11.
[5]). „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, 1887, NN. 1-2, pag. 148.

rului de jos din America n'a întârdiat sa se ivésca, caci poporul american, fiind fórte energic şi simţitor, neputênd sa-şi satisfaca cerinţele religióse, s'a devotat la toţi aceĭ predicatori falşi, cari îi promiteau a-i propaga adeverata învețatura a lui Iisus Christos...

Ast-fel se explica marele succes, pe carele -l are secta americană „Armata mântuirei". Acésta secta merita o atenţiune deosebita, ca un fenomen caracteristic al secululuі nostru, fenomen, provocat de decadenţa extrema a principiilor christianismului în societatea contimporana din Europa şi America, şi de acea larga respândire a „uoului pagânism", despre care fie-care bun creştin se înfricoşéza. „Armata mântuirei" s'a nascut din secta angleza a „methodiştilor". Secta „Armata mântuirei" are de scop sa mântuésca pe ómeni într'un mod *original*, întorcêndu i de la calea peirei spre calea mântuireĭ întru Christos.

Secta „Armata mântuirei" („The salvation army") s'a fundat de un predicator-calator methodist, Wiliam Boot (nascut la anul 1829), carele a sosit la Londra în anul 1865. Avênd zel pentru binele spiritual al aprópelui, şi cu mare durere vedênd starea trista religioso-morală a maselor de jos ale poporului, el a început, împreuna cu femeea sa, sa predice evangelia pe strade şi pieţe, între masele de meseriaşi şi lucratori. Predica lui a avut mare succes, ast fel ca Boot a credut nemerit sa formeze o societate, carea mai pe urmă s'a întarit şi împuternicit prin fundarea a câtor-va sub-divisiuni şi secţiuni. Numita la început „Misiunea creştina", societatea de la anul 1878 a început a se numi „Armata mântuirei", şi a primit o organisaţiune destul de complicata, determinata. Secta „Armata mântuirei" este o societate de ómeni, cari s'au întors la Dumnedeu, şi legaţi între sine în viaţa şi activitate *prin împlinirea acelorași cerinţi de ordine şi disciplină, carĭ sunt admise în serviciul militar, în armată*; de scop al seu acésta societate are întórcerea ómenilor la Dumnedeu, caruea trebue sa se supuna, sau cel puţin sa fie atenţi la amórea divina, la cuvêntul mântuirei, calea catre care se arata de el, şi sa recunósca necesitatea amórei şi servirei lui Dumnedeŭ" [1]). Acésta secta n'are o confesiune separata, şi nici nu voeşce sa aiba; învețatura ei este învețatura tutulor credincioşilor în Christ, adica principiile, adeverurile creştine fara amestecare de óre-cari particularitaţĭ confesionale; într'un cuvênt „Armata mântuireĭ" propaga doctrina, iar nu confesiunea, recunóşce pe Christ de unicul învețator (preceptor), comunica religiunea tutulor acelor, cari se afla în sclavia pecatuluĭ, şi pe toţi de o potriva îi chiama catre Dumnedeŭ. Constituirea şi activitatea „Armatei mântuireĭ" sunt curat militare. Villiam Boot dicea, ca ori-câte temple, case de rugaciuni, ar construi cine-va—n'are însemnatate, pe cât timp duréza actuala stare de lucruri din biserica creştina... Biserica a deviat din ceea ce a fost în timpi primitivĭ, şi de acee D-deu ordónă „Armateĭ mântuirei" sa ajute pe ómeni, cari au cadut fórte mult moralmente. Dar, pentru acest scop, trebue de luptat, a purta resboiu, şi succesul la resboiu îl are numaĭ o armata bine organisata, adică trebue sa fie ceva întreg şi regulat, bine instruit, pre.

[1]). „Странникъ", Petersburg, an. 1882, No. 8, pag. 651.

parat pentru luptă. Poporul lui Dumnedeu din Vechiul Testament a fost organisat milităreşte, ca sa îndeplinéscă ordinile luĭ Dumnedeu, relative la pagânı,—tot militareşte trebue să fie organisaţı şi ómenii actualı aı lui Dumnedeu, carĭ îşı ıaŭ asupra-şı serviciul luĭ Dumnedeu, şi carĭ îndeplinesc voinţa lui. Ast-fel *salvaţionişt̆ĭ* („Armata mântuireı") se numesc *soldaţĭ*, au îmbracat costumul semi-militar, avênd cusuta litera *S* (Salvaţion-mântuire), facuta din metal, spre a se distinge prin acésta de ceĭ, carı nu aparţin secteĭ, şi spre a atrage cât se póte maĭ mulţı membri între societatea lor. Dênşiĭ au grade militare—general, colonel, locot.-colonel, major, capitan, locotenent, sub-locotenent.... General este însuşĭ William Boot, pe când fia sa Ecaterina, care propagă în Paris, se numeşte „mareşala". Officerii, servind tot timpul „armateĭ mântuireı", primesc salar regulat din casa, carea se forméza din colecte benevole; dênşii nu se ocupa cu nimic alt-ceva; pentru prepararea ostaşilor-salvaţionıştı la Londra, New-Yorc şi în alte oraşe marı, există scolı, unde viitoriĭ ostaşı aı „armateĭ mântuireı" învaţă numaĭ biblia şi se exercita în operaţiunile militare"; *studiarea sciinţeĭ, în vederea tristelor resultate ale instrucţiuneĭ sciinţifice a cleruluĭ din felurite bisericĭ, aci nu este admisă, fiind considerată, ca un rĕŭ* [1]. Gradele inferióre şi soldaţii „armateĭ mântuireı" se ocupa cu afacerile lor ordina e, dar sunt în fie-care moment preparaţı pentru a intra în lupta. Activitatea principala a „armateı mântuireı" este îndreptata contra satanei şi lucrurilor luı între ómenĭ. Acéstă secta dispune de multe mijlóce, scóte 2 diare în 40,000 exemplare, membriĭ eı propaga doctrina lor în temple, scolĭ, teatre, circurı, hospitale, aresturı, în fine desfaşura o activitate extraordinară, maı ales între masele neculte, carı sunt fórte expuse eı, maı cu séma în oraşele marı din Statele-Unite ale Americeĭ de Nord, cât şi ale Anglieı, Franciei [2].

Aceste secte, precum şi în genere starea religioso-morala a poporuluı american, au pus pe gândurı maı mulţı ómenı de mare valóre din Statele-Unite, ı-au forţat sa recunósca, ca protestantismul este pe cale de disolvare complecta, maı curând sau maı tardiu, şi de aceea, împreuna cu maı mulţı ómenı de valóre din Europa, sau gândit, ca nu póte fi altă scăpare de disolvarea societaţeı actuale, decât unirea religiósa. Acésta a fost pe la aniĭ 60 aı seculuiuı nostru, când s'a aprins crudul resboiu între Statele-Unite din America de Nord cu cele din sudul Americeı. Cu timpul, tot sĕ urmarea acésta idee—unirea religiósa; ea s'a pus în mişcare la anul 1876, când s'au adunat representanţiı bisericilor ortodoxe şi protestante la congresul „vechilor catolicı" din Bonn (Germania); la anul 1884, în America, a avut loc „Congresul bisericilor"; acest eveniment a fost trecut cu viderea de mulţĭ, dar el are mare însĕmnătate, cacı aci s'au adunat representanţiı tutulor comunitaţilor religióse din America, şi daca nu s'a ajuns nicĭ la un resultat positiv, causa este, ca n'a fost unitate de ideĭ macar în privinţa unor questiunı de principii; acésta însă nu trebue sa despereze pe ni-

[1]. "Странникъ", Petersburg, 1882, No. 8, pag. 653.

[2]. „Христіанское Чтеніе", Petersburg, 1887, NN. 1-2, pag 152.

mene, cacı tot, ce este bun, folositor, se ajunge cu mare greutate, ĭar rĕul—cu mare uşurinţa... La convocarea acestuĭ „congres“ au contribuit mult: cunoscutul învețat american, d. Adams, care a maı asistat şi altă dată la conferenţe, cu scop de a se uni bisericile creştine [1]), decedatul acum episcop de Florida-Friman Iungh, decanul Cheyl, profesorul Schilds [2]).

Iata de ce ceı 2000 ruşı-uniţı din Galiţia, fugiţı din patria lor, din causa persecuţiilor iesuiţilor, credênd, ca în America, în oraşul Senandach, vor fi satisfacuţı în cerinţele lor religióse, au simţit o mare decepţiune, şi, în desperare, recurg tot la fostul lor arhıpastor—mitropolitul de Liov Silvestru Sembratovicı— cerêndu-ı preoţĭ, pentru a le efectua cele ale bisericeı [3]).

Pentru a se face cât se póte maĭ curând unirea bisericilor, guvernul din Wasington a început o corespondenţă, pe calea diplomatica, cu d. C. V. Struve [4]), ministrul plenipotenţıar al Rusieı din Statele-Unite, şi prin alte mijlóce ; dar despre resultat nu se ştie pănă în timpul present absolut nimic. Viitorul va arata....

George P. Samurianu.

[1]). „Biserica Ortodoxa Româna“, an. I, No 4, pag. 317.
[2]). „Христіанское Чтеніе“, Petersburg, 1887, NN. 1-2, pag. 163, 169, 171, 173.
[3]). „Востокъ“, Mosqua, 1885, NN. 302-305, pag. 202.
[4]. „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1887. No. 2, pag 33.

ROMÂNIA

SÂNTA MITROPOLIE
A
UNGURO-VLAHIEI

No. 212.

Anul 1888, luna Fevruarie, ḑiua 4

Prea Sânţite,

Protoĭereul de Dâmboviţa, prin raportul No. 41, îmĭ comunica că Domnul Matheiu Corbescu, fost deputat, ĭar acum advocat în Bucureştĭ, a donat Bisericeĭ pronumită „Stolnicu" din Târgoviştea cincĭ candele de argint.

Comunicându-ve de acésta, am onóre a vĕ ruga, Prea Sânţite, să bine-voiţĭ a lua cuvenitele disposiţiunĭ, să se publice prin acel ḑiar mulţămirĭ calduróse piosuluĭ donator.

„Primiţĭ, Prea Sânţite, ale mele întru Hristos frăţeştĭ îmbrăţoşerĭ.

† Iosif Mitropolit Primat.

Director, *Dr. Cornoi.*

Prea Sânţituluĭ Preşedinte al jurnaluluĭ „Biserica Ortodoxă Română".

BISERICA

ORTHODOXA ROMANA

ANUL AL XI lea, — 1887—1888.

BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Anul al XI-lea, 1888.

„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV 2.

BUCUREŞTI

TIPOGRAFIA CARŢILOR BISERICESCĬ.

34, Strada Principatele-Unite, 34

1888

BISERICA ORTODOXA ROMANA

TABELA

Materiilor din Revista periodică eclesiastică: „Biserica Ortodoxă Română" pe anul al XI-lea (1887-1888), însoţită şi de numele autorilor.

Partea Oficială

I. P. S. Mitropolitul Primat Iosif

I. P. S. Mitropolitul Moldoveĭ Iosif.

P. S. Episcopul Melhisedec.

P. S. Episcopul Silvestru al Huşilor

P. S. Arhiereŭ Inocentie Ploeştênu

P. S. Arhiereŭ Gherasim Piteştênu

C. Erbicénu

Gh. Erbicénu.

Pr. Al. Mironescu

Gheorghe P. Samurianu

Pr. C. Enescu

Preotul G. Floru

Odă la Consacrarea de Arhiereu a Prea Sf. S. D. D. Gherasim Piteştênu, pag. 199—200.

Preotul I. Antonovicĭ

Faraoniĭ contemporanĭ luı Moısi, pag. 217—221.

Diac. C. I. Ialomiţanu

Discurs pronunţat...... cu ocasiunea sânţireĭ Bisericeı din comuna Cerţeştĭ, jud. Tutova, pag. 734—738.

Pr. D. Gerota

Discurs funebru, pag. 288—291.

Pr. Gh. Palade

Predica rostita cu ocasiunea uneı casătoriı religióse..., pag. 996—998. Cuvêntarea funebra...... pag. 999—1002.

Preotul D. Gănescu

Discurs ţinut cu ocasia distribuireı de premiĭ la scóla rurală din com. Gropenı, jud. Brăila, pag. 561—570.

Gheorghe A. Cosmovicĭ.

Cuvênt ţinut la sânţirea Bisericeı Sântuluı Ierarh Nicolae din urbea Neamţu...., pag. 992—995.

Nicolescu

Discurs pronunţat cu ocasiunea uneı casatoriı religióse ...., pag. 653—655.

D. Genielénu.

Discurs rostit cu ocasiunea unuı botez..., pag. 183—190.

Redacţiunea

Fapte Creştineştı, pag. 292—293. Testamentul Mitropolituluı Veniamin, pag. 395—409. Anunţ, pag. 487; 594; 922. Material pentru istoria Episcopieı Rômniculuı, pag. 546—561. Programul Facultaţeı de Teologie pe an. scol. 1887-88, pag. 673. O mulţamire, pag. 1018. Tabela materiilor din „Biserica ortodoxa Româna“ pe anul XI-lea (1887—1888), pag. I—VIII.

Diverse

Distribuirea prémiilor la scólele din orașul Rômnicul-Vâlcea pag. 480—486. Darea de samă despre visita Invețatorilor din județul Vâlcea la Sânta Episcopie a Rômnicului-Vâlcea, pag. 634—640. Biografia Vornicului Teodor Burada, pag. 867—877. Proces Verbal încheiat cu ocasiunea înființăreĭ Societațeĭ „Speranța" din com. Grindu, jud. Ialomița, pag. 917—919.

Statistica

Statistica Cleruluĭ și a Bisericilor din cuprinsul Eparhieĭ Rômnicul Noul Severin pe anul 1886, pag. 295. Statistica eclesiastica a jud. Bacău, 1080—1096.

Monitorul oficial

Serbarea Seminaruluĭ din Bucureștĭ în ḑiua de 30 Ianuarie 1888, pag. 1042—1052.

Epoca

Jubileul de 25 anĭ al Arhiereĭ P. S. Melhisedec al Romanuluĭ, pag. 951—955.

Vointa Naţională

Visita Canonică a I. P. S. S. Mitropolituluĭ Primat Iosif Gheorghian la Ploeștĭ...... și Giurgiu, pag. 273—279. Toastul D-luĭ Ministru D. Sturdza ținut cu ocasiunea înaugurăreĭ linieĭ ferate Peatra—Rômnicul Vâlceĭ, pag. 294. Serbatórea dela Izlaz din Noemvrie 1887, pag 962—967.

C4 **Redacțiunea.**